MANUAL

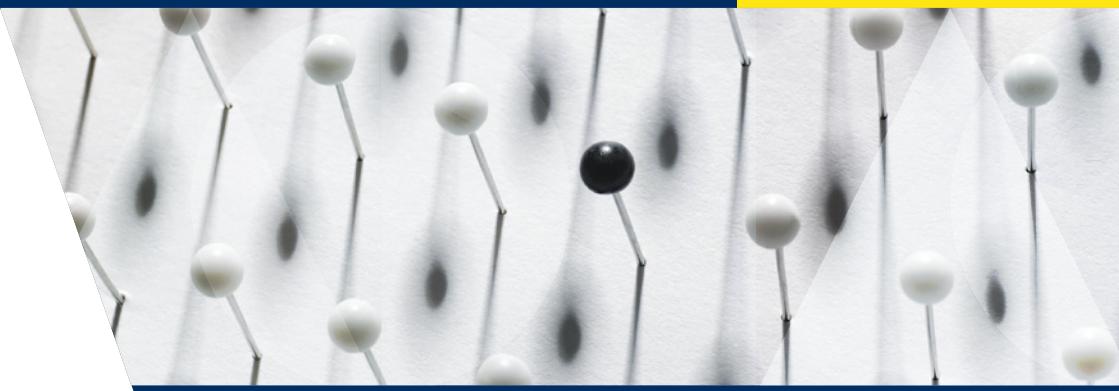

Manual de drept european în materie de azil, frontiere și imigrație

Ediția 2020

FRA
EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Manuscrisul celei de a treia ediții a acestui manual a fost finalizat în iulie 2020. Prima ediție a fost publicată în patru limbi în 2013, urmată de a doua ediție în 2014. Actualizările viitoare ale acestui manual vor deveni disponibile pe pagina web a Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) la adresa: http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders și pe pagina web a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) la adresa: echr.coe.int la secțiunea „Publicații".

Reproducerea este autorizată, exclusiv în scop necomercial, cu condiția menționării sursei.

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliului Europei, 2024

Credit fotografie (copertă și interior): © iStockphoto

Pentru orice utilizare sau reproducere a fotografiilor sau a altor materiale care nu intră sub incidența dreptului de autor al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene/Consiliului Europei, trebuie solicitată direct permisiunea titularilor drepturilor de autor.

Nici Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene/Consiliul Europei și nici persoanele care acționează în numele Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene/Consiliului Europei nu sunt responsabile pentru utilizarea informațiilor din prezentul manual.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2024

Consiliul Europei:	ISBN 978-92-871-9786-3		
FRA – print:	ISBN 978-92-9461-942-6	doi:10.2811/365439	TK-02-20-493-RO-C
FRA – web:	ISBN 978-92-9461-938-9	doi:10.2811/750555	TK-02-20-493-RO-N

Prezentul manual a fost redactat în limba engleză. CEDO nu își asumă responsabilitatea pentru calitatea traducerilor în alte limbi decât engleza. Opiniile exprimate în manual nu creează obligații juridice pentru CEDO. Manualul face referire la o selecție de comentarii și manuale. CEDO nu își asumă răspunderea pentru conținutul acestora și includerea lor în listă nu reprezintă o formă de aprobare a publicațiilor respective. Alte publicații sunt afișate pe paginile de internet ale bibliotecii CEDO, la adresa: echr.coe.int

FRA
EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Manual de drept european în materie de azil, frontiere și imigrație

Ediția 2020

Cuvânt-înainte

Din 2011, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (UE), Consiliul Europei și Curtea Europeană a Drepturilor Omului au publicat manuale în diferite domenii ale dreptului european. Manualul de față oferă o privire de ansamblu asupra standardelor juridice europene relevante pentru azil, frontiere și imigrație, explicând atât măsurile aplicabile ale Consiliului Europei, cât și ale UE.

Manualul se adresează avocaților, judecătorilor, procurorilor, polițiștilor de frontieră, funcționarilor din cadrul serviciilor de imigrație și altor persoane care lucrează cu autoritățile naționale, precum și instituțiilor naționale pentru drepturile omului, organizațiilor neguvernamentale și altor organisme care se pot confrunta cu chestiuni juridice în domeniile vizate.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a dobândit caracter juridic obligatoriu odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona în decembrie 2009. Aceasta are aceeași valoare juridică precum Tratatele constitutive ale Uniunii Europene. Tratatul de la Lisabona prevede, de asemenea, aderarea UE la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care are caracter juridic obligatoriu pentru toate statele membre ale UE și Consiliul Europei.

De la publicarea celei de a doua ediții a acestui manual în 2014, s-au înregistrat evoluții semnificative în legislația europeană referitoare la azil, frontiere și imigrație. De exemplu, o serie de instrumente UE adoptate modernizează sau instituie noi sisteme IT la scară largă pentru gestionarea migrației. Au existat și modificări legislative de mai mică anvergură – de exemplu, în *acquis*-ul Schengen privind frontierele, migrația ilegală și vizele.

În mod similar, Curtea de Justiție a UE a clarificat mai multe chestiuni juridice care decurg din punerea în aplicare a legislației UE privind migrația și azilul în jurisprudența sa în continuă expansiune. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat, de asemenea, o serie de hotărâri importante, în special în domeniul condițiilor de primire a solicitanților de azil. Având în vedere aceste modificări, manualul a necesitat o actualizare pentru a se asigura că orientările sale juridice rămân corecte.

Îmbunătățirea înțelegerii principiilor comune dezvoltate în jurisprudența celor două instanțe europene, precum și în regulamentele și directivele UE, este esențială. Această înțelegere ajută la o punere în aplicare corespunzătoare a standardelor și garanțiilor europene relevante și la respectarea deplină a drepturilor fundamentale la nivel național. Sperăm că manualul va contribui la promovarea acestui obiectiv important.

Marialena Tsirli

Grefier la Curtea Europeană
a Drepturilor Omului

Sirpa Rautio

Director al Agenției pentru Drepturi
Fundamentale a Uniunii Europene

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE 3

ABREVIERI 11

MOD DE UTILIZARE A MANUALULUI 14

INTRODUCERE 19
Consiliul Europei 19
Uniunea Europeană 21
Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene 25
Aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului 27
Puncte principale 28

1 ACCESUL ÎN TERITORIU ȘI ACCESUL LA PROCEDURI 29
Introducere 31
1.1. Regimul vizelor Schengen 32
1.2. Prevenirea intrării neautorizate 36
1.3. Interdicțiile de intrare și alertele Schengen 36
1.4. Controalele la punctele de trecere a frontierei 40
1.5. Frontierele interne în spațiul Schengen 41
1.6. Micul trafic de frontieră 43
1.7. Zonele de tranzit 44
1.8. Accesul la azil 45
1.9. Returnările și respingerile pe mare 47
Puncte principale 50

2 SISTEMELE INFORMATICE LA SCARĂ LARGĂ ALE UE ȘI INTEROPERABILITATEA 51
Introducere 53
2.1. Sistemele informatice la scară largă ale UE 55
2.1.1. Sistemul european pentru compararea datelor dactiloscopice ale solicitanților de azil 55
2.1.2. Sistemul de informații privind vizele 56
2.1.3. Sistemul de informații Schengen 57
2.1.4. Sistemul de intrare/ieșire (EES) 58
2.1.5. Sistemul european de informații și de autorizare privind călătoriile (ETIAS) 59
2.1.6. Sistemul european de informații cu privire la cazierele judiciare ale resortisanților țărilor terțe (sistemul ECRIS-TCN) 60
2.1.7. Sistemul informațional Europol (SIE) 61

2.2. Interoperabilitatea 64
2.2.1. Registrul comun de date de identitate 64
2.2.2. Portalul european de căutare 65
2.2.3. Detectorul de identități multiple 65
2.2.4. Serviciul comun de comparare a datelor biometrice 66
2.3. Supravegherea 66
2.4. Limitarea scopului, reducerea la minimum a datelor și exactitatea datelor 68
2.5. Dreptul la informare 72
2.6. Accesul la date 75
2.7. Transferurile de date către terți 78
2.8. Drepturile persoanelor vizate 80
Puncte principale 82

3 STATUTUL ȘI DOCUMENTAȚIA AFERENTĂ 85
Introducere 87
3.1. Solicitanții de azil 88
3.2. Persoane recunoscute ca refugiați și persoane recunoscute ca având nevoie de protecție subsidiară 90
3.3. Victimele traficului de persoane și condițiile de muncă extrem de abuzive 91
3.4. Persoanele afectate de măsurile provizorii prevăzute de articolul 39 93
3.5. Migranții aflați în situație de ședere ilegală 94
3.6. Rezidenții pe termen lung 97
3.7. Resortisanții turci 100
3.8. Resortisanții britanici 103
3.9. Resortisanții țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților din SEE sau elvețieni 104
3.10. Apatrizii și pierderea cetățeniei sau a documentelor 105
Puncte principale 107

4 EXAMINAREA CERERII DE AZIL ȘI BARIERELE ÎN CALEA ÎNDEPĂRTĂRII: PROBLEME DE FOND 109
Introducere 112
4.1. Dreptul la azil și principiul nereturnării (non-*refoulement*) 113
4.1.1. Natura riscului în temeiul dreptului Uniunii 117
4.1.2. Natura riscului în temeiul Convenției 121
4.1.3. Evaluarea riscului 127
4.1.4. Caracterul suficient al protecției 131
4.1.5. Relocarea internă 134
4.1.6. Siguranța în altă parte 135

4.1.7. Excluderea de la protecția internațională 138
4.1.8. Încetarea protecției internaționale 141
4.2. Expulzarea colectivă 142
4.3. Bariere în calea expulzării bazate pe alte motive legate de drepturile omului 145
4.4. Resortisanți din țări terțe care beneficiază de un grad mai mare de protecție împotriva îndepărtării 148
4.4.1. Rezidenții pe termen lung 148
4.4.2. Membrii de familie ai resortisanților SEE și Elveției care sunt resortisanții unei țări terțe 148
4.4.3 Resortisanții turci 150
Puncte principale 152

5 GARANȚII PROCEDURALE ȘI ASISTENȚĂ JURIDICĂ ÎN CAZURILE DE AZIL ȘI RETURNARE 155
Introducere 157
5.1. Proceduri de azil 157
5.1.1. Interviu, procedura de examinare și procesul decizional inițial 158
5.1.2. Dreptul la o cale de atac eficientă 161
5.1.3. Căi de recurs cu efect suspensiv automat 164
5.1.4. Proceduri de azil accelerate 167
5.2. Sistemul Dublin 168
5.3. Proceduri referitoare la condițiile de primire a solicitanților de azil 174
5.4. Proceduri de returnare 175
5.5. Asistență judiciară în procedurile de azil și de returnare 178
5.5.1. Asistență judiciară în procedurile de azil 180
5.5.2. Asistență judiciară în procedurile de returnare 181
5.5.3. Asistență judiciară pentru contestarea condițiilor de primire 182
Puncte principale 183

6 VIAȚA PRIVATĂ ȘI DE FAMILIE ȘI DREPTUL LA CĂSĂTORIE 185
Introducere 187
6.1. Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie 189
6.2. Regularizarea familiei 192
6.3. Reîntregirea familiei 202
6.4. Menținerea familiei – protecția împotriva expulzării 208
6.4.1. Ruperea relațiilor 208
6.4.2. Condamnări penale 209
Puncte principale 213

7 LUAREA ÎN CUSTODIE PUBLICĂ ȘI RESTRICȚII PRIVIND LIBERTATEA DE CIRCULAȚIE 215
Introducere 218
7.1. Privarea de libertate sau restricționarea libertății de circulație? 220
7.2. Alternative la măsura de luare în custodie publică 223
7.3. Lista exhaustivă a excepțiilor de la dreptul la libertate 224
7.3.1. Luarea în custodie publică în scopul împiedicării pătrunderii ilegale în țară 228
7.3.2. Luarea în custodie publică în așteptarea îndepărtării sau extrădării 230
7.4. Prevăzut de lege 234
7.5. Necesitatea și proporționalitatea 235
7.6. Caracterul arbitrar 236
7.6.1. Buna-credință 238
7.6.2. Obligația de diligență 239
7.6.3. Perspectivă realistă de îndepărtare 240
7.6.4. Durata maximă a luării în custodie publică 241
7.7. Luarea în custodie publică a persoanelor cu nevoi specifice 244
7.8. Garanții procedurale 248
7.8.1. Dreptul de a afla motivele 248
7.8.2. Dreptul la revizuirea luării în custodie publică 250
7.9. Condiții sau regimuri de luare în custodie publică 253
7.10. Despăgubiri pentru luarea în custodie publică ilegală 256
Puncte principale 257

8 RETURNĂRI FORȚATE ȘI MODALITĂȚI DE ÎNDEPĂRTARE 259
Introducere 260
8.1. Efectuarea îndepărtării: sigură, demnă și umană 262
8.2. Confidențialitatea 263
8.3. Vătămări grave cauzate de măsurile de reținere 264
8.4. Anchete 267
Puncte principale 269

9 DREPTURI ECONOMICE ȘI SOCIALE 271
Introducere 275
9.1. Principalele surse de drept 276
9.2. Drepturi economice 279
9.2.1. Membri de familie ai resortisanților SEE și ai resortisanților elvețieni 281
9.2.2. Lucrători detașați 282
9.2.3. Deținătorii de carte albastră, cercetătorii și elevii și studenții 283
9.2.4. Resortisanții turci 284

9.2.5. Rezidenții pe termen lung și beneficiarii Directivei privind reîntregirea familiei 286
9.2.6. Resortisanții altor țări cu acorduri de asociere sau de cooperare 286
9.2.7. Solicitanții de azil și refugiații 289
9.2.8. Migranții aflați în situație de ședere ilegală 290
9.3. Educație 291
9.4. Locuințe 294
9.5. Asistență medicală 300
9.6. Securitatea socială și asistența socială 304
Puncte principale 310

10 PERSOANELE CU NEVOI SPECIFICE 315
Introducere 317
10.1. Copiii neînsoțiți 317
10.1.1. Primirea și tratamentul 319
10.1.2. Evaluarea vârstei 322
10.2. Victimele traficului de persoane 324
10.3. Persoanele cu dizabilități 327
10.4. Victimele torturii 328
10.5. Victimele violenței bazate pe gen 330
Puncte principale 332

LECTURI SUPLIMENTARE 333

SURSE ONLINE 343

LISTA CAUZELOR 347

CUM SĂ EFECTUAȚI CĂUTĂRI ÎN JURISPRUDENȚA INSTANȚELOR EUROPENE 367

INSTRUMENTE ALE UE ȘI ACORDURI SELECTATE 373

ANEXA 1: APLICABILITATEA REGULAMENTELOR ȘI DIRECTIVELOR UE MENȚIONATE ÎN PREZENTUL MANUAL 384

ANEXA 2: APLICABILITATEA INSTRUMENTELOR SELECTATE A CONSILIULUI EUROPEI 392

ANEXA 3: ACCEPTAREA DISPOZIȚIILOR CSE 395

ANEXA 4: ACCEPTAREA CONVENȚILOR SELECTATE A NAȚIUNILOR UNITE 401

ANEXA 5: CODURILE DE ȚARĂ UTILIZATE ÎN ANEXE 403

Abrevieri

ACP	Africa, Zona Caraibilor și Pacific
AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb
AEPD	Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor
APCE	Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei
APD	Autoritate pentru protecția datelor
BMS	Serviciul comun de comparare a datelor biometrice
Carta UE	Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene
CDC	Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului
CDO	Comitetul pentru Drepturile Omului
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CEDS	Comitetul european pentru drepturile sociale
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CEJ	Curtea Europeană de Justiție (din decembrie 2009, Curtea de Justiție a Uniunii Europene)
CETS	Seria de tratate ale Consiliului Europei
CIR	Registrul comun de date de identitate
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene (înainte de decembrie 2009, Curtea Europeană de Justiție)
CoE	Consiliul Europei
Convenția	Convenția europeană a drepturilor omului
CPT	Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante
CRPD	Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap

CSE	Carta socială europeană
EASO	Biroul European de Sprijin pentru Azil
ECRIS-TCN	Sistemul european de informații cu privire la cazierele judiciare ale resortisanților țărilor terțe
EES	Sistemul de intrare/ieșire
EPPO	Parchetul European
ESP	Portalul european de căutare
ETIAS	Sistemul european de informații și de autorizare privind călătoriile
eu-LISA	Agenția Uniunii Europene pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice la Scară Largă în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție
Eurodac	Sistemul european pentru compararea datelor dactiloscopice ale solicitanților de azil
Eurojust	Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală
Europol	Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii
FRA	Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
Frontex	Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă
GC	Marea Cameră
GRETA	Grupul de experți pentru lupta împotriva traficului de ființe umane
IT	Tehnologia informației
MID	Detectorul de identități multiple
ONG	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite

PIDCP	Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
PPU	Procedură preliminară de urgență
Resortisanți ai SEE	Resortisanți ai unuia dintre cele 27 de state membre ale UE, ai Islandei, Liechtensteinului și Norvegiei
RGPD	Regulamentul general privind protecția datelor
RSFI	Republica Socialistă Federativă Iugoslavia
SAR	Căutare și salvare
SEE	Spațiul Economic European
SIE	Sistemul informațional Europol
SIS	Sistemul de informații Schengen
SOLAS	Convenția internațională pentru ocrotirea vieții omenești pe mare
TFUE	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
TUE	Tratatul privind Uniunea Europeană
UE	Uniunea Europeană
UNCAT	Convenția ONU împotriva torturii
UNHCR	Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNMIK	Administrația Interimară ONU în Kosovo
UNRWA	Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat
VIS	Sistemul de informații privind vizele

Mod de utilizare a manualului

Manualul de față oferă o privire de ansamblu asupra legislației aplicabile azilului, gestionării frontierelor și imigrației în raport cu dreptul Uniunii Europene (UE) și Convenția europeană a drepturilor omului (Convenția). Acesta analizează situația străinilor la care UE face referire de obicei prin termenul „resortisanți ai țărilor terțe", deși această distincție nu este relevantă pentru dreptul Convenției citat.

Manualul nu acoperă drepturile cetățenilor UE sau pe cele ale cetățenilor Islandei, Liechtensteinului, Norvegiei și Elveției, care, în conformitate cu dreptul Uniunii, pot intra și circula liber pe teritoriul UE. Trimiterea la aceste categorii de cetățeni se va face numai în situațiile în care este necesar pentru a înțelege situația membrilor de familie care sunt resortisanți ai țărilor terțe.

În dreptul Uniunii există aproximativ 25 de categorii diferite de resortisanți ai țărilor terțe, fiecare având drepturi diferite, care variază în funcție de legăturile pe care resortisanții în cauză le au cu statele membre ale UE sau rezultă din nevoia lor de protecție specială. Pentru unii, cum ar fi solicitanții de azil, dreptul Uniunii prevede un set cuprinzător de norme, în timp ce pentru alții, cum ar fi elevii și studenții, cercetătorii, lucrătorii „au pair", lucrătorii sezonieri și lucrătorii cu înaltă calificare, UE a adoptat norme comune privind admiterea. Cu toate acestea, unele dintre condițiile prevăzute în directive sunt opționale sau reglementează anumite aspecte, lăsând alte drepturi la latitudinea statelor membre ale UE. În general, resortisanților țărilor terțe cărora li se permite să se stabilească în UE li se acordă, de obicei, drepturi mai cuprinzătoare decât celor a căror ședere este doar temporară. La 1 februarie 2020, Regatul Unit s-a retras din Uniunea Europeană. Acordul de retragere stabilește o perioadă de tranziție până la 31 decembrie 2020, în timpul căreia dreptul Uniunii continuă să se aplice Regatului Unit ([1]). Tabelul 1 oferă o privire de ansamblu asupra diferitelor categorii de resortisanți ai țărilor terțe în temeiul dreptului Uniunii.

Prezentul manual a fost conceput pentru a furniza asistență practicienilor în domeniul dreptului care nu sunt specializați în dreptul azilului, al frontierelor și al imigrației; se adresează avocaților, judecătorilor, procurorilor, polițiștilor de frontieră, funcționarilor din cadrul serviciilor de imigrație și altor persoane care lucrează cu autoritățile naționale, precum și organizațiilor

([1]) Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, JO 2020 L 29/7.

neguvernamentale (ONG-urilor) și altor organisme care se pot confrunta cu probleme juridice legate de aceste subiecte. Manualul reprezintă un prim punct de referință atât cu privire la dreptul Uniunii, cât și la dreptul Convenției în aceste domenii și explică modul în care este reglementată fiecare problemă prin dreptul Uniunii, precum și prin Convenție, Carta Socială Europeană (CSE) și alte instrumente ale Consiliului Europei (CoE). Fiecare capitol prezintă mai întâi un tabel cu dispozițiile juridice aplicabile în temeiul celor două sisteme juridice europene separate. Sunt prezentate apoi succesiv actele legislative relevante din aceste două ordini europene, după cum se aplică fiecărui subiect tratat. Acest lucru permite cititorului să observe punctele de convergență ale celor două sisteme juridice și aspectele în care acestea diferă.

Practicienii din statele din afara UE care sunt state membre ale CoE și, prin urmare, părți la Convenție, pot avea acces la informațiile relevante pentru țara lor, mergând direct la secțiunile respective din Convenție. Practicienii din statele membre ale UE vor trebui să consulte ambele secțiuni, întrucât aceste state se află sub incidența ambelor ordini juridice. Persoanele care doresc informații suplimentare cu privire la un anumit aspect au la dispoziție o listă cu materiale mai specializate în secțiunea „Lecturi suplimentare" a manualului.

Dreptul Convenției este prezentat cu ajutorul unor trimiteri succinte la anumite cauze judecate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) în legătură cu subiectul tratat în manual. Acestea au fost selectate dintr-un număr mare de hotărâri și decizii existente ale CEDO cu privire la aspecte legate de migrație.

Dreptul Uniunii constă din măsurile legislative adoptate, dispozițiile relevante ale tratatelor și, în special, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, astfel cum au fost interpretate în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene [CJUE, denumită până în 2009 Curtea Europeană de Justiție (CEJ)].

Jurisprudența descrisă sau citată în prezentul manual oferă exemple care ilustrează un corpus semnificativ din jurisprudența CEDO și a CJUE. Orientările de la sfârșitul manualului au rolul de a-i ajuta pe cititori la căutarea online a jurisprudenței.

Nu toate statele membre ale UE au obligații în temeiul tuturor actelor legislative ale UE în domeniul azilului, gestionării frontierelor și imigrației. Anexa 1 privind „Aplicabilitatea regulamentelor și directivelor UE citate în acest manual" oferă o privire de ansamblu asupra statelor care au obligații în temeiul

fiecărui act legislativ. De asemenea, arată că Danemarca și Irlanda au optat în cele mai multe cazuri să nu aplice instrumentele enumerate în acest manual. Multe instrumente ale UE referitoare la frontiere, inclusiv *acquis*-ul Schengen – și anume întreaga legislație a Uniunii adoptată în acest domeniu – și alte instrumente legislative ale UE se aplică și unor state din afara UE, și anume Islandei, Liechtensteinului, Norvegiei și/sau Elveției.

Deși toate statele membre ale CoE sunt părți la Convenție, nu toate au semnat sau ratificat toate protocoalele la Convenție și nu toate sunt părți la celelalte convenții ale CoE menționate în acest manual. Anexa 2 oferă o privire de ansamblu asupra aplicabilității instrumentelor CoE selectate, inclusiv a protocoalelor relevante la Convenție.

De asemenea, există diferențe substanțiale între statele care sunt părți la CSE. Statelor care aderă la sistemul CSE li se permite să decidă dacă să adere sau nu la articole individuale, deși sub rezerva anumitor cerințe minime. Anexa 3 oferă o imagine de ansamblu asupra acceptării dispozițiilor CSE.

Manualul nu acoperă dreptul internațional al drepturilor omului sau dreptul refugiaților, cu excepția cazului în care acesta a fost încorporat în mod expres în Convenție sau în dreptul Uniunii. Acesta este cazul Convenției de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților (Convenția de la Geneva din 1951), la care se face trimitere în mod expres la articolul 78 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). Desigur, statele europene își mențin obligațiile prevăzute de toate tratatele la care sunt părți. Instrumentele internaționale aplicabile sunt enumerate în anexa 4.

Manualul cuprinde o introducere, care explică pe scurt rolul celor două sisteme juridice, astfel cum sunt stabilite de Convenție și de dreptul Uniunii, și 10 capitole care acoperă următoarele aspecte:

- accesul în teritoriu și accesul la proceduri;
- sistemele informatice (IT) la scară largă ale UE și interoperabilitatea;
- statutul și documentația aferentă;
- examinarea cererii de azil și barierele în calea îndepărtării: probleme de fond;

- garanții procedurale și asistența juridică în cazurile de azil și returnare;
- viața privată și de familie și dreptul la căsătorie;
- luarea în custodie publică și restricții privind libertatea de circulație;
- returnările forțate și modalitatea de îndepărtare;
- drepturile economice și sociale;
- persoanele cu nevoi specifice.

Fiecare capitol acoperă un subiect distinct, iar trimiterile la alte subiecte și capitole oferă o înțelegere aprofundată a cadrului juridic aplicabil. La sfârșitul fiecărui capitol sunt prezentate punctele principale.

Manualul acoperă doar legislația în vigoare în iulie 2020. Cititorul ar trebui să țină seama de faptul că legislația UE este modificată frecvent. Modificările legislative, inclusiv cea mai recentă versiune consolidată a diferitelor acte legislative ale UE, pot fi consultate la eur-lex.europa.eu. De exemplu, în ceea ce privește sistemul european comun de azil, Comisia Europeană a prezentat mai multe propuneri legislative în 2016 pentru revizuirea tuturor instrumentelor de drept ale UE în materie de azil enumerate la „Instrumente de drept al Uniunii și acorduri selectate". Aceste propuneri legislative erau încă în curs de revizuire în iulie 2020.

Versiunea electronică a manualului conține hyperlinkuri către jurisprudența celor două instanțe europene și către legislația UE citată. Hyperlinkurile către sursele de legislație UE oferă cititorului o legătură directă cu paginile de sinteză eur-lex.europa.eu, de unde acesta poate deschide cauza sau actul legislativ în orice limbă disponibilă a UE.

Tabelul 1: Categorii de resortisanți ai țărilor terțe în temeiul dreptului Uniunii

Persoane cu drepturi derivate din dispozițiile UE privind libera circulație	Membrii de familie ai cetățenilor statelor membre ale UE
	Cetățenii Regatului Unit până la sfârșitul perioadei de tranziție
Persoanele cu drepturi derivate din acorduri internaționale	Membrii de familie ai cetățenilor Spațiului Economic European (SEE) și ai Elveției
	Cetățenii turci și membrii familiilor acestora
	Resortisanții țărilor terțe care au încheiat acorduri bilaterale sau multilaterale cu UE (peste 100 de țări)
Imigranții pe termen scurt și lung	Membrii de familie ai resortisanților țărilor terțe care sunt susținătorii întregirii familiei
	Rezidenții pe termen lung în UE
	Deținătorii de carte albastră și membrii familiilor acestora
	Lucrătorii detașați
	Cercetătorii
	Persoanele transferate în cadrul aceleiași întreprinderi
	Elevii/studenții
	Lucrătorii „au pair”
	Lucrătorii sezonieri
	Deținătorii de permise de mic trafic de frontieră
	Deținătorii de vize de lungă ședere
Vizitatorii pe termen scurt	Resortisanții țărilor terțe care beneficiază de un regim de călătorii fără viză
	Resortisanții țărilor terțe care nu beneficiază de un regim de călătorii fără viză
Persoanele care au nevoie de protecție	Solicitanții de azil
	Beneficiarii de protecție subsidiară
	Beneficiarii de protecție temporară
	Refugiații
	Victimele traficului de persoane
Migranții aflați în situație de ședere ilegală	Resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală
	Resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală a căror îndepărtare a fost amânată

NB: Un resortisant al unei țări terțe poate intra în mai multe categorii simultan.
Sursa: Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), 2020

Introducere

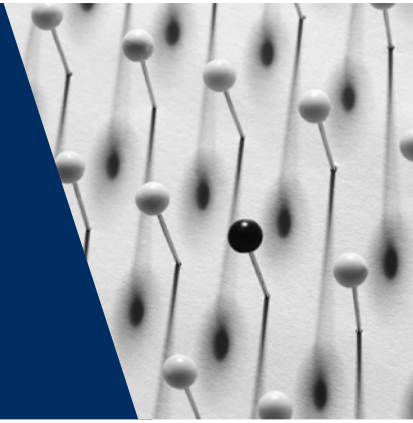

Prezenta introducere explică pe scurt rolurile celor două ordini juridice europene care reglementează migrația. Trimiterile la sistemul juridic al Consiliului Europei se vor referi în primul rând la Convenție și la jurisprudența dezvoltată de CEDO și, după caz, la CSE. Dreptul Uniunii este prezentat în principal prin regulamentele și directivele relevante și prin dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Consiliul Europei

CoE a luat ființă imediat după cel de al Doilea Război Mondial pentru a reuni statele europene în vederea promovării principiului statului de drept, a democrației și a drepturilor omului. În iulie 2020, CoE era compus din 47 de state membre, inclusiv toate statele membre ale UE.

În 1950, CoE a adoptat Convenția, care, la articolul 19, a instituit CEDO ca mecanism judiciar care să asigure că statele își respectă obligațiile care le revin în temeiul Convenției.

CEDO examinează plângerile persoanelor fizice, grupurilor de persoane, ONG-urilor sau persoanelor juridice care acuză încălcări ale Convenției. De asemenea, poate examina și cauzele interstatale introduse de unul sau mai multe state membre ale CoE împotriva unui alt stat membru. Un reclamant la CEDO nu trebuie să fie neapărat cetățean sau rezident legal al unuia dintre

statele contractante ([2]). Articolul 1 din Convenție prevede obligația statelor de a „recunoaște" drepturile prevăzute în Convenție ale „oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor". În anumite cazuri specifice, conceptul de jurisdicție se poate extinde dincolo de teritoriul unui stat. Un stat parte la Convenție este responsabil în temeiul articolului 1 al Convenției pentru toate actele și omisiunile organelor sale, indiferent dacă actul sau omisiunea în cauză a fost o consecință a dreptului intern sau a necesității de a respecta obligațiile juridice internaționale ([3]).

Problemele legate de migrație au generat o jurisprudență vastă a CEDO. Manualul de față prezintă o selecție de exemple. Acestea se referă în principal la articolul 3 (interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante), articolul 5 (dreptul la libertate și la siguranță), articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și articolul 13 din Convenție (dreptul la un remediu efectiv). Articolul 13 din Convenție prevede obligația statelor de a asigura o cale de atac internă pentru plângerile formulate în temeiul Convenției.

Principiul subsidiarității atribuie statelor responsabilitatea principală de a asigura respectarea obligațiilor ce le revin în temeiul Convenției, lăsând recurgerea la CEDO ca opțiune de ultimă instanță. Statele dispun de o marjă de apreciere. CEDO nu înlocuiește instanțele naționale independente și imparțiale atunci când acestea au examinat cu atenție faptele, aplicând standardele relevante privind drepturile omului în conformitate cu Convenția și cu jurisprudența acesteia, au pus în balanță în mod adecvat interesele personale ale reclamantului cu interesul public mai general și au ajuns la concluzii care nu au fost „nici arbitrare, nici vădit nerezonabile" ([4]).

Statele au o obligație internațională de a se asigura că funcționarii lor respectă Convenția. Toate statele membre ale CoE au integrat sau au aplicat deja Convenția în dreptul lor intern, fapt care îi obligă pe judecători și pe funcționari să acționeze în conformitate cu dispozițiile Convenției.

([2]) Convenția conține doar câteva dispoziții care menționează în mod expres străinii sau limitează anumite drepturi la resortisanți sau rezidenții legali [vezi, de exemplu, articolul 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție; articolele 2, 3 și 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție; și articolul 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție).

([3]) CEDO, *Matthews împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 24833/94, 18 februarie 1999, punctul 32; CEDO, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (Marea Cameră), nr. 45036/98, 30 iunie 2005, punctul 153.

([4]) CEDO, *Faruk Rooma Alam împotriva Danemarcei* (dec.), nr. 33809/15, 6 iunie 2017, punctul 35.

În 1961, CoE a adoptat CSE (revizuită în 1996) pentru a garanta drepturile sociale și economice fundamentale. În iulie 2020, 43 din cele 47 de state membre ale CoE ratificaseră CSE ([5]). CSE nu înființează o instanță, dar are asociat Comitetul european pentru drepturile sociale (CEDS), care este compus din experți independenți care se pronunță cu privire la conformitatea dreptului intern și a practicilor naționale în cadrul a două proceduri: procedura de raportare, prin care statele prezintă rapoarte naționale la intervale regulate, și procedura reclamațiilor colective ([6]), care permite organizațiilor să depună plângeri. CEDS adoptă concluzii cu privire la rapoartele naționale și adoptă decizii cu privire la reclamațiile colective. Unele dintre concluziile și deciziile sale sunt menționate în acest manual.

Uniunea Europeană

UE cuprinde 27 de state membre. Dreptul Uniunii este compus din tratate și legislația secundară a UE. Tratatele, și anume Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), au fost aprobate de toate statele membre ale UE și sunt denumite, de asemenea, „legislația primară a UE". Regulamentele, directivele și deciziile UE au fost adoptate de instituțiile Uniunii care au primit această autoritate în temeiul tratatelor și sunt denumite adesea „legislația secundară a UE".

UE a evoluat din trei organizații internaționale înființate în anii 1950, a căror sferă de aplicare viza domeniile energiei, securității și liberului schimb; în mod colectiv, acestea erau cunoscute drept „Comunitățile Europene". Scopul principal al Comunităților Europene a fost de a stimula dezvoltarea economică prin libera circulație a mărfurilor, capitalurilor, persoanelor și serviciilor. Prin urmare, libera circulație a persoanelor este un element esențial al UE. Primul regulament privind libera circulație a lucrătorilor, din 1968 ([7]), recunoștea nu numai dreptul lucrătorilor de a circula în mod liber, ci și de a lua cu ei membrii familiilor lor, indiferent de cetățenia lor. UE a elaborat un corp însoțitor de legislație complexă privind circulația drepturilor de securitate socială, privind drepturile de asistență socială și asistența medicală, precum și dispoziții referitoare la

([5]) Treizeci și patru de state au obligații în temeiul CSE revizuite din 1996 și nouă, în temeiul Cartei din 1961. CSE oferă statelor părți posibilitatea de a adera doar la anumite dispoziții, sub rezerva unor cerințe minime. Anexa 3 oferă o imagine de ansamblu asupra aplicabilității dispozițiilor CSE.

([6]) Procedura de formulare a plângerilor este opțională (spre deosebire de procedura de raportare) și, începând cu luna iulie 2020, a fost acceptată de 15 state care sunt părți la CSE.

([7]) Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului, 15 octombrie 1968.

recunoașterea reciprocă a calificărilor. O mare parte din această legislație, care a fost elaborată în primul rând pentru resortisanții UE, se aplică și diferitelor categorii de resortisanți din afara UE.

Spațiul Economic European (SEE) a intrat în vigoare în 1994. Resortisanții statelor care nu sunt state membre ale UE, dar care fac parte din SEE – și anume Islanda, Liechtenstein și Norvegia – au aceleași drepturi de liberă circulație ca resortisanții UE ([8]). În mod similar, pe baza unui acord special încheiat cu UE la 21 iunie 1999 ([9]), resortisanții elvețieni beneficiază de dreptul de a circula și de a se stabili în UE. Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția sunt membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS), o organizație interguvernamentală înființată pentru promovarea liberului schimb și a integrării economice. AELS are propriile instituții, inclusiv o instanță. Instanța AELS are competența de a interpreta Acordul SEE cu privire la Islanda, Liechtenstein și Norvegia. Structura acesteia urmează modelul CJUE și tinde să îi urmeze jurisprudența.

De asemenea, resortisanții turci pot avea o poziție privilegiată în temeiul dreptului Uniunii. Aceștia nu au dreptul la liberă circulație către sau în cadrul UE. Cu toate acestea, în 1963, a fost încheiat cu Turcia Acordul de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Turcia (Acordul de la Ankara), iar în 1970 a fost adoptat un protocol adițional („Protocolul adițional la Acordul de la Ankara") ([10]). Drept urmare, acei resortisanți turci cărora li se permite să intre în UE pentru a lucra sau a se stabili beneficiază de anumite privilegii, au dreptul de a rămâne și sunt protejați împotriva expulzării. De asemenea, aceștia beneficiază de o clauză de *standstill* prevăzută la articolul 41 din Protocolul adițional la Acordul de la Ankara, care împiedică ca în cazul lor să se aplice mai multe restricții decât cele aplicabile la momentul intrării în vigoare a clauzei menționate pentru statul membru gazdă. UE a încheiat, de asemenea, acorduri cu alte câteva țări (vezi capitolul 9, secțiunea 9.2.6), dar niciunul dintre acestea nu este la fel de amplu ca Acordul de la Ankara.

([8]) Acordul privind Spațiul Economic European, 2 mai 1992, partea a III-a, Libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor, JO 1994 L1/3.

([9]) Acordul dintre Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, semnat la Luxemburg la 21 iunie 1999 și intrat în vigoare la 1 iunie 2002, JO 2002 L 114/6.

([10]) Acordul de instituire a unei asocieri între CEE și Turcia (1963), JO nr. 217 din 29 decembrie 1964 (Acordul de la Ankara), care a fost completat de un protocol adițional semnat în noiembrie 1970, JO 1972 L 293/3.

Odată cu retragerea Regatului Unit din Uniunea Europeană, resortisanții britanici sunt resortisanți ai unei țări terțe începând cu 1 februarie 2020. Acordul de retragere stabilește o perioadă de tranziție până la 31 decembrie 2020, cu posibilitate de prelungire, în timpul căreia dreptul Uniunii continuă să se aplice Regatului Unit ([11]). Toate dispozițiile dreptului Uniunii descrise în acest manual vor continua să se aplice Regatului Unit până la sfârșitul perioadei de tranziție. Până la acel moment, resortisanții britanici sunt tratați în același mod ca ceilalți resortisanți ai UE.

În 1993 a intrat în vigoare Tratatul de la Maastricht, care a creat cetățenia Uniunii, aceasta depinzând totuși de deținerea cetățeniei unuia dintre statele membre ale UE. Acest concept a fost utilizat pe scară largă pentru a consolida libertatea de circulație a cetățenilor și a membrilor familiilor acestora, indiferent de naționalitate.

În 1985 a fost semnat Acordul Schengen, care a dus la eliminarea controalelor la frontierele interne ale statelor membre UE participante. În 1995 a fost finalizată implementarea unui sistem complex de aplicare a controalelor a frontierele externe, care reglementează accesul în spațiul Schengen. În 1997, sistemul Schengen – reglementat până la acel moment la nivel interguvernamental – a devenit parte a ordinii juridice a UE. Normele referitoare la gestionarea frontierelor continuă să evolueze și să se dezvolte în contextul Codului frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399]. În 2004, UE a creat Frontex (agenție a cărei denumire oficială, începând cu 2016, este „Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă") pentru a ajuta statele membre ale UE la gestionarea frontierelor externe ale Uniunii.

De la adoptarea Tratatului de la Roma în 1957, modificările succesive ale acestuia au extins jurisdicția Comunităților Europene – devenite în prezent Uniunea Europeană – în aspectele care afectează migrația; Tratatul de la Amsterdam a acordat UE noi competențe în domeniul frontierelor, imigrației și azilului, inclusiv al vizelor și al returnărilor. Acest proces a culminat cu Tratatul de la Lisabona, care a conferit UE noi competențe în domeniul integrării resortisanților țărilor terțe.

([11]) Acord privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, JO 2020 L 29/7, articolele 126-127.

În acest context, se observă o evoluție continuă a *acquis*-ului UE în materie de azil, un ansamblu de acorduri interguvernamentale, regulamente și directive care reglementează aproape toate chestiunile legate de azil din UE. Cu toate acestea, nu toate statele membre ale UE sunt obligate să respecte toate elementele *acquis*-ului în materie de azil (vezi anexa 1).

În ultimele decenii, UE a adoptat acte legislative privind imigrația în UE pentru anumite categorii de persoane, precum și norme privind resortisanții țărilor terțe care au reședința legală în Uniune (vezi anexa 1).

În temeiul tratatelor UE, Uniunea și-a înființat propria instanță, cunoscută drept „Curtea Europeană de Justiție" (CEJ) până la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona în decembrie 2009; de atunci, a fost redenumită drept „Curtea de Justiție a Uniunii Europene" (CJUE) ([12]). CJUE are o serie de competențe. Pe de o parte, Curtea are dreptul de a decide cu privire la validitatea actelor UE și la abținerea de a acționa din partea instituțiilor UE în temeiul dreptului Uniunii și al dreptului internațional relevant, precum și de a decide cu privire la încălcările dreptului Uniunii de către statele membre ale UE. Pe de altă parte, CJUE reține autoritatea exclusivă de a asigura aplicarea și interpretarea corectă și uniformă a dreptului Uniunii în toate statele membre ale UE. În conformitate cu articolul 263 al patrulea paragraf din TFUE, accesul persoanelor fizice la CJUE este relativ limitat ([13]).

Cu toate acestea, se pot înainta oricând plângeri individuale având ca obiect interpretarea sau validitatea dreptului Uniunii în fața instanțelor naționale. Pe baza datoriei de cooperare loială și a principiilor care reglementează eficacitatea dreptului Uniunii la nivel național, autorităților judiciare ale statelor membre ale UE le-a fost încredințată responsabilitatea de a se asigura că dreptul Uniunii este corect aplicat și respectat în sistemul juridic național. În plus, în urma hotărârilor CEJ în cauza *Francovich* ([14]), statele membre ale UE sunt

([12]) Manualul de față folosește termenul „CEJ" pentru deciziile și hotărârile pronunțate înainte de decembrie 2009, respectiv termenul „CJUE" pentru hotărârile pronunțate începând cu decembrie 2009.

([13]) De exemplu, CEJ, *Yassin Abdullah Kadi și Al Barakaat International Foundation împotriva Consiliului Uniunii Europene și Comisia Comunităților Europene* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-402/05 P și C-415/05 P, 3 septembrie 2008, respectiv CJUE, *Telefónica SA împotriva Comisiei Europene* (Marea Cameră), C-274/12 P, 19 decembrie 2013.

([14]) CEJ, *Andrea Francovich și Danila Bonifaci și alții împotriva Republicii Italiene*, Cauzele conexate C-6/90 și C-9/90, 19 noiembrie 1991; CEJ, *Andrea Francovich împotriva Republicii Italiene*, C-479/93, 9 noiembrie 1995.

obligate, în anumite condiții, să ofere reparații, inclusiv despăgubiri, în anumite cazuri, celor care au avut de suferit ca urmare a nerespectării dreptului Uniunii de către un stat membru. În cazul în care există îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea unei dispoziții a UE, instanțele naționale pot – și trebuie în anumite cazuri ([15]) – să solicite îndrumări de la CJUE utilizând procedura de trimitere preliminară prevăzută la articolul 267 din TFUE. În spațiul de libertate, securitate și justiție a fost creată procedura preliminară de urgență (PPU) pentru a se asigura o soluționare rapidă în cauzele pendinte la orice instanță națională cu privire la persoane aflate în arest ([16]).

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Tratatele inițiale ale Comunităților Europene nu conțineau nicio referire la drepturile omului sau la protecția acestora. Cu toate acestea, pe măsură ce la CEJ au ajuns cauze în care se invocau încălcări ale drepturilor omului în domenii care intră în sfera de aplicare a dreptului Uniunii, CEJ a dezvoltat o nouă abordare pentru a acorda protecție persoanelor prin includerea drepturilor fundamentale în așa-numitele principii generale ale dreptului european. Potrivit CEJ, aceste principii generale ar reflecta conținutul protecției drepturilor omului din constituțiile naționale și din tratatele privind drepturile omului, în special din Convenție. CEJ a declarat că va asigura conformitatea dreptului Uniunii cu aceste principii ([17]).

([15]) Potrivit articolului 267 alineatul (3) din TFUE, această obligație vizează întotdeauna instanțele ale căror hotărâri nu pot fi atacate în temeiul dreptului intern și, de asemenea, alte instanțe, ori de câte ori o trimitere preliminară are ca obiect validitatea unei dispoziții a UE și există motive pentru a considera că contestația este întemeiată (vezi, de exemplu, CEJ, *Foto-Frost împotriva Hauptzollamt Lübeck-Ost*, Cauza 314/85, 22 octombrie 1987).

([16]) Vezi Statutul Curții de Justiție, Protocolul nr. 3, articolul 23a; și Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, articolele 107-114. Pentru a avea o mai bună imagine de ansamblu a cauzelor care ar putea face obiectul unei PPU, vezi CJUE, *Recomandări în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare* (2018/C 257/01), 20 iulie 2018, punctul 33: „o instanță națională poate, de exemplu, să ia în considerare prezentarea unei cereri de aplicare a procedurii preliminare de urgență în cazul, prevăzut la articolul 267 al patrulea paragraf TFUE, al unei persoane deținute sau private de libertate, atunci când răspunsul la întrebarea adresată este determinant pentru aprecierea situației juridice a acelei persoane, sau atunci când, cu ocazia unui litigiu privind autoritatea părintească sau stabilirea domiciliului copiilor [...], competența instanței sesizate în temeiul dreptului Uniunii depinde de răspunsul la întrebarea preliminară".

([17]) CEJ, *Liselotte Hauer împotriva Land Rheinland-Pfalz*, Cauza 44/79, 13 decembrie 1979, punctul 15.

Recunoscând că politicile sale pot avea impact asupra drepturilor omului și într-un efort de a face cetățenii să se simtă „mai aproape" de UE, în anul 2000 UE a proclamat Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Carta conține o listă a drepturilor omului inspirată din drepturile prevăzute în constituțiile statelor membre ale UE, în Convenție, în CSE și în tratatele internaționale privind drepturile omului, cum ar fi Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (CDC). Carta, astfel cum a fost proclamată în 2000, era o simplă declarație, cu alte cuvinte nu avea caracter obligatoriu din punct de vedere juridic. Comisia Europeană, organismul principal care propune noi acte legislative ale UE, a declarat la scurt timp după aceea că va asigura conformitatea propunerilor legislative cu Carta.

La intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, acesta a modificat statutul Cartei UE, conferindu-i caracter obligatoriu din punct de vedere juridic, cu aceeași valoare juridică ca tratatele. Pe lângă instituțiile UE, statele membre ale UE sunt, de asemenea, obligate să respecte Carta „în cazul în care [...] pun în aplicare dreptul Uniunii" [articolul 51 alineatul (1) din Cartă].

A fost adoptat un protocol de interpretare a Cartei în relația cu Polonia și Regatul Unit ([18]). Într-o cauză din 2011 având ca obiect migrația cu care a fost sesizată, CJUE a considerat că scopul principal al protocolului era limitarea aplicării Cartei în domeniul drepturilor sociale. În plus, Curtea a considerat că protocolul nu afectează punerea în aplicare a dreptului Uniunii în materie de azil ([19]).

Articolul 18 din Carta UE consacră – pentru prima dată la nivel european – dreptul la azil. Potrivit articolului 18, acesta este un drept calificat: „[d]reptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la Geneva [...] și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene". Articolul 19 din Cartă prevede interdicția de a returna o persoană într-o situație în care aceasta are o teamă de persecuție bine întemeiată sau se confruntă cu un risc real de a fi supusă torturii sau unor tratamente sau pedepse inumane și degradante (principiul nereturnării – non-*refoulement*), precum și interdicția expulzării colective.

([18]) TFUE, Protocolul nr. 30 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit, JO 2008 C 115/313.

([19]) CJUE, *N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department* și *M. E. și alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011.

Și alte dispoziții ale Cartei în materie de protecție acordată persoanelor fizice par a fi relevante în contextul migrației. Articolul 47 din Cartă prevede un drept autonom la o cale de atac eficientă și stabilește principiile unui proces echitabil. Principiul controlului judiciar consacrat la articolul 47 impune examinarea de către o instanță judecătorească. Acesta oferă o protecție mai amplă decât articolul 13 din Convenție, care garantează dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei autorități naționale, care nu este neapărat o instanță. În plus, articolul 52 din Cartă prevede că protecția minimă oferită de dispozițiile Cartei este cea prevăzută de Convenție; UE poate, totuși, să aplice o interpretare mai generoasă a drepturilor decât cea stabilită de CEDO.

Aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Dreptul Uniunii și Convenția sunt strâns legate. CJUE se bazează pe Convenție la stabilirea domeniului de aplicare a protecției drepturilor omului în temeiul dreptului Uniunii. Carta UE reflectă setul de drepturi prevăzute de Convenție, însă fără a se limita la acestea. În consecință, dreptul Uniunii s-a dezvoltat în mare măsură în conformitate cu Convenția, chiar dacă UE nu este încă semnatară a acesteia. Totuși, în conformitate cu legislația actuală, persoanele fizice care doresc să formuleze o plângere cu privire la Uniune și la negarantarea drepturilor omului de către aceasta nu au dreptul să introducă o acțiune împotriva UE ca atare în fața CEDO. În anumite circumstanțe, ar putea să formuleze o plângere cu privire la UE în mod indirect, și anume introducând o acțiune împotriva unuia sau mai multor state membre ale UE în fața CEDO ([20]).

Tratatul de la Lisabona conține o dispoziție care mandatează UE să adere la Convenție ca parte cu drepturi depline [articolul 6 alineatul (2) din TUE]. Protocolul nr. 14 la Convenție ([21]) aduce o modificare Convenției pentru a permite această aderare. Nu este clar încă ce efect va avea aderarea în practică și, în special, cum va influența aceasta relația dintre CJUE și CEDO în viitor. Cu toate

([20]) Pentru mai multe detalii cu privire la jurisprudența CEDO în acest domeniu complex, vezi, în special, CEDO, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (Marea Cameră), nr. 45036/98, 30 iunie 2005; CEDO, *Avotiņš împotriva Letoniei* (Marea Cameră), nr. 17502/07, 23 mai 2016.

([21]) Consiliul Europei, Protocolul nr. 14 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, de modificare a sistemului de control al convenției, 2004, CETS nr. 194.

acestea, aderarea UE la Convenție va îmbunătăți probabil accesul la justiție pentru persoanele care consideră că UE nu a reușit să le garanteze drepturile omului.

Negocierile legate de un proiect de acord privind aderarea UE la Convenție au început în 2010. Proiectul de acord de aderare constă într-un pachet de texte necesare pentru aderarea UE la Convenție. Acesta include dispoziții privind domeniul de aplicare al aderării, ajustările necesare la textul și sistemul Convenției, participarea UE la organele CoE și dreptul său de vot în cadrul Comitetului de Miniștri. În avizul 2/13 ([22]) al CJUE referitor la proiectul de acord privind aderarea UE la Convenție, Curtea a decis că proiectul de acord este incompatibil cu tratatele UE. Deși negocierile pentru aderarea UE la Convenție sunt în desfășurare, procesul ar putea dura mai mulți ani.

Puncte principale

- Migrația înspre și în interiorul Europei este reglementată de o combinație între dreptul intern, dreptul Uniunii, Convenția, CSE și alte obligații internaționale asumate de statele europene.
- Plângerile împotriva actelor sau omisiunilor unei autorități publice care încalcă Convenția pot fi formulate împotriva oricăruia dintre cele 47 de state membre ale CoE. Acestea includ toate cele 27 de state membre ale UE. Convenția oferă protecție tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția oricăruia dintre cele 47 de state ale sale, indiferent de cetățenia sau statutul de rezident al acestora.
- Articolul 13 din Convenție prevede obligația statelor de a asigura o cale de atac internă pentru plângerile formulate în temeiul Convenției. Principiul subsidiarității, astfel cum este înțeles în contextul Convenției, plasează responsabilitatea principală pentru asigurarea respectării Convenției asupra statelor înseși, lăsând sesizarea CEDO ca o posibilitate de ultimă instanță.
- Plângerile împotriva actelor sau omisiunilor unui stat membru al UE care încalcă dreptul Uniunii pot fi formulate în fața instanțelor naționale, care au obligația de a asigura că dreptul Uniunii este aplicat corect și pot – și uneori sunt obligate – să trimită cauza la CJUE pentru o decizie preliminară privind interpretarea sau validitatea dispoziției UE în cauză.

([22]) CJUE, Avizul 2/13, 18 decembrie 2014.

1 Accesul în teritoriu și accesul la proceduri

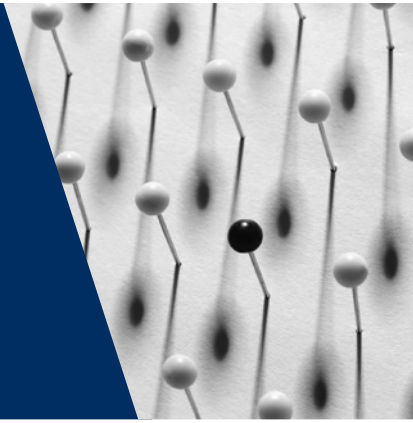

UE	Subiectele abordate	CoE
Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 1985, 19 iunie 1990 Regulamentul de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză [Regulamentul (UE) 2018/1806] Codul de vize [Regulamentul (CE) 810/2009] Regulamentul VIS [Regulamentul (CE) nr. 767/2008]	**Regimul vizelor Schengen**	
Directiva privind sancțiunile aplicate transportatorilor (Directiva 2001/51/CE) Directiva de definire a facilitării intrării, tranzitului și șederii neautorizate (Directiva 2002/90/CE)	**Prevenirea intrării neautorizate**	
Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere [Regulamentul (UE) 2018/1861] Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări [Regulamentul (UE) 2018/1860] Directiva privind returnarea (Directiva 2008/115/CE), articolul 11	**Alertele Schengen și interdicțiile de intrare**	Convenția, articolul 2 din Protocolul nr. 4 (libertatea de circulație)
Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399]	**Verificări la frontiere**	
Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399], titlul III	**Frontierele interne**	

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind returnarea (Directiva 2008/115/CE), articolul 4 alineatul (4)	**Zonele de tranzit**	CEDO, *Amuur împotriva Franței*, nr. 19776/92, 25 iunie 1996, și *Z.A. și alții împotriva Rusiei*, nr. 61411/15 și încă 3, 28 martie 2017 (luarea în custodie publică în zona de tranzit constatată a reprezenta privare de libertate) CEDO, *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (Marea Cameră), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019 (statele au jurisdicție asupra zonelor de tranzit la frontierele terestre)
Regulamentul privind micul trafic de frontieră [Regulamentul (CE) nr. 1931/2006]	**Micul trafic de frontieră**	
Carta UE, articolul 18 (dreptul la azil) și articolul 19 (protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare) Directiva privind procedurile de azil (Directiva 2013/32/UE)	**Solicitanții de azil**	Convenția, articolul 3 (interzicerea torturii)
Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399], articolele 4 și 13 Regulamentul privind frontierele maritime externe [Regulamentul (UE) nr. 656/2014], articolul 10	**Returnările și respingerile pe mare**	
Carta UE, articolul 47 (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil) Directiva privind procedurile de azil (Directiva 2013/32/UE) Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399], articolul 14 alineatul (3) Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere [Regulamentul (UE) 2018/1861], articolul 54 Codul de vize [Regulamentul (CE) nr. 810/2009], articolul 32 alineatul (3) și articolul 34 alineatul (7)	**Căile de atac**	CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 23 februarie 2012 (expulzarea colectivă pe marea liberă) Convenția, articolul 13 (dreptul la un remediu efectiv)

Introducere

Acest capitol oferă o privire de ansamblu asupra regimurilor aplicabile persoanelor care doresc să intre pe teritoriul unui stat european. În plus, stabilește principalii parametri pe care statele trebuie să-i respecte în temeiul dreptului Convenției și al Uniunii atunci când impun condiții de acces în teritoriu sau când desfășoară activități de gestionare a frontierelor.

Ca regulă generală, statele au dreptul suveran de a controla intrarea și șederea străinilor pe teritoriul lor. Atât dreptul Uniunii, cât și Convenția impun anumite limite acestei exercitări a suveranității. Cetățenii au dreptul de a intra în propria lor țară, iar resortisanții UE au dreptul general, conform dreptului Uniunii, de a intra în alte state membre ale UE. În plus, după cum se explică în paragrafele următoare, atât dreptul Uniunii, cât și Convenția interzic respingerea persoanelor la frontiere și returnarea acestora în statele în care sunt expuse riscului de persecuție sau de alte vătămări grave (principiul nereturnării).

În temeiul dreptului Uniunii, există norme comune pentru statele membre ale UE în ceea ce privește eliberarea vizelor de ședere de scurtă durată și punerea în aplicare a controalelor la frontieră. De asemenea, UE a instituit norme pentru a preveni intrarea ilegală. Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă, Frontex, sprijină statele membre ale UE în gestionarea frontierelor externe ale UE ([23]). Agenția oferă sprijin tehnic și operațional prin operațiuni comune, prin intervenții rapide la frontierele terestre, aeriene sau maritime și prin trimiterea de experți către echipele de sprijin pentru gestionarea migrației detașate în statele membre ale UE care se confruntă cu provocări disproporționate legate de migrație. Sistemul european de supraveghere a frontierelor, denumit „Eurosur”, servește ca sistem de schimb de informații între statele membre ale UE și Frontex. Până în 2027, Frontex va avea un corp permanent de 10 000 de angajați operaționali pentru a sprijini statele membre ale UE în sarcinile legate de controlul la frontiere și returnare. Atunci când acționează în contextul unei operațiuni comune sau al unei intervenții rapide la frontieră, statele membre ale UE rămân responsabile pentru actele și omisiunile lor.

([23]) Regulamentul (UE) 2019/1896 privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european și de abrogare a Regulamentelor (UE) nr. 1052/2013 și (UE) 2016/1624, JO 2019 L 295/1.

După cum este ilustrat în figura 1, *acquis*-ul Schengen se aplică majorității statelor membre ale UE. Acesta stabilește un sistem unificat de controale la frontierele externe și permite persoanelor să călătorească liber peste granițe în interiorul spațiului Schengen. Nu toate statele membre ale UE sunt părți la spațiul Schengen, iar sistemul Schengen se extinde dincolo de granițele UE, și anume la Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția. Articolul 4 din Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399] interzice aplicarea codului într-un mod care echivalează cu returnarea (*refoulement*) sau discriminarea ilegală.

În temeiul Convenției, statele au dreptul, ca o chestiune de drept internațional bine stabilit și sub rezerva obligațiilor care le revin în temeiul tratatelor (inclusiv în temeiul Convenției), să controleze intrarea, șederea și expulzarea străinilor. Accesul în teritoriu al străinilor nu este reglementat în mod expres în Convenție, neindicându-se cine ar trebui să primească viză. Jurisprudența CEDO impune doar anumite limitări asupra dreptului statelor de a respinge pe cineva la granițele lor, de exemplu atunci când acest lucru ar echivala cu o returnare. Jurisprudența poate, în anumite circumstanțe, să impună statelor să permită intrarea unei persoane atunci când aceasta este o condiție prealabilă pentru exercitarea de către persoana respectivă a anumitor drepturi prevăzute de Convenție, în special dreptul la viața de familie ([24]).

1.1. Regimul vizelor Schengen

Resortisanții UE și resortisanții acelor țări care fac parte din spațiul Schengen, precum și membrii familiilor acestora, au dreptul de a intra pe teritoriul statelor membre ale UE fără autorizație prealabilă dacă îndeplinesc condițiile Codului frontierelor Schengen (articolul 6). Aceștia pot fi excluși numai din motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.

În temeiul dreptului Uniunii, resortisanții țărilor enumerate în anexa 1 la Regulamentul de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză [Regulamentul (UE) 2018/1806 – a se ține seama și de modificări] pot avea acces în teritoriul UE pe baza unei vize eliberate anterior intrării. Anexa la regulament se modifică periodic. Site-ul Comisiei Europene conține o hartă actualizată cu cerințele privind viza pentru spațiul Schengen ([25]).

([24]) Pentru mai multe informații, vezi CEDO, *Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, nr. 9214/80, 9473/81 și 9474/81, 28 mai 1985, punctele 82 și 83.

([25]) Comisia Europeană, Migrație și Afaceri Interne, Politica privind vizele.

Statele membre ale UE nu pot impune obligația de a deține viză categoriilor de resortisanți turci care nu făceau obiectul unei obligații de a deține viză la momentul intrării în vigoare a dispozițiilor clauzei de *standstill* incluse în Protocolul adițional din 1970 la Acordul de la Ankara ([26]).

Informațiile cu caracter personal cu privire la solicitanții vizei de ședere de scurtă durată sunt stocate în Sistemul de informații privind vizele [Regulamentul VIS (CE) nr. 767/2008, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2019/817], un sistem informatic central al UE care conectează consulatele și punctele de trecere a frontierelor externe.

Figura 1: Spațiul Schengen

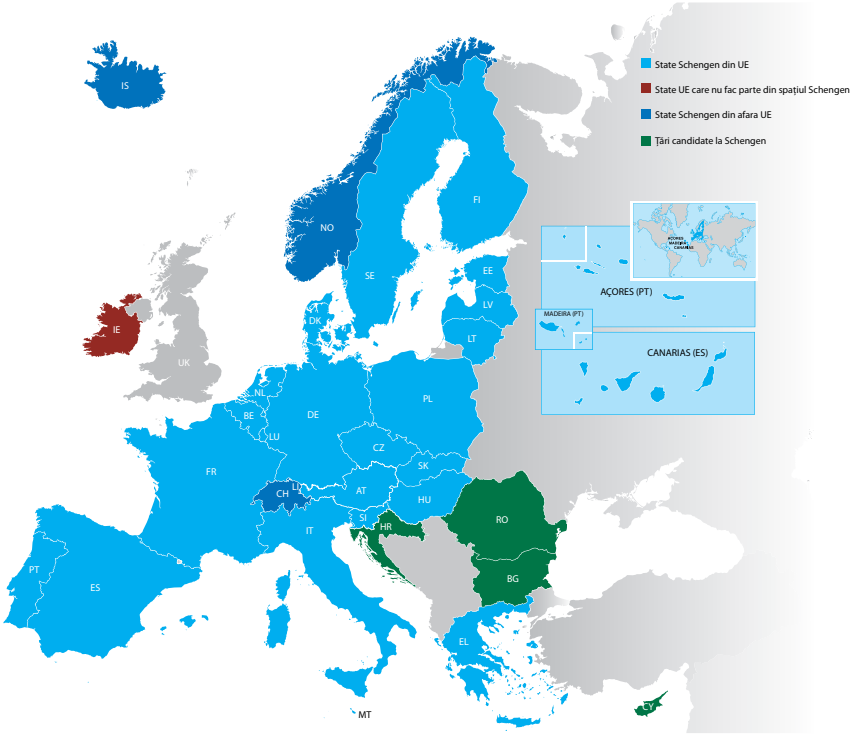

Sursa: Comisia Europeană, Direcția Generală Migrație și Afaceri Interne, 2020

([26]) Protocolul adițional la Acordul de la Ankara, JO 1972 L 293/3, articolul 41.

Vizitele cu o durată de până la 90 de zile în orice perioadă de 180 de zile în statele care fac parte din spațiul Schengen intră sub incidența Codului de vize [Regulamentul (CE) nr. 810/2009 modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2019/1155]. În schimb, responsabilitatea pentru vizele de lungă ședere – care au o perioadă de valabilitate maximă de 1 an în temeiul Regulamentului (UE) nr. 265/2010 – revine în primul rând fiecărui stat în parte. Resortisanții care sunt scutiți de viză în temeiul Regulamentul de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză [Regulamentul (UE) 2018/1806] pot solicita vize înainte de vizita lor dacă vin în alte scopuri decât o vizită scurtă. Toate vizele trebuie obținute înainte de efectuarea călătoriei. Numai anumite categorii de resortisanți ai țărilor terțe sunt exceptate de la această cerință.

Exemplu: În cauza *Koushkaki* ([27]), CJUE a considerat că autoritățile unui stat membru nu pot refuza eliberarea unei vize Schengen unui solicitant decât în cazul în care se aplică unul dintre motivele de refuz enumerate în Codul de vize. Cu toate acestea, autoritățile naționale au o largă marjă de apreciere pentru această evaluare. Viza trebuie refuzată în cazul în care există îndoieli rezonabile cu privire la intenția solicitantului de a părăsi teritoriul statelor membre înainte de expirarea vizei. Pentru a stabili dacă există o îndoială rezonabilă cu privire la această intenție, autoritățile competente trebuie să efectueze o examinare individuală a cererii de viză care să țină seama de situația generală din țara de reședință a solicitantului și de caracteristicile individuale ale solicitantului, printre altele familiale, sociale și economice, dacă acesta s-a aflat anterior în situație de ședere legală sau ilegală într-unul din statele membre și legăturile sale în țara sa de reședință și în statele membre.

Exemplu: În cauza *X. și X.* ([28]), un cuplu de cetățeni sirieni și cei trei copii ai lor s-au prezentat la ambasada Belgiei din Beirut (Liban) și au solicitat o viză cu valabilitate teritorială limitată, în temeiul articolului 25 alineatul (1) litera (a) din Codul de vize. Cererea a fost respinsă, deoarece intenția solicitanților era să rămână peste 90 de zile și să solicite azil în Belgia. CJUE a hotărât că, deși solicitanții au depus în mod oficial o cerere de viză, cererea lor nu intră în domeniul de aplicare al Codului de vize.

([27]) CJUE, *Rahmanian Koushkaki împotriva Bundesrepublik Deutschland* (Marea Cameră), C-84/12, 19 decembrie 2013.

([28]) CJUE, *X. and X. v. État belge* [GC], C-638/16 PPU, 7 martie 2017. Într-o cauză similară, CEDO a considerat că Convenția nu se aplică cererilor de viză depuse la ambasadele și consulatele părților contractante [*M.N. și alții împotriva Belgiei* (Marea Cameră), nr. 3599/18, 5 mai 2020].

Curtea a remarcat că, în conformitate cu Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), cererile de protecție internațională trebuie depuse pe teritoriul statelor membre ale UE. A da câștig de cauză solicitanților în acest caz ar însemna să se permită resortisanților țărilor terțe să depună cereri de viză pentru a solicita protecție internațională. De asemenea, Curtea a precizat că prezenta cauză intră în domeniul de aplicare al dreptului intern, întrucât nu se adoptase nicio măsură a UE în temeiul articolului 79 alineatul (2) litera (a) din TFUE privind vizele de lungă ședere și permisele de ședere din motive umanitare.

În conformitate cu articolul 32 alineatul (3) din Codul de vize, în cazul refuzului de acordare a vizei există posibilitatea exercitării unei căi de atac.

Exemplu: În cauza *El Hassani* ([29]), CJUE a analizat cazul unui resortisant marocan care a depus o cerere de viză Schengen pentru a-și vizita soția și fiul, care sunt resortisanți polonezi. Cererea și solicitarea ulterioară de revizuire au fost respinse pe motivul lipsei de certitudine cu privire la intenția solicitantului de a părăsi Polonia înainte de expirarea vizei. CJUE a stabilit că articolul 32 alineatul (3) din Codul de vize privind căile de atac trebuie interpretat în sensul că impune statelor membre ale UE obligația să prevadă o procedură de exercitare a căii de atac împotriva deciziilor de refuzare a vizelor, ale cărei norme procedurale sunt de competența legislației interne a statelor membre ale UE. Curtea a precizat că aceste proceduri trebuie să includă controlul judiciar.

În conformitate cu articolul 19 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen ([30]), resortisanții țărilor terțe care dețin vize uniforme pot circula liber în întreg spațiul Schengen atât timp cât vizele lor sunt încă valabile și atât timp cât îndeplinesc condițiile de intrare aferente vizei lor. În conformitate cu articolul 21, un permis de ședere însoțit de un document de călătorie poate înlocui o viză în anumite circumstanțe. Regulamentul (CE) nr. 1030/2002 (astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2017/1954) stabilește un format uniform pentru permisele de ședere. Străinii care nu fac obiectul

([29]) CJUE, *Soufiane El Hassani/Minister Spraw Zagranicznych*, C-403/16, 13 decembrie 2017.

([30]) Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, JO 2000 L 239/19.

unei obligații de a deține viză pot circula liber pe teritoriul Schengen pentru o perioadă de maximum 90 de zile în orice perioadă de 180 de zile, sub rezerva îndeplinirii condițiilor de intrare prevăzute de Codul Frontierelor Schengen ([31]).

1.2. Prevenirea intrării neautorizate

În temeiul dreptului Uniunii, Codul Frontierelor Schengen prevede că trecerea frontierelor externe ale UE se poate face numai prin punctele de trecere a frontierei desemnate. Statele membre ale UE au obligația să instituie un sistem eficace de supraveghere a frontierelor pentru a preveni intrarea neautorizată, respectând în același timp pe deplin drepturile fundamentale (articolele 4 și 13 din Codul Frontierelor Schengen) (vezi și secțiunile 1.8 și 10.2).

Au fost luate măsuri legislative pentru a preveni accesul neautorizat pe teritoriul UE. Directiva privind sancțiunile aplicate transportatorilor (2001/51/CE) prevede sancțiuni împotriva operatorilor de transport, cum ar fi companiile aeriene, care transportă migranți fără forme legale în UE.

Directiva de definire a facilitării, intrării, tranzitului și șederii neautorizate (2002/90/CE) definește intrarea, tranzitul și șederea neautorizată și prevede sancțiuni împotriva celor care facilitează astfel de încălcări. Aceste sancțiuni trebuie să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare (articolul 3). Statele membre ale UE pot decide să nu sancționeze cazurile care au ca scop acordarea de ajutor umanitar, dar nu sunt obligate să facă acest lucru [articolul 1 alineatul (2)].

1.3. Interdicțiile de intrare și alertele Schengen

Interdicția de intrare interzice persoanelor să intre într-un stat din care au fost expulzate. Interdicția este de obicei valabilă pentru o anumită perioadă de timp și asigură că nu se va acorda viză sau nu vor fi admise în alt mod pe teritoriu persoanele care sunt considerate periculoase sau indezirabile.

În temeiul dreptului Uniunii, interdicțiile de intrare sunt introduse într-o bază de date numită Sistemul de Informații Schengen (SIS), pe care autoritățile altor state Schengen o pot accesa și consulta. În practică, acesta este singurul mod

([31]) În conformitate cu Regulamentul (UE) 2018/1240, începând cu 2021, călătorii care beneficiază de un regim de călătorii fără viză vor avea nevoie de o autorizație europeană de călătorie valabilă.

prin care statul emitent al unei interdicții de intrare poate garanta că resortisantul unei țări terțe care are interdicție nu se va întoarce pe teritoriul său intrând printr-un alt stat Schengen și apoi circulând liber, fără controale la frontieră. Articolul 24 din Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere [(UE) 2018/1861] menționează două situații în care un stat membru trebuie să introducă în SIS o alertă pentru refuzul intrării și ședерii. Primul caz se referă la alertele pentru resortisanții țărilor terțe în legătură cu care un stat membru, după o evaluare individuală, a adoptat o decizie judiciară sau administrativă prin care concluzionează că prezența persoanei respective pe teritoriul statului membru reprezintă o amenințare pentru ordinea publică, pentru siguranța publică sau pentru securitatea națională. Cel de al doilea caz se referă la persoanele împotriva cărora a fost emisă o decizie de returnare. Potrivit articolului 54 din regulament, interdicțiile de intrare pot fi contestate.

Exemplu: În cauza *M. et Mme Forabosco*, Consiliul de Stat francez (*Conseil d'État*) a anulat decizia de refuzare a vizei pentru soția domnului Forabosco, care fusese inclusă în baza de date SIS de către autoritățile germane pe motiv că cererea sa de azil în Germania fusese respinsă. Consiliul de Stat francez a considerat că existența interdicției de intrare în baza de date SIS, rezultată dintr-o decizie negativă în materie de azil, era un motiv insuficient pentru refuzul unei vize de lungă ședere în Franța ([32]).

Exemplu: În cauza *M. Hicham B*, Consiliul de Stat francez (*Conseil d'État*) a dispus suspendarea temporară a deciziei de expulzare a unui străin emisă pe baza faptului că acesta fusese inclus în baza de date SIS. Decizia de expulzare a străinului menționa includerea în SIS, dar fără a preciza din ce țară provenea aceasta. Întrucât deciziile de expulzare trebuie să conțină motive de drept și de fapt, ordinul de expulzare a fost considerat ilegal ([33]).

Pentru persoanele care fac obiectul unei interdicții de intrare emise în contextul unei decizii de returnare în temeiul articolului 3 alineatul (6) din Directiva privind returnarea (2008/115/CE), interdicția nu ar trebui să depășească în mod normal 5 ani ([34]).

([32]) Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. et Mme Forabosco*, nr. 190384, 9 iunie 1999.

([33]) Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. Hicham B*, nr. 344411, 24 noiembrie 2010.

([34]) CJUE, *Proces penal împotriva lui Gjoko Filev și a lui Adnan Osmani*, C-297/12, 19 septembrie 2013.

Exemplu: În cauza *Ouhrami* ([35]), CJUE a clarificat distincția dintre o decizie de returnare și o interdicție de intrare. Curtea a precizat că, până la îndeplinirea obligației de returnare a unei persoane, „ședera ilegală" a persoanei este reglementată de decizia de returnare. Odată ce persoana părăsește teritoriul statului membru, interdicția de intrare începe să își producă efectele juridice, iar punctul de început al duratei interdicției de intrare trebuie calculat de la data la care persoana returnată a părăsit efectiv teritoriul UE.

În temeiul Regulamentului privind utilizarea SIS pentru returnări [Regulamentul (UE) 2018/1860], decizia de returnare în sine va fi înregistrată și în SIS odată ce lucrările pregătitoare au fost finalizate. Dacă un alt stat membru dorește să acorde sau să prelungească un permis de ședere sau o viză de lungă ședere unei persoane care face obiectul unei decizii de returnare însoțite de o interdicție de intrare, acesta trebuie să consulte statul membru în cauză.

Interdicțiile de intrare emise în afara domeniului de aplicare al Regulamentului privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere și al Directivei privind returnarea nu interzic în mod oficial altor state să permită accesul în spațiul Schengen. Cu toate acestea, alte state pot ține cont de interdicțiile de intrare atunci când decid dacă să elibereze sau nu o viză ori să permită sau nu admiterea. Prin urmare, interdicțiile pot produce efecte în spațiul Schengen chiar dacă o interdicție poate fi relevantă doar pentru statul emitent care consideră o persoană ca fiind indezirabilă, inclusiv, de exemplu, din motive legate de perturbarea stabilității politice: o alertă Schengen emisă cu privire la un politician rus de către un stat membru al UE a împiedicat un membru al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) să participe la sesiunile adunării parlamentare din Franța. Acest aspect a fost discutat în detaliu la reuniunea din octombrie 2011 a Comisiei APCE pentru afaceri juridice și drepturile omului, conducând la pregătirea unui raport privind restricțiile libertății de circulație ca pedeapsă pentru poziționări politice ([36]).

În temeiul Convenției, includerea unei persoane în baza de date SIS este o acțiune întreprinsă de un stat membru individual în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Prin urmare, la CEDO se pot depune plângeri în care se susține că statul în cauză a încălcat Convenția prin plasarea sau menținerea cuiva pe listă.

([35]) CJUE, *Proces penal împotriva lui Mossa Ouhrami*, C-225/16, 26 iulie 2017.

([36]) Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară, *Resolution 1894 (2012) on the inadmissibility of restrictions on freedom of movement as punishment for political positions*, adoptată la 29 iunie 2012.

Exemplu: În cauza *Dalea împotriva Franței* ([37]), un cetățean român al cărui nume fusese inclus în baza de date SIS de Franța înainte de aderarea României la UE nu a putut să își desfășoare activitatea sau să furnizeze sau să beneficieze de servicii în niciunul dintre statele Schengen. Plângerea sa, conform căreia era o ingerință în dreptul său de a-și desfășura activitățile profesionale (protejat prin articolul 8 din Convenție referitor la dreptul de respectare a vieții private și de familie) a fost declarată inadmisibilă. În decizia Camerei sale privind înregistrarea în baza de date SIS și efectele acesteia, Curtea a considerat că marja de apreciere a statului în stabilirea modului de asigurare a garanțiilor împotriva caracterului arbitrar este mai largă în ceea ce privește intrarea pe teritoriul național decât în ceea ce privește expulzarea.

CEDO a trebuit, de asemenea, să ia în considerare efectele unei interdicții de călătorie impuse ca urmare a plasării unei persoane pe o listă de persoane suspectate de comiterea unor acte de terorism administrată de ONU, precum și o interdicție de călătorie menită să prevină încălcarea legilor interne sau străine privind imigrația.

Exemplu: Cauza *Nada împotriva Elveției* ([38]) s-a referit la un cetățean italo-egiptean, care locuia în Campione d'Italia (o enclavă italiană din Elveția), plasat sub „Ordonanța federală privind talibanii" de către autoritățile elvețiene, care puseseră în aplicare sancțiunile împotriva terorismului ale Consiliului de Securitate al ONU. Înscrierea pe listă l-a împiedicat pe solicitant să părăsească Campione d'Italia, iar încercările sale de a obține radierea numelui său din această listă au fost respinse. CEDO a remarcat că autoritățile elvețiene s-au bucurat de un anumit grad de libertate în aplicarea rezoluțiilor ONU împotriva terorismului. Curtea a mai constatat că Elveția încălcase drepturile solicitantului în temeiul articolului 8 din Convenție prin faptul că nu a avertizat cu promptitudine Italia sau Comitetul pentru sancțiuni creat de ONU că nu exista nicio suspiciune rezonabilă împotriva solicitantului și că nu a adaptat efectele regimului de sancțiuni la situația lui individuală. De asemenea, a constatat că Elveția încălcase articolul 13 din Convenție coroborat cu articolul 8, întrucât solicitantul nu dispunea de niciun mijloc efectiv de a obține eliminarea numelui său de pe listă.

([37]) CEDO, *Dalea împotriva Franței* (dec.), nr. 964/07, 2 februarie 2010.

([38]) CEDO, *Nada împotriva Elveției* (Marea Cameră), nr. 10593/08, 12 septembrie 2012.

Interdicțiile de călătorie trebuie să respecte dreptul de a părăsi orice țară, conform articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

Exemplu: Cauza *Stamose împotriva Bulgariei* ([39]) a vizat un cetățean bulgar căruia autoritățile bulgare i-au impus o interdicție de călătorie de doi ani din cauza încălcării legilor SUA privind imigrația. Evaluând pentru prima dată dacă o interdicție de călătorie menită să prevină încălcarea legilor interne sau străine privind imigrația este compatibilă cu articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție, CEDO a constatat că o măsură globală și generalizată care interzice solicitantului să călătorească în orice țară străină din cauza încălcării legii privind imigrația a unei anumite țări nu era proporțională.

1.4. Controalele la punctele de trecere a frontierei

În temeiul dreptului Uniunii, pentru a trece frontierele externe ale UE, resortisanții țărilor terțe trebuie să îndeplinească condițiile de intrare sau de ieșire. Dacă intrarea este refuzată, autoritățile trebuie să emită o decizie în care să precizeze motivele precise ale refuzului (articolul 14 din Codul Frontierelor Schengen). Potrivit articolului 14 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen, persoanele cărora li se refuză intrarea au dreptul de a contesta decizia. Există norme mai favorabile pentru trecerea frontierelor externe ale UE pentru resortisanții țărilor terțe care beneficiază de drepturi de liberă circulație [articolul 3 și articolul 8 alineatul (6)].

Articolul 4 din Codul Frontierelor Schengen prevede că sarcinile de control la frontieră trebuie îndeplinite cu respectarea deplină a demnității umane ([40]). Controalele la punctele de trecere a frontierei trebuie să fie efectuate astfel încât să nu discrimineze o persoană pe motive de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală. A fost instituit un mecanism pentru evaluarea și monitorizarea aplicării *acquis*-ului Schengen, inclusiv respectarea drepturilor fundamentale în acest context [Regulamentul (UE) nr. 1053/2013].

([39]) CEDO, *Stamose împotriva Bulgariei*, nr. 29713/05, 27 noiembrie 2012.

([40]) Vezi CJUE, *Mohamad Zakaria*, C-23/12, 17 ianuarie 2013.

În temeiul Convenției, s-a constatat că cerința ca o femeie musulmană să-și scoată basmaua pentru un control al identității la un consulat sau ca un bărbat sikh să-și scoată turbanul la controlul de securitate de pe aeroport nu le încalcă dreptul la libertatea religioasă în temeiul articolului 9 din Convenție ([41]).

În cauza *Ranjit Singh împotriva Franței*, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a considerat că obligarea unui bărbat sikh să-și scoată turbanul pentru a-i fi făcută fotografia oficială de identitate constituie o încălcare a articolului 18 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP). Nu a fost acceptat argumentul că cerința de a apărea cu capul gol într-o fotografie de identitate era necesară pentru a proteja siguranța și ordinea publică. Raționamentul Comitetului ONU pentru Drepturile Omului a fost că statul nu explicase motivul pentru care purtarea unui turban sikh ar face mai dificilă identificarea unei persoane care poartă acel turban tot timpul sau cum ar contribui acest lucru la creșterea riscului de fraudă sau de falsificare a documentelor. De asemenea, comitetul a ținut cont de faptul că o fotografie de identitate fără turban ar putea duce la obligarea persoanei în cauză să își scoată turbanul în timpul verificărilor de identitate ([42]).

1.5. Frontierele interne în spațiul Schengen

În temeiul dreptului Uniunii, Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399] a eliminat controalele la frontierele interne din spațiul Schengen, mai puțin în câteva cazuri excepționale (titlul III capitolul II). CJUE a considerat că statele nu pot efectua o supraveghere la frontierele interne care are un efect echivalent cu controalele la frontieră ([43]). Supravegherea, inclusiv prin mijloace electronice, a frontierelor interne Schengen este permisă atunci când se bazează pe dovezi de ședere ilegală, dar este supusă anumitor limitări, cum ar fi în ceea ce privește intensitatea și frecvența ([44]).

([41]) CEDO, *Phull împotriva Franței* (dec.), nr. 35753/03, 11 ianuarie 2005; CEDO, *El Morsli împotriva Franței* (dec.), nr. 15585/06, 4 martie 2008.

([42]) Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *Ranjit Singh împotriva Franței*, Comunicările nr. 1876/2000 și 1876/2009, observații din 22 iulie 2011, punctul 8.4. Vezi și Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *Mann Singh împotriva Franței*, Comunicarea nr. 1928/2010, observații din 19 iulie 2013.

([43]) CJUE, *Aziz Melki și Selim Abdeli* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-188/10 și C-189/10, 22 iunie 2010, punctul 74.

([44]) CJUE, *Atiqullah Adil împotriva Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, C-278/12 PPU, 19 iulie 2012.

Exemplu: În cauza *Bundesrepublik Deutschland împotriva Touring tours* ([45]), CJUE a considerat că articolul 21 din Codul Frontierelor Schengen se opune legislației naționale care prevede că fiecare întreprindere de transport cu autocarul care furnizează un serviciu transfrontalier în spațiul Schengen trebuie să verifice pașapoartele și permisele de ședere ale pasagerilor înainte de a trece o frontieră internă, pentru a preveni transportarea resortisanților țărilor terțe care nu dețin documente de călătorie. Aceste situații ar constitui controale pe teritoriul unui stat membru care sunt echivalente cu controalele la frontieră și, prin urmare, sunt interzise.

Atunci când statele membre introduc în mod excepțional controale temporare la frontiera internă, acestea sunt anunțate în mod public pe site-ul Comisiei Europene ([46]). Introducerea temporară a controalelor la frontieră nu transformă o frontieră internă a UE într-o frontieră externă.

Exemplu: În cauza *Arib* ([47]), CJUE a analizat dacă o frontieră internă la care au fost reintroduse controale la frontieră în conformitate cu Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399) ar putea fi echivalată cu o frontieră externă în sensul Directivei privind returnarea (2008/115/CE). CJUE a remarcat că Directiva privind returnarea continuă să se aplice în cazul în care un stat membru reintroduce controale la frontiera sa internă. Curtea a stabilit că noțiunile de frontiere interne și frontiere externe se exclud reciproc, iar frontierele interne la care sunt restabilite controalele la frontieră nu pot fi considerate frontiere externe. CJUE a concluzionat că renunțarea la aplicarea directivei în cazurile legate de frontiere nu acoperă situația migranților aflați în situație de ședere ilegală reținuți la o frontieră internă unde au fost reintroduse controalele la frontieră.

([45]) CJUE, *Bundesrepublic Deutschland împotriva Touring tours și Travel GmbH și Sociedad de Transportes SA*, Cauzele conexate C-412/17 și C-474/17, 13 decembrie 2018.

([46]) Vezi Comisia Europeană, Migrație și afaceri interne, *What we do, Policies, Schengen, Borders and Visas; Schengen Area, Temporary Reintroduction of Border Control*.

([47]) CJUE, *Prefet des Pyrenees-Orientales împotriva Abdelaziz Arib* (Marea Cameră), C-444/17, 19 martie 2019.

1.6. Micul trafic de frontieră

În temeiul dreptului Uniunii, regimul specific micului trafic de frontieră [Regulamentul (CE) nr. 1931/2006] constituie o derogare de la normele generale care reglementează controlul la frontieră al persoanelor care traversează frontierele externe ale statelor membre ale UE. Criteriile și condițiile care trebuie îndeplinite pentru trecerea unei frontiere terestre externe sunt simplificate pentru locuitorii dintr-o zonă de frontieră cu o țară terță învecinată, îmbunătățind astfel relația UE cu vecinii săi. Acest regim asigură că granițele cu vecinii UE nu reprezintă o barieră în calea comerțului, a schimburilor sociale și culturale sau a cooperării regionale.

În temeiul articolului 4 din Regulamentul privind micul traficul de frontieră, locuitorii zonelor de frontieră care dețin permise de mic trafic de frontieră pot intra în statul vecin dacă dețin un document de călătorie valabil și dacă nu există nicio alertă în sistemul SIS care le-ar împiedica intrarea în spațiul Schengen. Nu sunt necesare vize, pașapoartele nu trebuie ștampilate și nu se efectuează verificări cu privire la scopul călătoriei sau la deținerea mijloacelor de întreținere. Deținătorii de permise de mic trafic de frontieră au dreptul la o ședere neîntreruptă de până la 3 luni (articolul 5). CJUE a examinat problema șederii deținătorilor de permise de mic trafic de frontieră.

Exemplu: Cauza *Shomodi* ([48]) a vizat un cetățean ucrainean aflat în posesia unui permis de mic trafic de frontieră care îi permitea să intre în zona de frontieră a Ungariei. După ce șederea sa în spațiul Schengen a depășit 3 luni în decursul unei perioade de 6 luni, i s-a refuzat intrarea în Ungaria. CJUE a făcut distincția între limitarea în timp în cadrul regimului specific micului trafic de frontieră și limitarea șederii în spațiul Schengen de 90 de zile într-o perioadă de 180 de zile. Curtea a reținut că Regulamentul privind micul trafic de frontieră stabilește o limitare specifică a șederii neîntrerupte, iar legislația nu sugerează că limitarea de 3 luni trebuie să se încadreze în aceeași perioadă de 6 luni. De asemenea, Curtea a precizat că șederea deținătorului unui permis de mic trafic de frontieră este întreruptă de îndată ce acesta trece înapoi în țara terță de reședință, indiferent de frecvența trecerilor. Odată ce locuitorul zonei de frontieră reintră în spațiul Schengen, perioada maximă de 3 luni va începe de la zero.

([48]) CJUE, *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége împotriva Oskar Shomodi*, C-254/11, 21 martie 2013.

Deținătorii de permise de mic trafic de frontieră pot rămâne în zona de frontieră a statului, care se întinde pe cel mult 30 km (în cazuri excepționale, 50 km) de la frontieră. În cazul Kaliningradului (o exclavă care face parte din Rusia), în temeiul Regulamentului (UE) nr. 1342/2011, regimul specific micului trafic de frontieră acoperă întreaga regiune Kaliningrad.

1.7. Zonele de tranzit

Statele au încercat uneori să arate că persoanele din zonele de tranzit nu se încadrează în jurisdicția lor.

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 4 alineatul (4) din Directiva privind returnarea stabilește drepturi minime care trebuie aplicate și persoanelor reținute sau interceptate în legătură cu trecerea ilegală a frontierei. Tratamentul acestora nu poate fi mai puțin favorabil decât cel al altor migranți aflați în situație de ședere ilegală, iar principiul nereturnării trebuie respectat în orice moment.

În temeiul Convenției, responsabilitatea statului poate fi angajată în cazul persoanelor care se află într-o zonă de tranzit.

Exemplu: În cauza *Amuur împotriva Franței* ([49]), reclamanții au fost reținuți în zona de tranzit a unui aeroport din Paris. Autoritățile franceze au susținut că, întrucât nu au „intrat" în Franța, reclamanții nu intrau sub jurisdicția franceză. CEDO nu a fost de acord și a concluzionat că dispozițiile de drept intern în vigoare la momentul respectiv nu garantau în mod suficient dreptul reclamanților la libertate în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Convenție.

Exemplu: În cauza *Z.A. și alții împotriva Rusiei* ([50]), reclamanții au fost reținuți în zona de tranzit a unui aeroport rus. Guvernul rus a susținut că reclamanții nu se aflau sub jurisdicția Rusiei. Cu toate acestea, CEDO nu a fost de acord și a concluzionat că reținerea reclamanților în zona de tranzit echivala *de facto* cu o privare de libertate care are ca rezultat încălcarea

([49]) CEDO, *Amuur împotriva Franței*, nr. 19776/92, 25 iunie 1996, punctele 52-54. Vezi și CEDO, *Nolan și K. împotriva Rusiei*, nr. 2512/04, 12 februarie 2009; CEDO, *Riad și Idiab împotriva Belgiei*, nr. 29787/03 și 29810/03, 24 ianuarie 2008.

([50]) CEDO, *Z.A. și alții împotriva Rusiei*, nr. 61411/15 și încă 3, 28 martie 2017.

articolului 5 alineatul (1) din Convenție. De asemenea, Curtea a constatat încălcarea articolului 3 din Convenție prin faptul că condițiile din zona de tranzit au cauzat suferințe de natură psihică reclamanților, le-au subminat demnitatea și i-au umilit.

Exemplu: În cauza *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* ([51]), CEDO a reafirmat că zonele de tranzit stabilite la frontierele terestre intră sub jurisdicția Ungariei.

1.8. Accesul la azil

Aflate în imposibilitatea de a obține un document de călătorie valabil, în practică, persoanele care solicită azil ajung adesea la graniță fără documente valabile sau trec granița în mod ilegal. Indiferent de locul în care sunt depistate sau reținute – pe marea liberă, la frontieră sau în interiorul teritoriului – dacă își exprimă dorința de a solicita azil, acestea trebuie îndrumate către procedurile naționale corespunzătoare. În temeiul dreptului Uniunii și al dreptului CoE, principiul nereturnării interzice alungarea persoanelor care solicită protecție împotriva persecuției sau a vătămării grave fără a le fi evaluată mai întâi cererea (vezi și capitolul 4).

În temeiul dreptului Uniunii, Carta UE prevede dreptul la azil la articolul 18 și interzicerea returnării la articolul 19. În conformitate cu articolul 4 din Codul Frontierelor Schengen, activitățile de control la frontieră trebuie să respecte pe deplin cerințele Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și obligațiile legate de accesul la protecția internațională, în special principiul nereturnării. Aceste cerințe se aplică tuturor controalelor la frontieră, inclusiv verificărilor la punctele oficiale de trecere a frontierei și activităților de supraveghere a frontierei la frontierele terestre sau maritime, inclusiv cele exercitate în marea liberă.

Acquis-ul UE în materie de azil se aplică numai din momentul în care o persoană a ajuns la frontieră, inclusiv în apele teritoriale și zonele de tranzit [articolul 3 alineatul (1) din Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE)]. Articolul 6 din directivă stabilește detaliile privind accesul la procedura de azil. În special, articolul 6 alineatul (1) prevede obligația statelor membre de a înregistra o cerere în termen de 3 zile lucrătoare sau în termen de 6 zile lucrătoare

([51]) CEDO, *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (Marea Cameră), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019, punctul 186.

atunci când este depusă la alte autorități decât cele responsabile cu înregistrarea acesteia. În categoria „alte autorități" intră și instanțele judecătorești ([52]). Articolul 6 alineatul (2) obligă statele să se asigure că persoanele fizice au posibilitatea efectivă de a depune o cerere cât mai curând posibil. În temeiul articolului 8 din directivă, în cazul în care există indicii că o persoană prezentă la frontieră ar putea dori să depună o cerere de azil, statele membre trebuie să-i furnizeze informații cu privire la posibilitatea de a face acest lucru.

Articolul 43 din Directiva privind procedurile de azil permite prelucrarea cererilor de azil la frontieră sau în zonele de tranzit. Acolo se pot lua decizii cu privire la admisibilitatea cererii. De asemenea, pot fi luate decizii cu privire la fondul acesteia în situațiile în care pot fi utilizate proceduri accelerate în conformitate cu articolul 31 alineatul (8) din directivă. Se aplică principiile de bază și garanțiile aplicabile cererilor de azil depuse în interiorul teritoriului. Articolul 43 alineatul (2) prevede că, în procedurile de frontieră, o decizie trebuie luată în cel mult 4 săptămâni de la depunerea cererii; în caz contrar, solicitantului trebuie să i se acorde acces pe teritoriu pentru continuarea prelucrării cererii. Articolul 24 alineatul (3) prevede obligația abținerii de la utilizarea procedurilor de frontieră în cazul solicitanților vulnerabili care au nevoie de garanții procedurale speciale dacă sunt supraviețuitori ai violului sau ai altor violențe grave, în cazul în care nu li se poate oferi sprijinul adecvat la frontieră. Articolul 25 alineatul (6) litera (b) stabilește unele limitări ale prelucrării cererilor depuse la frontieră de către copiii neînsoțiți. Aceste dispoziții nu se aplică Irlandei, care se supune în continuare obligațiilor de la articolul 35 din versiunea din 2005 a Directivei 2005/85/CE.

În temeiul Convenției, nu există drept la azil ca atare. Totuși, respingerea unei persoane fie la graniță, fie în altă parte din cadrul jurisdicției unui stat, care duce la expunerea persoanei respective la riscul de tortură sau de tratament sau pedepse inumane sau degradante, este interzisă de articolul 3 din Convenție.

Exemplu: Cauza *Kebe și alții împotriva Ucrainei* ([53]) a vizat un grup de pasageri clandestini eritreeni aflați la bordul unei nave comerciale acostate într-un port ucrainean și care se îndrepta către Arabia Saudită. CEDO a constatat că autoritățile ucrainene au încălcat Convenția prin faptul că

([52]) CJUE, *Ministerio Fiscal împotriva VL*, C-36/20 PPU, 25 iunie 2020, punctele 59-68.

([53]) CEDO, *Kebe și alții împotriva Ucrainei*, nr. 12552/12, 12 ianuarie 2017.

nu au permis reclamanților să debarce și să solicite azil. Chiar dacă nu au existat dovezi concludente pentru a stabili dacă reclamanții au solicitat sau nu au solicitat azil în Ucraina, CEDO a considerat că, în lumina informațiilor obiective disponibile la acel moment, în Arabia Saudită exista un risc grav de returnare în Eritreea, iar Ucraina nu a luat în considerare cererea lor în temeiul articolului 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *M.A. și alții împotriva Lituaniei* ([54]), reclamanții, care fugiseră din Republica Cecenă, încercaseră să treacă granița dintre Lituania și Belarus în trei ocazii separate. Deși au susținut de fiecare dată că doreau protecție internațională, li s-a refuzat intrarea pentru motivul că nu dețineau documentele de călătorie necesare. Polițiștii de frontieră lituanieni nu le acceptaseră cererile de azil și nu le înaintaseră unei autorități responsabile cu examinarea cererii de azil și determinarea statutului de refugiat, astfel cum prevede legislația națională. CEDO a constatat că nu fusese efectuată nicio evaluare pentru a se stabili dacă reclamanții pot fi returnați în condiții de siguranță în Belarus, o țară care nu era stat parte la Convenție. Curtea a decis că nepermiterea depunerii cererilor de azil de către reclamanți și îndepărtarea acestora în Belarus a echivalat cu o încălcare a articolului 3 din Convenție.

În cazuri extreme, o îndepărtare, extrădare sau expulzare poate ridica o problemă și în temeiul articolului 2 din Convenție, care protejează dreptul la viață ([55]).

1.9. Returnările și respingerile pe mare

Accesul pe teritoriul UE și în statele membre ale CoE se poate face pe cale aeriană, terestră sau maritimă. Operațiunile de supraveghere a frontierei desfășurate pe mare trebuie să respecte atât drepturile omului și dreptul în materie de refugiați, cât și dreptul internațional al mării.

Activitățile din marea liberă sunt reglementate de Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării, precum și de Convenția internațională pentru ocrotirea vieții omenești pe mare (SOLAS) și Convenția internațională privind căutarea și

([54]) CEDO, *M.A. și alții împotriva Lituaniei*, nr. 59793/17, 11 decembrie 2018. Vezi și CEDO, *M.K. și alții împotriva Poloniei*, nr. 40503/17, 42902/17 și 43643/17, 23 iulie 2020.

([55]) CEDO, *N.A. împotriva Finlandei*, nr. 25244/18, 14 noiembrie 2019.

salvarea pe mare (SAR). Aceste instrumente prevăd obligația de a acorda asistență și de a salva persoanele aflate în pericol pe mare. În plus, căpitanul unei nave are obligația de a-i transporta pe cei salvați pe mare într-un „loc sigur". În acest context, una dintre cele mai controversate probleme este legată de locul de debarcare a persoanelor salvate sau interceptate pe mare.

Returnările și respingerile pe mare ridică probleme de compatibilitate cu principiul nereturnării și cu dreptul de a părăsi orice țară. Prin returnările pe mare, persoanele sunt forțate să se întoarcă în țara terță de unde au plecat. Prin practica respingerilor pe mare, persoanele sunt împiedicate să părăsească teritoriul unei țări terțe sau, dacă se află deja în marea liberă, sunt împiedicate să ajungă în apele teritoriale ale statelor membre ale UE.

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 13 coroborat cu articolele 3 și 4 din Codul Frontierelor Schengen prevede că supravegherea frontierei trebuie să împiedice trecerea neautorizată a frontierei și trebuie să prevină și să descurajeze persoanele să eludeze controalele la punctele de trecere a frontierei, concomitent cu respectarea principiului nereturnării. Regulamentul privind frontierele maritime externe [Regulamentul (UE) nr. 656/2014] reglementează supravegherea frontierelor maritime externe de către statele membre ale UE în contextul cooperării operaționale cu Frontex. Articolul 4 asigură protecția drepturilor fundamentale și principiul nereturnării. Articolul 10 din Regulamentul privind frontierele maritime prevede modalități de debarcare a persoanelor salvate.

În temeiul dreptului CoE, Convenția se aplică tuturor celor care se află în jurisdicția unui stat membru al CoE. CEDO a statuat în mai multe rânduri ([56]) că persoanele fizice se pot încadra în jurisdicția unui stat atunci când acesta exercită controlul asupra lor în marea liberă. Într-o cauză din 2012 împotriva Italiei, Marea Cameră a CEDO a stabilit drepturile migranților care doresc să ajungă pe teritoriul european și îndatoririle statelor în astfel de circumstanțe.

([56]) CEDO, *Xhavara și alții împotriva Italiei și Albaniei* (dec.), nr. 39473/98, 11 ianuarie 2001; CEDO, *Medvedyev și alții împotriva Franței* (Marea Cameră), nr. 3394/03, 29 martie 2010.

Exemplu: În cauza *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* ([57]), reclamanții făceau parte dintr-un grup de aproximativ 200 de migranți, inclusiv solicitanți de azil și alții, care fuseseră interceptați de paza de coastă italiană în marea liberă în timp ce se aflau în zona de căutare și salvare a Maltei. Migranții au fost returnați fără întârziere în Libia în temeiul unui acord încheiat între Italia și Libia și nu li s-a oferit nicio șansă de a solicita azil. Nu le-au fost înregistrate numele sau naționalitățile. CEDO a remarcat că situația din Libia era bine cunoscută și ușor de verificat pe baza mai multor surse. Prin urmare, Curtea a considerat că autoritățile italiene știau sau ar fi trebuit să știe că reclamanții, atunci când vor fi returnați în Libia ca migranți aflați în situație ilegală, vor fi expuși unui tratament care încalcă Convenția și că nu li se va acorda niciun fel de protecție. De asemenea, autoritățile italiene știau sau ar fi trebuit să știe că nu existau garanții suficiente pentru a-i proteja pe reclamanți de riscul de a fi returnați în mod arbitrar în țările lor de origine, printre care Somalia și Eritreea. Aceste autorități ar fi trebuit să țină cont în special de lipsa oricărei proceduri de azil și de imposibilitatea de a determina autoritățile libiene să recunoască statutul de refugiat acordat de Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR).

CEDO a reafirmat că faptul că reclamanții nu solicitaseră azil sau că nu descriseseră riscurile cu care se confruntau ca urmare a lipsei unui sistem de azil în Libia nu scutea Italia de îndeplinirea obligațiilor care îi reveneau în temeiul articolului 3 din Convenție. Curtea a reiterat că autoritățile italiene ar fi trebuit să stabilească modul în care autoritățile libiene își îndeplineau obligațiile internaționale în materie de protecție a refugiaților. Prin urmare, transferul reclamanților în Libia a încălcat articolul 3 din Convenție, deoarece i-a expus riscului de returnare.

([57]) CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 23 februarie 2012.

Puncte principale

- Statele au dreptul de a decide dacă acordă sau nu acordă străinilor acces pe teritoriul lor, dar trebuie să respecte dreptul Uniunii, Convenția și garanțiile aplicabile privind drepturile omului (vezi partea introductivă a acestui capitol).
- Dreptul Uniunii și Convenția interzic respingerea persoanelor la frontiere și returnarea acestora în state în care se confruntă cu riscul de persecuție sau de alte vătămări grave (interzicerea returnării) (vezi partea introductivă a acestui capitol).
- Dreptul Uniunii stabilește norme comune pentru statele membre ale UE în ceea ce privește eliberarea vizelor de scurtă ședere (vezi secțiunea 1.1).
- Dreptul Uniunii conține garanții referitoare la punerea în aplicare a controlului la frontieră (vezi secțiunea 1.4) și a activităților de supraveghere a frontierelor, în special pe mare (vezi secțiunea 1.9).
- Dreptul Uniunii, în special *acquis*-ul Schengen, permite persoanelor să călătorească fără controale la frontieră în spațiul Schengen (vezi secțiunea 1.1).
- Regimul specific micului trafic de frontieră prevăzut de dreptul Uniunii facilitează trecerea unei frontiere terestre externe a unui stat membru de către locuitorii zonelor de frontieră (vezi secțiunea 1.6).
- În temeiul dreptului Uniunii, o interdicție de intrare impuse unei persoane de către un stat Schengen interzice acelei persoane accesul în întreg spațiul Schengen (vezi secțiunea 1.3).
- Carta UE prevede dreptul la azil și interzicerea returnării. *Acquis*-ul UE în materie de azil se aplică din momentul în care o persoană a ajuns la o frontieră a UE. Convenția nu prevede dreptul la azil ca atare; cu toate acestea, este interzisă respingerea unei persoane care duce la punerea acesteia în pericol de tortură sau alte forme de maltratare (vezi secțiunea 1.8).
- În anumite circumstanțe, Convenția impune limitări asupra dreptului unui stat de a reține sau respinge un migrant la granița sa (vezi partea introductivă a acestui capitol și secțiunile 1.7, 1.8 și 1.9), indiferent dacă migrantul se află într-o zonă de tranzit sau în jurisdicția acelui stat.

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

2 Sistemele informatice la scară largă ale UE și interoperabilitatea

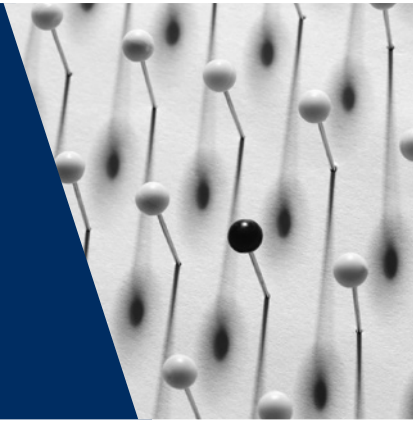

UE	Subiectele abordate	CoE
Regulamentul VIS, Regulamentul (CE) nr. 767/2008 Decizie privind accesul la Sistemul de informații privind vizele (VIS) de către autoritățile de aplicare a legii, 2008/633/JAI Regulamentul Eurodac, Regulamentul (UE) nr. 603/2013 Regulamentul privind sistemul SIS, Regulamentul (UE) 2018/1862; Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere, Regulamentul (UE) 2018/1861; Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, Regulamentul (UE) 2018/1860 Regulamentul de instituire a Sistemului de intrare/ieșire (EES), Regulamentul (UE) 2017/2226 Regulamentul privind sistemul ETIAS, Regulamentul (UE) 2018/1240 Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN, Regulamentul (UE) 2019/816 Regulamentul privind Europol, Regulamentul (UE) 2016/794 Regulamentul privind eu-LISA, Regulamentul (UE) 2018/1726	**Sistemele informatice ale UE**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal („Convenția nr. 108”) Convenția modernizată pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal („Convenția nr. 108 modernizată”) CEDO, *S. și Marper împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 30562/04 și 30566/04, 2018 (reținerea amprentelor)

UE	Subiectele abordate	CoE
Regulamentul privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul frontierelor și al vizelor, Regulamentul (UE) 2019/817 Regulamentul privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul cooperării polițienești și judiciare, al azilului și al migrației, Regulamentul (UE) 2019/818	**Interoperabilitatea**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) Convenția nr. 108 Convenția nr. 108 modernizată
Carta UE, articolul 8 alineatul (2) (dreptul la protecția datelor cu caracter personal) Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), articolul 5 Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, (UE) 2016/680, articolul 4 CJUE, *Digital Rights Ireland* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-293/12 și C-594/12, 2014 (prelucrarea datelor excesive)	**Limitarea scopului**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) Convenția nr. 108 modernizată, articolul 5
Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), articolele 13 și 14 Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, (UE) 2016/680, articolul 13	**Dreptul la informare**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) Convenția 108 modernizată, articolul 8
Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), articolul 5 CJUE, *Digital Rights Ireland* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-293/12 și C-594/12, 2014 (protecția datelor cu caracter personal împotriva riscului de abuz și acces ilegal) Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, (UE) 2016/680, articolul 4 Instrumente juridice de instituire a sistemelor informatice ale UE (astfel cum sunt enumerate mai sus)	**Accesul neautorizat la date**	Convenția nr. 108 modernizată, articolul 7

UE	Subiectele abordate	CoE
Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), capitolul 5 Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, (UE) 2016/680, capitolul 5 Instrumente juridice de instituire a sistemelor informatice ale UE (astfel cum sunt enumerate mai sus)	**Transferul de date către țări terțe**	Convenția nr. 108 modernizată, articolul 14
Carta UE, articolul 8 alineatul (2) (dreptul la protecția datelor cu caracter personal) Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), articolele 15-17 Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, (UE) 2016/680, articolele 14-17 CJUE, *Tele2 Sverige* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-203/15 și C-698/15, 2016 (obligația de notificare pentru a asigura dreptul la o cale de atac efectivă)	**Drepturile persoanelor vizate (accesul la date, corectarea și ștergerea acestora)**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) Convenția nr. 108 modernizată, articolul 9 CEDO, *Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei*, nr. 62332/00, 2006 (accesul la informațiile deținute de serviciile de securitate)

Introducere

Acest capitol analizează sistemele informatice la scară largă instituite de UE în spațiul de libertate, securitate și justiție. Sunt prezentate garanțiile oferite de acestea cu privire la anumite drepturi fundamentale, în special cele legate de protecția datelor, dreptul la respectarea vieții private, dreptul la azil și dreptul la o cale de atac eficientă. De asemenea, se explică noțiunea de interoperabilitate, care se realizează prin interconectarea sistemelor informatice la scară largă ale UE. Aceasta va permite utilizatorilor autorizați să efectueze o căutare a unei persoane cu ajutorul sistemelor și să vizualizeze datele pe care sunt autorizați să le acceseze, mai degrabă decât să efectueze căutări în fiecare sistem separat.

În temeiul dreptului Uniunii, autoritățile în materie de vize, de frontieră, de azil și de imigrație din statele membre ale UE se bazează din ce în ce mai mult pe tehnologie atunci când iau decizii care afectează o persoană. De asemenea, sistemele informatice servesc din ce în ce mai mult scopurilor de securitate internă. Pentru resortisanții țărilor terțe – solicitanți de protecție internațională, migranți aflați în situație de ședere ilegală, solicitanți de viză sau călători obișnuiți – este dificil de înțeles cum funcționează sistemele informatice și cum influențează acestea luarea deciziilor.

UE a creat șase sisteme informatice la scară largă, fără a lua în calcul bazele de date Europol. Aceste sisteme informatice oferă sprijin pentru gestionarea migrației, a azilului și a frontierelor, sporesc cooperarea judiciară și contribuie la consolidarea securității interne în cadrul Uniunii.

Agenția Uniunii Europene pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice la Scară Largă în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (eu-LISA) a fost înființată în 2011 prin Regulamentul (UE) nr. 1077/2011 și a fost consolidată prin Regulamentul (UE) 2018/1726. Agenția este responsabilă pentru dezvoltarea și gestionarea operațională a sistemelor informatice la scară largă ale UE. Aceasta asigură funcționarea eficientă, sigură și continuă a acestor sisteme, precum și schimbul continuu și neîntrerupt de date între autoritățile naționale care le utilizează. Agenția trebuie să asigure cele mai înalte niveluri de securitate, calitate și protecție a datelor.

În temeiul dreptului CoE, Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (CETS nr. 108), astfel cum a fost modernizată prin protocolul său de modificare (CETS nr. 223), stabilește principiile de bază privind protecția prelucrării datelor cu caracter personal, efectuată atât de sectorul privat, cât și de cel public. Aceste principii se aplică în mod egal prelucrării datelor de către sistemele informatice la scară largă ale UE. Convenția nr. 108 și protocolul său de modernizare („Convenția nr. 108 modernizată") oferă protecție persoanelor împotriva abuzurilor care pot însoți prelucrarea datelor cu caracter personal și urmăresc să reglementeze fluxurile transfrontaliere de date cu caracter personal. În virtutea dreptului la respectarea vieții private și de familie de la articolul 8 din Convenție, CEDO a tratat prelucrarea automată a datelor cu caracter personal în bazele de date la scară largă stabilite la nivel național. Împreună cu instrumentele legislative fără caracter obligatoriu ale CoE, cum ar fi Recomandarea privind sectorul polițienesc [Recomandarea nr. R (87) 15], această jurisprudență oferă îndrumări cu

privire la utilizarea datelor cu caracter personal de către autoritățile de aplicare a legii, de exemplu atunci când efectuează interogări în oricare dintre sistemele informatice ale UE de mai jos.

2.1. Sistemele informatice la scară largă ale UE

Sistemele informatice ale UE sunt utilizate într-o serie de procese legate de migrație: în procesul de azil, în prelucrarea cererilor de viză, în timpul controalelor la frontieră, la eliberarea permiselor de ședere, la reținerea migranților aflați în situație de ședere ilegală, în procedurile de returnare și pentru emiterea interdicțiilor de intrare, precum și la schimbul de informații cu privire la condamnările penale ale resortisanților țărilor terțe. Acestea au și alte scopuri. În special, autoritățile de aplicare a legii le pot consulta pentru a lupta împotriva terorismului și a altor infracțiuni grave în condiții stricte. Prezenta secțiune prezintă cele șase sisteme la scară largă ale UE, precum și bazele de date Europol și modul în care acestea vor deveni interoperabile. Doar primele trei sisteme prezentate mai jos – Sistemul european pentru compararea datelor dactiloscopice ale solicitanților de azil (Eurodac), Sistemul VIS și SIS – erau operaționale în iulie 2020, iar cadrul juridic al Eurodac și VIS era în curs de revizuire.

2.1.1. Sistemul european pentru compararea datelor dactiloscopice ale solicitanților de azil

Eurodac conține amprentele digitale ale resortisanților țărilor terțe care solicită azil într-unul dintre statele membre ale UE, precum și amprentele digitale ale migranților reținuți în legătură cu o trecere ilegală a frontierei. Amprentele copiilor cu vârste sub 14 ani nu sunt prelucrate, deși o revizuire în curs a Regulamentului Eurodac are în vedere reducerea acestei vârste la 6 ani. Potrivit eu-LISA, Eurodac a stocat aproape 5,5 milioane de seturi de date de amprente digitale în 2018 ([58]). Sistemul este operațional din 2003 și a fost revizuit în 2013 prin Regulamentul (UE) nr. 603/2013 (Regulamentul Eurodac) ([59]).

([58]) eu-LISA (2019), *Eurodac – Raport anual pe 2018*, iunie 2019, p. 4.

([59]) Acesta este completat de un regulament de punere în aplicare care stabilește norme mai detaliate pentru aplicarea Eurodac; vezi Regulamentul de punere în aplicare (CE) al Comisiei nr. 1560/2003 (JO 2003 L 222/3), astfel cum a fost modificat de Regulamentul de punere în aplicare (UE) al Comisiei nr. 118/2014 (JO 2014 L 39/1).

Eurodac ajută statele membre ale UE să stabilească locul prin care au intrat pentru prima dată în UE solicitanții de protecție internațională. Stocarea amprentelor digitale în Eurodac permite unui stat membru al UE să știe dacă persoana a solicitat deja azil în altă parte sau dacă persoana a fost reținută într-un alt stat membru al UE după o intrare ilegală. Astfel, sprijină statele membre ale UE în aplicarea Regulamentului Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013] (vezi secțiunea 5.2).

Un scop suplimentar pentru care autoritățile naționale de aplicare a legii și Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii (Europol) sunt autorizate să acceseze datele din Eurodac este prevenirea, detectarea sau investigarea infracțiunilor de terorism sau a altor infracțiuni grave, dar numai în aceste scopuri, în condiții stricte. Din cauza unor obstacole practice, în iulie 2020, Europol nu reușise încă să se conecteze la Eurodac.

Regulamentul Eurodac se aplică tuturor statelor membre ale UE, precum și țărilor asociate Schengen ([60]).

2.1.2. Sistemul de informații privind vizele

VIS are ca scop să faciliteze procedura de solicitare a vizelor Schengen (vize de scurtă ședere) și schimbul de date între statele membre Schengen – inclusiv reprezentanțele lor diplomatice și consulare – cu privire la astfel de cereri. De asemenea, servește în scopuri legate de azil, controlul imigrației și securitate. Acesta stochează date cu privire la solicitanții de viză, inclusiv amprente digitale, fotografii și decizii privind cererile de viză de scurtă ședere. Amprentele copiilor cu vârste sub 12 ani nu sunt prelucrate, deși o revizuire în curs a Regulamentului VIS are în vedere reducerea acestei vârste la 6 ani.

([60]) Irlanda are obligații numai în temeiul Regulamentului (CE) nr. 2725/2000 al Consiliului din 11 decembrie 2000 privind instituirea sistemului „Eurodac" pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Convenției de la Dublin, JO 2000 L 316/1.

Regulamentul VIS (CE) nr. 767/2008 descrie modul în care funcționează VIS. VIS a fost lansat la nivel mondial în noiembrie 2015 ([61]). Până în august 2018, în VIS fuseseră introduse peste 60 de milioane de cereri de viză și 40 de milioane de seturi de date digitale ([62]).

Întrucât unul dintre scopurile VIS este consolidarea securității interne a spațiului Schengen, Decizia 2008/633/JAI a Consiliului acordă autorităților naționale de aplicare a legii și Europol acces la date pentru prevenirea, detectarea sau investigarea infracțiunilor de terorism sau a altor infracțiuni grave, dar numai în aceste scopuri și în condiții stricte. Acest acces a devenit operațional în septembrie 2013 ([63]). Tabelul 2 prezintă statele membre ale UE în care se aplică VIS.

2.1.3. Sistemul de informații Schengen

SIS stochează alerte privind anumite categorii de persoane căutate sau dispărute (atât cetățeni ai UE, cât și resortisanți ai țărilor terțe) și obiecte dispărute. De asemenea, sistemul conține alerte privind resortisanții țărilor terțe care fac obiectul unui refuz de intrare sau al unei decizii de returnare. Baza de date include instrucțiuni pentru agenții de poliție și polițiștii de frontieră cu privire la măsurile specifice care trebuie întreprinse atunci când o persoană sau un obiect este localizat (de exemplu, pentru a aresta un suspect, a proteja o persoană vulnerabilă dispărută sau a confisca un pașaport invalid). Autoritățile naționale de aplicare a legii, controlul la frontieră, autoritățile vamale, de viză și judiciare pot accesa datele stocate în SIS, strict în limitele mandatelor lor.

([61]) Decizia de punere în aplicare (UE) 2015/912 a Comisiei din 12 iunie 2015 de stabilire a datei de începere a operațiunilor Sistemului de informații privind vizele (VIS) în a douăzeci și una, a douăzeci și doua și a douăzeci și treia regiune, JO 2015 L 148/28.

([62]) Comisia Europeană (2019), *Fișă informativă: Sisteme informaționale ale UE – Securitate și frontiere*, Bruxelles, aprilie 2019, p. 1.

([63]) Vezi Decizia 2013/392/UE a Consiliului din 22 iulie 2013 de stabilire a datei de la care produce efecte Decizia 2008/633/JAI privind accesul la Sistemul de informații privind vizele (VIS) în vederea consultării de către autoritățile desemnate ale statelor membre și de către Europol în scopul prevenirii, depistării și cercetării infracțiunilor de terorism și a altor infracțiuni grave, JO 2013 L 198/45, care a fost apoi înlocuită, ca urmare a unei acțiuni în anulare soluționate cu succes la CJUE, prin Decizia de punere în aplicare (UE) 2015/1956 a Consiliului din 26 octombrie 2015 de stabilire a datei de la care produce efecte Decizia 2008/633/JAI privind accesul la Sistemul de informații privind vizele (VIS) în vederea consultării de către autoritățile desemnate ale statelor membre și de către Europol în scopul prevenirii, depistării și cercetării infracțiunilor de terorism și a altor infracțiuni grave, JO 2015 L 284/146.

Sistemul este operațional din martie 1995; a doua generație mai avansată a acestuia ([64]) a fost lansată în aprilie 2013. O revizuire a cadrului juridic al SIS care cuprinde trei acte juridice diferite – și anume Regulamentul privind sistemul SIS [Regulamentul (UE) 2018/1862], Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere [Regulamentul (UE) 2018/1861] și Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări [Regulamentul (UE) 2018/1860] – a intrat în vigoare în decembrie 2018. Aceasta a adus îmbunătățiri tehnice și operaționale importante, inclusiv noi categorii de alerte (de exemplu, decizii de returnare) și a creat un schimb mai eficient de informații între autoritățile de aplicare a legii din statele membre ale UE și cu agențiile UE, cum ar fi Europol, Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (Eurojust) și Frontex. În 2018, SIS a inclus în total peste 82 de milioane de alerte, dintre care doar aproximativ 930 000 au fost alerte referitoare la persoane, restul referindu-se la obiecte. Cu un număr de peste 6,1 miliarde de verificări în 2018, a fost cel mai utilizat sistem informatic al UE în domeniul migrației și securității ([65]). Tabelul 2 prezintă statele membre ale UE în care se aplică SIS.

2.1.4. Sistemul de intrare/ieșire (EES)

Sistemul EES a fost creat prin Regulamentul EES [Regulamentul (UE) 2017/2226, modificat ultima dată de Regulamentul (UE) 2019/817] pentru înregistrarea deplasărilor către și dinspre spațiul Schengen ale tuturor resortisanților țărilor terțe care sunt admiși pentru o ședere scurtă (atât călători care nu beneficiază de un regim de călătorii fără viză, cât și călători care beneficiază de un regim de călătorii fără viză), adică una sau mai multe vizite cu o durată maximă de 90 de zile într-o perioadă de 180 de zile. Sistemul calculează și monitorizează durata șederii resortisanților țărilor terțe admiși, în vederea facilitării trecerii frontierei de către călătorii *bona fide* și a identificării persoanelor care depășesc durata de ședere autorizată și a fraudei de identitate. Acesta va înlocui obligația actuală de ștampilare manuală a pașapoartelor cu înregistrarea electronică a momentului și a locului în care o persoană a intrat și a ieșit din spațiul Schengen și cu un calcul automat al numărului de zile în care persoana poate rămâne pe termen scurt. EES înregistrează, de asemenea, refuzurile de intrare.

([64]) Vezi Regulamentul (UE) nr. 1987/2006, JO 2006 L 381/4 și Decizia 2007/533/JAI, JO 2007 L 205/63.

([65]) eu-LISA (2019), *SIS II – Statistici anuale 2018: Fișă informativă*, martie 2019.

Obiectivele EES includ, de asemenea, prevenirea imigrației ilegale și facilitarea gestionării fluxurilor de migrație. Ca scop suplimentar, sistemul ar trebui să contribuie la prevenirea, depistarea și investigarea infracțiunilor de terorism și a altor infracțiuni grave. În consecință, alături de autoritățile de frontieră, de vize și de imigrație, autoritățile naționale de aplicare a legii și Europol vor avea acces la datele stocate în sistem, dar numai în scopurile legate de securitatea națională descrise mai sus și în condiții stricte.

Se estimează că sistemul va deveni operațional în 2022. EES se va aplica tuturor statelor care fac parte din spațiul Schengen (vezi tabelul 2).

2.1.5. Sistemul european de informații și de autorizare privind călătoriile (ETIAS)

Regulamentul privind sistemul ETIAS [Regulamentul (UE) 2018/1240, modificat ultima dată de Regulamentul (UE) 2019/817] a instituit un sistem de controale înainte de frontieră pentru călătorii care beneficiază de un regim de călătorii fără viză. Sistemul automat analizează resortisanții din țări terțe care beneficiază de un regim de călătorii fără viză pentru a stabili dacă ar trebui sau nu ar trebui să li se permită intrarea în UE pentru vizite a căror durată nu depășește 90 de zile în orice perioadă de 180 de zile. Prin folosirea unui instrument online, sistemul colectează date cu caracter personal cu privire la călătorii care beneficiază de un regim de călătorii fără viză înainte de sosirea acestora la frontierele externe ale UE. Frontex și autoritățile de control la frontieră ale statelor membre relevante verifică aceste date în toate bazele de date relevante. Dacă, în urma verificărilor, se concluzionează că persoana nu prezintă un risc de securitate, migrație ilegală sau pentru sănătatea publică, persoana respectivă va primi automat o autorizație de călătorie în UE. În caz contrar, cererea va fi înaintată în vederea efectuării unor verificări manuale de către autoritățile competente. Sistemul european de informații și de autorizare privind călătoriile facilitează astfel călătoriile, oferind călătorilor o indicație timpurie a posibilității de a fi admiși în spațiul Schengen.

Înainte ca o persoană să se îmbarce într-o călătorie, operatorii de transport, cum ar fi companiile aeriene, au acces limitat la datele ETIAS și EES doar pentru a verifica dacă un călător deține o autorizație ETIAS și dacă termenul de 90 de zile într-o perioadă de 180 de zile nu a expirat.

Se estimează că sistemul va intra în funcțiune la sfârșitul anului 2022. ETIAS se va aplica tuturor statelor care fac parte din spațiul Schengen (vezi tabelul 2).

2.1.6. Sistemul european de informații cu privire la cazierele judiciare ale resortisanților țărilor terțe (sistemul ECRIS-TCN)

Sistemul ECRIS-TCN este o bază de date centralizată care permite statelor membre ale UE să facă schimb de informații cu privire la cazierele judiciare ale resortisanților țărilor terțe condamnați în UE. Aceasta este un sistem de tip „hit/no hit" (răspuns pozitiv/negativ). Sistemul a fost instituit prin Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN [Regulamentul (UE) 2019/816] și completează baza de date descentralizată a cazierelor judiciare a UE (Sistemul european de informații cu privire la cazierele judiciare, ECRIS) instituită prin Decizia 2009/316/JAI a Consiliului.

Fiind un sistem de tip „hit/no hit" (răspuns pozitiv/negativ), ECRIS-TCN ajută la identificarea statului (statelor) membru (membre) care deține (dețin) cazier judiciare pentru un resortisant al unei țări terțe care este verificat. Interogările pot fi efectuate folosind date biometrice, cum ar fi amprentele digitale. În cazul unui răspuns pozitiv, autoritățile judiciare naționale pot contacta în mod bilateral statul membru corespunzător pentru mai multe detalii folosind ECRIS.

Autoritățile naționale vor avea dreptul de a interoga sistemul ECRIS-TCN pentru proceduri penale, dar și pentru proceduri non-penale (de exemplu, atunci când procesează cererile de permis de ședere). Europol, Eurojust și Parchetul European au, de asemenea, acces direct la sistemul ECRIS-TCN, în cadrul mandatelor lor.

Se estimează că sistemul ECRIS-TCN va fi operațional la sfârșitul anului 2022. Toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei și a Irlandei, participă la sistem (vezi tabelul 2).

2.1.7. Sistemul informațional Europol (SIE)

SIE este baza de date centrală de informații și date operative în materie penală a Europol. Acesta este reglementat de regulamentul de instituire a Europol, Regulamentul (UE) 2016/794 și a devenit operațional în 2005. Sistemul acoperă toate domeniile criminalității care țin de competența Europol și conține informații despre infracțiunile grave cu caracter transnațional, despre persoanele suspectate și condamnate, despre structuri infracționale și mijloacele utilizate pentru comiterea infracțiunilor. Versiunea actualizată a SIE, lansată în 2013, poate stoca și efectua verificări încrucișate ale datelor biometrice și legate de criminalitatea cibernetică. SIE este un sistem de referință, care poate fi utilizat pentru a verifica dacă informațiile cu privire la o persoană sau un obiect de interes sunt disponibile în afara jurisdicțiilor naționale.

Personalul Europol și agenții desemnați din cadrul autorităților de aplicare a legii din statele membre UE au acces la SIE. Autoritățile naționale pot efectua căutări în sistem și, în cazul unui răspuns pozitiv, pot solicita informații suplimentare prin intermediul aplicației de rețea pentru schimbul securizat de informații (SIENA) a Europol. În plus, partenerii Europol în materie de cooperare pot avea acces indirect la stocarea și interogarea datelor prin intermediul Centrului Operațional al Europol.

Tabelul 2 enumeră sistemele informatice la scară largă existente, indicând scopul principal, resortisanții țărilor terțe vizați, identificatorii biometrici prelucrați și aplicabilitatea lor geografică. Pentru mai multe informații cu privire la aceste baze de date ale UE, în special din punctul de vedere al protecției datelor, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, secțiunea 8.3.2.

Tabelul 2: Sisteme informatice la scară largă ale UE în domeniul migrației și securității

Sistem informatic	Scopul principal	Persoanele vizate	Identificatori biometrici	Aplicabilitate
Eurodac	Stabilirea statului responsabil pentru examinarea cererii de protecție internațională Scop suplimentar: aplicarea legii	Solicitanți și beneficiari ai protecției internaționale Migranți care au trecut ilegal frontierele externe		27 de state membre ale UE + TAS
VIS	Facilitarea schimbului de date între statele membre Schengen cu privire la cererile de viză Scop suplimentar: aplicarea legii	Solicitanții de viză și susținătorii reîntregirii familiei		24 de state membre ale UE (cu excepția CY, HR, IE) + TAS
SIS	Facilitarea cooperării în domeniul aplicării legii pentru protejarea securității în UE și statele membre Schengen	Persoane dispărute, vulnerabile și căutate		25 de state membre ale UE (cu excepția CY, IE) + TAS
SIS – controale la frontieră	Introducerea și prelucrarea de alerte în scopul nepermiterii intrării sau a șederii în statele membre Schengen	Resortisanți ai țărilor terțe condamnați sau suspectați pentru o infracțiune pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate de cel puțin 1 an Migranți aflați în situație de ședere ilegală		25 de state membre ale UE (cu excepția CY, IE) + TAS
SIS – returnare	Introducerea și prelucrarea de alerte cu privire la resortisanții țărilor terțe care fac obiectul unei decizii de returnare	Migranți aflați în situație de ședere ilegală care fac obiectul unei decizii de returnare		25 de state membre ale UE (cu excepția CY, IE) + TAS

Sistem informatic	Scopul principal	Persoanele vizate	Identificatori biometrici	Aplicabilitate
EES	Calcularea și monitorizarea duratei de ședere autorizată a resortisanților țărilor terțe și identificarea persoanelor care au depășit această durată	Călători resortisanți ai țărilor terțe care vin pentru o ședere de scurtă durată		24 de state membre ale UE (cu excepția CY, HR, IE) + TAS
ETIAS	Evaluare anterioară călătoriei pentru a stabili dacă un resortisant al unei țări terțe exonerat de obligația de a deține viză prezintă un risc de securitate, de migrație ilegală sau pentru sănătatea publică	Călători care provin din țări terțe care beneficiază de un regim de călătorii fără viză	Niciunul	26 de state membre ale UE (cu excepția IE) + TAS
ECRIS-TCN	Transmiterea de informații cu privire la condamnările anterioare ale resortisanților țărilor terțe	Resortisanți ai țărilor terțe care au cazier judiciar		25 de state membre ale UE (cu excepția DK, IE)
SIE	Stocarea și interogarea datelor privind criminalitatea internațională gravă și terorismul	Persoane suspectate sau condamnate pentru crimă organizată gravă și terorism		27 de state membre ale UE

*NB: Redactarea cu **caractere de culoare albastră** a denumirii unui sistem informatic înseamnă că acesta va deveni (pe deplin) operațional ulterior – data precisă urmează să fie stabilită de Comisia Europeană. Pentru a găsi informații actualizate cu privire la datele de lansare, consultați eulisa.europa.eu (pentru toate sistemele informatice, cu excepția Europol) și europol.europa.eu (pentru Europol)*

: amprente digitale; *: amprente palmare;* *: imagine facială;*

: profil ADN.

TAS: țările asociate spațiului Schengen, și anume Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția. Pentru mai multe detalii privind aplicabilitatea, vezi notele la anexa 1.

Sursa: FRA, pe baza instrumentelor juridice, 2020

2.2. Interoperabilitatea

Interoperabilitatea este capacitatea diferitelor sisteme informatice de a comunica și de a face schimb de date între ele. În practică, aceasta înseamnă că utilizatorii cu drept de acces vor putea efectua o căutare specifică a unei persoane în diferitele sisteme informatice dintr-o singură mișcare și vor putea vizualiza datele cu caracter personal pe care sunt autorizați să le acceseze, în loc să fie nevoiți să efectueze căutări multiple în sisteme separate. Acest lucru trebuie făcut în conformitate cu drepturile lor de acces și cu cerințele de protecție a datelor ale sistemelor subiacente. Cu alte cuvinte, sistemele informatice ale UE, care în prezent nu sunt interconectate și funcționează în mod compartimentat, vor putea „să comunice între ele" de îndată ce vor fi interoperabile. Interoperabilitatea are ca scop să ajute autoritățile să verifice identitatea persoanelor ale căror date sunt stocate în cel puțin unul dintre sistemele informatice subiacente și să detecteze identități multiple.

Interoperabilitatea poate spori protecția – de exemplu prin sprijinirea detectării persoanelor dispărute, inclusiv a copiilor – dar creează și provocări legate de drepturile fundamentale. Acestea rezultă din poziția slabă a persoanelor ale căror date sunt stocate în sistemele informatice, care adesea nu își cunosc drepturile.

Componentele de bază ale interoperabilității sistemelor informatice la scară largă ale UE, astfel cum sunt stabilite prin regulamentele privind interoperabilitatea [Regulamentul (UE) 2019/817 și Regulamentul (UE) 2019/818] sunt explicate în secțiunile 2.2.1-2.2.4. Se preconizează că acestea vor deveni operaționale până la sfârșitul anului 2023.

2.2.1. Registrul comun de date de identitate

Registrul comun de date de identitate (CIR) stochează datele de identitate de bază ale tuturor persoanelor ale căror date se află în sisteme informatice la scară largă ale UE într-un registru comun central de date (capitolul IV din regulamentele privind interoperabilitatea). Acest registru de date de identitate va fi comun și utilizat de toate sistemele informatice, cu excepția SIS, pentru care se aplică o soluție tehnică separată. Datele biometrice și biografice specifice ale persoanelor sunt transferate din sistemele existente (de exemplu, Eurodac, VIS și EES) și stocate într-o platformă comună, astfel cum este ilustrat în figura 2. Noile sisteme informatice (ETIAS și ECRIS-TCN) vor integra această componentă în arhitectura lor. Datele stocate în registrul comun continuă să „aparțină" sistemelor informatice subiacente.

Figura 2: Registrul comun de date de identitate

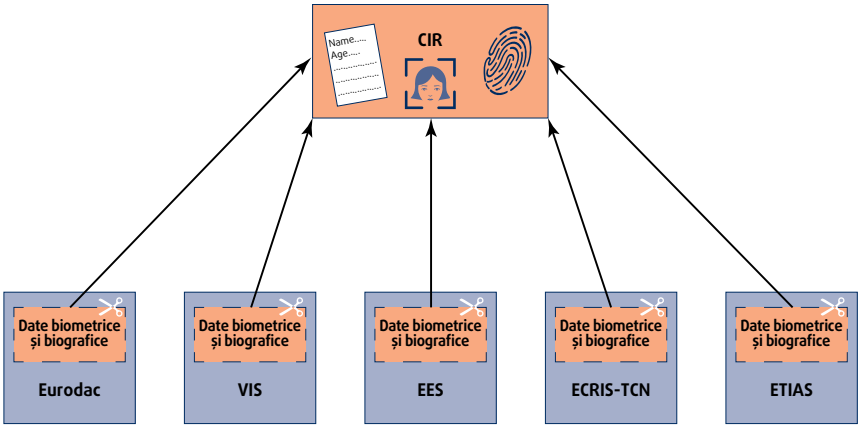

Sursa: FRA, 2020.

2.2.2. Portalul european de căutare

Portalul european de căutare (ESP) acționează ca o fereastră unică pentru a interoga simultan diferitele sisteme informatice și CIR printr-o singură căutare. Prin intermediul portalului, utilizatorii vor putea vizualiza date cu privire la o persoană stocate în sistemele informatice respective pe care sunt autorizați să le vizualizeze, inclusiv SIS, SIE și două baze de date Interpol, folosind atât date biografice, cât și biometrice. Un singur ecran va afișa rezultatele combinate.

2.2.3. Detectorul de identități multiple

Detectorul de identități multiple (MID) este un mecanism folosit pentru a detecta dacă datele unei persoane sunt stocate în mai multe sisteme informatice sub nume și identități diferite (capitolul V din regulamentele privind interoperabilitatea). Diferitele identități utilizate de aceeași persoană vor fi detectate și corelate, ceea ce va contribui la combaterea fraudei de identitate. Atunci când autoritățile naționale cu drepturi de acces efectuează căutări cu ajutorul sistemelor, ele pot vedea toate identitățile înregistrate în sisteme referitoare la o persoană, indiferent dacă acestea au fost stocate sau nu sub alt nume. Detectorul de identități multiple este menit să asigure identificarea corectă a unei persoane printr-un proces de verificare automată și manuală.

2.2.4. Serviciul comun de comparare a datelor biometrice

Prin compararea șabloanelor din datele biometrice stocate în sistemele informatice, serviciul comun de comparare a datelor biometrice (BMS) permite căutarea și compararea datelor biometrice, de exemplu amprentele digitale și imaginile faciale, în diferite sisteme informatice (capitolul III din regulamentele privind interoperabilitatea). Acesta este un instrument care facilitează căutările în sistemele ce folosesc date biometrice. Fără acesta, datele biometrice nu ar putea fi utilizate pentru CIR și pentru detectorul de identități multiple.

Figura 3 ilustrează componentele tehnice ale interoperabilității sistemelor informatice la scară largă și sistemele informatice subiacente individuale afectate.

Figura 3: Componentele tehnice ale interoperabilității

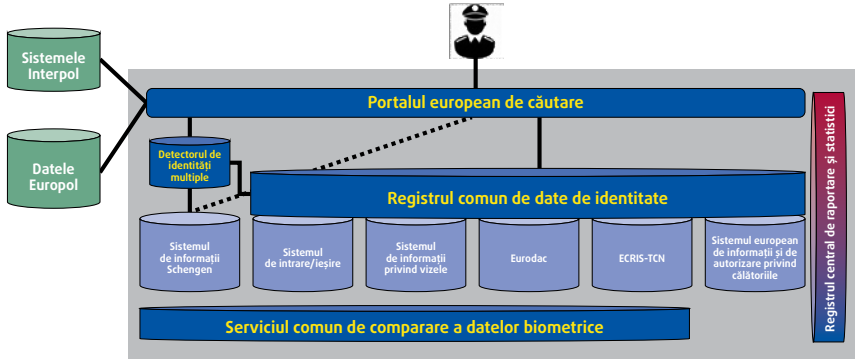

Sursa: Comisia Europeană, 2018

2.3. Supravegherea

În temeiul dreptului Uniunii, pentru a asigura un nivel ridicat și consecvent de protecție a datelor, organismele naționale și ale UE sunt mandatate să supravegheze conformitatea sistemelor informatice cu standardele UE de protecție a datelor. Supravegherea este partajată între autoritățile de protecție a datelor (APD) ale statelor membre ale UE și Autoritatea Europeană pentru

Protecția Datelor (AEPD). Fiecare sistem informatic individual, precum și regulamentele privind interoperabilitatea stabilesc rolurile și competențele specifice ale acestora.

AEPD răspunde pentru monitorizarea și asigurarea protecției drepturilor fundamentale ale persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către agențiile și organismele UE, inclusiv a datelor stocate în sistemele informatice la scară largă ale UE. În acest scop, AEPD acționează ca organism de anchetă și de soluționare a plângerilor. Acesta cooperează strâns cu autoritățile naționale de supraveghere.

Deși există mici diferențe între temeiurile juridice ale sistemelor informatice ale UE, în general, acestea stabilesc că APD-urile naționale și AEPD trebuie să coopereze, fiecare acționând în sfera propriilor competențe. Acestea formează grupuri de coordonare a supravegherii pentru fiecare sistem informatic al UE la scară largă, pentru a asigura o supraveghere coordonată și eficace a funcționării lor. Reprezentanții APD-urilor naționale și ai AEPD se reunesc periodic – de obicei de două ori pe an, în cadrul Comitetului european pentru protecția datelor – pentru a discuta probleme comune privind supravegherea. Activitățile includ, printre altele, inspecții și anchete comune și lucrul la o metodologie comună. Aceleași obligații decurg și din articolul 62 din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE [Regulamentul (UE) 2018/1725].

În plus, fiecare persoană are dreptul de a depune plângere la APD națională, care trebuie să investigheze și să-l informeze pe solicitant cu privire la progresul sau rezultatul plângerii în termen de 3 luni ([66]). Pentru presupusele încălcări ale protecției datelor de către eu-LISA atunci când gestionează sistemele informatice ale UE, persoanele se pot adresa AEPD, care trebuie să informeze solicitantul cu privire la progresul și rezultatul plângerii în termen de 3 luni [articolul 57 alineatul (1) litera (e) și articolul 63 din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE). În cazul unui eșec, ambele proceduri de plângere pot duce la un control judiciar: în fața instanțelor naționale competente sau, respectiv, a CJUE ([67]) (vezi și secțiunea 2.8).

([66]) RGPD, articolul 13 alineatul (2) litera (d), articolul 14 alineatul (2) litera (e) și articolele 52 și 53.

([67]) RGPD, articolul 52; Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE, articolul 64.

În temeiul dreptului CoE, Convenția nr. 108 modernizată prevede obligația statelor să numească una sau mai multe autorități de supraveghere complet independente și imparțiale pentru a asigura respectarea convenției (articolul 15). Astfel de autorități trebuie să aibă competențe să investigheze, să intervină, să emită decizii cu privire la încălcări ale standardelor de protecție a datelor din convenție și să impună sancțiuni administrative, alături de puterea de a iniția proceduri judiciare în cazul presupuselor încălcări ale garanțiilor prevăzute de convenție. Autoritățile de supraveghere trebuie, de asemenea, să fie mandatate să trateze plângerile individuale referitoare la drepturile de protecție a datelor.

2.4. Limitarea scopului, reducerea la minimum a datelor și exactitatea datelor

În temeiul dreptului Uniunii, principiul limitării scopului impune ca datele cu caracter personal să fie colectate numai în scopuri specificate, care trebuie definite în mod explicit. Principiul decurge din articolul 8 alineatul (2) din Carta UE și se reflectă în legislația UE privind protecția datelor, și anume în articolul 5 alineatul (1) litera (b) din RGPD, precum și în articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și în articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile Uniunii. Limitarea scopului implică, de asemenea, că datele cu caracter personal nu trebuie prelucrate ulterior într-o manieră incompatibilă cu acele scopuri. Persoana în cauză trebuie să poată prevedea scopul în care vor fi prelucrate datele ([68]).

Toate instrumentele juridice de instituire a sistemelor informatice ale UE specifică scopul pentru care prelucrează datele cu caracter personal. Sistemele informatice ale UE pot avea scopuri suplimentare, cum ar fi ajutarea la reținerea și returnarea migranților aflați în situație de ședere ilegală, precum și combaterea terorismului și a altor infracțiuni grave (vezi tabelul 3) ([69]). Optimizarea

([68]) CJUE, *Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU*, Cauza C-275/06, Concluziile avocatului general Kokott prezentate la 18 iulie 2007, punctul 53.

([69]) Vezi și CJUE, *Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord împotriva Consiliului Uniunii Europene* (Marea Cameră), C-482/08, 26 octombrie 2010.

utilizării sistemelor informatice și a interoperabilității acestora pentru a servi unor scopuri suplimentare nu trebuie să ducă la denaturarea funcțiilor al cărei rezultat să fie utilizarea datelor în scopuri care nu au fost prevăzute inițial.

Tabelul 3: Scopuri principale și suplimentare în instrumentele juridice privind sistemele informatice ale UE

Sistem informatic	Scopul principal	Scopuri suplimentare	
		Reținere și returnare	Combaterea infracțiunilor grave și a terorismului
Eurodac	Aplicarea Regulamentului Dublin	Da (parțial – reținere)	Da
VIS	Sprijinirea procesului de solicitare a vizei și a controalelor la frontieră	Da	Da
SIS	Asigurarea securității interne în statele membre	Nu	–
SIS – frontiere	Prelucrarea alertelor privind refuzurile de intrare și ședere	–	Nu
SIS – returnare	Prelucrarea alertelor privind deciziile de returnare	–	Nu
EES	Înregistrarea intrării și ieșirii tuturor resortisanților țărilor terțe	Da	Da
ETIAS	Controale înainte de frontieră pentru resortisanții țărilor terțe care beneficiază de un regim de călătorii fără viză	Nu	Da
ECRIS-TCN	Schimb de informații privind condamnările anterioare ale resortisanților țărilor terțe din alte state membre ale UE în contextul cooperării judiciare	Nu	–
Interoperabilitatea	Asigurarea identificării corecte a persoanei	–	–

NB: – = face parte deja din scopul principal.
Sursa: FRA, pe baza instrumentelor juridice existente, 2020

Tendința actuală în ceea ce privește sistemele informatice ale UE și sistemele naționale este de a prelucra mai multe date biometrice și alfanumerice. Principiul limitării scopului este strâns legat de principiul reducerii la minimum a datelor. Acesta este formulat la articolul 5 alineatul (1) litera (c) din RGPD,

articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE. Principiul reducerii la minimum a datelor impune ca datele cu caracter personal să fie adecvate, relevante și limitate la ceea ce este necesar pentru scopurile în care sunt prelucrate. Urmând principiul reducerii la minimum a datelor, în VIS, de exemplu, datele biometrice colectate anterior ar trebui să fie reutilizate, dacă solicitantul solicită din nou o viză Schengen în termen de 59 de luni [articolul 13 alineatul (3) din Codul de vize – Regulamentul (CE) nr. 810/2009].

> Exemplu: În cauza *Digital Rights Ireland* ([70]), CJUE a criticat modul generalizat în care Directiva privind păstrarea datelor (2006/24/CE) a acoperit toate persoanele și toate mijloacele de comunicații electronice, precum și toate datele de trafic fără nicio diferențiere, limitare sau excepție.

În temeiul principiului privind exactitatea datelor, operatorul nu ar trebui să utilizeze informațiile fără a lua măsuri pentru a se asigura cu suficientă certitudine că datele sunt exacte și actualizate. Acest principiu este reflectat în articolul 5 alineatul (1) litera (d) din RGPD, articolul 4 alineatul (1) litera (d) din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și articolul 4 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE. Operatorul trebuie să ia toate măsurile rezonabile pentru a asigura ștergerea sau rectificarea fără întârziere a datelor cu caracter personal inexacte. Principiul exactității datelor este reflectat și în toate instrumentele juridice care reglementează sistemele informatice ale UE ([71]). Regulamentul

([70]) CJUE, *Digital Rights Ireland Ltd împotriva Minister for Communications, Marine and Natural Resources și alții și Kärntner Landesregierung și alții* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-293/12 și C-594/12, 8 aprilie 2014, punctul 57.

([71]) Vezi Regulamentul VIS, articolul 29 alineatul (1) litera (c); Regulamentul Eurodac, articolul 23 alineatul (1) litera (c); Regulamentul privind sistemul SIS, articolul 59 alineatul (1); Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere, articolul 44 alineatul (1); Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, articolul 19 (conținând o trimitere încrucișată la Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere); Regulamentul EES, articolul 39 alineatul (1) litera (c); Regulamentul privind sistemul ETIAS, articolul 7 alineatul (2) litera (a) și articolul 8 alineatul (2) litera (a); și Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN, articolul 13 alineatul (1) litera (d).

privind eu-LISA mandatează, de asemenea, agenția să ia măsuri în vederea stabilirii de mecanisme automate de control al calității datelor și indicatori comuni de calitate a datelor pentru toate sistemele informatice (articolul 12).

În temeiul dreptului CoE, dreptul la respectarea vieții de familie și a vieții private în temeiul articolului 8 din Convenție cuprinde viața privată și de familie, domiciliul și corespondența. Acest drept este completat de Convenția nr. 108 modernizată. Articolul 5 alineatul (4) litera (b) din convenție stabilește principiul limitării scopului. Prelucrarea datelor cu caracter personal trebuie să se facă în scopuri legitime, iar datele cu caracter personal nu pot fi prelucrate într-un mod incompatibil cu acele scopuri. Acest principiu este urmat de principiul reducerii la minimum a datelor în temeiul articolului 5 alineatul (4) litera (c) din convenție, care stabilește că datele cu caracter personal prelucrate trebuie să fie „adecvate, relevante și neexcesive în ceea ce privește scopurile în care sunt prelucrate". Convenția prevede, de asemenea, că datele trebuie să rămână exacte [articolul 5 alineatul (4) litera (d)].

Exemplu: CEDO a considerat că accesul autorităților naționale la datele cu caracter personal stocate în sisteme centralizate constituie o ingerință în dreptul la viață privată (articolul 8 din Convenție). Mai precis, în cauza *Leander împotriva Suediei* ([72]), CEDO a constatat o astfel de ingerință în legătură cu un registru secret al poliției. În cauza *S. și Marper împotriva Regatului Unit* ([73]), CEDO a constatat că păstrarea amprentelor digitale în evidențele autorităților poate fi considerată drept o ingerință în dreptul la respectarea vieții private. În cauza *Weber și Saravia împotriva Germaniei* ([74]), CEDO a mai reținut că transmiterea datelor către alte autorități și utilizarea lor ulterioară de către acestea măresc grupul de persoane care cunosc datele cu caracter personal interceptate și, prin urmare, pot duce la inițierea de anchete împotriva persoanelor vizate. În opinia Curții, acest pericol echivalează cu o ingerință în dreptul la viață privată separată de cea pe care o implică colectarea și stocarea inițială a datelor cu caracter personal.

([72]) CEDO, *Leander împotriva Suediei*, nr. 9248/81, 26 martie 1987.

([73]) CEDO, *S. și Marper împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 30562/04 și nr. 30566/04, 4 decembrie 2008, punctul 73.

([74]) CEDO, *Weber și Saravia împotriva Germaniei*, nr. 54934/00, 29 iunie 2006.

Pentru mai multe informații cu privire la limitarea scopului, reducerea la minimum a datelor și exactitatea datelor, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, capitolul 3 și secțiunea 8.3.2.

2.5. Dreptul la informare

În temeiul dreptului Uniunii, legislația UE privind protecția datelor include dispoziții care garantează dreptul la informare și principiul transparenței ([75]). În temeiul articolelor 13 și 14 din RGPD și al articolului 14 din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, persoanele fizice trebuie să fie informate cu privire la identitatea și datele de contact ale operatorului, scopul prelucrării datelor, perioadele de păstrare, dreptul de a solicita accesul la datele stocate și ștergerea sau rectificarea acestora, precum și dreptul de a depune o plângere la o autoritate de supraveghere. Cerințe similare rezultă și din articolul 79 din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE. Cu toate acestea, articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și articolul 79 alineatul (3) din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE prevăd câteva posibile excepții de la această obligație, pentru a evita obstrucționarea sau prejudicierea investigațiilor în curs sau pentru a proteja siguranța publică și securitatea națională. Furnizarea de informații nu este doar o cerință de transparență conform legislației UE privind protecția datelor, ci promovează și respectul pentru demnitatea persoanei, astfel cum este protejată la articolul 1 din Carta UE.

Dreptul la informare este inclus în instrumentele juridice pentru Eurodac, VIS, SIS, EES și ETIAS, precum și în regulamentele privind interoperabilitatea ([76]). În temeiul SIS, acesta se aplică pe deplin în cazul alertelor privind refuzul intrării sau șederii și asupra deciziilor de returnare. În contextul cooperării polițienești

([75]) RGPD, articolul 5 alineatul (2); Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, considerentul 26; și Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE, articolul 4 alineatul (1).

([76]) Regulamentul Eurodac, articolul 29; Regulamentul VIS, articolul 37; Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere, articolul 52 și Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, articolul 19 (conținând o trimitere încrucișată la Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere); Regulamentul EES, articolul 50; Regulamentul privind sistemul ETIAS, articolul 64; și regulamentele privind interoperabilitatea, articolul 47.

sau judiciare în materie penală, dreptul la informare poate fi restricționat atunci când legislația națională o permite, în special pentru a proteja securitatea națională, apărarea, siguranța publică, precum și prevenirea, detectarea, investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor [articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere]. În cazul ECRIS-TCN, persoanele fizice au dreptul de a obține informații în scris cu privire la propriile caziere judiciare, în conformitate cu legislația statului membru în care solicită furnizarea acestor informații (considerentul 21 din Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN).

Deși, în mod normal, persoanele trebuie informate atunci când datele lor sunt colectate, astfel de informații nu acoperă neapărat toate scopurile pentru care pot fi utilizate datele. Tabelul 4 ilustrează principalele aspecte ale dreptului la informare, astfel cum este garantat de diferitele instrumente de instituire a sistemelor informatice la scară largă ale UE.

Tabelul 4: Dreptul la informare atunci când datele sunt colectate în sistemele informatice ale UE

		Eurodac	VIS	SIS	SIS – frontiere SIS – returnare	EES	ETIAS	ECRIS-TCN	Interopera-bilitatea
Instrumentul conține o dispoziție privind dreptul la informare		Da	Da	Nu	Da, cu restricții	Da	Da	Nu	Da
Informațiile trebuie furnizate într-un mod ușor de înțeles		Da	Nu	n/a	Nu	Da	Nu	n/a	Da
Informațiile trebuie să indice că datele pot fi utilizate pentru:	Stabilirea statului membru responsabil pentru procedura de azil	Da	Da	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Da
	Scopurile reținerii și returnării	Parțial: reținere	Da	n/a	Da, cu restricții	Da	n/a	n/a	Da
	Prevenirea, depistarea și investigarea infracțiunilor grave și a terorismului	Da	Da	n/a	Da, cu restricții	Da	Nu	n/a	Da
Persoana vizată trebuie informată cu privire la posibila partajare a datelor cu țări terțe		Nu	Da	n/a	n/a	Da	n/a	n/a	n/a

NB: n/a = nu se aplică.
Sursa: FRA, pe baza instrumentelor juridice existente, 2020

În temeiul dreptului CoE, în temeiul articolului 8 din Convenția nr. 108 modernizată, statele părți trebuie să prevadă obligația operatorilor de a informa persoanele vizate cu privire la identitatea și reședința lor obișnuită, temeiul juridic și scopul prelucrării, categoriile de date cu caracter personal prelucrate, destinatarii datelor cu caracter personal ale persoanei vizate (dacă există) și modul în care persoana vizată își poate exercita drepturile la acces, rectificare și căi de atac. Orice alte informații considerate necesare pentru a asigura prelucrarea echitabilă și transparentă a datelor cu caracter personal trebuie, de asemenea, comunicate.

Pentru mai multe informații cu privire la dreptul la informare, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, secțiunile 6.1 și 8.3.2.

2.6. Accesul la date

În temeiul dreptului Uniunii, instrumentele juridice care instituie sisteme informatice ale UE la scară largă definesc în mod clar tipul de autorități care pot efectua căutări cu ajutorul sistemelor informatice, inclusiv prin intermediul interoperabilității. Statele membre ale UE sunt obligate să notifice Comisiei Europene numele autorităților abilitate să acceseze sistemul informatic. Aceste informații sunt puse la dispoziția publicului în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* și de eu-LISA ([77]). Tabelul 5 oferă o imagine de ansamblu asupra tipurilor de autorități autorizate să efectueze căutări cu ajutorul sistemelor informatice individuale ale UE. Cu cât numărul autorităților cu drept de acces este mai mare, cu atât este mai mare riscul de utilizare ilegală.

Toate sistemele informatice ale UE, cu excepția ECRIS-TCN, permit accesul autorităților naționale de aplicare a legii și Europol pentru combaterea terorismului și a altor infracțiuni grave. Acest lucru este acoperit de scopul principal al reglementărilor SIS în materie de cooperare polițienească și controale la frontieră ([78]) și ca scop suplimentar în Eurodac, VIS, EES și ETIAS ([79]).

([77]) În ceea ce privește SIS, vezi JO 2019 C 222/1; în ceea ce privește Eurodac, vezi eu-LISA, *Lista autorităților desemnate care au acces la datele înregistrate în Sistemul central al Eurodac în temeiul articolului 27 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 603/2013, în scopul prevăzut la articolul 1 alineatul (1) din același regulament*, 2019; și în ceea ce privește VIS, vezi JO 2016 C187/4.

([78]) Regulamentul privind sistemul SIS, articolul 1; Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere, articolul 1.

([79]) Regulamentul Eurodac, articolul 1 alineatul (2); Decizia Consiliului 2008/633/JAI, articolul 1; Regulamentul EES, articolul 6 alineatul (2); și Regulamentul privind sistemul ETIAS, articolul 1 alineatul (2).

Tabelul 5: Autoritățile autorizate să efectueze căutări în sistemele informatice, în funcție de scop

Sistem informatic	Eliberarea vizelor	Verificări la frontiere	Combaterea infracțiunilor grave și a terorismului	Combaterea migrației ilegale	Procedura de returnare	Sistemul Dublin
Eurodac	n/a	n/a	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile polițienești	Autoritățile pentru imigrare	Autoritățile pentru azil
VIS	Autoritățile pentru vize și de frontieră	Autoritățile de frontieră	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile polițienești	Autoritățile pentru imigrare	Autoritățile pentru azil
SIS SIS – frontiere SIS – returnare	Autoritățile pentru vize și de frontieră	Autoritățile de frontieră	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile polițienești	Autoritățile pentru imigrare	n/a
EES	Autoritățile pentru vize și de frontieră	Autoritățile pentru frontiere	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile polițienești	Autoritățile pentru imigrare	n/a
ETIAS	n/a	Autoritățile pentru frontiere	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile pentru imigrare	n/a	n/a
ECRIS-TCN	n/a	n/a	Autoritățile polițienești, Europol, autoritățile judiciare, Eurojust și Parchetul European	n/a	n/a	n/a
Interoperabilitatea	Autoritățile pentru vize și de frontieră	Autoritățile de frontieră	Autoritățile polițienești și Europol	Autoritățile polițienești	Autoritățile pentru imigrare	Autoritățile pentru azil

NB: n/a = nu se aplică.
Sursa: FRA, pe baza instrumentelor juridice existente, 2020

Legislația UE privind protecția datelor interzice accesul neautorizat la datele cu caracter personal prin articolul 5 alineatul (1) litera (f) din RGPD și articolul 4 alineatul (1) litera (f) din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale. Ambele precizează că datele cu caracter personal trebuie „prelucrate într-un mod care asigură securitatea adecvată a datelor cu caracter personal, inclusiv protecția împotriva prelucrării neautorizate sau ilegale". În conformitate cu articolele 28 și 32 din RGPD, persoana împuternicită de operator și operatorul trebuie să ia măsurile necesare pentru a evita divulgarea sau accesarea datelor de către terți neautorizați.

Exemplu: În cauza *Digital Rights Ireland* ([80]), CJUE a clarificat că legislația UE care prevede colectarea și păstrarea datelor cu caracter personal trebuie să impună garanții suficiente pentru a proteja datele cu caracter personal în mod eficace împotriva riscului de abuz și împotriva oricărui acces și a oricărei utilizări ilegale a acestora. Trebuie luate în considerare cantitatea și natura sensibilă a datelor. Necesitatea unor astfel de garanții este cu atât mai mare atunci când datele cu caracter personal sunt prelucrate automat și atunci când există un risc semnificativ de acces ilegal la acele date. În această privință, CJUE a subliniat necesitatea de a exista norme care să „reglementeze în mod clar și strict protecția și securitatea datelor în cauză, pentru a garanta deplina lor integritate și confidențialitate" ([81]).

În temeiul dreptului CoE, Convenția nr. 108 modernizată prevede obligația operatorului și, după caz, a persoanei împuternicite de operator să ia măsuri de securitate adecvate împotriva riscurilor precum accesul neautorizat la, sau distrugerea, pierderea sau dezvăluirea datelor cu caracter personal (articolul 7). În temeiul articolului 15 din convenție, statele trebuie să se asigure că autorităților de supraveghere le revin obligații de confidențialitate cu privire la informațiile confidențiale la care au sau au avut acces în exercitarea atribuțiilor lor.

Pentru mai multe informații cu privire la utilizarea datelor stocate și protecția împotriva accesului neautorizat, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, capitolul 4 și secțiunea 8.3.2.

([80]) CJUE, *Digital Rights Ireland Ltd împotriva Minister for Communications, Marine and Natural Resources și alții și Kärntner Landesregierung și alții* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-293/12 și C-594/12, 8 aprilie 2014, punctul 54 (cu trimiteri suplimentare).

([81]) *Ibid.*, punctul 66.

2.7. Transferurile de date către terți

În temeiul dreptului Uniunii, cadrul UE de protecție a datelor și instrumentele juridice individuale de instituire a diferitelor sisteme informatice ale UE reglementează strict transmiterea datelor cu caracter personal către țări terțe și organizații internaționale. Capitolul V din RGPD și din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale prevăd obligația operatorului de date și a persoanei împuternicite de operator să se asigure că prelucrarea datelor după transferul către o țară terță sau o organizație internațională respectă normele de protecție a datelor. În temeiul articolului 44 din RGPD, operatorul și persoana împuternicită de operator vor fi, de asemenea, responsabili pentru transferurile ulterioare, de exemplu dintr-o țară terță în alta.

Având în vedere diferitele tipuri de date stocate în sistemele informatice individuale ale UE, partajarea datelor cu țări terțe și organizații internaționale este reglementată diferit în fiecare dintre sistemele informatice, astfel cum este ilustrat în tabelul 6. Regulamentul Eurodac stabilește o interdicție privind schimbul suplimentar de date (articolul 35). Regulamentul privind sistemul ETIAS (articolul 65) conține o interdicție explicită a partajării informațiilor conținute în acesta cu țări terțe și organizații internaționale, cu excepția organizației Interpol și a unor cazuri strict circumscrise pentru a facilita returnarea. Alte baze de date ale UE permit partajarea datelor cu caracter personal cu țări terțe pentru identificarea unui resortisant al unei țări terțe în scopul returnării, deși cu unele excepții ([82]). Pentru a facilita cooperarea polițienească, în anumite condiții, un stat membru poate, de asemenea, să partajeze date SIS cu țări terțe prin mecanismele utilizate de Europol (articolul 48) și Eurojust (articolul 49) în conformitate cu Regulamentul privind sistemul SIS. Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN nu permite schimbul de date cu țări terțe, dar solicitările statelor de informații privind condamnările anterioare cuprinse în ECRIS-TCN trebuie adresate Eurojust, care va contacta statul membru al UE care deține informații despre condamnare (articolul 17).

De obicei, informațiile sunt partajate pentru a obține asistență din partea țării de origine în scopul identificării unui resortisant al unei țări terțe în vederea unei viitoare îndepărtări. Aceasta se referă și la solicitanții de azil respinși.

([82]) Vezi Regulamentul EES, articolul 41 alineatul (2); Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, articolul 15; și Regulamentul VIS, articolul 31.

Tabelul 6: Scopuri care permit partajarea datelor cu țări terțe sau organizații internaționale în sistemele informatice ale UE

Sistem informatic	Scopuri care permit partajarea datelor cu terți
VIS	Pentru returnare
SIS	Nu se permite partajarea, cu excepția cazului când este realizată de Europol și Eurojust cu acordul statului membru care a emis alerta, în anumite condiții
SIS – frontiere	Nu se permite partajarea, cu excepția cazului când este realizată de Europol cu acordul statului membru care a emis alerta
SIS – returnare	Pentru returnare
EES	Pentru returnare
ETIAS	Pentru returnare Pentru verificări cu bazele de date Interpol
ECRIS-TCN	Nu se permite partajarea, cu excepția cazului când este realizată de Eurojust, care va contacta statul membru UE care deține informații
Interoperabilitatea	Nu se permite partajarea

Sursa: FRA, pe baza instrumentelor legislative existente, 2020

În temeiul dreptului CoE, Convenția 108 modernizată reglementează fluxurile transfrontaliere de date cu caracter personal. Statele părți nu pot interzice transferul unor astfel de date către un destinatar aflat sub jurisdicția altui stat parte decât dacă există un risc real și grav ca acesta să conducă la eludarea dispozițiilor convenției. Articolul 14 alineatul (2) din convenție prevede că fluxurile transfrontaliere de date către un destinatar care nu intră în jurisdicția unui stat parte sunt permise numai dacă există un nivel adecvat de protecție. Un nivel adecvat de protecție poate fi asigurat de legislația statului respectiv sau de o organizație internațională sau prin garanții standardizate ad-hoc sau aprobate, adoptate și puse în aplicare de persoanele implicate în transferul și prelucrarea ulterioară a datelor.

Pentru mai multe informații cu privire la transferurile internaționale de date, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, capitolul 7.

2.8. Drepturile persoanelor vizate

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 8 alineatul (2) din Carta UE stabilește, ca parte a dreptului la protecția datelor cu caracter personal, că „[o]rice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora". Posibilitatea de a exercita dreptul de acces face parte din dreptul la o cale de atac eficientă, astfel cum prevede articolul 47 din Cartă. Potrivit CJUE, caracteristicile unei căi de atac trebuie determinate astfel încât să fie în concordanță cu principiul protecției jurisdicționale efective ([83]).

Drepturile de acces la propriile date stocate, corectarea și ștergerea lor sunt, de asemenea, incluse în legislația UE privind protecția datelor, și anume la articolele 15-17 din RGPD, articolele 14-17 din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și articolele 80-83 din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile UE. Dreptul de acces, astfel cum este garantat de articolul 15 din RGPD și articolele 14 și 15 din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale, poate fi restricționat, cu condiția ca măsura să fie necesară și proporțională din motive specifice. De exemplu, un astfel de motiv poate implica necesitatea de a proteja securitatea națională sau de a preveni infracțiunile.

De regulă, persoanele vizate trebuie informate cu privire la drepturile de acces, rectificare și ștergere în momentul în care datele sunt incluse în sistemele informatice (vezi secțiunea 2.5).

> Exemplu: În cauza *Tele2 Sverige* ([84]), CJUE a reținut că, în contextul măsurilor de securitate care afectează dreptul la viață privată și dreptul la protecția datelor cu caracter personal, autoritățile naționale de aplicare a legii trebuie să notifice persoanele afectate, în conformitate cu procedurile naționale aplicabile, de îndată ce respectiva notificare nu mai este de natură să pericliteze investigațiile întreprinse de autoritățile respective.

([83]) CJUE, *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd împotriva Justitiekanslern* (Marea Cameră), C-432/05, 13 martie 2007, punctul 37; *ET Agrokonsulting-04-Velko Stoyanov împotriva Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond 'Zemedelie'–Razplashtatelna agentsia*, C-93/12, 27 iunie 2013, punctul 59; și CJUE, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve împotriva Moussa Abdida* (Marea Cameră), C-562/13, 18 decembrie 2014, punctul 45.

([84]) CJUE, *Tele2 Sverige AB împotriva Post- och telestyrelsen și Secretary of State for the Home Department împotriva Tom Watson și alții* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-203/15 și C-698/15, 21 decembrie 2016, punctul 12. Vezi, *mutatis mutandis*, și CJUE, *Seda Kücükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG* (Marea Cameră), C-555/07, 19 ianuarie 2010, punctul 52; și CJUE, *Maximillian Schrems împotriva Data Protection Commissioner* (Marea Cameră), C-362/14, 6 octombrie 2015, punctul 95.

CJUE a constatat că notificarea este, de fapt, necesară pentru a permite persoanelor afectate de aceste măsuri să își exercite, printre altele, dreptul la o cale de atac eficientă garantat la articolul 47 din Carta UE.

Dreptul de acces, rectificare și ștergere a datelor este reflectat în toate sistemele informatice ale UE (inclusiv în componentele de interoperabilitate) ([85]), dar este limitat în ceea ce privește SIS. În temeiul articolului 19 din Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, al articolului 53 alineatul (3) din Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere și al articolului 67 alineatul (3) din Regulamentul privind sistemul SIS, autoritățile pot refuza accesul la SIS dacă acest lucru este indispensabil pentru îndeplinirea unei sarcini legate de o alertă sau pentru protecția drepturilor și libertăților terților. În contextul interoperabilității, articolul 49 din Regulamentele (UE) 2019/817 și (UE) 2019/818 mandatează eu-LISA să instituie un portal web în scopul facilitării exercitării drepturilor de acces la date sau de rectificare, ștergere sau restricționare a prelucrării datelor cu caracter personal. Portalul web va include o interfață cu utilizatorul care va permite persoanelor să primească informațiile de contact ale autorităților statului membru care este responsabil pentru verificarea manuală a diferitelor identități.

Toate sistemele informatice ale UE, inclusiv în contextul interoperabilității, garantează dreptul de a face apel în fața unei instanțe sau a unei autorități competente ([86]). În plus, articolele 78-79 din RGPD, articolele 53-54 din Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale și articolul 64 din Regulamentul privind protecția în ceea ce privește prelucrarea datelor de către instituțiile UE reconfirmă că dreptul la o cale de atac judiciară eficientă trebuie să fie prevăzut pentru orice decizii ale operatorului sau ale persoanei împuternicite de operator, precum și ale autorității de supraveghere. Posibilitatea depunerii unei plângeri administrative în fața unei autorități de supraveghere nu este considerată o cale de atac eficientă în temeiul Cartei UE.

([85]) Vezi Regulamentul VIS, articolul 38; Regulamentul Eurodac, articolul 29 alineatul (4); Regulamentul EES, articolul 52; Regulamentul privind sistemul ETIAS, articolul 64; Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN, articolul 25; și regulamentele privind interoperabilitatea, articolul 48.

([86]) Regulamentul VIS, articolul 40 alineatul (1); Regulamentul Eurodac, articolul 29 alineatul (14); Regulamentul EES, articolul 54 alineatul (1); Regulamentul privind sistemul ETIAS, articolul 64; Regulamentul privind utilizarea SIS pentru returnări, articolul 19; Regulamentul privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere, articolul 54; Regulamentul privind sistemul SIS, articolul 68; Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN, articolul 27 și regulamentele privind interoperabilitatea, articolul 48 alineatul (8).

În temeiul dreptului CoE, drepturile persoanelor vizate sunt reglementate de articolul 9 din Convenția 108 modernizată. Fiecare persoană are dreptul de a obține confirmarea prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc, de a se opune în orice moment prelucrării datelor sale cu caracter personal și de a obține rectificarea sau ștergerea datelor, dacă acestea au fost prelucrate contrar prevederilor convenției. Căile de atac sunt prevăzute în convenție.

Exemplu: În cauza *Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei* ([87]), referitoare la accesul la informațiile cu caracter personal deținute de serviciile de securitate, CEDO a reținut că interesele securității naționale și lupta împotriva terorismului prevalează asupra interesului reclamantului de a avea acces la informațiile despre acestea din dosarele poliției de securitate. În *Yonchev împotriva Bulgariei* ([88]), CEDO a constatat că legislația trebuie să prevadă o procedură eficientă și accesibilă care să permită reclamanților să aibă acces la informațiile importante care îi privesc.

Pentru mai multe informații cu privire la drepturile persoanelor vizate, vezi *Manualul de legislație europeană privind protecția datelor*, capitolul 6.

Puncte principale

- Autoritățile în materie de vize, frontieră, azil și imigrație din statele membre ale UE se bazează din ce în ce mai mult pe tehnologie atunci când iau decizii care afectează o persoană (vezi partea introductivă a acestui capitol).
- Eurodac ajută statele membre să stabilească locul în care au intrat pentru prima dată în UE solicitanții de protecție internațională și locul în care trebuie examinate cererile acestora (vezi secțiunea 2.1.1).
- VIS conține amprente digitale, fotografii și decizii privind cererile de vize Schengen și facilitează procedura de solicitare a vizelor Schengen (vezi secțiunea 2.1.2).

([87]) CEDO, *Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei*, nr. 62332/00, 6 iunie 2006, punctul 91.

([88]) CEDO, *Yonchev împotriva Bulgariei*, nr. 12504/09, 7 decembrie 2017, punctele 49-53.

- SIS conține alerte privind anumite categorii de persoane căutate sau dispărute, obiecte dispărute și resortisanți ai țărilor terțe care fac obiectul unui refuz de intrare sau al unei decizii de returnare. SIS acordă asistență autorităților naționale de aplicare a legii, autorităților responsabile pentru controlul frontierelor, autorităților vamale, de viză și judiciare (vezi secțiunea 2.1.3).
- Când va deveni operațional, EES va înregistra călătoriile tuturor resortisanților țărilor terțe către și dinspre spațiul Schengen și va monitoriza durata acestora. Aceasta va facilita identificarea resortisanților țărilor terțe care depășesc durata de ședere autorizată în spațiul Schengen (vezi secțiunea 2.1.4).
- Când va deveni operațional, ETIAS va verifica resortisanții țărilor terțe care beneficiază de un regim de călătorii fără viză pentru a stabili dacă aceștia prezintă sau nu un risc pentru securitate, migrație ilegală sau pentru sănătatea publică (vezi secțiunea 2.1.5).
- Când va deveni operațional, ECRIS-TCN va permite schimbul de informații privind cazierele judiciare ale resortisanților țărilor terțe care au fost condamnați în UE (vezi secțiunea 2.1.6).
- Aceste diferite sisteme informatice la scară largă ale UE vor deveni interoperabile, permițând autorităților să caute o persoană în toate sistemele, inclusiv prin utilizarea datelor biometrice, în conformitate cu drepturile acestora de acces (vezi secțiunea 2.2).
- APD-urile naționale și AEPD se asigură că prelucrarea datelor respectă legislația europeană privind protecția datelor (vezi secțiunea 2.3).
- Legislația UE și CoE prevede obligația ca datele cu caracter personal să fie utilizate numai în scopul (scopurile) pentru care au fost colectate (vezi secțiunea 2.4).
- În conformitate cu legislația UE și CoE, persoanele au dreptul de a fi informate cu privire la prelucrarea datelor lor personale, dar acest drept poate fi limitat în unele cazuri (vezi secțiunea 2.5).
- Dreptul Uniunii definește în mod clar datele cu caracter personal care pot fi accesate de fiecare autoritate și scopul accesării (vezi secțiunea 2.6).
- Legislația UE și CoE limitează strict partajarea datelor cu caracter personal cu țările terțe și organizațiile internaționale (vezi secțiunea 2.7).
- În conformitate cu legislația UE și CoE, persoanele fizice au dreptul de a accesa datele stocate cu privire la ele și de a solicita corectarea sau ștergerea datelor inexacte sau prelucrate ilegal (vezi secțiunea 2.8).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

3 Statutul și documentația aferentă

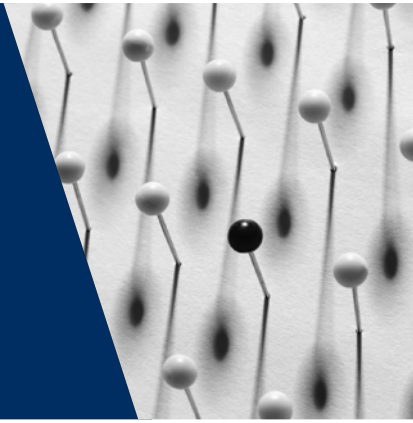

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 9 (dreptul de a rămâne) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 6 (documente)	**Solicitanții de azil**	CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 2008 și *Suso Musa împotriva Maltei*, nr. 42337/12, 2013 (intrare considerată neautorizată până la autorizarea oficială)
Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE)	**Persoane recunoscute ca refugiați și persoane cărora li s-a acordat protecție subsidiară**	Convenția, articolul 3 (interzicerea torturii)
Directiva privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane (Permise de ședere) (2004/81/CE) Directiva de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor (2009/52/CE)	**Victimele traficului și condițiile de muncă extrem de abuzive**	Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane, 2005, articolul 14 (permisul de ședere datorat și situației personale a victimei) CEDO, *Chowdury și alții împotriva Greciei*, nr. 21884/15, 2017 (victime din Bangladesh ale traficului în Grecia) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 2010 (victimă din Rusia a traficului în Cipru)

UE	Subiectele abordate	CoE
	Persoanele afectate de măsurile provizorii prevăzute de articolul 39	CEDO, *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 46827/99 și 46951/99, 2005 și *Savriddin Dzhurayev împotriva Rusiei*, nr. 71386/10, 2013 (extrădarea în pofida indicației prevăzute la articolul 39 de CEDO)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE) CEJ, *Kadzoev* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 2009	**Migranții aflați în situație de ședere ilegală**	CEDO, *Ibrogimov împotriva Rusiei (Comitetul)*, nr. 32248/12, 2018 (victimă a discriminării și retragerea permisului de ședere)
Directiva privind rezidenții pe termen lung (2003/109/CE) CJUE, *X împotriva Belgische Staat*, C-302/18, 2019 (criteriul „resurse” nu se referă la originea resurselor)	**Rezidenții pe termen lung**	Convenția de stabilire, 13 decembrie 1955 CEDO, *Kurić și alții împotriva Sloveniei (satisfacție echitabilă)* (Marea Cameră), nr. 26828/06, 2012 (privarea ilegală de permisele de ședere)
Protocol adițional din 1970 la Acordul de la Ankara, articolul 41 (clauza de *standstill*) Decizia nr. 1/80 a Consiliului de Asociere CEE-Turcia (privilegii pentru membrii familiei)	**Resortisanții turci**	
Directiva privind libera circulație (2004/38/CE)	**Membri de familie ai resortisanților SEE care sunt resortisanții unei țări terțe**	
CJUE, *Rottmann* (Marea Cameră), C-135/08, 2010 și *Tjebbes* (Marea Cameră), C-221/17, 2019 (pierderea cetățeniei Uniunii)	**Apatrizii și pierderea cetățeniei**	CEDO, *Hoti împotriva Croației*, nr. 63311/14, 2018 (apatrizi rezidenți pe termen lung)

Introducere

Acest capitol va analiza statutul și documentația diferitelor grupuri de migranți.

Pentru mulți migranți, lipsa statutului sau a documentației ca dovadă a statutului lor poate duce la diverse probleme, cum ar fi refuzul accesului la serviciile publice sau private sau la piața muncii. Dreptul Uniunii include dispoziții obligatorii detaliate referitoare atât la statut, cât și la documentație, iar orice nerespectare a acestor prevederi va încălca dreptul Uniunii. CEDO poate fi sesizată să analizeze dacă absența statutului sau a documentației interferează sau nu cu exercitarea unui drept al persoanei în cauză conferit de Convenție și, în caz afirmativ, dacă o astfel de ingerință este sau nu este justificată.

Dacă statul gazdă nu a acordat nicio autorizație oficială, prezența unui resortisant al unei țări terțe poate fi considerată ilegală de acel stat. Cu toate acestea, atât dreptul Uniunii, cât și dreptul Convenției stabilesc circumstanțele în care prezența unui resortisant al unei țări terțe trebuie considerată legală, chiar dacă nu este autorizată de statul respectiv (vezi secțiunile 3.2 și 3.5). Unele drepturi prevăzute de UE, Convenție, Carta UE și CSE sunt acordate numai persoanelor a căror prezență într-o anumită țară este legală (vezi capitolul 9).

Dreptul Uniunii poate prevedea în mod expres recunoașterea sau acordarea unui anumit tip de statut. Poate impune obligativitatea emiterii documentației specifice (vezi secțiunile 3.1, 3.2 și 3.8). În cazul în care o persoană are dreptul, în temeiul dreptului Uniunii sau intern, la un anumit statut sau la o anumită documentație, neacordarea statutului sau neeliberarea documentației constituie o încălcare a dreptului Uniunii.

Convenția nu prevede în mod expres obligația unui stat de a acorda unui migrant un anumit statut sau de a-i elibera documente specifice. În anumite circumstanțe, dreptul la respectarea vieții de familie și a vieții private (articolul 8) poate solicita statului să recunoască statutul, să autorizeze șederea sau să elibereze documente unui migrant. Cu toate acestea, articolul 8 nu poate fi interpretat ca garantând, ca atare, dreptul la un anumit tip de permis de ședere. În cazul în care legislația națională prevede mai multe tipuri diferite de permise de ședere, CEDO va fi, în mod normal, sesizată să analizeze implicațiile juridice și practice ale eliberării unui anumit permis ([89]).

([89]) CEDO, *Hoti împotriva Croației*, nr. 63311/14, 26 aprilie 2018, punctele 121-122; CEDO, *Liu împotriva Rusiei*, nr. 42086/05, 6 decembrie 2007, punctul 50.

3.1. Solicitanții de azil

Solicitanții de azil solicită protecție internațională pe motiv că nu se pot întoarce sau că nu pot fi returnați în țara lor de origine, deoarece au o teamă de persecuție bine întemeiată sau se confruntă cu riscul de rele tratamente sau să fie supuși altor vătămări grave (vezi capitolul 4).

În temeiul dreptului Uniunii, solicitanții de azil sunt definiți ca „solicitanți de protecție internațională". Situația lor este reglementată de *acquis*-ul UE în materie de azil. Toate textele relevante ale *acquis*-ului în materie de azil și statele în care se aplică sunt enumerate în anexa 1. Obținerea accesului la procedura de azil este discutată în capitolul 1. Această secțiune se referă la acei solicitanți de azil ale căror cereri sunt pe rol și care așteaptă o decizie finală. Dreptul Uniunii interzice îndepărtarea unui solicitant de azil până când se ia o decizie cu privire la cererea de azil. Articolul 9 alineatul (1) din Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE) prevede că prezența solicitantului de azil pe teritoriul unui stat membru al UE este legală. Acesta prevede că solicitanților de azil „li se permite să rămână în statul membru" în scopul procedurii până la adoptarea unei decizii de către autoritatea responsabilă, deși există unele excepții, în special pentru cererile ulterioare.

Dreptul solicitanților de azil la documente conform dreptului Uniunii este stabilit în Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE; vezi anexa 1 cu statele membre ale UE pentru care directiva este obligatorie). Articolul 6 din această directivă prevede că tuturor celor care depun o cerere de azil trebuie să li se elibereze, în termen de 3 zile, un document care să ateste statutul lor de solicitanți de azil sau că li se permite să rămână pe teritoriu pe durata examinării cererii de azil. Potrivit articolului 6 alineatul (2), statele se pot abține de la a face acest lucru atunci când solicitantul este reținut sau se află la frontieră.

În temeiul Convenției, nu există nicio prevedere corespunzătoare care să reglementeze statutul solicitanților de azil în timpul prelucrării cererilor de protecție. Prin urmare, va fi necesar să se analizeze dacă dreptul intern permite sau nu solicitanților de azil să rămână pe teritoriu pe durata prelucrării cererilor lor.

Articolul 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție permite reținerea solicitanților de azil pentru a-i împiedica să efectueze „o intrare neautorizată" pe teritoriul unui stat. Potrivit CEDO, o intrare rămâne „neautorizată" până la autorizarea sa oficială de către autoritățile naționale.

Exemplu: În cauza *Saadi împotriva Regatului Unit* ([90]), CEDO a reținut că o intrare rămâne neautorizată până este autorizată oficial de autoritățile naționale. În cauza respectivă, Curtea a constatat că nu a existat nicio încălcare a articolului 5 alineatul (1) atunci când un solicitant de azil a fost reținut legal timp de 7 zile în condiții adecvate în timp ce cererea sa de azil era în curs de prelucrare.

Exemplu: Cu toate acestea, în cauza *Suso Musa împotriva Maltei* ([91]), Curtea a reținut că, atunci când un stat și-a depășit obligațiile legale și a adoptat o legislație care autorizează în mod explicit intrarea sau ședederea migranților în așteptarea prelucrării unei cereri de azil, fie în mod independent, fie în temeiul dreptului Uniunii, orice reținere ulterioară în scopul prevenirii unei intrări neautorizate ar putea ridica o problemă cu privire la legalitatea acelei rețineri în temeiul articolului 5 alineatul (1).

Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție se referă la libera circulație a persoanelor care se află „legal" în interiorul unui stat, iar articolul 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție prevede anumite garanții procedurale împotriva expulzării celor care au calitatea de „rezident legal pe teritoriul unui stat". Cu toate acestea, o persoană își poate pierde statutul legal.

Exemplu: În fața Comitetului ONU pentru Drepturile Omului ([92]), guvernul german a recunoscut că solicitanții de azil aveau reședință legală pe durata procedurii lor de azil. Cu toate acestea, în cauza *Omwenyeke împotriva Germaniei* ([93]), CEDO a acceptat argumentul guvernului potrivit căruia, prin încălcarea condițiilor pe care statul le-a prevăzut pentru acordarea reședinței temporare – adică obligația de a rămâne pe teritoriul unui anumit oraș – solicitantul și-a pierdut statutul legal și astfel a fost exclus din domeniul de aplicare al articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

([90]) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008, punctul 65.

([91]) CEDO, *Suso Musa împotriva Maltei*, nr. 42337/12, 23 iulie 2013.

([92]) CCPR/C/DEU/2002/5, 4 decembrie 2002.

([93]) CEDO, *Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), nr. 44294/04, 20 noiembrie 2007.

3.2. Persoane recunoscute ca refugiați și persoane recunoscute ca având nevoie de protecție subsidiară

În temeiul dreptului Uniunii, Carta UE garantează dreptul la azil (articolul 18), ceea ce înseamnă mai mult decât dreptul de a solicita azil. Persoanele care se califică pentru acordarea azilului au dreptul la recunoașterea acestui statut. Articolele 13 (statutul de refugiat) și 18 (statutul de protecție subsidiară pentru cei care au nevoie de protecție internațională, dar nu se califică pentru statutul de refugiat) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE) oferă un drept explicit de a primi statutul de refugiat sau protecție subsidiară. Persoanele cărora li s-a acordat protecție internațională își pot pierde statutul dacă există o îmbunătățire reală a situației din țara lor de origine (vezi secțiunea 4.1.8).

Articolul 24 din aceeași directivă reglementează dreptul la documente. Persoanele recunoscute ca având nevoie de protecție internațională au dreptul la permise de ședere: pe o perioadă de 3 ani pentru refugiați și o perioadă de 1 an pentru beneficiarii de protecție subsidiară. Articolul 25 acordă refugiaților și, în anumite cazuri, beneficiarilor de protecție subsidiară dreptul la documente de călătorie.

În temeiul Convenției, nu există niciun drept la azil precum cel prevăzut la articolul 18 din Carta UE. În plus, CEDO nu poate examina dacă refuzul acordării statutului de refugiat sau retragerea acestuia în temeiul Convenției de la Geneva din 1951 ([94]) sau refuzul protecției subsidiare în temeiul Directivei privind condițiile pentru protecția internațională ([95]) contravine Convenției. Totuși, CEDO poate să examineze dacă îndepărtarea unui străin l-ar supune sau nu pe acesta unui risc real de tratament contrar articolului 3 din Convenție sau altor dispoziții specifice ale Convenției (vezi capitolul 4) ([96]).

([94]) CEDO, *Ahmed împotriva Austriei*, nr. 25964/94, 17 decembrie 1996, punctul 38.

([95]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 28 iunie 2011, punctul 226 (referitor la articolul 15 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională).

([96]) CEDO, *N.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 25904/07, 17 iulie 2008, punctele 106 și 107.

3.3. Victimele traficului de persoane și condițiile de muncă extrem de abuzive

În temeiul dreptului Uniunii, Directiva de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor (2009/52/CE) incriminează unele forme de angajare ilegală a migranților aflați în situație de ședere ilegală. Lucrătorilor care sunt minori sau sunt supuși unor condiții de muncă extrem de abuzive li se poate elibera un permis de ședere temporară pentru a facilita depunerea plângerilor împotriva angajatorilor lor (articolul 13).

Directiva 2004/81/CE a Consiliului privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane sau care au făcut obiectul unei facilitări a imigrației ilegale prevede o perioadă de gândire în care victima nu poate fi expulzată (articolul 6). De asemenea, prevede obligația statelor membre ale UE să elibereze un permis de ședere victimelor traficului de persoane care cooperează cu autoritățile (articolul 8). Permisul trebuie să fie valabil cel puțin 6 luni și poate fi reînnoit. Deși nu abordează direct problema permiselor de ședere pentru victime, Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE) impune acordarea de măsuri de asistență și sprijin înainte de începerea procedurilor penale, pe parcursul și după încheierea acestora (articolul 11). Cu toate acestea, în cazul în care nu sunt avute în vedere proceduri împotriva traficanților sau când victima nu a cooperat la nicio cercetare, nu există o cerință clară ca un stat membru al UE să acorde un permis de ședere.

În temeiul Convenției, interzicerea sclaviei și a muncii forțate în articolul 4 din Convenție poate impune statelor, în anumite circumstanțe, să investigheze presupusul trafic de persoane și să ia măsuri pentru a proteja victimele sau potențialele victime.

> Exemplu: Cauza *Chowdury și alții împotriva Greciei* ([97]) s-a referit la 42 de cetățeni din Bangladesh fără forme legale, care lucraseră ca muncitori agricoli sezonieri în Grecia. Reclamanții s-au plâns că fuseseră victime ale traficului de ființe umane și că Grecia nu și-a respectat obligația pozitivă prevăzută de articolul 4 din Convenție. Deși, în principiu, Grecia instituise un cadru legislativ pentru combaterea traficului de ființe umane, măsurile

([97]) CEDO, *Chowdury și alții împotriva Greciei*, nr. 21884/15, 30 martie 2017.

operaționale au avut un caracter ad-hoc, în pofida conștientizării de către autoritățile naționale a situației lucrătorilor migranți și a abuzurilor la care au fost expuși. În plus, CEDO a concluzionat că, prin achitarea inculpaților de acuzațiile de trafic de ființe umane interpretate foarte restrictiv, comutarea pedepselor acestora și acordarea de despăgubiri foarte mici pentru victime, autoritățile nu își îndepliniseră obligația procedurală de a garanta o anchetare și o procedură judiciară efectivă cu privire la situațiile de trafic de ființe umane și muncă forțată.

Exemplu: Cauza *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei* ([98]) a vizat o victimă din Rusia a traficului de persoane în Cipru. Curtea a considerat că Cipru nu și-a respectat obligațiile pozitive în temeiul articolului 4 din Convenție din două motive: în primul rând, nu a instituit un cadru juridic și administrativ adecvat pentru combaterea traficului și, în al doilea rând, autoritatea polițienească nu a luat măsuri operaționale adecvate pentru a proteja victima împotriva traficului de persoane. De asemenea, a constatat că autoritățile ruse nu au efectuat o anchetare efectivă cu privire la recrutarea victimei de către traficanții de persoane, care a avut loc pe teritoriul Rusiei. Acest lucru a avut consecințe mai grave în lumina circumstanțelor plecării sale din Rusia și a morții sale ulterioare în Cipru.

În temeiul dreptului CoE, în statele care sunt parte la Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (CETS nr. 197), autoritățile trebuie să acorde victimei suspectate o perioadă de recuperare și de gândire în care victima nu poate fi expulzată (articolul 14). Dacă autoritățile competente au „motive întemeiate să creadă că o persoană a fost victimă a traficului", persoana nu poate fi expulzată din țară până când nu se stabilește dacă a fost sau nu victima unei infracțiuni de trafic [articolul 10 alineatul (2)]. Autoritatea competentă poate elibera victimelor permise de ședere care pot fi reînnoite, în cazul în care consideră că șederea victimei este necesară din cauza situației sale personale sau în scopul urmăririi penale [articolul 14 alineatul (1)]. Dispozițiile sunt menite să asigure că victimele traficului de persoane nu sunt expuse riscului de a fi returnate în țara lor fără a primi ajutorul adecvat (vezi și capitolul 10 privind grupurile vulnerabile și, pentru lista ratificărilor, anexa 2).

([98]) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010, punctul 284.

3.4. Persoanele afectate de măsurile provizorii prevăzute de articolul 39

Atunci când primește o cerere, CEDO poate decide, la cererea unei părți sau a oricărei alte persoane interesate, sau din oficiu, ca un stat să ia anumite măsuri provizorii în timp ce CEDO își continuă examinarea cauzei ([99]). În contextul imigrației, măsurile provizorii bazate pe articolul 39 din Regulamentul Curții ([100]) constau, de obicei, în a solicita unui stat să se abțină de la returnarea persoanelor în țările în care se presupune că s-ar confrunta cu riscul de moarte, tortură sau maltratare ([101]). În multe cazuri, aceasta se referă la solicitanții de azil ale căror cereri au fost respinse definitiv și care au epuizat toate drepturile de apel cu efect suspensiv conform legislației interne. Indiferent de statutul unei persoane în statul respectiv, odată ce CEDO a aplicat o măsură provizorie conform articolului 39 pentru a preveni îndepărtarea persoanei pe parcursul examinării cazului, statul de expulzare are obligația de a respecta măsurile indicate la articolul 39 ([102]).

Exemplu: În cazul *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* ([103]), statul pârât i-a extrădat pe reclamanți în Uzbekistan, fără a ține seama de o măsură provizorie în temeiul articolului 39 indicată de CEDO. Faptele cauzei au arătat în mod clar că, în urma extrădării lor, Curtea a fost împiedicată să efectueze o examinare adecvată a plângerilor reclamanților în conformitate cu practica sa stabilită în cauze similare. Acest lucru a împiedicat în cele din urmă Curtea să îi protejeze împotriva potențialelor încălcări ale Convenției. În temeiul articolului 34 din Convenție, statele s-au angajat să se abțină de la orice act sau omisiune care ar putea împiedica exercitarea efectivă a dreptului de cerere al unui reclamant individual. Nerespectarea de către un stat membru a măsurilor provizorii trebuia considerată ca împiedicând Curtea să examineze efectiv plângerea reclamantului și ca împiedicând exercitarea efectivă a dreptului acestuia, încălcând astfel articolul 34 din Convenție.

([99]) CEDO, *Regulamentul Curții*, versiunea în vigoare la 3 iunie 2019, articolul 39.

([100]) Pentru instrucțiuni detaliate cu privire la modul de depunere a unei cereri în temeiul articolului 39, vezi CEDO, „Măsurile provizorii".

([101]) CEDO, *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016.

([102]) CEDO, *Azimov împotriva Rusiei*, nr. 67474/11, 18 aprilie 2013.

([103]) CEDO, *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 46827/99 și 46951/99, 4 februarie 2005.

Exemplu: În cauza *Savriddin Dzhurayev împotriva Rusiei* ([104]), reclamantul a fost transferat forțat în Tadjikistan în cadrul unei operațiuni speciale care a implicat agenți de stat ruși, chiar dacă o măsură provizorie a CEDO a rămas în vigoare. Deoarece statul pârât nu a luat în considerare măsura provizorie, reclamantul a fost expus riscului de maltratare în Tadjikistan, iar Curtea a fost împiedicată să-i asigure beneficiul practic și efectiv al drepturilor sale în temeiul articolului 3 din Convenție. Prin urmare, articolul 34 din Convenție, precum și articolul 3, au fost încălcate. Curtea a dispus statului pârât să ia măsuri corective concrete pentru a proteja reclamantul împotriva riscurilor existente pentru viața și sănătatea sa într-o jurisdicție străină. În plus, având în vedere incidentele repetate de acest gen, Curtea a dispus statului pârât să rezolve fără întârziere această problemă recurentă prin luarea unor măsuri generale decisive în vederea asigurării protecției efective a potențialelor victime în conformitate cu măsurile provizorii emise de Curte.

3.5. Migranții aflați în situație de ședere ilegală

Prezența persoanelor care fie au intrat sau au rămas într-un stat fără autorizație sau justificare legală este considerată neregulamentară sau ilegală. Prezența neregulamentară sau ilegală se poate manifesta în multe moduri, de la intrarea clandestină sau sustragerea de la o adresă obligatorie, până la neeligibilitatea pentru reînnoirea unui permis de ședere altfel legal din cauza unei schimbări a circumstanțelor personale. Lipsa statutului legal afectează adesea posibilitatea de a beneficia de alte drepturi procedurale și de fond (vezi secțiunea 9.5 privind accesul la securitate socială și asistență socială).

În temeiul dreptului Uniunii, în conformitate cu Directiva privind returnarea (2008/115/CE; vezi anexa 1 pentru statele membre UE pentru care directiva este obligatorie), resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală nu mai pot fi lăsați într-o situație incertă. Statele membre ale UE pentru care directiva este obligatorie trebuie fie să legalizeze șederea acestora, fie să emită o decizie de returnare. Toate persoanele care nu dețin o autorizație legală de ședere se încadrează în domeniul de aplicare al directivei. Articolul 6 obligă statele membre ale UE să le emită o „decizie de returnare”.

([104]) CEDO, *Savriddin Dzhurayev împotriva Rusiei*, nr. 71386/10, 25 aprilie 2013.

Totuși, articolul 6 alineatul (4) stabilește și circumstanțele în care statele sunt scutite de această obligație. Alături de motivele umanitare sau de altă natură, un alt motiv de legalizare a șederii poate fi un motiv imperios legat de dreptul la viață de familie sau privată garantat de articolul 7 din Carta UE și de articolul 8 din Convenție (vezi capitolul 6 privind viața de familie).

> Exemplu: În cauza *M. Ghevondyan* ([105]) din 4 iunie 2012, Consiliul de Stat francez (*Conseil d'État*) a considerat că articolul 6 din Directiva privind returnarea nu impune autorităților competente ale statelor membre obligația de a lua în mod sistematic o decizie de returnare împotriva resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală. Articolul 6 alineatul (4) menționează o serie de excepții și derogări de la articolul 6 alineatul (1). Prin urmare, deciziile de returnare nu trebuie luate în mod automat. Administrația are obligația să ia în considerare situația personală și familială a străinului și să țină seama de circumstanțele care ar putea împiedica emiterea unui ordin de expulzare. Printre acestea se numără interesul superior al copilului, situația familiei și starea de sănătate a străinului, astfel cum se prevede la articolul 5 din directivă. În consecință, dacă acest motiv este invocat de străin, instanțele ar trebui să verifice legalitatea deciziei având în vedere consecințele acesteia asupra situației personale a străinului.

Este posibil să se permită persoanelor să rămână în așteptarea rezultatului oricărei proceduri de solicitare a autorizației de ședere [articolul 6 alineatul (5)], dar, spre deosebire de cazul solicitanților de azil, nu este obligatoriu. Dispoziția nu se referă la statutul acestor persoane. Considerentul 12 din Directiva privind returnarea dezvăluie o conștientizare a situației comune conform căreia unele dintre persoanele aflate în situație de ședere fără autorizație nu pot fi expulzate. De asemenea, se afirmă că statele ar trebui să furnizeze o confirmare scrisă a situației acestora. Această confirmare scrisă este obligatorie dacă termenul pentru plecarea voluntară a fost prelungit sau îndepărtarea a fost amânată [articolul 14 alineatul (2)]. Situația este cea mai acută pentru persoanele care trebuie să fie eliberate din custodia publică, deoarece perioada de luare în custodie publică maximă permisă a expirat (vezi capitolul 7 despre luarea în custodie publică), dar care încă nu au permisiunea de a rămâne ([106]).

([105]) Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. Ghevondyan*, nr. 356505, 4 iunie 2012.

([106]) Cu privire la situația persoanelor neexpulzate, vezi FRA (2011), *Drepturile fundamentale ale migranților aflați în situație de ședere ilegală în Uniunea Europeană*, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, capitolul 2.

Exemplu: În cauza *Kadzoev* ([107]), un solicitant de azil cecen respins în Bulgaria, care nu a putut fi expulzat, a fost eliberat din custodia publică în urma unei hotărâri a CJUE în care s-a susținut că dreptul Uniunii aplicabil nu poate în niciun caz să autorizeze depășirea perioadei maxime de luare în custodie publică. Odată eliberat, reclamantul a realizat că nu are niciun statut sau documente și venituri, întrucât legea bulgară nu prevedea niciun statut în cazul său, deși nu putea fi expulzat.

În temeiul Convenției, nu există niciun drept de a primi un statut specific sau documentație aferentă într-o țară gazdă; cu toate acestea, un refuz poate, în anumite circumstanțe, să încalce Convenția dacă s-a bazat pe motive discriminatorii.

Exemplu: Cauza *Novruk și alții împotriva Rusiei* ([108]) a vizat mai mulți reclamanți care solicitaseră permise de ședere temporară în Rusia și care au fost refuzați deoarece au fost testați pozitiv pentru HIV. CEDO a subliniat vulnerabilitatea deosebită a persoanelor infectate cu HIV și a remarcat că restricțiile de intrare, ședere și reședință pentru persoanele infectate cu HIV nu pot fi justificate în mod obiectiv prin referire la preocupările care reprezintă o problemă de sănătate publică. Prevederea generală din legislația internă care impune deportarea străinilor infectați cu HIV nu a lăsat loc pentru o evaluare individualizată bazată pe faptele cazului respectiv și s-a constatat că nu este justificată în mod obiectiv. Curtea a constatat încălcarea articolului 14 din Convenție coroborat cu articolul 8, întrucât reclamanții au fost victime ale discriminării din cauza stării lor de sănătate.

În temeiul CSE, domeniul de aplicare personal este, în principiu, limitat la resortisanții altor state părți care au reședința legală sau lucrează în mod regulat pe teritoriu. CEDS a arătat, totuși, că, având în vedere natura lor fundamentală și legătura lor cu demnitatea umană, anumite drepturi se aplică tuturor persoanelor de pe teritoriu, inclusiv migranților aflați în situație ilegală. Aceste

([107]) CEJ, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 30 noiembrie 2009.

([108]) CEDO, *Novruk și alții împotriva Rusiei*, nr. 31039/11 și alte 4, 15 martie 2016. Vezi și CEDO, *Kiyutin împotriva Rusiei*, nr. 2700/10, 10 martie 2011.

drepturi includ dreptul la asistență medicală ([109]), dreptul la adăpost ([110]) și dreptul la educație ([111]). Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a afirmat, de asemenea, obligația pozitivă a statelor de a se asigura că oricine are acces la asistența medicală esențială necesară pentru a preveni riscurile previzibile pentru viață, indiferent de statutul de migrant ([112]).

3.6. Rezidenții pe termen lung

În temeiul dreptului Uniunii, Directiva privind rezidenții pe termen lung (Directiva 2003/109/CE astfel cum a fost modificată de Directiva 2011/51/UE; vezi anexa 1) prevede pentru statele membre ale UE care au obligații în temeiul directivei dreptul la statutul de „rezident pe termen lung" sporit pentru resortisanții țărilor terțe care au locuit într-un stat membru al UE în mod legal și continuu timp de 5 ani ([113]). Acest drept este supus condițiilor referitoare la resursele stabile și regulate și la asigurarea de sănătate.

Pentru a dobândi statutul de rezident pe termen lung, în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (a) din Directiva privind rezidenții pe termen lung, resortisanții țărilor terțe trebuie să facă dovada că dispun de resurse stabile, regulate și suficiente.

Exemplu: În cauza *X. împotriva Belgiei* ([114]), CJUE a precizat că originea resurselor nu este un criteriu decisiv pentru a stabili dacă acestea sunt sau nu sunt stabile, regulate și suficiente. Persoana nu trebuie neapărat să dispună ea însăși de astfel de resurse; acestea pot proveni și de la un terț. CJUE a folosit cerințe comparabile în temeiul articolului 7 alineatul (1) literele (b) și (c) din Directiva privind libera circulație (2004/38/CE).

([109]) CEDS, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) împotriva Franței*, plângerea nr. 14/2003, pe fond, 8 septembrie 2004; CEDS, *Defence for Children International (DCI) împotriva Belgiei*, Plângerea nr. 69/2011, pe fond, 23 octombrie 2012.

([110]) CEDS, *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 47/2008, pe fond, 20 octombrie 2009.

([111]) CEDS, Concluzii pe 2011, Declarația de interpretare privind articolul 17 alineatul (2).

([112]) Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *Toussaint împotriva Canadei*, Comunicarea nr. 2348/2014, observații din 24 iulie 2018.

([113]) Vezi și CJUE, *Staatssecretaris van Justitie împotriva Mangat Singh*, C-502/10, 18 octombrie 2012.

([114]) CJUE, *X împotriva Belgische Staat*, C-302/18, 3 octombrie 2019.

Condiții similare cu cele prevăzute de Directiva privind rezidenții pe termen lung sunt prezente și în Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE; vezi capitolul 6 referitor la familii). Când s-a pronunțat asupra acestor cerințe, CJUE a înclinat spre o interpretare strictă. Curtea a susținut că marja de manevră a statelor membre nu trebuie utilizată într-o manieră care ar submina obiectivul directivei din urmă ([115]).

În temeiul articolului 11 din Directiva privind rezidenții pe termen lung, acordarea statutului de rezident pe termen lung conduce la un tratament egal al resortisanților în mai multe domenii importante (vezi capitolul 9 privind drepturile economice și sociale).

Potrivit CJUE, statele membre ale UE nu pot impune taxe excesive și disproporționate pentru acordarea permiselor de ședere resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și membrilor familiilor acestora. Asemenea taxe ar periclita atingerea obiectivului urmărit de directivă, privând-o de eficacitate.

Exemplu: În cauza *CGIL și INCA* ([116]), CJUE a luat în considerare impunerea unei taxe de 80 EUR până la 200 EUR pentru eliberarea sau reînnoirea unui permis de ședere, în funcție de durata de valabilitate a acestuia, în plus față de o taxă preexistentă de 73,50 EUR pentru un astfel de permis indiferent de durată. Curtea a subliniat că statele membre ale UE nu beneficiază de o putere discreționară nelimitată în perceperea de taxe de la resortisanții țărilor terțe atunci când eliberează un permis de ședere și că statelor membre ale UE nu li se permite să stabilească taxe care ar putea crea un obstacol în calea exercitării drepturilor consacrate în Directiva privind rezidenții pe termen lung. CJUE a concluzionat că taxele sunt disproporționate față de obiectivul urmărit de directivă și că pot crea un obstacol în calea exercitării drepturilor prevăzute de directivă.

([115]) CJUE, *Rhimou Chakroun împotriva Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08, 4 martie 2010, punctul 52.

([116]) CJUE, *Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL) și Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) împotriva Presidenza del Consiglio dei Ministeri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze*, C-309/14, 2 septembrie 2015.

Exemplu: În hotărârea din cauza *Comisia Europeană împotriva Țărilor de Jos* ([117]), CJUE a susținut că Țările de Jos nu și-au îndeplinit obligația în temeiul Directivei privind rezidenții pe termen lung, având în vedere că a impus taxe excesive și disproporționate (care variau de la 188 EUR la 830 EUR) pentru (i) resortisanții țărilor terțe care doresc să obțină statutul de rezident, (ii) resortisanții țărilor terțe care au dobândit statutul de rezident pe termen lung în alt stat membru al UE și care doresc să își exercite dreptul de ședere în Țările de Jos și (iii) membrii de familie ai resortisanților țărilor terțe care doresc reîntregirea. Mai precis, Curtea a subliniat că statele membre ale UE nu beneficiază de putere discreționară nelimitată în perceperea de taxe de la resortisanții țărilor terțe atunci când eliberează un permis de ședere și că statelor membre ale UE nu li se permite să stabilească taxe care ar putea crea un obstacol în calea exercitării drepturilor consacrate în Directiva privind rezidenții pe termen lung.

Potrivit CJUE, statele membre ale UE pot impune cerințe de integrare resortisanților țărilor terțe care au dobândit statutul de rezident pe termen lung, atâta timp cât aceste cerințe nu pun în pericol atingerea obiectivelor urmărite de directivă ([118]).

CJUE a clarificat, de asemenea, sensul articolului 13 din Directiva privind rezidenții pe termen lung. Acesta nu le permite statelor membre ale UE să acorde statutul de rezident pe termen lung în condiții mai favorabile decât cele stabilite de directivă, ci mai degrabă permite coexistența sistemelor naționale ([119]).

În temeiul Convenției, rezidența pe termen lung a fost, în general, recunoscută ca factor care trebuie luat în considerare dacă se propune expulzarea (vezi secțiunea 4.4).

([117]) CJUE, *Comisia Europeană împotriva Regatului Țărilor de Jos*, C-508/10, 26 aprilie 2012.

([118]) CJUE, *P și S împotriva Commissie Sociale Zekerheid Breda și College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen*, C-579/13, 4 iunie 2015.

([119]) CJUE, *Shamim Tahir împotriva Ministero dell'Interno, Questura di Verona*, C-469/13, 17 iulie 2014, punctele 39-44.

Exemplu: În cauza *Kurić și alții împotriva Sloveniei* ([120]), CEDO a luat în considerare registrul sloven al rezidenților permanenți și „radierea" foștilor cetățeni ai Republicii Socialiste Federale Iugoslavia (RSFI) care erau încă rezidenți permanenți, dar care nu solicitaseră cetățenia slovenă în termen de 6 luni. Consecințele unei astfel de radieri au fost fie apatridia, fie pierderea drepturilor lor de ședere ([121]). Străinii care nu erau cetățeni ai altor republici ale RSFI nu au fost afectați în acest mod. CEDO a reiterat că ar putea exista obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie, în special în cazul migranților pe termen lung, cum ar fi reclamanții, care fuseseră radiați în mod ilegal din registrul de rezidență permanentă, prin încălcarea articolului 8 din Convenție. De asemenea, a constatat că diferența de tratament dintre străinii din afara RSFI și cei care fuseseră anterior cetățeni ai RSFI constituia discriminare, cu încălcarea articolului 14 din Convenție coroborat cu articolul 8.

Convenția europeană de stabilire a Consiliului Europei din 1955 (CETS nr. 19) prevede un statut îmbunătățit în toate statele membre pentru persoanele care sunt rezidenți pe termen lung, dar numai dacă sunt cetățeni ai statelor care sunt părți la convenție.

3.7. Resortisanții turci

În temeiul dreptului Uniunii, Acordul de la Ankara semnat în 1963 și Protocolul adițional la Acordul de la Ankara adăugat în 1970 consolidează relațiile comerciale și economice dintre ceea ce era la acel moment CEE și Turcia în lumina unei posibile aderări a acesteia din urmă la CEE. Acordul a făcut obiectul a peste 60 de hotărâri ale CJUE. De asemenea, a fost completat de o serie de decizii ale Consiliului de Asociere, dintre care unele se referă la statutul numeroșilor cetățeni turci de pe teritoriul statelor membre ale UE. Articolul 6 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de Asociere prevede că resortisanții turci angajați legal într-un stat membru al UE dobândesc dreptul de a rămâne în acel stat membru.

Acordul de la Ankara nu oferă resortisanților turci niciun drept substanțial de a intra sau de a locui într-un stat membru al UE; totuși, persoanele care desfășoară activități independente și prestatorii de servicii beneficiază de o clauză

([120]) CEDO, *Kurić și alții împotriva Sloveniei* (Marea Cameră), nr. 26828/06, 26 iunie 2012.

([121]) Slovenia nu este parte la Convenția Consiliului Europei din 2006 privind evitarea apatridiei în situația de succesiune a statelor (CETS nr. 200).

de *standstill* (articolul 41 din Protocolul adițional). Această clauză împiedică statele să le impună alte cerințe procedurale sau financiare noi și mai stricte decât cele care erau deja în vigoare la momentul încheierii acordului ([122]). Astfel de drepturi nu se aplică resortisanților turci care doresc să utilizeze – mai degrabă decât să furnizeze – servicii ([123]).

Exemplu: Diverse cauze au abordat cerințele impuse șoferilor de camioane turci angajați de întreprinderi turcești în Turcia pentru a conduce camioane în Germania. Aceste cauze vizau astfel dreptul întreprinderilor turcești de a presta servicii libere în statele membre ale UE. În cauza *Abatay* ([124]), CEJ a susținut că Germania nu trebuie să impună o cerință privind permisul de muncă resortisanților turci care doresc să presteze servicii pe teritoriul său, dacă un astfel de permis nu era deja solicitat la intrarea în vigoare a clauzei de *standstill*.

În *Essent Energie Productie BV* ([125]), un număr de resortisanți turci care aveau reședința legală și lucrau în Germania au fost detașați în Țările de Jos pentru a presta servicii. CJUE a concluzionat că nu este permis să se solicite un permis de muncă pentru ca acești lucrători să fie puși la dispoziție pentru angajare de la altă întreprindere, deoarece acești resortisanți turci nu urmăreau să obțină acces pe piața muncii din Țările de Jos. Solicitarea unui permis de muncă ar echivala cu o nouă restricție a libertății de a presta servicii.

Cauza *Soysal* ([126]) viza obligația de a deține viză. CEJ a susținut că articolul 41 din Protocolul adițional la Acordul de la Ankara excludea introducerea unei obligații de a deține viză pentru intrarea în Germania a resortisanților turci care doreau să presteze servicii în numele unei întreprinderi

([122]) CEJ, *The Queen împotriva Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas*, C-37/98, 11 mai 2000; CEJ, *The Queen, Veli Tum și Mehmet Dari împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-16/05, 20 septembrie 2007; CJUE, *Oguz împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-186/10, 21 iulie 2011.

([123]) CJUE, *Leyla Ecem Demirkan împotriva Bundesrepublik Deutschland* (Marea Cameră), C-221/11, 24 septembrie 2013.

([124]) CEJ, *Eran Abatay și alții și Nadi Sahin împotriva Bundesanstalt für Arbeit*, Cauzele conexate C-317/01 și C-369/01, 21 octombrie 2003.

([125]) CJUE, *Essent Energie Productie BV împotriva Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*, C-91/13, 11 septembrie 2014.

([126]) CEJ, *Mehmet Soysal și Ibrahim Savatli împotriva Bundesrepublik Deutschland*, C-228/06, 19 februarie 2009.

turcești, dacă nu se solicita nicio viză la momentul intrării în vigoare a protocolului. Potrivit Curții, această concluzie nu este afectată de faptul că legislația națională de introducere a vizei a reprezentat o punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 539/2001 (vezi capitolul 1). Dreptul secundar al Uniunii trebuie interpretat astfel încât să fie în concordanță cu acordul internațional care conține clauza de *standstill*.

În cauza *Oguz* ([127]), CJUE a susținut că clauza de *standstill* nu împiedică statele membre ale UE să utilizeze dreptul intern pentru a sancționa abuzurile legate de imigrație. Cu toate acestea, faptul că dl Oguz începuse o activitate independentă cu încălcarea legislației naționale în materie de imigrație, la 8 ani după ce i se acordase permisiunea de a intra și de a rămâne în țară, nu a fost considerat abuz de către CJUE.

Cauza *A, B, P* ([128]) se referea la doi resortisanți turci, care au solicitat un permis de ședere după ce s-au angajat în Țările de Jos, și la un al treilea reclamant căsătorit cu un resortisant turco-neerlandez, care a solicitat un permis de ședere pentru reîntregirea familiei. CJUE a concluzionat că eliberarea unui permis de ședere pentru resortisanții țărilor terțe, inclusiv resortisanții turci, care este condiționată de colectarea și păstrarea datelor lor biometrice, nu constituie o „nouă restricție" în sensul Deciziilor nr. 2/76 și nr. 1/80 ale Consiliului de Asociere CEE-Turcia. Curtea a constatat că obiectivul de prevenire și combatere a fraudei de identitate și documente era un motiv imperativ de interes public care o justifică.

În ceea ce privește state membre ale UE mai noi, data relevantă pentru aplicarea clauzei de *standstill* a Turciei este data la care acestea au aderat la Uniune.

([127]) CJUE, *Tural Oguz împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-186/10, 21 iulie 2011, punctul 46; CEJ, *The Queen, Veli Tum și Mehmet Dari împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-16/05, 20 septembrie 2007.

([128]) CJUE, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid împotriva A și alții*, C-70/18, 3 octombrie 2019.

Protocolul adițional din 1970 la Acordul de la Ankara prevede mai multe drepturi, care sunt discutate în capitolul 9 privind accesul la drepturile economice și sociale. În ceea ce privește statutul, resortisanții turci au dreptul de a rămâne pe teritoriu în timp ce își exercită drepturile sociale și pe piața muncii ([129]).

Membrii familiei, inclusiv cei care nu sunt resortisanți turci, beneficiază de un tratament privilegiat în temeiul Deciziei nr. 1/80 a Consiliului de Asociere CEE-Turcia (vezi capitolul 6 privind viața de familie) ([130]). Astfel de drepturi nu sunt supuse condițiilor legate de motivul pentru care dreptul de intrare și de ședere a fost acordat inițial resortisantului turc în statul membru gazdă al UE.

Exemplu: În cauza *Altun* ([131]), CEJ a reținut că faptul că un resortisant turc a obținut dreptul de ședere într-un stat membru al UE și, în consecință, dreptul de acces pe piața muncii a statului în calitate de refugiat nu a împiedicat un membru al familiei sale să se bucure de drepturile ce decurg din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de Asociere. În plus, în cauza *Kahveci* ([132]), CJUE a clarificat că membrii de familie ai unui lucrător turc pot în continuare să solicite drepturile conferite lor printr-o astfel de decizie odată ce lucrătorul a dobândit cetățenia statului membru gazdă al UE, păstrându-și în continuare cetățenia turcă.

3.8. Resortisanții britanici

În temeiul dreptului Uniunii, odată cu retragerea Regatului Unit din Uniunea Europeană, începând cu 1 februarie 2020 resortisanții britanici sunt considerați resortisanți ai țărilor terțe. Acordul de retragere stabilește o perioadă de tranziție până la 31 decembrie 2020 (care poate fi prelungită), în timpul căreia dreptul Uniunii continuă să se aplice Regatului Unit ([133]). Aceasta înseamnă că

([129]) CEJ, *Altun împotriva Stadt Böblingen*, C-337/07, 18 decembrie 2008, punctul 21; CEJ, *Recep Tetik împotriva Land Berlin*, C-171/95, 23 ianuarie 1997, punctul 48; Convenția Consiliului Europei din 1955 de stabilire, articolul 2: „fiecare parte contractantă [inclusiv Turcia și multe state membre ale UE], în măsura permisă de condițiile sale economice și sociale, facilitează rezidența prelungită sau permanentă pe teritoriul său a resortisanților celorlalte părți".

([130]) CJUE, *Natthaya Dülger împotriva Wetteraukreis*, C-451/11, 19 iulie 2012.

([131]) CEJ, *Altun împotriva Stadt Böblingen*, C-337/07, 18 decembrie 2008, punctul 50.

([132]) CJUE, *Staatssecretaris van Justitie împotriva lui Tayfun Kahveci și a lui Osman Inan*, Cauzele conexate C-7/10 și C-9/10, 29 martie 2012.

([133]) Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, JO 2020 L 29/7, articolele 126 și 127.

resortisanții britanici sunt tratați în același mod ca cetățenii UE. Odată cu expirarea perioadei de tranziție, drepturile și obligațiile acestora vor depinde de acordurile pe care UE le-ar putea încheia cu Regatul Unit.

3.9. Resortisanții țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților din SEE sau elvețieni

În temeiul dreptului Uniunii, membrii de familie ai resortisanților din SEE sau elvețieni, de orice cetățenie, precum și resortisanții țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților UE care și-au exercitat dreptul la liberă circulație beneficiază, în anumite condiții, de un drept de intrare și de ședere pe teritoriu al unui stat membru al UE pentru a însoți sau a se reuni cu cetățeanul SEE, elvețian sau al UE ([134]). Acest lucru poate fi refuzat numai din motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.

Acest drept implică, de asemenea, dreptul la documente de ședere, care constituie dovada statutului acestora. În conformitate cu articolul 10 alineatul (1) din Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), permisele de ședere ale membrilor de familie care sunt resortisanți din țări terțe se eliberează, cel târziu, în termen de 6 luni de la data depunerii cererii, iar o confirmare a depunerii cererii de permis de ședere se eliberează imediat.

În temeiul Convenției, neeliberarea unui permis de ședere unui resortisant al unei țări terțe atunci când acel permis este prevăzut de dreptul Uniunii poate ridica o problemă în temeiul articolului 8 din Convenție.

> Exemplu: În cauza *Aristimuño Mendizabal împotriva Franței* ([135]), CEDO a constatat că drepturile reclamantei în temeiul articolului 8 din Convenție au fost încălcate prin faptul că autoritățile franceze au întârziat cu peste 14 ani eliberarea unui permis de ședere pentru aceasta. CEDO a remarcat că reclamanta avea dreptul la un astfel de permis atât în temeiul dreptului Uniunii, cât și al dreptului francez.

([134]) Vezi acordurile încheiate cu SEE și cu Elveția (vezi notele de subsol 5 și 6) și Directiva privind libera circulație (Directiva 2004/38/CE, JO 2004 L 158/77).

([135]) CEDO, *Aristimuño Mendizabal împotriva Franței*, nr. 51431/99, 17 ianuarie 2006.

3.10. Apatrizii și pierderea cetățeniei sau a documentelor

Nici dreptul Uniunii și nici Convenția nu tratează problema dobândirii cetățeniei. Această responsabilitate rămâne la nivel național. Există, totuși, anumite limite privind acțiunile naționale legate de pierderea cetățeniei.

În temeiul dreptului Uniunii, statele membre ale UE sunt competente să stabilească norme privind dobândirea și pierderea cetățeniei lor, care include și cetățenia UE, precum și drepturile suplimentare pe care le conferă cetățenia. Articolul 20 din TFUE consacră conceptul de cetățenie a Uniunii, dar beneficiile cetățeniei UE sunt limitate la cei care au cetățenia națională a unuia dintre statele membre ale UE ([136]).

Cu toate acestea, pierderea cetățeniei poate implica dreptul Uniunii, dacă implică și pierderea drepturilor UE. Articolul 67 alineatul (2) din TFUE stabilește că apatrizii sunt asimilați resortisanților țărilor terțe.

Exemplu: În cauza *Rottmann* ([137]), dr. Rottmann a dobândit prin naștere cetățenia austriacă. După ce a fost acuzat în Austria de fraudă gravă în exercitarea profesiei, s-a mutat în Germania, unde a solicitat naturalizarea. Prin dobândirea cetățeniei germane, și-a pierdut de plin drept cetățenia austriacă. În urma informațiilor primite din partea autorităților austriece potrivit cărora dr. Rottmann făcea obiectul unui mandat de arestare în țara sa, autoritățile germane au încercat să anuleze dobândirea cetățeniei germane pe motiv că acesta a obținut-o în mod fraudulos. Însă, în urma deciziei respective, acesta a devenit apatrid. Instanța de trimitere a dorit să știe dacă aceasta este o chestiune care intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, întrucât apatridia dr. Rottmann a determinat și pierderea cetățeniei Uniunii. CJUE a hotărât că decizia unui stat membru al UE de a priva o persoană de cetățenie, în măsura în care implică pierderea statutului de cetățean al UE și privarea de drepturile aferente, intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și, prin urmare, trebuie să fie compatibilă

([136]) În temeiul articolului 20 alineatul (1) din TFUE, „[c]etățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci se adaugă acesteia"; CEJ, *Mario Vicente Micheletti și alții împotriva Delegación del Gobierno en Cantabria*, C-369/90, 7 iulie 1992; CEJ, *The Queen împotriva Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, în prezența: Justice*, C-192/99, 20 februarie 2001.

([137]) CJUE, *Janko Rottmann împotriva Freistaat Bayern* (Marea Cameră), C-135/08, 2 martie 2010, punctele 41-45.

cu principiile acestuia. CJUE a concluzionat că este legitim ca un stat membru să revoce naturalizarea din cauza înșelăciunii, chiar și atunci când consecința este că persoana respectivă își pierde cetățenia Uniunii, pe lângă cetățenia statului membru respectiv. Cu toate acestea, o astfel de decizie trebuie să respecte principiul proporționalității, care, printre altele, necesită acordarea unui termen rezonabil pentru ca acesta să își recupereze cetățenia statului membru de origine.

Exemplu: Cauza *Tjebbes* ([138]) a vizat o lege neerlandeză care prevedea pierderea automată a cetățeniei pentru resortisanții neerlandezi care locuiau în afara Țărilor de Jos timp de 10 ani sau mai mult. Copiii persoanelor denaturalizate ar pierde, de asemenea, naționalitatea neerlandeză în conformitate cu norma celor 10 ani. Ca urmare a cauzei *Rottmann*, CJUE a stabilit că decizia de retragere a cetățeniei trebuie să respecte principiul proporționalității. CJUE a susținut că autoritățile naționale trebuie să efectueze o examinare individuală pentru a stabili dacă consecința pierderii cetățeniei unui stat membru al UE, care implică pierderea cetățeniei UE, ar putea afecta în mod disproporționat dezvoltarea normală a vieții familiale și profesionale a persoanei în cauză. În plus, trebuie să existe o cale de atac pentru restabilirea naționalității dacă măsura este considerată disproporționată.

În temeiul Convenției, nu există dreptul de a dobândi cetățenia unui stat ([139]). Cu toate acestea, Convenția prevede că un refuz arbitrar al acordării cetățeniei, precum și pierderea cetățeniei, ar putea ridica o problemă în temeiul articolului 8 din Convenție din cauza impactului pe care un astfel de refuz sau o astfel de pierdere îl poate avea asupra vieții private a persoanei respective ([140]).

Exemplu: În cauza *Genovese împotriva Maltei* ([141]), CEDO a luat în considerare refuzul de acordare a cetățeniei malteze unui copil născut în afara căsătoriei în afara Maltei dintr-o mamă de altă naționalitate decât

([138]) CJUE, *Tjebbes și alții împotriva Minister van Buitenlandse Zaken* (Marea Cameră), C-221/17, 12 martie 2019.

([139]) Comisia Europeană a Drepturilor Omului, *Family K. și W. împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 11278/84, 1 iulie 1985.

([140]) CEDO, *Karassev împotriva Finlandei* (dec.), nr. 31414/96, 12 ianuarie 1999; CEDO, *Slivenko împotriva Letoniei* (Marea Cameră), nr. 48321/99, 9 octombrie 2003; CEDO, *Kuduzović împotriva Sloveniei* (dec.), nr. 60723/00, 17 martie 2005; CEDO, *Ramadan împotriva Maltei*, nr. 76136/12, 21 iunie 2016, punctul 85; CEDO, *K2 împotriva Regatului Unit*, nr. 42387/13, 7 februarie 2017.

([141]) CEDO, *Genovese împotriva Maltei*, nr. 53124/09, 11 octombrie 2011.

cea malteză și dintr-un tată maltez recunoscut judiciar. Refuzul de acordare a cetățeniei în sine nu a dat naștere la o încălcare a articolului 8 în mod individual, însă Curtea a considerat că impactul refuzului asupra identității sociale a reclamantului l-a adus în sfera generală și în domeniul de aplicare al articolului 8 și că a existat o încălcare a articolului 8 din Convenție coroborat cu articolul 14 din cauza caracterului arbitrar și discriminatoriu al refuzului.

Exemplu: În cauza *Hoti împotriva Croației* ([142]), reclamantul era un apatrid născut în Kosovo, care locuia și lucra în Croația din 1979. În 2014, Croația a refuzat să-i prelungească permisul de ședere temporară pentru că nu a furnizat un document de călătorie valabil. CEDO a constatat că apatrizii, astfel cum era reclamantul, trebuiau să îndeplinească cerințe pe care, din cauza statutului lor, nu le puteau îndeplini, în sensul că aveau nevoie de un document de călătorie valabil pentru a solicita dreptul de ședere permanentă în Croația. Curtea a observat, de asemenea, insistența autorităților croate ca reclamantul să obțină un document de călătorie de la autoritățile din Kosovo, deși apatridia sa era evidentă din certificatele sale de naștere. În consecință, Croația nu și-a respectat obligația pozitivă de a asigura o procedură eficientă și accesibilă, care să permită determinarea statutului reclamantului în Croația ținând seama în mod corespunzător de dreptul său la viață privată în temeiul articolului 8 din Convenție.

Puncte principale

- Statutul și documentația permit adesea non-cetățenilor să acceseze piața muncii și serviciile private și publice (vezi partea introductivă a acestui capitol).
- Carta UE garantează în mod expres dreptul la azil. Deși Convenția nu garantează dreptul de a obține azil, statul de expulzare poate fi obligat să se abțină de la expulzarea unei persoane care este expusă riscului de moarte sau maltratare în statul de destinație (vezi secțiunea 3.2).
- În temeiul dreptului Uniunii, solicitanții de azil au dreptul de a rămâne pe teritoriul statului gazdă în așteptarea unei decizii finale cu privire la cererea lor de azil și trebuie să primească un document care să le permită șederea în statul membru pe durata examinării cererii de azil (vezi secțiunea 3.1).

([142]) CEDO, *Hoti împotriva Croației*, nr. 63311/14, 26 aprilie 2018. Vezi și CEDO, *Sudita Keita împotriva Ungariei*, nr. 42321/15, 12 mai 2020.

- Refugiații recunoscuți și beneficiarii de protecție subsidiară trebuie să primească un permis de ședere, precum și documente de călătorie conform dreptului Uniunii (vezi secțiunea 3.2).
- Victimele traficului au dreptul la permise de ședere pentru a le facilita cooperarea cu poliția, atât în temeiul dreptului Uniunii, cât și al dreptului Convenției. Dreptul Uniunii și Convenția pot impune statelor să ia măsuri speciale pentru a le proteja (vezi secțiunea 3.3).
- Directiva privind returnarea prevede obligația statelor membre ale UE fie să legalizeze poziția resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, fie să emită o decizie de returnare pentru aceștia (vezi secțiunea 3.5).
- În temeiul Convenției, nerecunoașterea statutului unui migrant sau neeliberarea documentelor pentru acesta ar putea ridica o problemă în temeiul articolului 8 (vezi secțiunea 3.5).
- În temeiul dreptului Uniunii, resortisanții țărilor terțe au dreptul la un statut consolidat (ședere pe termen lung) după ce au locuit în mod legal într-un stat membru al UE timp de 5 ani (vezi secțiunea 3.6).
- Resortisanții turci și familiile acestora nu pot fi supuși unor condiții mai stricte în ceea ce privește activitățile independente sau prestarea de servicii decât cele care erau în vigoare la momentul Protocolului adițional din 1970 la Acordul de la Ankara. Lucrătorii turci și familiile acestora au drepturi sporite de a rămâne (vezi secțiunea 3.7).
- Odată cu retragerea Regatului Unit din Uniunea Europeană (1 februarie 2020), resortisanții britanici sunt resortisanți ai țărilor terțe (vezi secțiunea 3.8).
- Resortisanții țărilor terțe care sunt membri de familie ai unor resortisanți din SEE sau elvețieni sau ai unor cetățeni ai UE care își exercită drepturile de liberă circulație sunt eligibili pentru statutul privilegiat prevăzut de dreptul Uniunii (vezi secțiunea 3.9).
- Nici dreptul Uniunii și nici Convenția nu vizează dobândirea sau pierderea cetățeniei, însă pierderea cetățeniei poate implica dreptul Uniunii, dacă implică și pierderea drepturilor UE (vezi secțiunea 3.10).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

4

Examinarea cererii de azil și barierele în calea îndepărtării: probleme de fond

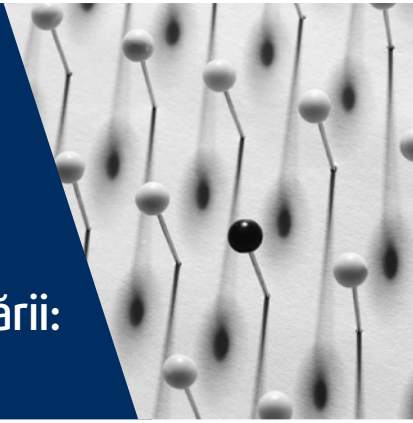

UE	Subiectele abordate	CoE
TFUE, articolul 78 și Carta UE, articolul 18 (dreptul la azil), ambele referitoare la Convenția ONU privind statutul refugiaților, care consacră acest principiu la articolul 33 Carta UE, articolul 19 (protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare)	**Principiul nereturnării**	Convenția, articolul 3 astfel cum este interpretat de CEDO în cauza *Soering împotriva Regatului Unit*, nr. 14038/88, 1989 (extrădarea care duce la riscul expunerii la maltratare) Convenția, articolul 2 (dreptul la viață) CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 2008 (natura absolută a interzicerii returnării la un regim de tortură)
Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE), articolul 4	**Evaluarea riscului**	CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 2011 (evaluarea existenței unui risc real în situații de violență generalizată și cu respectarea condițiilor umanitare) CEDO, *Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos*, nr. 1948/04, 2007 (sarcina probei pentru membrii grupurilor persecutate)

UE	Subiectele abordate	CoE
		CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12 și *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 2016 (sarcina probei)
Regulamentul Dublin, Regulamentul (UE) nr. 604/2013 CJUE, *N.S. și M.E.* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 2011 (transferuri efectuate în cadrul procedurii Dublin)	**Transferuri efectuate în cadrul procedurii Dublin**	CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 2011 (returnarea la o stare de sărăcie dintr-un stat membru UE în altul) CEDO, *Tarakhel împotriva Elveției* (Marea Cameră), nr. 29217/12, 2014 (garanții individuale)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolele 5 și 9	**Expulzarea persoanelor grav bolnave**	CEDO, *D. împotriva Regatului Unit*, nr. 30240/96, 1997 (expulzarea unui bolnav în fază terminală) CEDO, *Paposhvili împotriva Belgiei* (Marea Cameră), nr. 41738/10, 2016 (absența unui risc iminent de deces)
	Asigurări diplomatice	CEDO, *Ramzy împotriva Țărilor de Jos*, nr. 25424/05, 2010 (asigurări insuficiente) CEDO, *Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit*, nr. 8139/09, 2012 (asigurări acceptabile)
Carta UE, articolul 18 (dreptul la azil) Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE) CEJ, *Elgafaji* (Marea Cameră), C-465/07, 2009 (protecția subsidiară) CJUE, *M'Bodj* (Marea Cameră), C-542/13, 2014 (protecția subsidiară și boală gravă)	**Examinarea cererii de azil (statutul de refugiat și protecția subsidiară)**	

UE	Subiectele abordate	CoE
Excluderea de la protecție: CJUE în cauzele conexate C-57/09 și C-101/09, *B și D* (Marea Cameră), 2010 CJUE, *Lounani* (Marea Cameră), C-573/14, 2017 (terorismul) CJUE, *Ahmed*, C-369/17, 2018 (protecția subsidiară) **Încetarea protecției:** CJUE, *Salahadin Abdulla și alții* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, 2010 Carta UE, articolul 19 (protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare)		
Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE), articolul 8	**Relocarea internă**	CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 2011 (evaluarea riscului de maltratare în cazurile de protecție la relocare)
Carta UE, articolul 19 (protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare)	**Interzicerea expulzării colective**	Convenția, articolul 4 din Protocolul nr. 4 (interzicerea expulzării colective a străinilor) CEDO, *Čonka împotriva Belgiei, nr.* 51564/99, 2002 (expulzarea fără evaluare individuală) CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 2012 (expulzarea colectivă în marea liberă) CEDO, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 2020 (asaltul asupra unui gard de frontieră)

UE	Subiectele abordate	CoE
	Bariere în calea expulzării din alte motive legate de drepturile omului	CEDO, *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 46827/99 și 46951/99, 2005 (riscul de denegare de dreptate flagrantă în temeiul articolului 6 din Convenție)
Rezidenți pe termen lung: Directiva privind rezidenții pe termen lung (2003/109/CE), articolul 12 **Membri de familie ai resortisanților SEE care sunt resortisanții unei țări terțe:** Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), articolul 28 CJUE, *ZZ* (Marea Cameră), C-300/11, 2013 (obligațiile de notificare) **Resortisanți turci:** Decizia nr. 1/80 a Consiliului de Asociere CEE-Turcia, articolul 14 alineatul (1) CEJ, *Polat*, C-349/06, 2007 (măsuri de autorizare a limitării drepturilor resortisanților turci)	**Resortisanți din țări terțe care beneficiază de un grad mai mare de protecție împotriva îndepărtării**	

Introducere

Prezentul capitol analizează situațiile în care o persoană nu trebuie sau nu poate fi expulzată dintr-un stat din cauza cerințelor prevăzute de dreptul Uniunii și/sau Convenție.

În temeiul Convenției, există **bariere absolute** în calea îndepărtării cel puțin în situațiile în care o expulzare ar încălca drepturile absolute garantate de articolul 2 privind dreptul la viață și articolul 3 privind interzicerea torturii, a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante. Articolul 15 din Convenție stabilește acele drepturi care sunt absolute și de la care nu se pot face derogări.

Barierele aproape absolute în calea îndepărtării sunt acelea care apar în situațiile în care există excepții de la o interdicție generală, astfel cum este cazul în temeiul Convenției de la Geneva din 1951 și al Directivei privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE). În circumstanțe excepționale, ambele instrumente permit excepții de la interdicția de îndepărtare a unui refugiat.

Barierele non-absolute există pentru a găsi un echilibru între interesul sau drepturile private ale unei persoane și interesul public sau de stat, de exemplu atunci când îndepărtarea ar destrăma o familie (vezi secțiunea 4.3).

4.1. Dreptul la azil și principiul nereturnării (non-*refoulement*)

Punctul de plecare pentru luarea în considerare a azilului în Europa este Convenția de la Geneva din 1951 și Protocolul său din 1967, care sunt acum în mare parte încorporate în dreptul Uniunii prin intermediul Directivei privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE). Convenția de la Geneva din 1951 este tratatul specializat pentru drepturile refugiaților. Principiul nereturnării este piatra de temelie a protecției refugiaților ([143]). Aceasta înseamnă că, în principiu, refugiații nu trebuie returnați într-o țară în care au motive să se teamă de persecuție.

> Articolul 33 alineatul (1) din Convenția de la Geneva din 1951 prevede: „[Niciun] stat contractant nu va expulza sau returna, în [niciun] fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice."

Principiul nereturnării se aplică atât returnărilor în țara de origine, cât și returnărilor în orice țară în care refugiatul s-ar confrunta cu riscul de persecuție. Toate statele membre ale UE și statele membre ale CoE sunt părți la Convenția

([143]) În conformitate cu dreptul internațional al drepturilor omului, înțelesul principiului nereturnării se extinde dincolo de articolul 33 alineatul (1) din Convenția de la Geneva din 1951, întrucât obligațiile privind nereturnarea decurg și din articolul 3 din Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, precum și din dreptul internațional general, inclusiv articolul 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Vezi UNHCR (2007), *Aviz consultativ privind aplicarea extrateritorială a obligațiilor de nereturnare în temeiul Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și al Protocolului său din 1967*.

de la Geneva din 1951, dar Turcia aplică Convenția numai în ceea ce privește refugiații din Europa ([144]). UNHCR a publicat un *Manual privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și orientări privind protecția internațională*, ultima actualizare datând din februarie 2019, care acoperă în detaliu problemele tratate în secțiunile 4.1.1-4.1.8 și 5.1 ([145]).

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 78 din TFUE prevede că UE trebuie să ofere o politică în domeniul dreptului de azil, al protecției subsidiare și al protecției temporare, „cu scopul [...] de a asigura respectarea principiului nereturnării. Această politică trebuie să fie în conformitate cu [Convenția de la Geneva din 1951 și cu Protocolul acesteia], precum și cu alte tratate din domeniu", cum ar fi Convenția, Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC), Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, PIDCP și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Măsurile prevăzute de *acquis*-ul UE în materie de azil au fost adoptate în cadrul acestei politici, inclusiv Regulamentul Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013), Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE), Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE) și Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE). Danemarca și Irlanda nu au, sau au doar parțial, obligații în temeiul *acquis*-ului UE în materie de azil (vezi anexa 1).

Exemplu: La punerea în aplicare a Directivei privind condițiile pentru protecția internațională în cauza *Salahadin Abdulla și alții*, CJUE a subliniat că „[d]in considerentele (3), (16) și (17) ale directivei rezultă că Convenția de la Geneva [din 1951] constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților și că dispozițiile directivei privind condițiile de acordare a statutului de refugiat, precum și conținutul acestuia au fost adoptate pentru a ajuta autoritățile competente ale statelor membre să aplice această convenție întemeindu-se pe noțiuni și pe criterii comune" ([146]).

([144]) Turcia menține o rezervă geografică în temeiul articolului 1 litera (B) din Convenție, care îi limitează obligațiile la persoanele dezrădăcinate de evenimentele din Europa.

([145]) UNHCR (2019), *Manual privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și orientări privind protecția internațională în conformitate cu Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților*, UNHCR, Geneva.

([146]) CJUE, *Aydin Salahadin Abdulla și alții împotriva Bundesrepublik Deutschland*, Cauzele conexate C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, 2 martie 2010, punctul 52; CJUE, *Nawras Bolbol împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* (Marea Cameră), C-31/09, 17 iunie 2010, punctul 37; CJUE, *Mohammed Bilali împotriva Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, 23 mai 2019, punctul 54.

Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, astfel cum a fost revizuită în 2011 ([147]), a introdus în dreptul Uniunii un set de standarde comune pentru calificarea persoanelor ca refugiați sau a celor care au nevoie de protecție internațională. Aceasta include drepturile și îndatoririle respectivei protecții, un element-cheie fiind principiul nereturnării conform articolului 33 din Convenția de la Geneva din 1951.

Cu toate acestea, nici articolul 33 din Convenția de la Geneva din 1951, nici articolele 17 și 21 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională nu interzic în mod absolut o astfel de returnare. Articolele respective permit îndepărtarea unui refugiat în împrejurări absolut excepționale, și anume atunci când persoana constituie un pericol pentru securitatea statului gazdă sau când, după săvârșirea unei infracțiuni grave, persoana respectivă reprezintă un pericol pentru comunitate.

În temeiul Cartei UE, articolul 18 garantează dreptul la azil, care include respectarea principiului nereturnării. Articolul 19 din cartă prevede că nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante. Explicația dată de cartă arată că articolul 19 alineatul (2) încorporează jurisprudența relevantă a CEDO cu privire la articolul 3 din Convenție ([148]).

CJUE a concluzionat că refugiații se bucură de o protecție mai puternică împotriva returnării conform dreptului Uniunii, deoarece orice formă de îndepărtare în temeiul Directivei privind condițiile pentru protecția internațională trebuie să fie în conformitate cu dreptul la azil și cu principiul nereturnării, astfel cum sunt consacrate la articolul 4 și la articolul 19 alineatul (2) din Carta UE ([149]).

([147]) Directiva 2011/95/UE, JO 2011 L 337/9.

([148]) Vezi explicațiile referitoare la Carta drepturilor fundamentale (2007/C 303/02); CEDO, *Ahmed împotriva Austriei*, nr. 25964/94, 17 decembrie 1996; CEDO, *Soering împotriva Regatului Unit*, nr. 14038/88, 7 iulie 1989.

([149]) CJUE, *M împotriva Ministerstvo vnitra și X. și X. împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-391/16, C-77/17 și C-78/17, 14 mai 2019, punctele 94 și 95.

În temeiul Convenției, articolele 2 și 3 interzic în mod absolut orice returnare a unei persoane care s-ar confrunta cu un risc real de tratament contrar oricăreia dintre aceste dispoziții. Acesta este diferit de un risc de persecuție bazat pe unul dintre motivele prevăzute în Convenția de la Geneva din 1951.

CEDO a susținut că articolul 3 din Convenție consacră una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice și interzice în termeni absoluți tortura sau pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante, indiferent de comportamentul victimei, oricât de nedorită sau periculoasă ar fi. În temeiul articolului 3, responsabilitatea unui stat va fi angajată atunci când se efectuează o expulzare în cazul în care s-a dovedit că există motive întemeiate pentru a crede că persoana în cauză se confruntă cu un risc real de a fi supusă torturii sau unor tratamente sau pedepse inumane sau degradante în țara în care aceasta a fost returnată ([150]).

Exemplu: În cauza *Saadi împotriva Italiei* ([151]), reclamantul era un cetățean tunisian care fusese condamnat în Tunisia, în timp ce lipsea din țară, la 20 de ani de închisoare pe motiv că era membru al unei organizații teroriste. Reclamantul a fost condamnat și în Italia pentru constituirea unui grup infracțional organizat. CEDO a considerat că perspectiva ca reclamantul să reprezinte o posibilă amenințare gravă pentru comunitate nu a diminuat, în niciun fel, riscul ca acesta să sufere să fie supus vătămărilor în cazul deportării. În plus, rapoarte fiabile privind drepturile omului au înregistrat cazuri de maltratare aplicate deținuților din Tunisia, în special celor condamnați pentru infracțiuni de terorism. Nici asigurările diplomatice, prevăzute în acest caz, nu au infirmat acest risc. Prin urmare, Curtea a considerat că există motive substanțiale pentru a crede că există un risc real ca reclamantul să fie supus unui tratament contrar articolului 3 din Convenție dacă ar fi deportat în Tunisia.

([150]) CEDO, *M.A. împotriva Franței*, nr. 9373/15, 1 februarie 2018; CEDO, *Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos*, nr. 1948/04, 11 ianuarie 2007, punctul 135; CEDO, *Soering împotriva Regatului Unit*, nr. 14038/88, 7 iulie 1989; CEDO, *Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 13163/87 și încă 4, 30 octombrie 1991.

([151]) CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008. Vezi și CEDO, *Mannai împotriva Italiei*, nr. 9961/10, 27 martie 2012.

Exemplu: În cauza *Abdulle împotriva Ministrului Justiției* ([152]), Curtea civilă malteză a considerat că deportarea de către Malta în Libia a solicitanților de azil care au fost ulterior închiși și torturați a încălcat articolul 3 din Convenție, precum și articolul 36 din Constituția Maltei.

4.1.1. Natura riscului în temeiul dreptului Uniunii

În temeiul dreptului Uniunii, Directiva privind condițiile pentru protecția internațională oferă protecție împotriva returnării. Persoanele fizice sunt eligibile pentru statutul de refugiat (vezi capitolul 3 privind statutul și documentele asociate) dacă au o teamă de persecuție bine întemeiată în sensul articolului 1A din Convenția de la Geneva din 1951. În conformitate cu articolul 9 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, un act de persecuție trebuie:

a) „să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din [Convenție]; sau

b) să fie o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar cu cele menționate la litera (a)."

Articolul 9 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională precizează, de asemenea, că persecuția poate lua diferite forme, inclusiv acte de violență fizică sau psihică, măsuri administrative sau legale (aceasta ar putea fi, de exemplu, cazul legilor care interzic homosexualitatea sau libertatea religioasă) și „actele împotriva unor persoane din motive de gen sau actele împotriva copiilor." De exemplu, victimele traficului de persoane pot fi considerate ca făcând obiectul unei persecuții. Diferitele forme de persecuție și actele enumerate mai sus trebuie să fie atribuite unuia dintre cele cinci **motive de persecuție** derivate din Convenția de la Geneva din 1951: rasa, naționalitatea, religia, apartenența la un anumit grup social și opinia politică. Aceste cinci motive de persecuție sunt consacrate la articolul 10 din Directiva privind

([152]) Malta, Jurisdicția Constituțională (*Gurisdizzjoni Kostituzzjonali*), *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et împotriva Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)*, nr. 56/2007, 29 noiembrie 2011.

condițiile pentru protecția internațională, care în versiunea sa reformată prevede în mod explicit obligația de a se lua în considerare identitatea de gen în scopul determinării apartenenței la un anumit grup social.

Persecuția poate exista și atunci când, la returnare, o persoană este forțată să își ascundă convingerile politice, orientarea sexuală sau convingerile și practicile religioase pentru a evita producerea unor vătămări grave.

Exemplu: În cauzele conexate *Y și Z* ([153]), CJUE a fost invitată să definească actele care pot constitui un „act de persecuție" în contextul unei încălcări grave a libertății religioase în temeiul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională și al articolului 10 din Carta UE. Mai exact, Curtea a fost întrebată dacă definiția actelor de persecuție din motive religioase acoperă ingerințele în „libertatea de a-și manifesta credința". CJUE a clarificat că un act de persecuție poate rezulta efectiv dintr-o ingerință în manifestarea externă a libertății de religie. Severitatea intrinsecă a unor astfel de acte și gravitatea consecințelor acestora asupra persoanelor vizate determină dacă o încălcare a dreptului garantat de articolul 10 alineatul (1) din Carta UE constituie sau nu un act de persecuție în temeiul articolului 9 alineatul (1) din directivă. CJUE a mai susținut că, atunci când evaluează o cerere de acordare a statutului de refugiat în mod individual, autoritățile naționale nu se pot aștepta în mod rezonabil ca un solicitant de azil să renunțe la activitățile religioase care îi pot pune viața în pericol în țara de origine.

Exemplu: În cauza *Fathi* ([154]), CJUE a reafirmat o definiție amplă a noțiunii de „religie", care cuprinde toate componentele sale constitutive, fie publice, fie private, colective sau individuale. Curtea a susținut că definiția noțiunii de „religie" din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională oferă doar o listă neexhaustivă a componentelor care pot caracteriza conceptul de religie drept motiv de persecuție. Un solicitant care pretinde că este expus riscului de persecuție din motive religioase nu poate fi obligat să facă declarații sau să prezinte documente cu privire la fiecare dintre componentele reglementate de articolul 10 alineatul (1) litera (b) din

([153]) CJUE, *Bundesrepublik Deutschland împotriva Y și Z* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-71/11 și C-99/11, 5 septembrie 2012, punctele 72 și 80.

([154]) CJUE, *Bahtiyar Fathi împotriva Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17, 4 octombrie 2018.

Directiva privind condițiile pentru protecția internațională pentru a-și justifica convingerile religioase. Curtea a mai precizat că impunerea pedepsei cu moartea sau a unei pedepse privative de libertate este de natură să constituie, în sine, un „act de persecuție", în sensul articolului 9 alineatul (1) din directivă, cu condiția ca astfel de pedepse să fie efectiv aplicate în țara de origine care a adoptat o astfel de legislație.

Exemplu: În cauza *X, Y și Z* ([155]), CJUE a precizat că, atunci când evaluează o cerere de acordare a statutului de refugiat, autoritățile competente nu se pot aștepta în mod rezonabil ca solicitantul de azil să își ascundă homosexualitatea în țara de origine sau să își manifeste rezerva în exprimarea orientării sale sexuale pentru a evita riscul de persecuție.

Nevoile de protecție ale persoanelor ale căror cereri de azil sunt formulate în țara gazdă („refugiați *sur place*") sunt recunoscute; articolul 5 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională acoperă în mod specific problema unei temeri de persecuție sau de vătămare gravă bine întemeiate, bazate pe evenimente care au avut loc după ce reclamantul și-a părăsit țara de origine.

Protecția subsidiară: Directiva privind condițiile pentru protecția internațională garantează „protecția subsidiară" celor care nu se califică drept refugiați, dar care, dacă ar fi returnați în țara lor de origine sau în țara fostei reședințe obișnuite, s-ar confrunta cu un risc real de a suferi vătămări grave, definite ca pedeapsa cu moartea sau execuția [articolul 15 litera (a)], tortură sau tratamente sau pedepse inumane sau degradante [articolul 15 litera (b)] și amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional [articolul 15 litera (c)].

Exemplu: În cauza *Mohamed M'Bodj împotriva État Belge* ([156]), CJUE a hotărât că unui reclamant care suferă de o boală gravă nu i se poate acorda protecție subsidiară din acest motiv în temeiul articolului 15 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională. Faptul că îndepărtarea este împiedicată de absența unui tratament medical adecvat în

([155]) CJUE, *Minister voor Immigratie en Asiel împotriva X și Y și Z împotriva Minister voor Immigratie en Asiel*, Cauzele conexate C-199/12, C-200/12 și C-201/12, 7 noiembrie 2013.

([156]) CJUE, *Mohamed M'Bodj împotriva État Belge* (Marea Cameră), C-542/13, 18 decembrie 2014.

țara de origine nu înseamnă că reclamantului ar trebui să i se acorde protecție subsidiară și, prin urmare, drept de reședință legală în statul membru al UE, cu excepția cazului în care este privat în mod intenționat de asistență medicală în țara sa de origine.

Exemplu: Cauza *MP împotriva Secretary of State for the Home Department* ([157]) a vizat eventuala acordare a protecției subsidiare unei persoane care fusese victimă a torturii în țara sa de origine. CJUE a hotărât că statele membre ale UE nu pot expulza reclamantul dacă o astfel de expulzare ar duce la o deteriorare semnificativă și permanentă a tulburărilor de sănătate mintală ale persoanei respective, în special atunci când o astfel de deteriorare i-ar pune viața în pericol. Cu toate acestea, faptul că îndepărtarea este împiedicată de absența unui tratament adecvat nu înseamnă că reclamantului respectiv ar trebui să i se acorde protecție subsidiară în temeiul articolului 15 litera (b) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională și, prin urmare, reședința legală în statul membru al UE. Atunci când decid cu privire la acordarea protecției subsidiare, autoritățile ar trebui să stabilească dacă returnarea victimei în țara de origine este de natură să implice privarea intenționată de tratamentul medical necesar de către autorități, deoarece acestea sunt condițiile în care persoana este eligibilă pentru protecție subsidiară.

Exemplu: În cauza *Elgafaji* ([158]), CJUE a evaluat acordarea statutului de protecție subsidiară unui cetățean irakian care nu putea fi calificat drept refugiat și și-a bazat raționamentul pe semnificația „amenințăril[or] grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional" menționate la articolul 15 litera (c) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională. Curtea a considerat că înțelesul articolului 15 litera (c) din directivă are propriul său domeniu de aplicare, care este diferit de termenii „pedeapsa cu moartea", „execuție" și „tortura sau tratamentele sau

([157]) CJUE, *MP împotriva Secretary of State for the Home Department* (Marea Cameră), C-353/16, 24 aprilie 2018.

([158]) CEJ, *Meki Elgafaji și Noor Elgafaji împotriva Staatssecretaris van Justitie* (Marea Cameră), C-465/07, 17 februarie 2009, punctele 35-39. Cu privire la aspecte similare, vezi și CJUE, *Aboubacar Diakité împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, 30 ianuarie 2014.

pedepsele inumane sau degradante" utilizați la articolul 15 literele (a)-(b) din directivă. Acesta acoperă un risc mai general de vătămare legat de circumstanțele reclamantului și/sau de situația generală din țara de origine.

Eligibilitatea pentru protecția subsidiară în temeiul articolului 15 litera (c) necesită demonstrarea faptului că solicitantul este afectat de factori specifici circumstanțelor sale personale și/sau de violență generalizată. Cu cât solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este afectat de factori specifici circumstanțelor sale personale, cu atât este mai scăzut nivelul de violență generalizată necesar pentru a fi eligibil pentru protecție subsidiară în temeiul articolului 15 litera (c). În situații excepționale, solicitantul poate fi eligibil pentru protecție subsidiară atunci când gradul de violență generalizată al unui conflict armat este atât de ridicat încât sunt prezentate motive substanțiale pentru a crede că acesta se poate confrunta cu un risc real de a fi supus amenințării cu vătămări bazat exclusiv pe prezența sa în țara sau regiunea de origine ([159]).

4.1.2. Natura riscului în temeiul Convenției

În temeiul Convenției, îndepărtarea este absolut interzisă în cazul în care un stat ar expune o persoană la un risc real de pierdere a vieții în temeiul articolului 2 din Convenție sau de tortură sau de tratamente sau pedepse inumane sau degradante în temeiul articolului 3. Nu este nevoie să se demonstreze persecuția pentru un motiv prevăzut de Convenția de la Geneva din 1951. Nu există excepții de la interdicția de îndepărtare (vezi secțiunea 4.1.7).

CEDO tinde să examineze cauzele în temeiul articolului 2 sau 3 din Convenție, în funcție de circumstanțele specifice și de tratamentul pe care îl riscă persoana în cauză dacă este deportată sau extrădată. Curtea deseori consideră că problemele de la ambele articole sunt inseparabile și le examinează împreună ([160]) sau examinează plângerea în temeiul articolului 2 în contextul plângerii principale aferente în temeiul articolului 3.

([159]) CJUE a fost, de asemenea, invitată să definească noțiunea de „conflict armat intern" în *Aboubacar Diakité împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, 30 ianuarie 2014.

([160]) CEDO, *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016, punctul 110.

Exemplu: În cauza *Bader și Kanbor împotriva Suediei* ([161]), CEDO a constatat că expulzarea unei persoane în Siria, unde fusese condamnată la moarte *in absentia*, ar constitui o încălcare a articolelor 2 și 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit* ([162]), când autoritățile Regatului Unit care operează în Irak au predat civili irakieni administrației penale irakiene în circumstanțe în care civilii s-au confruntat cu acuzații cu infracțiuni care se pedepsesc cu pedeapsa capitală, s-a constatat că Regatul Unit încălcase articolul 3. Curtea nu a considerat necesar să examineze și plângerile în temeiul articolului 2 din Convenție sau al Protocolului nr. 13.

CEDO se concentrează asupra consecințelor previzibile ale expulzării unei persoane în țara propusă de returnare. Analizează circumstanțele personale ale persoanei respective, precum și condițiile generale dintr-o țară, cum ar fi dacă există o situație generală de violență sau conflict armat sau dacă există încălcări ale drepturilor omului. În cazurile în care o persoană este **membru al unui grup supus maltratării sistematice** ([163]), ar putea să nu fie necesar să se citeze dovezi ale factorilor de risc personali.

Exemplu: În cauza *Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos* ([164]), CEDO a constatat că membrii clanurilor minoritare din Somalia erau „un grup țintă" expus riscului de maltratare interzisă. Factorul relevant a fost dacă solicitantul ar putea să obțină sau nu protecție împotriva actelor trecute săvârșite împotriva sa în acea țară și să solicite despăgubiri pentru acestea. CEDO a considerat că acesta nu va putea obține o astfel de protecție sau despăgubire, având în vedere că nu a existat nicio îmbunătățire semnificativă a situației din Somalia de când a fugit. Reclamantul și familia sa fuseseră vizați în mod direct, deoarece aparțineau unei minorități și se știa că nu au mijloace de protecție. Nu i se putea cere reclamantului să dovedească existența altor caracteristici speciale, cu caracter distinctiv în cazul

([161]) CEDO, *Bader și Kanbor împotriva Suediei*, nr. 13284/04, 8 noiembrie 2005.

([162]) CEDO, *Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit*, nr. 61498/08, 2 martie 2010.

([163]) CEDO, *H. și B. împotriva Regatului Unit*, nr. 70073/10 și 44539/11, 9 aprilie 2013, punctul 91; CEDO, *Tadzhibayev împotriva Rusiei*, nr. 17724/14, 1 decembrie 2015, punctul 43.

([164]) CEDO, *Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos*, nr. 1948/04, 11 ianuarie 2007.

său, pentru a demonstra că fusese și continua să fie supus unui risc de natură personală. CEDO a concluzionat că expulzarea sa ar încălca articolul 3 din Convenție.

În majoritatea cazurilor, o situație de violență generală într-o țară nu va încălca articolul 3 din Convenție. Totuși, în situațiile în care violența este de un nivel sau o intensitate suficientă, persoana nu trebuie să demonstreze că ar fi într-o situație mai rea decât alți membri ai grupului căruia îi aparține. Uneori, persoana poate fi nevoită să demonstreze că există o combinație de factori de risc personali și riscul de violență generală. Singura întrebare pe care trebuie să o examineze Curtea este dacă există sau nu un risc previzibil și real de maltratare contrar articolului 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *N.A. împotriva Regatului Unit* ([165]), CEDO a constatat că nivelul violenței generalizate din Sri Lanka nu era suficient pentru a interzice toate returnările în țară; totuși, împreună cu factorii personali specifici reclamantului, returnarea acestuia ar încălca articolul 3 din Convenție. Pentru prima dată, CEDO a acceptat posibilitatea ca o situație de violență generalizată să însemne, în sine, că toate returnările erau interzise ([166]).

Exemplu: În cauza *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit* ([167]), CEDO a susținut că violența generalizată din Mogadishu, Somalia, avea un nivel și o intensitate suficientă pentru a reprezenta un risc real pentru viața sau persoana oricărui civil de acolo. La evaluarea nivelului de violență, Curtea a luat în considerare următoarele criterii neexhaustive: părțile angajate în conflict foloseau metode și tactici de război care să crească riscul de înregistrare de victime în rândul civililor sau care să țintească civilii în mod direct; dacă astfel de metode și/sau tactici erau folosite pe scară largă de către părțile angajate în conflict; dacă luptele se dădeau la nivel local sau erau larg răspândite; iar ultimul criteriu era numărul de civili uciși, răniți și strămutați în urma luptelor. Situația de violență generală din Mogadishu era suficient de intensă pentru a permite CEDO să concluzioneze că orice persoană returnată ar fi expusă unui risc real de maltratare contrar articolului 3 numai din

([165]) CEDO, *N.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 25904/07, 17 iulie 2008, punctele 114-117 și 147.

([166]) Vezi și CEDO, *X. împotriva Elveției*, nr. 16744/14, 26 ianuarie 2017.

([167]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și nr. 11449/07, 28 iunie 2011, punctele 241-250 și 293. Pentru o evaluare mai recentă a situației din Somalia, vezi CEDO, *K.A.B. împotriva Suediei*, nr. 886/11, 5 septembrie 2013.

cauza prezenței sale în țară, cu excepția cazului în care s-ar putea demonstra că aceasta are relații suficient de bune cu persoane sau grupuri puternice din oraș pentru a-i permite să obțină protecție.

Exemplu: În cauza *L.M. și alții împotriva Rusiei* ([168]), un palestinian apatrid și doi resortisanți sirieni au fost reținuți în Rusia în așteptarea expulzării lor în Siria. CEDO a considerat întemeiate acuzațiile reclamanților conform cărora expulzarea lor în Siria ar încălca articolele 2 și 3 din Convenție, având în vedere nivelul de intensitate al conflictului din Siria, în special din Alep și Damasc, orașele de origine ale acestora, unde se duseseră lupte deosebit de grele și exista un pericol considerabil de maltratare.

Persoana care urmează să fie expulzată ar putea fi expusă riscului de diferite tipuri de **vătămări** care ar putea constitui un tratament contrar articolului 3 din Convenție, inclusiv surse de risc care **nu decurg din statul de destinație** în sine, ci mai degrabă de la actori nestatali, boli sau condiții umanitare din acea țară.

Exemplu: Cauza *J.K. și alții împotriva Suediei* ([169]) se referea la un irakian, care lucrase pentru clienți americani și operase dintr-o bază a forțelor armate americane din Irak, și familia sa, care fugise din Irak deoarece fusese expusă amenințărilor și abuzurilor grave din partea Al-Qaeda. CEDO a considerat că, în această situație, statul irakian nu ar putea să ofere reclamanților o protecție eficace împotriva amenințărilor din partea Al-Qaida sau a altor grupuri private, iar reclamanții s-ar confrunta astfel cu un risc real de persecuție continuă din partea unor actori nestatali, dacă ar fi returnați în Irak.

Exemplu: Cauza *D. împotriva Regatului Unit* ([170]) se referea la expulzarea unui bolnav în fază terminală. Curtea a luat în considerare circumstanțele deportării reclamantului: retragerea tratamentului medical, asprimea condițiilor din țara de returnare și probabila moarte iminentă a acestuia după returnare. Concluzia Curții a fost că, în aceste circumstanțe absolut excepționale, deportarea reclamantului ar echivala cu o încălcare a articolului 3 din Convenție. Curtea a stabilit însă un prag ridicat pentru aceste tipuri de

([168]) CEDO, *L.M. și alții împotriva Rusiei*, nr. 40081/14, 40088/14 și 40127/14, 15 octombrie 2015, punctele 119-127.

([169]) CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016.

([170]) CEDO, *D. împotriva Regatului Unit*, nr. 30240/96, 2 mai 1997.

cauze. Într-o cauză ulterioară, *N. împotriva Regatului Unit* ([171]), s-a considerat că expulzarea unei femei în Uganda nu încalcă articolul 3 din Convenție, deoarece dovezile disponibile au demonstrat că în țara de origine a femeii era disponibilă o formă de tratament medical și că aceasta nu era bolnavă în stadiu terminal la momentul respectiv.

Exemplu: Cauza *Paposhivili împotriva Belgiei* ([172]) se referea la un cetățean georgian care suferea de leucemie și tuberculoză recurentă și care se confrunta cu riscul de îndepărtare din cauza activității infracționale din Belgia. CEDO s-a bazat pe abordarea adoptată în cauza *D. împotriva Regatului Unit*. După cum a clarificat Curtea, chiar și în absența unui risc iminent de deces, lipsa unui tratament adecvat și accesibil în țara de destinație, care expune individul la o „deteriorare severă, rapidă și ireversibilă a stării sale de sănătate, care are ca rezultat o suferință intensă sau o reducere semnificativă a speranței de viață", ar intra sub incidența articolului 3. Curtea a hotărât că îi revine reclamantului obligația să prezinte dovezi ale unui risc real de a fi supus unui tratament contrar articolului 3 din Convenție și autorităților, să evalueze dacă un tratament adecvat este sau nu este disponibil și accesibil în țara de primire, astfel încât reclamantul să evite să se regăsească într-o situație echivalentă cu maltratarea. Statele trebuie să evalueze impactul îndepărtării asupra persoanei în cauză comparând starea de sănătate a acesteia înainte de îndepărtare și modul în care aceasta ar evolua după îndepărtare. Curtea a constatat că autoritățile belgiene nu examinaseră starea de sănătate a reclamantului în contextul îndepărtării acestuia și au încălcat astfel articolul 3 din Convenție.

Exemplu: Cauza *Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit* ([173]) a implicat presupuși teroriști care se confruntau cu extrădarea în Statele Unite. Curtea a constatat că articolul 3 nu ar fi încălcat de posibilele condiții de custodie publică de la ADX Florence (o închisoare de maximă securitate) sau de durata posibilelor pedepse.

([171]) CEDO, *N. împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 26565/05, 27 mai 2008.

([172]) CEDO, *Paposhvili împotriva Belgiei* (Marea Cameră), nr. 41738/10, 13 decembrie 2016, punctele 183-191.

([173]) CEDO, *Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 24027/07 și încă 3, 10 aprilie 2012.

Exemplu: În cauza *Aswat împotriva Regatului Unit* ([174]), Curtea a constatat că propunerea de extrădare în Statele Unite a reclamantului, o persoană suspectată de terorism care suferea de o tulburare psihică gravă, ar constitui o încălcare a articolului 3, având în vedere incertitudinea privind condițiile de detenție ale acestuia în țara de destinație. Tulburarea sa psihică era suficient de gravă pentru a fi necesar transferul lui de la închisoarea obișnuită într-un spital de psihiatrie de înaltă securitate din Regatul Unit. Dovezile medicale indicau în mod clar că era în continuare potrivit ca acesta să rămână acolo „din motive legate de propria sănătate și siguranță". Prin urmare, având în vedere dovezile medicale disponibile, exista un risc real ca extrădarea reclamantului într-o altă țară și într-un mediu penitenciar diferit, și potențial mai ostil, să aibă ca rezultat o deteriorare semnificativă a sănătății sale psihice și fizice și ca o astfel de deteriorare să atingă pragul prevăzut la articolul 3.

Exemplu: În cauza *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit* ([175]), Curtea a constatat că reclamanții, dacă ar fi fost expulzați, ar fi ajuns probabil în tabere de refugiați din Somalia și din țările învecinate, unde condițiile umanitare neplăcute încălcau articolul 3 din Convenție. Curtea a reținut că situația umanitară nu se datora doar unor fenomene naturale, cum ar fi seceta, ci era și rezultatul acțiunilor sau inacțiunilor statelor părți la conflictul din Somalia.

Exemplu: La nivel național, în cauza *M.A.* ([176]), Consiliul de Stat francez (*Conseil d'État*) a anulat decizia de a-l trimite înapoi în Albania pe M.A., un resortisant albanez căruia i-a fost refuzat permisul de ședere. Consiliul a constatat că, în Albania, M.A. ar fi expus la riscul de maltratare și moarte de către membrii familiei unei persoane ucise atunci când M.A. a efectuat un raid al poliției. Consiliul de Stat francez (*Conseil d'État*) a reținut că articolul 3 din Convenție se aplică ori de câte ori autoritățile statului nu pot oferi o protecție suficientă, chiar dacă riscul provine din partea unor grupuri private.

([174]) CEDO, *Aswat împotriva Regatului Unit*, nr. 17299/12, 16 aprilie 2013.

([175]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și nr. 11449/07, 28 iunie 2011, punctele 267-292.

([176]) Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. A.*, nr. 334040, 1 iulie 2011.

CEDO a trebuit, de asemenea, să analizeze dacă participarea unei persoane la activități dizidente din țara gazdă a dus sau nu la creșterea riscului ca aceasta să fie supusă unui tratament contrar articolului 3 din Convenție, la returnare ([177]).

Exemplu: În cauza *S.F. și alții împotriva Suediei* ([178]), Curtea a considerat că expulzarea unei familii iraniene de dizidenți politici care au fugit din Iran și au luat parte la activități politice semnificative în Suedia ar încălca articolul 3 din Convenție. Curtea a constatat că activitățile reclamanților în Iran nu erau, în mod independent, suficiente pentru a constitui un risc, dar activitățile acestora în Suedia erau importante, deoarece dovezile au arătat că autoritățile iraniene au monitorizat efectiv comunicațiile pe internet și pe criticii regimului, chiar și în afara Iranului. Autoritățile iraniene puteau astfel să-i identifice cu ușurință pe reclamanți la returnare, având în vedere activitățile acestora și incidentele din Iran înainte de a se muta în Suedia, precum și pentru că familia fusese forțată să părăsească Iranul în mod ilegal, fără documente de identitate valabile.

4.1.3. Evaluarea riscului

Principiile aplicate în temeiul dreptului Uniunii și cele prevăzute de Convenție au multe în comun atunci când se evaluează riscul la returnare. Această caracteristică comună poate fi atribuită *acquis*-ului UE în materie de azil, standardele fiind în mare parte derivate din jurisprudența CEDO și din orientările UNHCR. Aceste principii includ faptul că evaluările trebuie să fie individualizate și bazate pe luarea în considerare a tuturor legilor, faptelor, documentelor și probelor relevante și actualizate. Acestea includ informații despre situația din țara de origine. Vătămările la care a fost supusă o persoană în trecut pot fi un indiciu puternic al riscului viitor.

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 4 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională stabilește norme detaliate pentru evaluarea faptelor și a împrejurărilor care stau la baza cererilor de protecție internațională. De exemplu, trebuie să existe o evaluare individualizată; atunci când o persoană

([177]) Vezi, de exemplu, CEDO, *A.A. împotriva Elveției*, nr. 58802/12, 7 ianuarie 2014; CEDO, *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016; CEDO, *Muminov împotriva Rusiei*, nr. 42502/06, 11 decembrie 2008.

([178]) CEDO, *S.F. și alții împotriva Suediei*, nr. 52077/10, 15 mai 2012.

a suferit persecuții în trecut, acest lucru poate fi un indicator puternic al riscului viitor la returnare. Responsabilii cu stabilirea eligibilității trebuie să ia în considerare orice explicație care constituie un efort real de a susține o solicitare.

Cu privire la momentul unei evaluări, Directiva privind condițiile pentru protecția internațională prevede la articolul 4 alineatul (3) că aceasta trebuie efectuată în momentul luării unei decizii cu privire la cerere. Directiva privind procedurile de azil revizuită prevede la articolul 46 alineatul (3) ca, în procedurile de recurs, examinarea faptelor și a chestiunilor de drept să se efectueze cu privire la momentul judecății contestației. Momentul în care se evaluează încetarea statutului conferit de protecție este descris în secțiunea 4.1.8.

În temeiul dreptului Convenției, CEDO a distins două tipuri de cereri de azil în funcție de natura riscului. Pe de o parte, dacă riscul este generat de o situație generală și binecunoscută, autoritățile trebuie să efectueze o evaluare a riscului din oficiu. Pe de altă parte, în cazul cererilor de azil bazate pe un risc individual, „persoana care solicită azil trebuie să se bazeze pe un astfel de risc și să justifice un astfel de risc" ([179]). În cazul din urmă, îi revine, așadar, reclamantului obligația să invoce probe care să demonstreze că există temeiuri substanțiale pentru a crede că, în cazul în care este expulzat dintr-un stat membru, va fi expus unui risc real de a fi supus tratamentului interzis de articolul 2 sau 3 din Convenție. În situațiile în care sunt citate astfel de dovezi, este de competența guvernului să înlăture orice îndoială cu privire la acestea ([180]). CEDO a recunoscut că solicitanții de azil se află adesea într-o situație specială, ceea ce impune adesea ca acestora să li acorde prezumția de nevinovăție atunci când se evaluează credibilitatea declarațiilor lor și a documentelor justificative prezentate ([181]). Cu toate acestea, atunci când lipsesc informații sau când există un motiv serios pentru a pune sub semnul întrebării veridicitatea afirmațiilor, persoana în cauză trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare ([182]).

([179]) CEDO, *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016, punctele 126-127; CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016, punctul 98.

([180]) CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008, punctul 129.

([181]) CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016, punctul 93; CEDO, *M.A. împotriva Elveției*, nr. 52589/13, 18 noiembrie 2014, punctul 55; CEDO, *Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos*, nr. 1948/04, 11 ianuarie 2007, punctul 148; CEDO, *R.C. împotriva Suediei*, nr. 41827/07, 9 martie 2010, punctul 50.

([182]) CEDO, *Matsiukhina și Matsiukhin împotriva Suediei* (dec.), nr. 31260/04, 21 iunie 2005; CEDO, *Collins și Akaziebie împotriva Suediei* (dec.), nr. 23944/05, 8 martie 2007; CEDO, *A.A.M. împotriva Suediei*, nr. 68519/10, 3 aprilie 2014.

Exemplu: În cauza *Singh și alții împotriva Belgiei* ([183]), Curtea a observat că autoritățile belgiene au respins documentele prezentate în sprijinul unei cereri de azil de către câțiva resortisanți afgani. Autoritățile nu examinaseră suficient documentația înainte să o considere neconvingătoare. Mai precis, acestea nu au reușit să verifice autenticitatea copiilor documentelor emise de biroul UNHCR din New Delhi care acordau reclamanților statutul de refugiat, deși o astfel de verificare ar fi fost ușor de realizat. Prin urmare, nu au efectuat o examinare atentă și riguroasă a cererii de azil, astfel cum prevede articolul 13 din Convenție, încălcând această dispoziție coroborată cu articolul 3.

Având în vedere caracterul absolut al drepturilor garantate de articolele 2 și 3 din Convenție și ținând cont de poziția de vulnerabilitate a solicitanților de azil, autorităților li se poate cere să evalueze din oficiu dacă există sau nu un risc. Acesta este cazul atunci când un solicitant alege să nu se bazeze pe un anumit motiv individual pentru solicitarea azilului sau să nu îl dezvăluie, abținându-se în mod deliberat de la a-l menționa, și dacă unui stat i se aduc la cunoștință fapte referitoare la o anumită persoană care ar putea-o expune unui risc de maltratare la returnarea în țara respectivă ([184]).

Articolul 36 din Convenție dă dreptul unui stat membru să intervină într-o cauză introdusă la Curte de unul dintre resortisanții săi împotriva altui stat membru. S-a constatat că această dispoziție – care a fost introdusă în Convenție pentru a permite unui stat să ofere protecție diplomatică resortisanților săi – nu se aplică în cazurile în care reclamanții se plâng că le este teamă să fie returnați în statul membru de naționalitate, care i-ar supune la un tratament contrar articolelor 2 și 3 din Convenție ([185]).

([183]) CEDO, *Singh și alții împotriva Belgiei*, nr. 33210/11, 2 octombrie 2012.

([184]) CEDO, *F.G. împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016, punctul 127.

([185]) CEDO, *I. împotriva Suediei*, nr. 61204/09, 5 septembrie 2013.

Potrivit jurisprudenței CEDO, riscul trebuie evaluat nu numai pe baza unor factori individuali, ci și cumulativ ([186]). Orice evaluare trebuie să fie individualizată, luând în considerare toate dovezile ([187]). Dacă o persoană a suferit persecuții în trecut, acesta poate fi un indiciu puternic că se va confrunta cu riscuri și în viitor ([188]).

La evaluarea riscului la returnare, CEDO a luat în considerare dovezile privind condițiile generale ale țării, precum și dovezile privind un anumit risc pentru persoană. Curtea a oferit îndrumări cu privire la tipurile de documente pe care se poate baza atunci când se analizează condițiile din țară, cum ar fi rapoartele UNHCR și ale organizațiilor internaționale pentru drepturile omului ([189]). A constatat că rapoartele nu sunt de încredere atunci când sursele de informații sunt necunoscute, iar concluziile incompatibile cu alte rapoarte credibile ([190]).

Atunci când o persoană nu a fost expulzată, data evaluării CEDO este momentul în care se ia în considerare riscul ([191]). Acest principiu a fost aplicat indiferent dacă dreptul prevăzut de Convenție era absolut, cum ar fi articolul 3, sau neabsolut, cum ar fi articolul 8 ([192]). Atunci când un reclamant a fost deja expulzat, CEDO va analiza dacă persoana a fost sau nu supusă relelor tratamente, inclusiv în timpul procesului de deportare ([193]), sau dacă informațiile despre țară demonstrează sau nu că există motive substanțiale pentru a crede că reclamantul ar fi supus relelor tratamente.

Exemplu: În cauza *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit* ([194]), CEDO a analizat rapoartele organizațiilor internaționale cu privire la condițiile și nivelurile de violență din Somalia, precum și la încălcările drepturilor omului comise

([186]) CEDO, *S.F. și alții împotriva Suediei*, nr. 52077/10, 15 mai 2012, punctele 68 și 69.

([187]) CEDO, *R.C. împotriva Suediei*, nr. 41827/07, 9 martie 2010, punctul 51 (privind certificatul medical); CEDO, *N. împotriva Suediei*, nr. 23505/09, 20 iulie 2010, punctul 52; CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 28 iunie 2011.

([188]) CEDO, *R.C. împotriva Suediei*, nr. 41827/07, 9 martie 2010; CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016, punctele 99-102.

([189]) CEDO, *N.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 25904/07, 17 iulie 2008, punctele 118-122.

([190]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și nr. 11449/07, 28 iunie 2011, punctele 230-234.

([191]) CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008.

([192]) CEDO, *A.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 8000/08, 20 septembrie 2011.

([193]) CEDO, *Thuo împotriva Ciprului*, nr. 3869/07, 4 aprilie 2017.

([194]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 28 iunie 2011.

de al-Shabaab, un grup de insurgenți islamiști somalezi. Curtea nu s-a putut baza pe un raport al guvernului de constatare a faptelor privind Somalia din Nairobi, Kenya, deoarece acesta conținea surse vagi și anonime și era contradictoriu cu alte informații din domeniul public. Analizând situația în funcție de dovezile disponibile, Curtea a considerat că este puțin probabil să apară în curând o îmbunătățire a condițiilor din Somalia.

Exemplu: În cauza *Muminov împotriva Rusiei* ([195]), reclamantul era un cetățean uzbec care, pe baza informațiilor disponibile, se pare că executa o pedeapsă de 5 ani cu închisoarea în Uzbekistan după ce a fost extrădat din Rusia. CEDO a considerat că, deși nu existau alte informații sigure cu privire la situația reclamantului după extrădare, în afara condamnării sale, existau suficiente raportări credibile cu privire la maltratarea generală a condamnaților în Uzbekistan pentru a determina Curtea să constate o încălcare a articolului 3 din Convenție.

4.1.4. Caracterul suficient al protecției

În temeiul dreptului internațional al refugiaților, un solicitant de azil care pretinde că se teme de persecuție are dreptul la statutul de refugiat dacă poate demonstra că există atât o teamă de persecuție bine întemeiată dintr-un motiv reglementat de Convenția de la Geneva din 1951, cât și o protecție insuficientă din partea statului. Caracterul suficient al protecției statului înseamnă atât dorința, cât și capacitatea statului de destinație, fie din partea agenților statului, fie a altor entități care controlează părți ale teritoriului statului, de a asigura prin sistemul său juridic un nivel rezonabil de protecție împotriva maltratării de care solicitantul de azil se teme.

În temeiul dreptului Uniunii, la stabilirea eligibilității pentru acordarea statutului de refugiat sau a protecției subsidiare, este necesar să se ia în considerare dacă în țara de returnare propusă solicitantul ar fi protejat împotriva vătămărilor de care se teme. Articolul 7 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională prevede că „[p]rotecția împotriva persecuției sau a vătămărilor grave poate fi asigurată numai [...] de stat; sau [...] de partide sau organizații, inclusiv organizații internaționale, care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia, cu condiția ca acestea să fie dispuse și în măsură să ofere protecție [...]" care să fie „efectivă și să nu aibă un

([195]) CEDO, *Muminov împotriva Rusiei*, nr. 42502/06, 11 decembrie 2008.

caracter temporar." Este necesar să se parcurgă pașii rezonabili pentru prevenirea persecuției, care includ operarea unui sistem juridic eficient de detectare, urmărire penală și pedepsire. Solicitantul trebuie să aibă acces la astfel de sisteme de protecție.

Exemplu: În cauza *Salahadin Abdulla și alții* ([196]), care privea încetarea statutului de refugiat, CJUE a reținut că, pentru ca protecția oferită de statul al cărui cetățean este refugiatul să fie suficientă, statul sau alte entități care asigură protecția în temeiul articolului 7 alineatul (1) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională trebuie să aibă în mod obiectiv un nivel rezonabil de capacitate și dorința de a preveni actele de persecuție. Acestea trebuie să ia măsuri rezonabile pentru a preveni persecuția, printre altele, prin operarea unui sistem juridic eficace accesibil persoanei în cauză după încetarea statutului de refugiat pentru a detecta, urmări penal și pedepsi actele de persecuție. Statul sau altă entitate care oferă protecție trebuie să îndeplinească anumite cerințe concrete, inclusiv să aibă autoritatea, structura organizatorică și mijloacele, printre altele, pentru a menține un nivel minim de ordine în țara al cărui cetățean este refugiatul.

Pentru refugiații palestinieni există un regim de protecție specific. Agenția Organizației Națiunilor Unite de Ajutorare și Lucrări pentru Refugiații Palestinieni din Orientul Apropiat (UNRWA) a fost înființată pentru a le oferi protecție și asistență. UNRWA operează în Cisiordania, inclusiv în Ierusalimul de Est și Fâșia Gaza, precum și în Iordania, Siria și Liban. Persoanele care primesc asistență din partea UNRWA nu au dreptul la statutul de refugiat [articolul 12 alineatul (1) litera (a) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, care încorporează articolul 1 secțiunea D din Convenția de la Geneva din 1951 în dreptul Uniunii].

Exemplu: Cauza *Bolbol* ([197]) se referea la o persoană apatridă de origine palestiniană care a părăsit Fâșia Gaza și a ajuns în Ungaria, unde a depus o cerere de azil fără să fi solicitat anterior protecție sau asistență din partea UNRWA. CJUE a clarificat că, în sensul articolului 12 alineatul (1)

([196]) CJUE, *Aydin Salahadin Abdulla și alții împotriva Bundesrepublik Deutschland* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, 2 martie 2010.

([197]) CJUE, *Nawras Bolbol împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* (Marea Cameră), C-31/09, 17 iunie 2010.

litera (a) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, ar trebui să se considere că o persoană a primit protecție și asistență de la o agenție a ONU, alta decât UNHCR, numai atunci când a primit efectiv acea protecție sau asistență, nu doar în virtutea faptului că teoretic avea dreptul la aceasta.

Exemplu: În cauza *El Kott* ([198]), CJUE a mai precizat că persoanelor forțate să părăsească zona operațională a UNRWA din motive care nu au legătură cu voința lor și care sunt independente de controlul și voința lor trebuie să li se acorde automat statutul de refugiat, în cazul în care nu se aplică niciunul dintre motivele de excludere prevăzute la articolul 12 alineatul (1) litera (b) sau la articolul 12 alineatele (2) și (3) din directivă.

În conformitate cu Convenția, evaluarea pentru a stabili dacă articolul 3 a fost sau nu a fost – sau ar fi – încălcat poate implica examinarea protecției pe care statul de destinație sau organizațiile din cadrul acestuia ar putea să o pună la dispoziție persoanei care urmează să fie expulzate. Există o similaritate între conceptul de caracter suficient al protecției în cazurile refugiaților (astfel cum s-a descris anterior) și cazurile referitoare la articolul 3 din Convenție. Dacă tratamentul pe care persoana îl riscă la returnare îndeplinește nivelul minim de severitate pentru a implica articolul 3, trebuie evaluat dacă statul de destinație este efectiv și practic capabil și dispus să protejeze persoana împotriva riscului respectiv.

Exemplu: În cauza *Hida împotriva Danemarcei* ([199]), reclamantul era un cetățean de etnie romă care se confrunta cu riscul de returnare forțată în Kosovo în timpul conflictului din 2004. Curtea era îngrijorată de incidentele de violență și crimele împotriva minorităților și a considerat că este în continuare nevoie de protecție internațională pentru membrii comunităților etnice, precum romii. Curtea a remarcat că Administrația Interimară ONU în Kosovo (UNMIK) efectua un proces de examinare individualizat înainte de returnările forțate propuse de Comisarul Național de Poliție danez. În situațiile în care UNMIK s-a opus unor returnări, comisarul de poliție le-a suspendat până la noi dispoziții. Comisarul de poliție nu contactase încă UNMIK cu privire la cazul reclamantului, întrucât returnarea sa forțată nu

([198]) CJUE, *Mostafa Abed El Karem El Kott și alții împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* (Marea Cameră), C-364/11, 19 decembrie 2012.

([199]) CEDO, *Hida împotriva Danemarcei* (dec.), nr. 38025/02, 19 februarie 2004.

fusese încă planificată. În aceste circumstanțe, Curtea era convinsă că, dacă UNMIK se opune returnării sale forțate, returnarea va fi, de asemenea, suspendată până la noi dispoziții. Curtea a constatat că nu existau motive substanțiale pentru a crede că reclamantul, de etnie romă, s-ar confrunta cu un risc real de a fi supus torturii sau unor tratamente sau pedepse inumane sau degradante la returnarea în Kosovo. Prin urmare, Curtea a declarat cauza inadmisibilă ca fiind vădit nefondată.

CEDO a fost invitată să examineze dacă **asigurările diplomatice** oferite de statul de destinație pot evita riscul de maltratare la care ar fi altfel expusă o persoană la returnare. În cazurile în care statul de destinație a oferit asigurări, acele asigurări, în sine, nu sunt suficiente pentru a asigura o protecție adecvată împotriva riscului de maltratare. Există obligația de a se examina dacă aplicarea practică a asigurărilor oferă o garanție suficientă că persoana va fi protejată împotriva riscului de maltratare. Ponderea acordată asigurărilor de către statul de destinație în fiecare caz depinde de circumstanțele existente la momentul respectiv.

Întrebarea preliminară pentru CEDO este dacă situația generală a drepturilor omului în statul de destinație exclude sau nu acceptarea oricăror asigurări. Numai în cazuri rare, situația generală dintr-o țară va însemna că nu se acordă nicio importanță asigurărilor. De cele mai multe ori, Curtea va evalua, în primul rând, calitatea asigurărilor oferite și, în al doilea rând, dacă, în lumina practicilor statului de destinație, acestea sunt sau nu sunt de încredere. În acest sens, Curtea va lua în considerare și diverși factori evidențiați în jurisprudența recentă ([200]).

4.1.5. Relocarea internă

În temeiul dreptului Uniunii și al dreptului Convenției, statele pot concluziona că o persoană aflată în pericol în zona sa de origine poate fi în siguranță într-o altă parte a țării sale de origine și, prin urmare, nu are nevoie de protecție internațională.

([200]) CEDO, *T.M. și alții împotriva Rusiei*, nr. 31189/15 și încă cinci, 7 noiembrie 2017, punctul 24; CEDO, *Tarakhel împotriva Elveției* (Marea Cameră), nr. 29217/12, 4 noiembrie 2014, punctele 120-122; CEDO, *Gayratbek Saliev împotriva Rusiei*, nr. 39093/13, 17 aprilie 2014, punctele 65-67; CEDO, *Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit*, nr. 8139/09, 17 ianuarie 2012, punctul 189; CEDO, *Ismoilov și alții împotriva Rusiei*, nr. 2947/06, 24 aprilie 2008, punctul 127; CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008.

În temeiul dreptului Uniunii, posibilitatea de protecție internă a fost prevăzută la articolul 8 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională.

În temeiul Convenției, o relocare internă propusă de stat trebuie să facă obiectul unei evaluări detaliate de la punctul de returnare la locul de destinație. Aceasta presupune să se ia în considerare dacă punctul de returnare este sigur, dacă pe traseu există blocaje rutiere și dacă anumite zone sunt sigure pentru trecerea persoanei respective pentru a ajunge la locul de destinație. De asemenea, este necesară o evaluare a circumstanțelor individuale ([201]).

Exemplu: În cauza *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit* ([202]), CEDO a considerat că, în principiu, articolul 3 din Convenție nu împiedică statele membre să se bazeze pe posibilitatea relocării interne, cu condiția ca persoana returnată să poată evita în siguranță expunerea la un risc real de maltratare atunci când călătorește către zona în cauză sau obține admiterea și stabilirea în aceasta. În acest caz, Curtea a considerat că pot exista părți din sudul și centrul Somaliei în care o persoană returnată nu ar fi neapărat expusă unui risc real de maltratare doar din cauza situației de violență generală. Dacă persoanele returnate ar trebui să călătorească către sau printr-o zonă aflată sub controlul al-Shabaab, probabil că ar fi expuse unui risc de tratament contrar articolului 3, cu excepția cazului în care s-ar putea demonstra că reclamantul a locuit recent în Somalia și ar putea, prin urmare, să evite să atragă atenția grupării al-Shabaab. În cazul reclamanților, Curtea a reținut că, din mai multe motive, aceștia s-ar confrunta cu un risc real de a fi expuși unui tratament care ar încălca articolul 3 ([203]).

4.1.6. Siguranța în altă parte

În temeiul dreptului Uniunii, unui stat membru al UE i se poate permite, din motive de protecție internațională, să returneze un solicitant într-o altă țară pentru examinarea cererii sale, cu condiția ca țara respectivă să fie considerată sigură și să fie respectate anumite garanții. Această secțiune explică când este posibil acest lucru. Garanțiile procedurale aplicabile pentru adulți sunt descrise în secțiunea 5.2, iar cele pentru copiii neînsoțiți, în secțiunea 10.1.

([201]) CEDO, *A.A.M împotriva Suediei*, nr. 68519/10, 3 aprilie 2014, punctul 73; CEDO, *J.K. și alții împotriva Suediei* (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016, punctul 96.

([202]) CEDO, *Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit*, nr. 8319/07 și 11449/07, 28 iunie 2011.

([203]) Vezi și CEDO, *M.Y.H. împotriva Suediei*, nr. 50859/10, 27 iunie 2013.

În două situații se presupune că există siguranță într-o altă țară. O țară poate fi considerată sigură dacă îndeplinește un set de cerințe enumerate în Directiva privind procedurile de azil (articolul 38). Printre acestea, solicitantul de azil trebuie să fie admis de **țara terță sigură**, să aibă posibilitatea de a solicita protecție și, dacă se constată că are nevoie de protecție internațională, să fie tratat în conformitate cu prevederile Convenției de la Geneva din 1951. Este deosebit de important ca statele să se asigure că persoana returnată nu s-ar confrunta cu riscul de returnare ulterioară într-o țară nesigură. Pentru a stabili că un stat este o țară terță sigură, trebuie să existe o listă prestabilită, care trebuie notificată Comisiei. O țară terță sigură presupune, de asemenea, existența unei legături între solicitant și țara terță pe baza căreia ar fi rezonabil ca solicitantul de azil să meargă în acea țară. Tranzitul printr-o țară (țara de tranzit sigură) nu se califică drept o legătură suficientă între solicitant și țara terță sigură ([204]). În cazurile de nerespectare a acestor dispoziții, un stat membru al UE nu se poate baza pe prezumția *juris tantum* de siguranță conform Directivei privind procedurile de azil ([205]).

Cea de a doua prezumție se referă la statele care aplică Regulamentul Dublin, și anume statele membre ale UE, Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția (vezi secțiunea 5.2). Regulamentul Dublin implică o **repartizare a responsabilității** către statele membre ale UE pentru examinarea cererilor de protecție internațională; există o ierarhie a criteriilor de repartizare a responsabilității pentru examinarea cererilor depuse într-un stat membru al UE de către persoane care au călătorit apoi în altul. Există o prezumție *juris tantum* că toate statele care aplică Regulamentul Dublin sunt sigure și respectă Carta UE și Convenția.

Printre diferitele criterii enumerate în Regulamentul Dublin, statul responsabil pentru permiterea intrării solicitantului în zona comună este de obicei considerat statul responsabil pentru examinarea cererii (capitolul III din Regulamentul Dublin). Pentru a determina prin ce stat a intrat o persoană, amprentele sale sunt luate la sosire și introduse în baza de date Eurodac [vezi Regulamentul Eurodac, (UE) nr. 603/2013], pe care o pot accesa toate statele care aplică Regulamentul Dublin. De exemplu, dacă un solicitant de azil sosește în țara A, depune o cerere de azil și i se iau amprentele digitale, dar apoi călătorește în

([204]) CJUE, *LH împotriva Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-564/18, 19 martie 2020; CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 157-160.

([205]) CJUE, *A împotriva Migrationsverket*, C-404/17, 25 iulie 2018.

țara B, amprentele digitale din țara B vor fi corelate cu cele luate în țara A; țara B va trebui apoi să aplice criteriile Dublin pentru a determina dacă aceasta sau țara A este responsabilă pentru examinarea cererii de azil.

Statele trebuie să se asigure că persoanele nu sunt returnate în statele membre ale UE care prezintă deficiențe sistemice în sistemele lor de azil și primire. În anumite cazuri care duc la încălcări grave ale Cartei UE, acest lucru poate determina ca statele să fie nevoite să examineze o cerere, chiar dacă nu este responsabilitatea lor să facă acest lucru în temeiul Regulamentului Dublin.

Exemplu: În hotărârea din cauzele conexate *N.S.* și *M.E.* ([206]), CJUE a pronunțat o hotărâre preliminară cu privire la posibilitatea ca, în anumite circumstanțe, un stat să poată fi obligat sau nu să examineze o cerere în temeiul clauzei de suveranitate incluse la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin, chiar dacă, conform criteriilor Dublin, responsabilitatea revine unui alt stat membru al UE. Curtea a clarificat că statele membre ale UE trebuie să acționeze în conformitate cu drepturile și principiile fundamentale recunoscute de Carta UE atunci când își exercită puterea discreționară în temeiul articolului 3 alineatul (2). Prin urmare, statele membre nu pot transfera un solicitant de azil către statul membru responsabil în sensul regulamentului atunci când dovezile arată – iar statul membru nu poate ignora – deficiențe sistemice în procedura de azil și condițiile de primire care ar putea constitui o încălcare a articolului 4 din Cartă (interzicerea torturii). Acest lucru obligă, de asemenea, statul membru să examineze celelalte criterii din regulament și să identifice dacă un alt stat membru este responsabil pentru examinarea cererii de azil. Dacă nu este posibil să se identifice un alt stat membru sau procedura respectivă durează nerezonabil de mult, statul membru însuși trebuie să examineze cererea în conformitate cu articolul 3 alineatul (2).

În temeiul Convenției, CEDO va lua în considerare, printre diferitele elemente care i-au fost prezentate, raportările credibile privind drepturile omului, pentru a evalua consecințele previzibile ale îndepărtării propuse. Statul de expulzare are datoria de a verifica riscul, în special atunci când rapoartele privind drepturile omului asupra unei țări arată că statul de expulzare cunoștea sau ar fi trebuit să cunoască riscurile.

([206]) CJUE, *N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department* și *M. E. și alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011.

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([207]), potrivit CEDO, condițiile de viață și de luare în custodie publică ale reclamantului în Grecia încălcaseră articolul 3 din Convenție. Potrivit unor rapoarte oficiale, exista și o lipsă de acces la o procedură de azil și riscul de returnare ulterioară. Prin urmare, autoritățile belgiene au fost considerate răspunzătoare în temeiul articolului 3 pentru un transfer efectuat în cadrul procedurii Dublin în Grecia deoarece, pe baza dovezilor disponibile, cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască riscul pentru solicitanții de azil în Grecia de a fi supuși unui tratament degradant la acel moment.

Exemplu: În cauza *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* ([208]), CEDO a concluzionat că Ungaria a încălcat articolul 3 din Convenție prin expulzarea a doi solicitanți de azil din Bangladesh în Serbia dintr-o zonă de tranzit situată la frontieră. Autoritățile nu au evaluat în mod corespunzător dacă reclamanții ar avea acces efectiv la azil în acea țară sau dacă ar fi expuși riscului de returnare în lanț în Macedonia de Nord sau în Grecia, unde condițiile de primire pentru solicitanții de azil încălcau standardele Convenției.

4.1.7. Excluderea de la protecția internațională

În temeiul dreptului Uniunii, articolele 12 și 17 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, care se bazează pe articolul 1 secțiunea F din Convenția de la Geneva din 1951, conțin prevederi care exclud protecția internațională pentru persoanele care nu merită să li se acorde protecția. Acestea sunt persoane despre care se presupune că au săvârșit cel puțin una dintre următoarele fapte:

- o infracțiune împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva umanității;
- o infracțiune gravă de drept comun în afara țării de refugiere înainte de a fi admise;
- un act contrar scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

([207]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011.
([208]) CEDO, *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (Marea Cameră), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019.

Evaluarea excluderii de la protecția internațională trebuie să aibă loc după ce se evaluează dacă o persoană se poate califica sau nu pentru acordarea protecției internaționale. Persoanele care intră sub incidența clauzelor de excludere nu sunt considerate refugiați sau persoane cu drept de protecție subsidiară.

Publicație a Biroului European de Sprijin pentru Azil (EASO) *Excluderea: Articolele 12 și 17 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională* oferă o analiză judiciară care servește drept instrument pentru instanțele care se ocupă de potențiale cazuri de excludere de la protecția internațională ([209]).

Exemplu: În cauza *B și D* ([210]), CJUE a oferit orientări cu privire la modul de aplicare a clauzelor de excludere. Faptul că persoana vizată în acest caz era membră a unei organizații și susținea activ lupta armată purtată de organizație nu a constituit în mod automat o bază serioasă pentru a considera faptele sale „o infracțiune gravă de drept comun" sau „acte contrare scopurilor și principiilor ONU". Ambele dispoziții ar exclude-o de la protecția acordată refugiaților. Pentru a stabili dacă există sau nu motive serioase pentru a considera o persoană vinovată de astfel de acte sau infracțiuni, trebuie efectuată o evaluare de la caz la caz a faptelor specifice. Acest lucru ar trebui făcut pentru a stabili dacă actele comise de organizație îndeplinesc condițiile respectivelor dispoziții și dacă responsabilitatea individuală pentru efectuarea acelor acte poate fi atribuită persoanei în cauză, luând în considerare standardul de probă prevăzut de articolul 12 alineatul (2) din directivă. Curtea a adăugat, de asemenea, că temeiul excluderii de la statutul de refugiat nu este condiționat de persoana care reprezintă o amenințare continuă pentru statul membru gazdă al UE sau de evaluarea proporționalității în raport cu fiecare caz în parte ([211]).

Exemplu: În cauza *Lounani* ([212]), CJUE a clarificat că excluderea de la statutul de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) litera (c) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională nu se limitează la autorii efectivi ai actelor teroriste. Acesta acoperă, de asemenea, persoanele care

([209]) EASO (2016), *Excluderea: Articolele 12 și 17 Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE) – O analiză judiciară*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

([210]) CJUE, *Bundesrepublik Deutschland împotriva B și D* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-57/09 și C-101/09, 9 noiembrie 2010.

([211]) Vezi și CJUE, *H. T. împotriva Land Baden-Württemberg*, C-373/13, 24 iunie 2015.

([212]) CJUE, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides împotriva Mostafa Lounani* (Marea Cameră), C-573/14, 31 ianuarie 2017.

se angajează în recrutarea, organizarea, transportul sau echiparea persoanelor care călătoresc într-un alt stat decât al lor printre altele în scopul de a comite, planifica sau pregăti acte teroriste. Pentru a aplica această clauză de excludere, nu este o condiție prealabilă ca solicitantul să fi fost condamnat pentru o infracțiune de terorism.

Exemplu: În cauza *Shajin Ahmed* ([213]), CJUE a afirmat că motivele de excludere privind protecția subsidiară în temeiul articolului 17 alineatul (1) ar trebui să fie analizate în lumina interpretării de către Curte a articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă în ceea ce privește excluderea de la statutul de refugiat.

În conformitate cu Convenția, întrucât interzicerea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante este absolută, indiferent de comportamentul victimei, natura presupusei infracțiuni a solicitantului este irelevantă în sensul evaluării de la articolul 3 din Convenție. În consecință, comportamentul solicitantului, oricât de nedorit sau periculos ar fi, nu poate fi luat în considerare.

Exemplu: În cauza *Saadi împotriva Italiei* ([214]), Curtea a reconfirmat caracterul absolut al interzicerii torturii în temeiul articolului 3. Reclamantul era urmărit penal în Italia pentru participare la terorism internațional, ordonându-se să fie deportat în Tunisia. CEDO a constatat că acesta s-ar confrunta cu un risc real de a fi supus unui tratament care ar încălca articolul 3, dacă ar fi returnat în Tunisia. Conduita sa și gravitatea acuzațiilor împotriva sa au fost irelevante pentru evaluarea în temeiul articolului 3.

([213]) CJUE, *Shajin Ahmed împotriva Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-369/17, 13 septembrie 2018.

([214]) CEDO, *Saadi împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008, punctul 138. Vezi și CEDO, *Ismoilov și alții împotriva Rusiei*, nr. 2947/06, 24 aprilie 2008, punctul 127; CEDO, *Ryabikin împotriva Rusiei*, nr. 8320/04, 19 iunie 2008.

4.1.8. Încetarea protecției internaționale

În temeiul dreptului Uniunii, atunci când situația de risc într-o țară terță se îmbunătățește, articolele 11 și 16 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională permit încetarea protecției internaționale, reflectând clauzele de încetare prevăzute la articolul 1 secțiunea C din Convenția de la Geneva din 1951.

Exemplu: Cauza *Salahadin Abdulla și alții* ([215]) viza încetarea statutului de refugiat al anumitor resortisanți irakieni cărora Germania le acordase statutul de refugiat. La baza încetării statutului de refugiat a stat îmbunătățirea condițiilor din țara lor de origine. CJUE a reținut că, în sensul articolului 11 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, statutul de refugiat încetează să existe atunci când a avut loc o schimbare semnificativă și netemporară a circumstanțelor din țara terță în cauză, când factorii care au stat la originea temerilor pentru care a fost acordat statutul de refugiat nu mai există, iar persoana nu are niciun alt motiv să se teamă că va fi persecutată. La evaluarea unei schimbări a circumstanțelor, statele trebuie să ia în considerare situația individuală a refugiatului, verificând dacă actorul sau actorii protecției au luat măsuri rezonabile pentru a preveni persecuția și dacă, printre altele, operează un sistem juridic eficient pentru detectarea, urmărirea penală și pedepsirea faptelor care constituie persecuția. Această protecție trebuie să fie accesibilă și resortisantului în cauză dacă acesta încetează să mai aibă statutul de refugiat.

Exemplu: cauza *M, X și X* ([216]) viza trei reclamanți, cărora fie li se revocase statutul de refugiat, fie li se refuzase acest statut în temeiul articolului 14 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, deoarece reprezentau un pericol pentru securitatea statului membru gazdă al UE sau din cauza unei condamnări pentru infracțiuni grave. CJUE a precizat că resortisanții țărilor terțe cu teamă de persecuție bine întemeiată trebuie clasificați drept refugiați în sensul directivei și al Convenției de la Geneva din 1951, indiferent dacă li s-a acordat sau nu statutul de refugiat astfel cum este definit în directivă. Deși astfel de persoane nu vor avea sau nu vor mai avea dreptul la toate drepturile și beneficiile pe care directiva le

([215]) CJUE, *Aydin Salahadin Abdulla și alții împotriva Bundesrepublik Deutschland* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, 2 martie 2010.

([216]) CJUE, *M împotriva Ministerstvo vnitra și X. și X. împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-391/16, C-77/17 și C-78/17, 14 mai 2019.

rezervă persoanelor cărora li s-a acordat statutul de refugiat, ele continuă să beneficieze de un anumit număr de drepturi prevăzute în Convenția de la Geneva din 1951.

Statutul refugiaților și al beneficiarilor de protecție subsidiară care au fost supuși unor vătămări foarte grave în trecut nu va înceta în cazul schimbării circumstanțelor, dacă aceștia pot invoca motive imperioase pentru refuzul de a beneficia de protecția țării lor de origine (Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, articolele 11 și 16).

În conformitate cu Convenția, nu există clauze de încetare specifice. În schimb, CEDO va examina consecințele previzibile ale unei îndepărtări prevăzute. Condițiile existente în trecut ale statului de destinație pot fi relevante pentru a face lumină asupra situației sale actuale, dar condițiile prezente sunt relevante atunci când se evaluează riscul ([217]). Pentru a evalua situația, CEDO se bazează pe rapoartele guvernamentale relevante și pe informațiile furnizate de UNHCR și diferite ONG-uri internaționale, cum ar fi Human Rights Watch sau Amnesty International.

Exemplu: CEDO a efectuat diverse evaluări cu privire la riscul cu care tinerii tamili s-ar confrunta la întoarcerea lor în Sri Lanka. Astfel de evaluări au fost efectuate în diferite momente pe durata lungului conflict și, de asemenea, după încetarea ostilităților. CEDO a analizat evoluția condițiilor generale din țară și a examinat factorii de risc legați de țară care ar putea afecta anumite persoane la momentul propus pentru îndepărtare ([218]).

4.2. Expulzarea colectivă

Atât în temeiul dreptului Uniunii, cât și al dreptului Convenției, expulzările colective sunt interzise. Expulzarea colectivă este măsura care obligă persoane fizice, indiferent de situația lor juridică ([219]), să părăsească un teritoriu

([217]) CEDO, *Tomic împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 17837/03, 14 octombrie 2003; CEDO, *Hida împotriva Danemarcei* (dec.), nr. 38025/02, 19 februarie 2004.

([218]) CEDO, *Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 13163/87 și încă 4, 30 octombrie 1991; CEDO, *N.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 25904/07, 17 iulie 2008.

([219]) CEDO, *Georgia împotriva Rusiei (I)* (Marea Cameră), nr. 13255/07, 3 iulie 2014, punctele 168-170.

sau o țară ca grup și atunci când această decizie nu se bazează pe o examinare rezonabilă și obiectivă a fiecărui caz în parte ([220]). Interzicerea expulzării colective nu scoate în afara legii îndepărtarea prin zboruri charter de grup ([221]).

În temeiul dreptului Uniunii, expulzările colective sunt în contradicție cu articolul 78 din TFUE, care prevede că *acquis*-ul în materie de azil trebuie să fie în concordanță cu „alte tratate relevante" și sunt interzise de articolul 19 din Carta UE.

În temeiul Convenției, **articolul 4 din Protocolul nr. 4 interzice expulzarea colectivă a străinilor.** Această interdicție se aplică și în marea liberă ([222]), și în contextul neadmiterii și respingerii la frontieră ([223]). Termenul „expulzare" se referă la orice îndepărtare forțată a unui străin de pe teritoriu, indiferent de legalitatea și durata ședерii, de locul reținerii și de statutul sau comportamentul persoanei ([224]). Criteriul decisiv pentru ca o expulzare să fie calificată drept „colectivă" este absența unei examinări rezonabile și obiective a situației individuale a fiecărei persoane din cadrul grupului. Mărimea grupului expulzat nu este relevantă: chiar și două persoane pot fi suficiente pentru a forma un grup ([225]). Persoanele în cauză trebuie să aibă posibilitatea de a-și prezenta argumentele în fața autorităților competente în mod individual, iar pentru copii, prin intermediul părinților sau al unui îngrijitor principal ([226]). Cu toate acestea, gradul de examinare individuală a circumstanțelor personale ale fiecărui membru al grupului expulzat depinde de mai mulți factori.

([220]) Pentru mai multe informații, vezi CEDO, „Collective expulsions of aliens" (Expulzarea colectivă a străinilor), fișă de informare, martie 2020, disponibilă la adresa echr.coe.int secțiunea *Press / Press Service / Factsheets / Expulsion* (Presă/Serviciul de presă/Fișe informative/Expulzare).

([221]) CEDO, *Sultani împotriva Franței*, nr. 45223/05, 20 septembrie 2007.

([222]) CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 23 februarie 2012.

([223]) CEDO, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020, punctele 185 și 187; CEDO, *M.K. și alții împotriva Poloniei*, nr. 40503/17, 42902/17 și 43643/17, 23 iulie 2020, punctele 200 și 204.

([224]) CEDO, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020, punctul 185. Vezi și CEDO, *Asady și alții împotriva Slovaciei*, nr. 24917/15, 24 martie 2020, punctul 60.

([225]) CEDO, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020, punctele 193, 194, 202 și 203.

([226]) CEDO, *Moustahi împotriva Franței*, nr. 9347/14, 25 iunie 2020, punctele 133-137.

Exemplu: În cauza *Čonka împotriva Belgiei* ([227]), CEDO a constatat că îndepărtarea unui grup de solicitanți de azil romi a încălcat articolul 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție. Curtea nu a fost convinsă că s-a acordat o atenție individuală circumstanțelor personale ale fiecărui membru al grupului expulzat. Mai precis, înainte de deportarea reclamanților, autoritățile politice au anunțat că vor fi efectuate expulzări colective; acestea au ordonat autorității relevante să le pună în aplicare. Tuturor persoanelor li s-a comunicat să se prezinte la o anumită secție de poliție în același timp, iar fiecare dintre ordinele de expulzare și motivele arestării au fost exprimate în termeni identici. În plus, aceștia nu au avut acces la avocați, iar procedura de azil nu fusese finalizată.

Exemplu: În cauza *Khlaifia și alții împotriva Italiei* ([228]), CEDO a examinat cazul a trei resortisanți tunisieni interceptați pe mare de paza de coastă italiană, reținuți într-un centru de primire și la bordul navelor și apoi returnați în Tunisia după emiterea unor ordine individuale de expulzare redactate în termeni identici. Curtea a stabilit că faptul că mai multe persoane au fost supuse unor decizii similare nu a condus în sine la concluzia că a existat o expulzare colectivă. Articolul 4 din Protocolul nr. 4 nu garantează dreptul la un interviu individual în toate circumstanțele. Curtea a concluzionat că reclamanții avuseseră o oportunitate reală și efectivă de a invoca argumente împotriva expulzării lor în timpul identificării și la momentul stabilirii naționalității lor.

Exemplu: În cauza *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* ([229]), CEDO a revizuit cazul îndepărtării a doi africani subsaharieni care au intrat în enclava spaniolă Melilla ca parte a unui grup mai mare, care a luat cu asalt și a escaladat gardul de la graniță. Autoritățile spaniole i-au reținut pe reclamanți și i-au predat Marocului fără a efectua proceduri individuale și fără a le oferi posibilitatea de a solicita azil. CEDO a remarcat că reclamanții – despre care Curtea stabilise deja că nu aveau niciun motiv demonstrabil în temeiul articolului 3 din Convenție – nu au folosit alte mijloace pentru a solicita intrarea legală în Spania. Mai precis, aceștia nu au furnizat dovezi convingătoare că

([227]) CEDO, *Čonka împotriva Belgiei*, *nr.* 51564/99, 5 februarie 2002. Vezi și CEDO, *M.A. împotriva Ciprului*, nr. 41872/10, 23 iulie 2013, în care CEDO nu a constatat o încălcare a articolului 4 din Protocolul nr. 4.

([228]) CEDO, *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016, punctele 237-254.

([229]) CEDO, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020.

au fost împiedicați să ajungă fizic la punctul oficial de trecere a frontierei din apropiere, unde autoritățile spaniole înființaseră un birou pentru înregistrarea cererilor de azil. CEDO a concluzionat că lipsa deciziilor individuale de îndepărtare a fost o consecință a propriei conduite a reclamanților și, prin urmare, nu a constatat nicio încălcare a articolului 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

Expulzările colective contravin, de asemenea, **CSE** și articolului 19 alineatul (8) al acesteia privind garanțiile împotriva expulzării.

Exemplu: În hotărârea sa din cauza *Forumul European al Romilor și Nomazilor împotriva Franței* ([230]), CEDS a reținut că deciziile administrative, în perioada analizată, prin care s-a dispus ca romii de origine română și bulgară să părăsească teritoriul francez, unde își aveau reședința, erau incompatibile cu CSE: deciziile nu s-au bazat pe examinarea circumstanțelor personale ale romilor, nu au respectat principiul proporționalității; prin faptul că vizau comunitatea de romi, acestea au fost, de asemenea, discriminatorii. Comitetul a considerat că aceasta încalcă articolul E privind nediscriminarea, coroborat cu articolul 19 alineatul (8) din CSE.

4.3. Bariere în calea expulzării bazate pe alte motive legate de drepturile omului

Atât dreptul Uniunii, cât și Convenția recunosc că pot exista bariere în calea îndepărtării bazate pe drepturile omului, care nu sunt absolute, dar în care trebuie să existe un echilibru între interesele publice și interesele persoanei în cauză. Cel mai obișnuit ar fi dreptul la viață privată sau de familie, care poate include considerații privind sănătatea unei persoane (inclusiv integritatea fizică și morală), interesul superior al copiilor, nevoia de unitate a familiei sau nevoile specifice ale persoanelor vulnerabile.

([230]) CEDS, *Forumul European al Romilor și Nomazilor împotriva Franței*, Plângerea nr. 64/2011, pe fond, 24 ianuarie 2012.

În temeiul dreptului Uniunii, procedurile de returnare trebuie puse în aplicare ținând cont de interesul superior al copilului, de viața de familie, de starea de sănătate a persoanei în cauză și de principiul nereturnării (articolul 5 din Directiva privind returnarea).

> Exemplu: În cauza *Abdida* ([231]), CJUE a afirmat că îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe care suferă de o boală gravă într-o țară în care nu este disponibil un tratament adecvat, ceea ce duce la un risc grav de tratament inuman sau degradant, încalcă articolul 5 din Directiva privind returnarea. În plus, Curtea a stabilit că legislația națională care nu acordă efect suspensiv unui recurs prin care se contestă o decizie de returnare și poate expune reclamantul unui risc grav de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate este incompatibilă cu directiva.

În temeiul Convenției, statele au dreptul, ca chestiune de drept internațional bine stabilit și sub rezerva obligațiilor care le revin prin tratate, inclusiv Convenția, să controleze intrarea, șederea și expulzarea străinilor. Există o jurisprudență extinsă cu privire la circumstanțele în care drepturile calificate pot acționa ca o barieră în calea îndepărtării. Drepturile calificate sunt acele drepturi cu calificări încorporate, cum ar fi articolele 8-11 din Convenție. Dreptul la respectarea vieții private și de familie de la articolul 8 din Convenție este adesea invocat ca scut împotriva expulzării în cazurile care nu implică riscul unui tratament inuman sau degradant contrar articolului 3. Secțiunea 6.2 va analiza respectul acordat acestor drepturi prevăzute la articolul 8.

Barierele în calea îndepărtării pot fi luate în considerare și în ceea ce privește o presupusă încălcare flagrantă a articolului 5 sau 6 din Convenție în țara de destinație, cum ar fi dacă o persoană riscă să fie supusă luării arbitrare în custodie publică fără a fi judecată; aceasta riscă să fie închisă pentru o perioadă semnificativă după o condamnare într-un proces flagrant inechitabil; sau riscă o denegare de dreptate flagrantă în așteptarea procesului. Sarcina probei pentru solicitant este semnificativă ([232]).

([231]) CJUE, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve împotriva Moussa Abdida* (Marea Cameră), C-562/13, 18 decembrie 2014.

([232]) CEDO, *Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit*, nr. 8139/09, 17 ianuarie 2012, punctul 233.

Exemplu: În cauza *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* ([233]), CEDO a analizat dacă extrădarea reclamanților în Uzbekistan a avut ca rezultat sau nu un risc real de denegare de dreptate flagrantă, cu încălcarea articolului 6 din Convenție.

Exemplu: În cauza *Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit* ([234]), CEDO a constatat, în temeiul articolului 6 din Convenție, că reclamantul nu putea fi deportat în Iordania pe baza faptului că probele obținute prin tortura unor terți ar fi, cel mai probabil, utilizate într-o rejudecare împotriva sa.

Exemplu: Într-un caz intern, *EM Liban*, Camera Lorzilor din Regatul Unit a concluzionat că, dacă există o încălcare vădită a drepturilor calificate (neabsolute) – cum ar fi articolul 8 din Convenție – care atinge esența dreptului în cauză, nu este necesar să se aprecieze proporționalitatea ([235]).

În temeiul CSE, articolul 19 alineatul (8) interzice expulzarea lucrătorilor migranți care au reședința legală pe teritoriul unui stat parte, cu excepția cazului în care aceștia pun în pericol securitatea națională sau încalcă interesul sau moralitatea publică.

CEDS a susținut în special că, dacă un stat a conferit drept de ședere soțului/soției și/sau copiilor unui lucrător migrant, pierderea propriului drept de ședere al lucrătorului migrant nu poate afecta drepturile independente de ședere ale membrilor de familie, atât timp cât acei membri ai familiei dețin un drept de ședere.

Cetățenii străini care au locuit într-un stat o perioadă suficientă de timp, fie în mod legal, fie cu acceptarea tacită de către autorități a statutului lor ilegal, având în vedere nevoile țării gazdă, ar trebui să fie vizați de normele care îi protejează deja pe ceilalți cetățeni străini împotriva deportării ([236]).

([233]) CEDO, *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 46827/99 și 46951/99, 4 februarie 2005. Vezi și CEDO, *M.E. împotriva Danemarcei*, nr. 58363/10, 8 iulie 2014.

([234]) CEDO, *Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit*, nr. 8139/09, 17 ianuarie 2012.

([235]) Regatul Unit, *EM (Lebanon) împotriva Secretary of State for the Home Department* (2008) UKHL 64, 22 octombrie 2008.

([236]) CEDS, Concluzii pe 2011, Declarația de interpretare privind articolul 19 alineatul (8).

4.4. Resortisanți din țări terțe care beneficiază de un grad mai mare de protecție împotriva îndepărtării

În temeiul dreptului Uniunii, există anumite categorii de resortisanți ai țărilor terțe, altele decât cei care au nevoie de protecție internațională, care beneficiază de un grad mai mare de protecție împotriva îndepărtării. Acestea îi includ, printre alții, pe deținătorii statutului de rezident pe termen lung, pe resortisanții țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților UE/SEE care și-au exercitat dreptul la libertatea de circulație și pe cetățenii turci.

4.4.1. Rezidenții pe termen lung

În temeiul dreptului Uniunii, rezidenții pe termen lung beneficiază de o protecție sporită împotriva expulzării. O decizie de expulzare a unui rezident pe termen lung trebuie să se bazeze pe un comportament care constituie o amenințare reală și suficient de gravă pentru ordinea publică sau siguranța publică (articolul 12 din Directiva privind rezidenții pe termen lung) și nu poate fi dispusă automat în urma unei condamnări penale, dar necesită o evaluare de la caz la caz ([237]).

4.4.2. Membrii de familie ai resortisanților SEE și Elveției care sunt resortisanții unei țări terțe

În temeiul dreptului Uniunii, persoanele fizice de orice naționalitate care sunt membri de familie ai resortisanților SEE, inclusiv cetățeni ai UE, dar numai în măsura în care și-au exercitat drepturile de liberă circulație, beneficiază de dreptul de ședere care derivă din dispozițiile UE privind libera circulație. În temeiul Directivei privind libera circulație (2004/38/CE), resortisanții țărilor terțe care au astfel de relații de familie beneficiază de o protecție mai mare împotriva expulzării decât alte categorii de resortisanți ai țărilor terțe. Potrivit articolului 28 din directivă, aceștia pot fi expulzați numai din motive de ordine

([237]) CJUE, *Wilber López Pastuzano împotriva Delegación del Gobierno en Navarra*, C-636/16, 7 decembrie 2017.

publică sau de siguranță publică ([238]). În cazul rezidenților permanenți, motivele de expulzare trebuie să atingă nivelul de „motive imperative de ordine publică sau siguranță publică". După cum se prevede la articolul 27 alineatul (2) din directivă, aceste măsuri trebuie să respecte principiul proporționalității și să se bazeze exclusiv pe comportamentul personal al persoanei în cauză, iar persoana respectivă trebuie, de asemenea, să constituie o „amenințare reală, prezentă și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății" ([239]). Statele trebuie să notifice persoanei în cauză deciziile lor, inclusiv motivele pe care se întemeiază (articolul 30) ([240]).

Exemplu: În cauza *ZZ împotriva Secretary of State for the Home Department* ([241]), CJUE a analizat înțelesul articolului 30 alineatul (2) din Directiva privind libera circulație, care prevede obligația autorităților de a informa persoanele în cauză cu privire la motivele pe care se întemeiază o decizie de refuzare a acordării dreptului de ședere, cu excepția cazului în care aceasta este contrară intereselor securității statului. Pentru a stabili dacă autoritățile se pot abține de la divulgarea anumitor informații din motive de securitate a statului, CJUE a remarcat că este necesar să se pună în balanță securitatea statului cu cerințele dreptului la protecție judiciară efectivă care decurg din articolul 47 din Carta UE. Curtea a concluzionat că instanța națională care examinează opțiunea autorităților de a nu dezvălui, în mod precis și complet, motivele pe care se întemeiază refuzul trebuie să

([238]) Vezi următoarele cauze în care Curtea a interpretat noțiunea de „motive imperative de siguranță publică" în temeiul articolului 28 alineatul (3): CJUE, *K. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie și H. F împotriva Belgische Staat* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-331/16 și 366/16, 2 mai 2018, punctele 39-56; CJUE, *P.I. împotriva Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid* (Marea Cameră), C-348/09, 22 mai 2012, punctele 20-35; CJUE, *Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis* (Marea Cameră), C-145/09, 23 noiembrie 2010, punctele 39-56.

([239]) Pentru jurisprudența privind articolul 27 din Directiva 2004/38/CE, în ceea ce privește noțiunea de „ordine publică", vezi CJUE, *Petar Aladzhov împotriva Zamestnik director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti*, C-434/10, 17 noiembrie 2011; CJUE, *Hristo Gaydarov împotriva Director na Glavna direktsia 'Ohranitelna politsia' pri Ministerstvo na vatreshnite raboti*, C-430/10, 17 noiembrie 2011. În ceea ce privește noțiunea de „amenințare reală, prezentă și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății", vezi CEJ, *Georgios Orfanopoulos și alții și Raffaele Oliveri împotriva Land Baden-Württemberg*, Cauzele conexate C-482/01 și C-493/01, 29 aprilie 2004, punctele 65-71.

([240]) Vezi și FRA (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality:National courts enforcing freedom of movement and related rights* (Transformarea drepturilor cetățenilor UE în realitate: Instanțele naționale aplică libertatea de circulație și drepturile conexe), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg, secțiunea 2.5.

([241]) CJUE, *ZZ împotriva Secretary of State for the Home Department* (Marea Cameră), C-300/11, 4 iunie 2013.

fie competentă să se asigure că lipsa divulgării se limitează la ceea ce este strict necesar. În orice caz, persoana în cauză trebuie să fie informată cu privire la esența motivelor pe care s-a întemeiat decizia, într-un mod care să țină seama în mod corespunzător de caracterul confidențial necesar al probelor.

Pentru resortisanții elvețieni, temeiul juridic pentru protecția împotriva expulzării se găsește la articolul 5 din anexa I la Acordul dintre Comunitatea Europeană și statele sale membre și Confederația Elvețiană privind libera circulație a persoanelor. Potrivit acestei dispoziții, drepturile acordate în temeiul acordului pot fi restricționate numai din motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică ([242]).

Se acordă protecție pentru membrii familiei în cazul decesului, divorțului sau plecării resortisantului SEE care și-a exercitat drepturile de liberă circulație (articolele 12 și 13 din Directiva privind libera circulație). În situații specifice, resortisanții țărilor terțe pot fi, de asemenea, protejați împotriva expulzării în temeiul articolului 20 din TFUE (vezi secțiunea 6.2) ([243]).

4.4.3 Resortisanții turci

În temeiul dreptului Uniunii, articolul 14 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de Asociere CEE-Turcia prevede că resortisanții turci care își exercită drepturile în temeiul Acordului de la Ankara pot fi expulzați numai din motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică. Curtea a subliniat că aceleași criterii ca cele utilizate pentru resortisanții SEE ar trebui să se aplice atunci când se analizează o propunere de expulzare a resortisanților turci care și-au stabilit și și-au asigurat reședința într-unul dintre statele membre ale UE. Dreptul Uniunii exclude expulzarea unui resortisant turc atunci când aceasta se bazează exclusiv pe motive generale preventive, cum ar fi descurajarea altor

([242]) Acord între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, semnat la Luxemburg la 21 iunie 1999, intrat în vigoare la 1 iunie 2002, JO 2002 L 114/6.

([243]) Pentru informații cu privire la un caz în care s-a acordat protecție, vezi CJUE, *Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm)* (Marea Cameră), C-34/09, 8 martie 2011. Pentru informații cu privire la un caz în care nu a fost acordată protecția, vezi CJUE, *Murat Dereci și alții împotriva Bundesministerium für Inneres* (Marea Cameră), C-256/11, 15 noiembrie 2011, și CJUE, *Kreshnik Ymeraga și alții împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-87/12, 8 mai 2013; vezi și CJUE, *Yoshikazu Iida împotriva Stadt Ulm*, C-40/11, 8 noiembrie 2012.

cetățeni străini, sau atunci când se decide automat ca urmare a unei condamnări penale; conform jurisprudenței consacrate, derogările de la principiul fundamental al liberei circulații a persoanelor, inclusiv de ordine publică, trebuie interpretate strict, astfel încât domeniul lor de aplicare să nu poată fi determinat unilateral de statele membre ale UE ([244]).

Exemplu: În cauza *Nazli* ([245]), CEJ a constatat că un resortisant turc nu poate fi expulzat ca măsură de descurajare generală a altor străini, ci că expulzarea trebuie să se bazeze pe aceleași criterii ca expulzarea resortisanților SEE. Curtea a făcut o analogie cu principiile stabilite în domeniul liberei circulații pentru lucrătorii care sunt resortisanți ai unui stat membru al UE. Fără a minimiza amenințarea la adresa ordinii publice pe care o constituie consumul de droguri, Curtea a concluzionat din aceste principii că expulzarea, în urma unei condamnări penale, a unui resortisant turc care se bucură de un drept acordat prin decizia Consiliului de asociere nu poate fi justificată decât în cazul în care: conduita personală a persoanei în cauză este de natură să ofere motive pentru a se considera că aceasta va comite alte infracțiuni grave care prejudiciază interesul public în statul membru gazdă al UE.

Exemplu: În cauza *Polat* ([246]), Curtea a precizat că măsurile de autorizare a limitării drepturilor conferite resortisanților turci, luate din motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică în temeiul articolului 14 al Consiliului de asociere, trebuie să se bazeze exclusiv pe conduita personală a persoanei respective. Mai multe condamnări penale în statul membru gazdă al UE pot constitui temeiul pentru luarea unor astfel de măsuri numai în măsura în care comportamentul persoanei respective constituie o amenințare reală și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății, împrejurare pe care instanța națională trebuie să o verifice.

([244]) CEJ, *Roland Rutili împotriva Ministre de l'intérieur*, C-36/75, 28 octombrie 1975, punctul 27; CEJ, *Georgios Orfanopoulos și alții și Raffaele Oliveri împotriva Land Baden-Württemberg*, Cauzele conexate C-482/01 și C-493/01, 29 aprilie 2004, punctul 67.

([245]) CEJ, *Ömer Nazli, Caglar Nazli și Melike Nazli împotriva Stadt Nürnberg*, C-340/97, 10 februarie 2000.

([246]) CEJ, *Murat Polat împotriva Stadt Rüsselsheim*, C-349/06, 4 octombrie 2007.

Puncte principale

- Există bariere absolute, aproape absolute și non-absolute în calea îndepărtării (vezi partea introductivă a acestui capitol).
- Principiul nereturnării prevăzut de Convenția de la Geneva din 1951 interzice returnarea persoanelor în situații în care viața sau libertatea lor ar fi amenințată din motive legate de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice (vezi secțiunea 4.1).
- În temeiul dreptului Uniunii, orice acțiune întreprinsă de statele membre ale UE în temeiul *acquis*-ului UE în materie de azil sau în temeiul Directivei privind returnarea, inclusiv în temeiul Regulamentului Dublin, trebuie să fie în conformitate cu dreptul la azil și cu principiul nereturnării (vezi secțiunea 4.1).
- Interzicerea maltratării în temeiul articolului 3 din Convenție este absolută. Persoanele care se confruntă cu un risc real de tratament contrar articolului 3 în țara lor de destinație nu trebuie returnate, indiferent de comportamentul lor sau de gravitatea acuzațiilor care li se aduc. Autoritățile trebuie să evalueze acest risc independent de posibilitatea ca persoana să fie exclusă de la protecție în temeiul Directivei privind condițiile pentru protecția internațională sau al Convenției de la Geneva din 1951 (vezi secțiunile 4.1.2 și 4.1.7).
- Când evaluează dacă există un risc real, CEDO se concentrează asupra consecințelor previzibile ale îndepărtării persoanei în țara de returnare propusă, analizând circumstanțele personale ale persoanei, precum și condițiile generale din țară (vezi secțiunile 4.1.3 și 4.3).
- În temeiul Convenției, solicitantul de azil trebuie, în principiu, să își confirme cererea și este adesea necesar să i se acorde prezumția de nevinovăție atunci când se evaluează credibilitatea declarațiilor sale. Cu toate acestea, dacă lipsesc dovezi sau sunt prezentate informații care oferă motive serioase de a pune sub semnul întrebării veridicitatea cererilor solicitantului de azil, persoana trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare în acest sens (vezi secțiunea 4.1.3).
- O persoană poate risca un tratament interzis de dreptul Uniunii sau Convenție în statul de destinație, chiar dacă acesta nu provine întotdeauna din statul de destinație însuși, ci mai degrabă de la actori nestatali, o boală sau condițiile umanitare din țara respectivă (vezi secțiunea 4.1.2).

- O persoană care riscă un tratament interzis de dreptul Uniunii sau Convenție dacă ar fi returnată în zona sa de origine din țara de destinație poate fi în siguranță într-o altă parte a țării (protecție internă) (vezi secțiunea 4.1.5). În mod alternativ, statul de destinație ar putea să o protejeze împotriva unui astfel de risc (caracterul suficient al protecției). În aceste cazuri, statul de expulzare poate concluziona că aceasta nu are nevoie de protecție internațională (vezi secțiunea 4.1.4).
- Atât dreptul Uniunii, cât și Convenția interzic expulzările colective (vezi secțiunea 4.2).
- În temeiul dreptului Uniunii, membrii de familie calificați ai resortisanților SEE din țări terțe pot fi expulzați numai din motive de ordine publică sau siguranță publică. Aceste derogări trebuie interpretate strict, iar evaluarea lor trebuie să se bazeze exclusiv pe conduita personală a persoanei implicate (vezi secțiunea 4.4.2).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

5 Garanții procedurale și asistență juridică în cazurile de azil și returnare

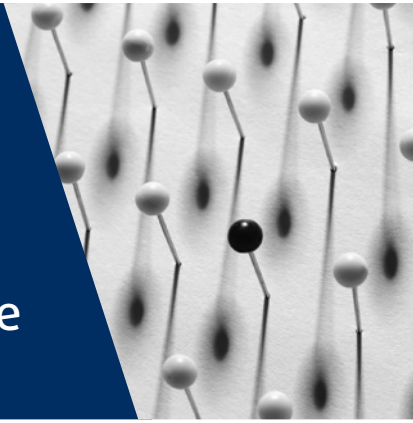

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE)	**Proceduri de azil**	
Carta UE, articolul 47 (dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești și la un proces echitabil)	**Dreptul la o cale de atac eficientă**	Convenția, articolul 13 (dreptul la un remediu efectiv) CEDO, *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei*, nr. 30471/08, 2009 (calea de atac internă trebuie să trateze pe fondul plângerii)
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 46 alineatele (5)-(9)	**Efectul suspensiv**	CEDO, *Gebremedhin (Gaberamadhien) împotriva Franței*, nr. 25389/05, 2007 (efectul suspensiv al căii de atac interne pentru cererile de azil din zonele de tranzit) CEDO, *De Souza Ribeiro împotriva Franței* (Marea Cameră), nr. 22689/07, 2012 (niciun efect suspensiv automat în anumite cazuri de expulzare) CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 2012 (lipsa efectului suspensiv al căii de atac interne împotriva personalului militar care desfășoară operațiuni de returnare pe mare)

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 31 alineatul (8)	**Proceduri de azil accelerate**	CEDO, *I.M. împotriva Franței*, nr. 9152/09, 2012 (garanții procedurale pentru proceduri de azil accelerate)
Regulamentul Dublin, Regulamentul (UE) nr. 604/2013 CJUE, *N.S. și M.E.*, (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 2011 CJUE, *K.* (Marea Cameră), C-245/11, 2012 CJUE, *C. K. și alții împotriva Republika Slovenija*, C-578/16, 2017 CJUE, *Jafari* (Marea Cameră), C-646/16, 2017 CJUE, *A.S. împotriva Republica Slovenia* (Marea Cameră), C-490/16, 2017 CJUE, C-163/17, *Jawo* (Marea Cameră), 2019	**Sistemul Dublin**	CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 2011 (transferul în temeiul sistemului Dublin prezintă risc de tratament degradant)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE) CJUE, *El Dridi*, C-61/11 PPU, 2011 CJUE, C-562/13, *Abdida* (Marea Cameră), 2014 CJUE, *Affum* (Marea Cameră), C-47/15, 2016	**Procedură de returnare**	Convenția, articolul 13 (dreptul la un remediu efectiv) Convenția, articolul 1 la Protocolul nr. 7 (garanții procedurale în cazul expulzărilor străinilor) CEDO, *C.G. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 1365/07, 2008 (lipsa garanțiilor procedurale în cazul procedurilor de deportare)
Carta UE, articolul 47 (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil)	**Asistență juridică**	Convenția, articolul 13 (dreptul la un remediu efectiv) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 2011 (sistem ineficient de asistență judiciară)
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolele 20-22	**Asistență judiciară în cazul procedurilor de azil**	Comitetul de Miniștri, Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures, 2009

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 13 (căi de atac)	**Asistență judiciară în cazul deciziilor de returnare**	Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, 2005

Introducere

Acest capitol privește procedura de examinare a cererilor de protecție internațională (proceduri de azil) și procedurile de returnare. În primul rând, abordează cerințele procedurale impuse celor responsabili cu luarea deciziilor de azil sau de returnare. Ulterior, acesta examinează dreptul la o cale de atac eficientă împotriva unor astfel de decizii, enumerând principalele elemente necesare pentru a asigura eficiența căii de atac (vezi și secțiunea 1.8 privind căile de atac în contextul gestionării frontierelor). În final, capitolul abordează aspecte privind asistența judiciară. Capitolul 8 se concentrează asupra modului în care se efectuează un proces de îndepărtare.

Jurisprudența CEDO impune statelor să efectueze o examinare independentă și riguroasă a cererilor care prezintă motive de fond pentru a se teme de un risc real de tortură, de tratament inuman sau degradant sau de pedeapsă la returnare. Unele dintre cerințele elaborate în jurisprudența Curții au fost incluse în Directiva reformată privind procedurile de azil.

Pe parcursul acestui capitol, dreptul la o cale de atac eficientă, astfel cum este inclus la articolul 13 din Convenție, este comparat cu domeniul de aplicare mai larg al dreptului la o cale de atac eficientă, astfel cum se prevede la articolul 47 din Carta UE.

5.1. Proceduri de azil

Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, solicitanții de azil trebuie să aibă acces la proceduri eficace de azil, inclusiv la căi de atac capabile să suspende un proces de îndepărtare în timpul procesului de recurs.

Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE) prevede norme foarte detaliate privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale. Directiva se aplică cererilor de azil formulate pe teritoriul statelor membre ale UE care au obligații în temeiul directivei, inclusiv la frontiere, în apele teritoriale și în zonele de tranzit (articolul 3).

5.1.1. Interviu, procedura de examinare și procesul decizional inițial

În temeiul legislației UE, solicitanții de azil și persoanele aflate în întreținerea lor trebuie să aibă acces la procedurile de azil (articolul 6 din Directiva privind procedurile de azil; vezi și secțiunea 1.8). Acestora li se permite să rămână într-un stat membru al UE până la luarea unei decizii cu privire la cererea lor (articolul 9) sau până la controlul judiciar în cazul unei căi de atac (articolul 46). Se pot face excepții de la dreptul de a rămâne în cazul anumitor cereri repetate [articolul 9 alineatul (2) și articolul 41] și în cazurile de extrădare. Extrădarea în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului privind mandatul european de arestare dispune de propriile garanții procedurale ([247]).

Solicitanților trebuie să li se dea posibilitatea de a avea un **interviu personal** (articolele 14 și 15 din Directiva privind procedurile de azil) ([248]). Interviul trebuie să aibă loc într-un cadru confidențial, în mod normal fără prezența membrilor familiei solicitantului. Interviul trebuie efectuat de o persoană care este competentă pentru a ține seama de situația în care se înscrie cererea, inclusiv de originea culturală, sexul, orientarea sexuală, identitatea sexuală sau de vulnerabilitatea solicitantului. Trebuie elaborat și pus la dispoziția solicitantului un raport scris corespunzător (articolul 17). Statele membre ale UE trebuie să ofere solicitantului posibilitatea de a formula observații cu privire la raport înainte ca autoritatea responsabilă să ia o decizie cu privire la cerere [articolul 17 alineatul (3)]. În conformitate cu articolul 15 alineatul (3) litera (e) din directiva reformată, interviurile cu copiii trebuie efectuate într-o formă adaptată acestora. Copiii neînsoțiți beneficiază de garanții specifice, inclusiv de dreptul la un

([247]) CEJ, *Proces penal împotriva Artur Leymann și Aleksei Pustovarov*, C-388/08 PPU, 1 decembrie 2008.

([248]) Vezi și CJUE, *M. M. împotriva Minister for Justice, Equality and Law Reform și alții*, C- 277/11, 22 noiembrie 2012.

reprezentant (articolul 25). Trebuie să se țină seama în primul rând de interesul superior al copilului [articolul 25 alineatul (6); vezi și capitolul 10]. Pentru mai multe informații despre asistența judiciară, vezi secțiunea 5.5.

Examinarea unei cereri trebuie să respecte cerințele procedurale din Directiva privind procedurile de azil, precum și cerințele de evaluare a dovezilor conținute în cereri în temeiul Directivei privind condițiile pentru protecția internațională (articolul 4). Aceasta trebuie realizată individual, obiectiv și imparțial, utilizând informații actualizate (articolul 10 din Directiva privind procedurile de azil și articolul 4 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională). În conformitate cu articolul 10 din Directiva privind procedurile de azil, organismul cvasi-judiciar sau administrativ responsabil de a hotărî în primă instanță nu ar trebui să respingă automat cererile pe motiv că nu au fost depuse în cel mai scurt termen. Articolul 12 din Directiva privind procedurile de azil prevede că solicitanții de azil trebuie să fie informați cu privire la procedura de urmat, precum și cu privire la termene într-o limbă pe care o înțeleg sau pe care se presupune în mod rezonabil că o înțeleg; să beneficieze de serviciile unui interpret, atunci când este necesar; să li se permită să comunice cu UNHCR sau cu alte organizații care oferă consultanță juridică; să aibă acces la probele utilizate pentru a lua o decizie cu privire la cererea lor; să fie înștiințați cu privire la decizie într-un termen rezonabil și să fie informați cu privire la decizie într-o limbă pe care o înțeleg sau pe care se presupune în mod rezonabil că o înțeleg. În temeiul articolului 13 din directivă, solicitanții au obligația de a coopera cu autoritățile.

Exemplu: Cauzele *A, B și C* ([249]) priveau trei solicitanți de protecție internațională din Țările de Jos care se temeau de persecuție din cauza orientării lor sexuale. Autoritățile naționale au respins cererea lor pe motiv că declarațiile referitoare la homosexualitatea lor erau vagi, neplauzibile și lipsite de credibilitate. CJUE a declarat că, la verificarea unei cereri de azil, statele membre ale UE au obligația de a respecta Carta UE, în special articolul 1 (demnitatea umană) și articolul 7 (dreptul la respectarea vieții private și de familie). Deși Curtea a recunoscut că „noțiunile stereotipe" ar putea constitui elemente utile pentru evaluarea unei cereri de azil, evaluarea trebuie să includă o evaluare individuală având în vedere circumstanțele personale și vulnerabilitatea solicitantului. Autoritățile naționale

([249]) CJUE, *A, B și C împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-148/13-C-150/13, 2 decembrie 2014.

nu ar trebui să adreseze întrebări detaliate cu privire la practicile sexuale ale unui solicitant, deoarece acestea ar fi contrare demnității umane. Curtea a concluzionat că nedeclararea homosexualității de la început autorităților nu poate duce la concluzia că declarația persoanei este lipsită de credibilitate.

Solicitanții de azil au dreptul **de a-și retrage** cererile de azil. Procedurile de retragere trebuie să respecte, de asemenea, cerințele de notificare, care includ notificarea scrisă (articolele 44 și 45 din Directiva privind procedurile de azil). În cazul în care există motive rezonabile să se considere că un solicitant și-a retras sau a renunțat în mod implicit la cerere, cererile pot fi considerate retrase sau abandonate; cu toate acestea, statul trebuie să ia o decizie fie de a întrerupe examinarea și de a înregistra acțiunile întreprinse, fie de a respinge cererea (articolele 27 și 28 din Directiva privind procedurile de azil).

Deciziile privind cererile de azil trebuie luate de autoritatea responsabilă cât mai curând posibil și în termen de cel mult șase luni de la depunerea cererii, cu excepția cazurilor enumerate la articolul 31 alineatele (3) și (4) din Directiva privind procedurile de azil, în care examinarea poate fi extinsă la maximum 21 de luni. Dacă deciziile nu pot fi luate în termen de șase luni, solicitantul trebuie informat cu privire la întârziere sau, la cererea sa, la data la care se poate aștepta o decizie [articolul 31 alineatul (6)]. Garanțiile de bază prevăzute la capitolul II din directivă trebuie respectate în timpul examinării cererii. Deciziile trebuie să fie în scris și trebuie să ofere informații cu privire la modul în care pot fi contestate (articolul 11 din directivă).

În temeiul articolului 33 din Directiva privind procedurile de azil, statele membre ale UE pot declara **cererile inadmisibile**, de exemplu cererile repetate în care nu există elemente noi sau dacă un stat membru din afara UE este considerat a fi o țară terță sigură pentru solicitant. Trebuie realizat un interviu personal, cu excepția cazurilor de cereri repetate inadmisibile (articolul 34).

În temeiul Convenției, Curtea a reținut că persoanele au nevoie de acces la procedura de azil, precum și de informații adecvate privind procedura de urmat. De asemenea, autoritățile au obligația să evite întârzierile excesive în luarea deciziilor privind cererile de azil ([250]). În evaluarea eficacității examinării

([250]) CEDO, *B.A.C. împotriva Greciei*, nr. 11981/15, 13 octombrie 2016; CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011; CEDO, *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei*, nr. 30471/08, 22 septembrie 2009.

cererilor de azil în primă instanță, Curtea a luat în considerare și alți factori, cum ar fi disponibilitatea interpreților, accesul la asistență judiciară și existența unui sistem fiabil de comunicare între autorități și solicitanții de azil ([251]). În ceea ce privește examinarea riscurilor, articolul 13 impune o examinare independentă și riguroasă de către o autoritate națională a oricărei cereri în cazul în care există motive substanțiale pentru a se teme de un risc real de a fi tratată într-un mod contrar articolului 3 (sau articolului 2) în cazul expulzării unui solicitant ([252]).

5.1.2. Dreptul la o cale de atac eficientă

Persoanele trebuie să aibă acces la o cale de atac practică și eficientă împotriva refuzului de azil sau al permisului de ședere sau pentru orice altă plângere care invocă încălcarea drepturilor omului în cazul lor. În acest context, atât legislația UE, cât și Convenția recunosc necesitatea respectării garanțiilor procedurale astfel încât cazurile individuale să fie examinate în mod eficace și rapid. În acest scop, au fost elaborate cerințe procedurale detaliate atât în temeiul legislației UE, cât și al jurisprudenței CEDO.

În cadrul legislației UE, articolul 47 din Carta UE prevede „dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil". Articolul 47 primul paragraf din cartă se bazează pe articolul 13 din Convenție, care asigură dreptul „la un remediu efectiv". Cu toate acestea, carta prevede ca examinarea să fie efectuată de o instanță judecătorească, în timp ce articolul 13 din Convenție prevede doar o examinare în fața unei autorități naționale ([253]).

Articolul 47 al doilea paragraf din Carta UE se bazează pe articolul 6 din Convenție, care garantează dreptul la un proces echitabil, dar numai în stabilirea drepturilor sau obligațiilor civile sau a oricărei alte acuzații în materie penală. Acest lucru a împiedicat aplicarea articolului 6 din Convenție în cazurile de imigrație și azil, deoarece acestea nu implică stabilirea unui drept sau a unei obligații civile ([254]). Articolul 47 din Carta UE nu face o astfel de distincție.

([251]) Pentru mai multe informații, vezi CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011, punctul 301.

([252]) *Ibid.*, punctul 293.

([253]) Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2007/C 303/02), JO 2007 C 303/17.

([254]) CEDO, *Maaouia împotriva Franței* (Marea Cameră), nr. 39652/98, 5 octombrie 2000, punctele 38 și 39.

Articolul 46 din Directiva privind procedurile de azil prevede dreptul la o cale de atac eficientă împotriva unei decizii de respingere a protecției internaționale, refuzului de a redeschide o cerere întreruptă anterior și unei decizii de retragere a protecției internaționale. Trebuie să includă o examinare completă și *ex nunc* atât a faptelor, cât și a punctelor de drept. Termenele nu trebuie să facă imposibilă sau excesiv de dificilă prezentarea unei căi de atac.

În temeiul Convenției, articolul 13, care garantează dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei autorități naționale, se aplică cazurilor de imigrație. Alte drepturi prevăzute de convenție, inclusiv articolul 3 din Convenție, pot fi citite coroborat cu articolul 13. În plus, se consideră că dreptul la viață privată și de familie, astfel cum este garantat la articolul 8 din Convenție, include și garanții procedurale inerente (descrise pe scurt în secțiunea 5.4). În plus, interzicerea caracterului arbitrar inerentă tuturor drepturilor prevăzute de convenție este adesea invocată pentru a oferi garanții importante în cazurile de azil sau imigrație ([255]). Cu toate acestea, cazurilor de azil și imigrație nu li se aplică articolul 6 din Convenție, care garantează dreptul la o audiere echitabilă în fața unei instanțe (vezi secțiunea 5.5). Pentru căi de atac împotriva privării ilegale sau arbitrare de libertate, vezi capitolul 7 (secțiunea 7.10).

CEDO a stabilit principii generale cu privire la ceea ce constituie o cale de atac eficientă în cazurile de expulzare a solicitanților de azil. Solicitanții trebuie să dispună de o cale de atac la nivel național, capabilă să abordeze fondul oricărei „plângeri demonstrabile" în temeiul Convenției și, dacă este necesar, să acorde o soluționare adecvată ([256]). Întrucât o cale de atac trebuie să fie eficientă atât în practică, cât și în drept, CEDO ar putea avea nevoie să analizeze, printre alte elemente, dacă unui solicitant de azil i s-a acordat sau nu suficient timp pentru a introduce un recurs.

([255]) CEDO, *C.G. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 1365/07, 24 aprilie 2008, punctul 49.

([256]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011, punctul 288; CEDO, *Kudła împotriva Poloniei* (Marea Cameră), nr. 30210/96, 26 octombrie 2000, punctul 157.

Exemplu: În cauza *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei* ([257]), atât autoritățile administrative, cât și cele judiciare au rămas pasive în ceea ce privește prezumțiile serioase formulate de reclamanți privind riscul de maltratare dacă ar fi fost returnați în Irak sau Iran. În plus, autoritățile naționale nu au luat în considerare cererile lor de azil temporar, nu le-au comunicat motivele și nu le-au autorizat accesul la asistență judiciară, în pofida solicitării lor explicite de a fi asistați de un avocat în timpul reținerii la poliție. Aceste deficiențe ale autorităților naționale au împiedicat reclamanții să își prezinte prezumțiile în temeiul articolului 3 din Convenție, în cadrul legislativ relevant. În plus, reclamanții nu au putut solicita autorităților anularea deciziei de expulzare, deoarece nu au primit ordinul de expulzare sau nu li s-au comunicat motivele îndepărtării lor. Controlul judiciar în cazurile de expulzare din Turcia nu putea fi considerat cale de atac eficientă, deoarece o cerere de anulare a unui ordin de expulzare nu a avut efect suspensiv decât dacă instanța administrativă a dispus în mod specific amânarea executării. Prin urmare, reclamanților nu li s-a oferit o cale de atac eficientă și accesibilă în legătură cu plângerile lor în temeiul articolului 3 din Convenție.

Exemplu: Instanțele constituționale din Austria și Cehia au constatat termene care erau cu 2 și 7 zile prea scurte ([258]). Pe de altă parte, în cauza *Diouf* ([259]), CJUE a constatat că termenul de 15 zile pentru introducerea unei căi de atac în cadrul unei proceduri accelerate „nu pare, în principiu, insuficient din punct de vedere material pentru a pregăti și a formula o cale de atac efectivă și este considerat ca fiind rezonabil și proporțional în raport cu drepturile și cu interesele în cauză".

Printre alte acțiuni ale statului care ar putea compromite eficacitatea garanțiilor se numără lipsa înștiințării persoanelor cu privire la decizie sau drepturile lor de recurs și interzicerea contactului cu lumea exterioară al solicitanților de azil ținuți în custodie publică. În anumite privințe, există o uniformizare între cerințele elaborate de CEDO și garanțiile procedurale prevăzute de Directiva privind procedurile de azil.

([257]) CEDO, *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei*, nr. 30471/08, 22 septembrie 2009, punctele 111-117.

([258]) Austria, Curtea Constituțională din Austria (*Österreichische Verfassungsgerichtshof*), Deciziile nr. G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 din 24 iunie 1998; Cehia, Curtea Constituțională a Cehiei (*Ústavní soud Ceské republiky*), Decizia nr. 9/2010, Coll., care a intrat în vigoare în ianuarie 2010.

([259]) CJUE, *Brahim Samba Diouf împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, 28 iulie 2011, punctul 67.

Exemplu: În cauza *Čonka împotriva Belgiei* ([260]), care implică expulzarea colectivă a solicitanților de azil romi în temeiul articolului 4 din Protocolul nr. 4 la convenție, barierele administrative și practice au împiedicat capacitatea reclamanților de a-și urmări cererile de azil în Belgia. În cadrul procedurii în primă instanță, reclamanții nu au avut acces la dosarul cauzei lor și nu au putut consulta procesul-verbal al observațiilor formulate în cursul audierii sau nu au putut solicita ca observațiile lor să fie consemnate. Căile de atac disponibile în fața instanței superioare nu au avut niciun efect suspensiv automat. În consecință, Curtea a concluzionat că a avut loc o încălcare a articolului 13 coroborat cu articolul 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

Chiar dacă o singură cale de atac nu îndeplinește în totalitate cerințele articolului 13 din Convenție, ansamblul căilor de atac prevăzute de legislația națională poate face acest lucru ([261]).

5.1.3. Căi de recurs cu efect suspensiv automat

În cadrul legislației UE, articolul 46 din Directiva privind procedurile de azil prevede dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești. Acesta urmează textul articolului 47 din Carta UE. Directiva prevede ca statele membre ale UE să permită solicitanților să rămână pe teritoriul lor până la expirarea termenului de depunere a unei căi de atac, precum și până la soluționarea unei căi de atac. În conformitate cu articolul 46 alineatul (6) din directivă, nu există niciun drept automat de a rămâne pentru anumite tipuri de cereri nefondate și inadmisibile; în acest caz, organismul responsabil de calea de atac trebuie să aibă competența de a decide dacă solicitantul poate sau nu să rămână pe teritoriul respectiv pe durata necesară examinării căii de atac. Există o excepție similară pentru deciziile de transfer luate în temeiul Regulamentului Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013, articolul 27 alineatul (2)].

În temeiul Convenției, Curtea a considerat că, atunci când o persoană introduce o cale de atac împotriva unui refuz al cererii sale de azil, calea de atac trebuie să aibă un efect suspensiv automat dacă punerea în aplicare a unei măsuri de returnare împotriva sa ar putea avea efecte potențial ireversibile contrare articolului 3.

([260]) CEDO, *Čonka împotriva Belgiei*, *nr.* 51564/99, 5 februarie 2002.

([261]) CEDO, *Kudła împotriva Poloniei* (Marea Cameră), nr. 30210/96, 26 octombrie 2000.

Exemplu: În cauza *Gebremedhin (Gaberamadhien) împotriva Franței* ([262]), CEDO a considerat că prezumțiile reclamantului privind riscul de maltratare în Eritreea erau suficient de credibile pentru a considera „demonstrabilă" plângerea sa prezentă în temeiul articolului 3 din Convenție. Prin urmare, reclamantul s-ar putea baza pe articolul 13 coroborat cu articolul 3. Această ultimă dispoziție prevede că resortisanții străini au acces la o cale de atac cu efect suspensiv, împotriva unei decizii de îndepărtare a acestora către o țară în care există motive reale de a crede că riscă să fie supuși maltratării, contrar articolului 3. În cazul solicitanților de azil care susțin că sunt expuși unui astfel de risc și li s-a acordat deja permisiunea de a intra pe teritoriul francez, legislația franceză prevede o procedură care îndeplinește unele dintre aceste cerințe. Totuși, procedura nu s-a aplicat persoanelor care au susținut că sunt expuse unui astfel de risc care s-au prezentat la frontieră la sosirea pe un aeroport. Pentru a depune o cerere de azil, resortisanții străini trebuie să se afle pe teritoriul francez. Dacă s-au prezentat la frontieră, nu pot depune o astfel de cerere decât dacă li s-a acordat mai întâi permisiunea de a intra în țară. Dacă nu au documentele necesare în acest sens, ar trebui să solicite permisiunea de a intra pentru motive de azil. Ulterior sunt ținuți într-o „zonă de așteptare", în timp ce autoritățile examinează dacă cererea lor de azil este „vădit nefondată". Dacă autoritățile consideră că cererea este vădit nefondată, acestea refuză persoanei în cauză intrarea în țară. Deși persoana în cauză ar putea solicita instanțelor administrative să dispună anularea deciziei ministeriale de refuzare a permisiunii de intrare în țară, o astfel de cerere nu are efect suspensiv și nu face obiectul niciunor termene. Desigur, solicitantul s-ar putea adresa judecătorului însărcinat cu soluționarea cererilor urgente, așa cum a procedat reclamantul, dar fără succes. Totuși, această cale de atac nu are efect suspensiv automat, ceea ce înseamnă că persoana poate fi înlăturată înainte ca judecătorul să fi luat o decizie. Având în vedere importanța articolului 3 din Convenție și natura ireversibilă a prejudiciului cauzat de tortură sau maltratare, articolul 13 prevede cerința ca, în cazul în care un stat parte a decis să îndepărteze un resortisant străin către o țară în care există motive reale să se creadă că acesta este expus unui risc de tortură sau de maltratare, persoana în cauză trebuie să aibă acces la o cale de atac cu efect suspensiv automat. Un astfel de efect „în practică" nu a fost

([262]) CEDO, *Gebremedhin (Gaberamadhien) împotriva Franței*, nr. 25389/05, 26 aprilie 2007.

suficient. Întrucât reclamantul nu a avut acces la o astfel de cale de atac în timp ce se afla în „zona de așteptare", a fost încălcat articolul 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3.

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([263]), Curtea a constatat că Grecia a încălcat articolul 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3, din cauza deficiențelor autorităților sale în ceea ce privește examinarea cererii de azil a reclamantului și din cauza riscului de a fi returnat direct sau indirect în țara sa de origine, fără o examinare serioasă pe fond a cererii sale de azil și fără a avea acces la o cale de atac eficientă.

Exemplu: În cauza *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* ([264]), o navă italiană aflată pe mare a interceptat potențiali solicitanți de azil. Autoritățile italiene i-au lăsat să creadă că vor fi duși în Italia și nu i-au informat cu privire la procedurile de urmat pentru a evita returnarea în Libia. Astfel, reclamanții nu au putut să depună plângeri în temeiul articolului 3 din Convenție sau al articolului 4 din Protocolul nr. 4 la o autoritate competentă și să obțină o evaluare riguroasă și aprofundată a cererilor lor înainte de aplicarea măsurii de îndepărtare. Curtea a concluzionat că a avut loc o încălcare a articolului 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3 și cu articolul 4 din Protocolul nr. 4.

CEDO a constatat că o cerere depusă în temeiul articolului 13 din Convenție, coroborat cu articolul 8 din Convenție și cu articolul 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție, nu impune ca măsura națională să aibă efect suspensiv automat.

Exemplu: În cauza *De Souza Ribeiro împotriva Franței* ([265]), reclamantul, un cetățean brazilian, locuia cu familia sa de la vârsta de 7 ani în Guyana Franceză (teritoriu francez de peste mări). În urma reținerii sale în custodie publică pentru imposibilitatea de a prezenta un permis de ședere valabil, autoritățile au dispus îndepărtarea acestuia. A fost expulzat a doua zi, la aproximativ 50 de minute după ce a introdus calea de atac împotriva

([263]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011, punctul 293.

([264]) CEDO, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 27765/09, 23 februarie 2012, punctele 197-207.

([265]) CEDO, *De Souza Ribeiro împotriva Franței* (Marea Cameră), nr. 22689/07, 13 decembrie 2012, punctul 83.

ordinului de îndepărtare. Marea Cameră a CEDO a considerat că, atunci când expulzarea este contestată din cauza presupusei interferențe cu viața privată și de familie, nu este imperativ să se prevadă un efect suspensiv automat pentru ca respectiva cale de atac să fie eficientă. Cu toate acestea, Curtea a concluzionat că rapiditatea cu care a fost executat ordinul de îndepărtare a determinat ineficiența în practică a căilor de atac disponibile și, prin urmare, inaccesibilitatea acestora. Reclamantul nu a avut acces în practică la căi de atac eficiente în ceea ce privește plângerea sa, în temeiul articolului 8 din convenție, atunci când era pe cale să fie expulzat. Curtea a constatat o încălcare a articolului 13, coroborat cu articolul 8.

Exemplu: Cauza *Khlaifia și alții împotriva Italiei* ([266]) se referă la returnarea resortisanților tunisieni din Italia. Reclamanții nu au solicitat azil, ci au contestat caracterul colectiv al returnării lor, susținând că aceasta a constituit o expulzare colectivă, interzisă de articolul 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție. În conformitate cu legislația italiană, reclamanții ar putea ataca decizia de returnare, dar o astfel de cale de atac nu ar suspenda automat măsura de îndepărtare. CEDO a concluzionat că, în cazul în care există o posibilitate efectivă de contestare a deciziei de returnare, nu este nevoie ca respectivele căi de atac împotriva presupuselor încălcări ale articolului 4 din Protocolul nr. 4 să suspende automat măsura de îndepărtare. Numai în cazul în care există un risc de prejudiciu ireversibil sub forma unei încălcări a articolului 2 sau 3 din Convenție, o cale de atac trebuie să aibă efect suspensiv automat. Prin urmare, Curtea nu a constatat nicio încălcare a articolului 13 coroborat cu articolul 4 din Protocolul nr. 4.

5.1.4. Proceduri de azil accelerate

În cadrul legislației UE, articolul 31 alineatul (8) din Directiva privind procedurile de azil enumeră 10 situații în care ar putea fi aplicate proceduri accelerate, cum ar fi situațiile în care o cerere este considerată nefondată, deoarece solicitantul provine dintr-o țară de origine sigură sau atunci când solicitanții refuză să respecte obligația de a li se lua amprentele digitale. Deși principiile și garanțiile de bază prevăzute în directivă rămân aplicabile, o cale de atac poate să nu aibă efect suspensiv automat, astfel că dreptul de a rămâne pe durata procedurii de recurs trebuie solicitat și/sau acordat în mod specific,

([266]) CEDO, *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016, punctele 272-281.

de la caz la caz (vezi și secțiunea 5.1.3). În practică, procedurile accelerate pot avea, de asemenea, termene mai scurte până la care să se contese o decizie negativă.

În temeiul Convenției, Curtea a reținut că este nevoie de o examinare independentă și riguroasă a fiecărei cereri de azil. Altfel, Curtea a constatat încălcări ale articolului 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3.

Exemplu: În cauza *I.M. împotriva Franței* ([267]), reclamantul, care pretindea că este expus riscului de maltratare dacă ar fi expulzat în Sudan, a încercat să solicite azil în Franța. Autoritățile au considerat că cererea sa de azil s-a bazat pe „fraudă deliberată" sau a constituit „abuz al procedurii de azil" deoarece a fost depusă după emiterea ordinului său de îndepărtare. Prin urmare, prima și singura examinare a cererii sale de azil a fost prelucrată automat în cadrul unei proceduri accelerate, care nu prezenta suficiente garanții. De exemplu, termenul de depunere a cererii a fost redus de la 21 de zile la 5 zile. Această perioadă foarte scurtă de depunere a cererii a impus constrângeri speciale, deoarece se aștepta ca reclamantul să depună o cerere completă în limba franceză, însoțită de documente justificative, care să îndeplinească aceleași cerințe de depunere ca cele prezentate în cadrul procedurii normale de către persoane care nu se află în custodie publică. Deși s-ar fi putut adresa instanței administrative pentru a contesta ordinul de expulzare, reclamantul a avut la dispoziție doar 48 de ore, spre deosebire de 2 luni în cadrul procedurii obișnuite. Astfel, cererea de azil a reclamantului a fost respinsă fără ca sistemul intern, în ansamblu, să-i fi oferit acestuia o cale de atac eficientă în practică. Prin urmare, acesta nu a putut să-și apere plângerea în temeiul articolului 3 din Convenție. Curtea a constatat că s-a încălcat articolul 13, coroborat cu articolul 3 din Convenție.

5.2. Sistemul Dublin

Regulamentul Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013] prevede ca statele membre ale UE să examineze orice cerere de protecție internațională depusă de un resortisant al unei țări terțe sau de un apatrid și ca cererea să fie examinată de un singur stat membru [articolul 3 alineatul (1)]. Regulamentul

([267]) CEDO, *I.M. împotriva Franței*, nr. 9152/09, 2 februarie 2012, punctele 136-160.

stabilește statul responsabil de examinarea cererii de azil. Pe baza criteriilor stabilite de regulament, dacă un alt stat este responsabil de examinarea cererii, regulamentul stabilește procedura de transfer către statul respectiv.

În cadrul legislației UE, Regulamentul Dublin prevede termene în care statele să execute cererile de reprimire sau de preluare a solicitanților de azil (articolele 21, 22, 25 și 29) și prevede necesitatea ca statul să colecteze anumite dovezi înainte de a transfera un solicitant (articolul 22), necesitatea de a asigura confidențialitatea informațiilor cu caracter personal (articolul 39) și necesitatea de a informa persoana fizică cu privire la Regulamentul Dublin în general (articolul 4) și la intenția de a efectua transferul și la căile de atac judiciare disponibile (articolul 26) în temeiul Regulamentului Dublin. Există cerințe probatorii în ceea ce privește cooperarea administrativă (articolul 34) și garanții în ceea ce privește încetarea responsabilității (articolul 19).

Exemplu: Cauzele *Ghezelbash* și *Karim* ([268]) se referă la domeniul de aplicare al căilor de atac eficiente prevăzute de Regulamentul Dublin. În cauza *Ghezelbash*, CJUE a hotărât că reclamantul are dreptul, într-o cale de atac împotriva unei decizii de transfer, să invoce aplicarea incorectă a unuia dintre criteriile care determină responsabilitatea în temeiul Regulamentului Dublin, în special criteriile referitoare la acordarea unei vize în temeiul articolului 12. În cauza *Karim*, CJUE a concluzionat că un reclamant care contestă decizia de transfer poate invoca o încălcare a normei conform căreia un stat membru nu mai este responsabil de cererea de protecție internațională în cazul în care reclamantul a părăsit teritoriul acestuia în urmă cu cel puțin 3 luni [articolul 19 alineatul (2) din Regulamentul Dublin].

Regulamentul Dublin asigură aplicarea normelor Dublin chiar și după ce persoana a retras o cerere de azil [articolul 20 alineatul (5) și articolul 18 alineatul (1) litera (c)] ([269]).

Articolul 5 din Regulamentul Dublin prevede în general efectuarea unui interviu personal cu fiecare solicitant. Solicitanții au dreptul la o cale de atac eficientă: fie trebuie să li se permită să rămână în timpul revizuirii deciziei de transfer de

([268]) CJUE, *Mehrdad Ghezelbash împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (Marea Cameră), C-63/15, 7 iunie 2016; CJUE, *George Karim împotriva Migrationsverket* (Marea Cameră), C-155/15, 7 iunie 2016.

([269]) Vezi și CJUE, *Migrationsverket împotriva Nurije Kastrati și alții*, C-620/10, 3 mai 2012, punctul 49.

către organismul responsabil de calea de atac, fie organismul responsabil de calea de atac trebuie să fie abilitat să suspende transferul din proprie inițiativă sau la cerere [articolul 27 alineatul (3)].

Regulamentul Dublin conține și garanții procedurale pentru copiii neînsoțiți (pentru mai multe detalii, vezi secțiunea 10.1) și dispoziții privind susținerea unității familiei. Articolele 8-11 și 16 din regulament conțin criterii de stabilire a statului membru responsabil de membrii de familie principali [astfel cum sunt definiți la articolul 2 litera (g) din regulament]. În plus, un stat membru poate solicita unui alt stat membru al UE să examineze o cerere pentru a reuni alți membri ai familiei [articolul 17 alineatul (2), „clauza umanitară"]. Articolul 7 alineatul (3) prevede ca statele membre ale UE să ia în considerare orice probă disponibilă referitoare la prezența pe teritoriul unui stat membru al UE a unor membri de familie și a unor rude, cu condiția ca aceste probe să fie prezentate înainte de acceptarea de către alt stat membru a responsabilității de examinare a cererii de azil și ca cererile anterioare să nu fi făcut obiectul unei decizii pe fond.

În ceea ce privește chestiunile umanitare grave, un stat membru al UE poate, în anumite circumstanțe, să devină responsabil de examinarea unei cereri de azil atunci când o persoană este dependentă de o altă persoană, cu condiția să existe legături familiale între cele două.

Exemplu: Cauza *K.* ([270]) se referea la propunerea de transfer din Austria în Polonia al unei femei a cărei noră născuse recent. În plus, nora suferea de boli grave și de o dizabilitate, ca urmare a unei experiențe traumatice suferite într-o țară terță. Dacă experiențele sale ar fi devenit cunoscute, nora ar fi fost probabil expusă riscului de a fi tratată cu violență de către membrii familiei de sex masculin, din cauza tradițiilor culturale care impun restabilirea onoarei familiei. În aceste condiții, CJUE a considerat că, atunci când condițiile prevăzute la respectivul articol 15 alineatul (2) [din versiunea din 2003 a regulamentului, care a fost reformulat în articolul 16 alineatul (1) din versiunea din 2013] sunt îndeplinite, statul membru care, din motivele umanitare menționate la această dispoziție, este obligat să preia un solicitant de azil devine statul membru responsabil de examinarea cererii de azil.

([270]) CJUE, *K. împotriva Bundesasylamt* (Marea Cameră), C-245/11, 6 noiembrie 2012.

Cu toate acestea, chiar dacă nu este responsabil în temeiul criteriilor prevăzute de Regulamentul Dublin, un stat membru al UE poate decide să examineze o cerere [clauza de suveranitate prevăzută la articolul 17 alineatul (1)] ([271]). În conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din regulament, dacă un transfer către un stat membru al UE considerat responsabil în temeiul criteriilor Dublin ar expune solicitantul la un risc de maltratare interzis de articolul 4 din cartă, statul care intenționează să-l transfere trebuie să examineze celelalte criterii din regulament și, într-un termen rezonabil, să stabilească dacă acestea permit sau nu identificarea unui alt stat membru ca responsabil pentru examinarea cererii de azil. Această situație poate determina ca statul menționat inițial să devină responsabil de examinarea cererii [articolul 3 alineatul (2)] pentru a elimina riscul de încălcare a drepturilor fundamentale ale solicitantului.

Exemplu: în cauzele conexate *N.S. și M.E.* ([272]), CJUE a analizat dacă articolul 4 din Carta UE, care corespunde articolului 3 din Convenție, ar fi încălcat dacă persoanele ar fi transferate în Grecia în temeiul Regulamentului Dublin. Până la analizarea cauzelor de către CJUE, CEDO se pronunțase deja că articolul 3 din Convenție este încălcat de condițiile de primire a solicitanților de azil și de alte condiții în Grecia [vezi *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([273])]. CJUE a considerat că statele membre ale UE nu pot „ignora" că deficiențele sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților de azil în Grecia constituie un risc real ca solicitanții de azil să fie supuși unor tratamente inumane sau degradante Aceasta a subliniat că Regulamentul Dublin trebuie pus în aplicare în conformitate cu drepturile cartei, ceea ce înseamnă că, în absența altor state membre ale UE responsabile, Regatul Unit și Irlanda au avut obligația de a examina cererile de azil, în ciuda faptului că solicitanții și-au depus cererile de azil în Grecia.

Exemplu: În cauza *C.K. și alții împotriva Republika Slovenija* ([274]), CJUE a hotărât că un transfer efectuat în temeiul Regulamentului Dublin trebuie suspendat dacă starea medicală a solicitantului este atât de gravă încât

([271]) Vezi și CJUE, *Zuheyr Frayeh Halaf împotriva Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, C-528/11, 30 mai 2013; CJUE, *M.A. și alții*, C-661/17, 23 ianuarie 2019.

([272]) CJUE, *N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department* și *M. E.* și *alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011. Vezi și CJUE, *Bundesrepublik Deutschland împotriva Kaveh Puid* (Marea Cameră), C-4/11, 14 noiembrie 2013.

([273]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011.

([274]) CJUE, *C. K. și alții împotriva Republika Slovenija*, C-578/16, 16 februarie 2017.

există temeiuri substanțiale de a crede că transferul ar duce la un risc real de tratament inuman sau degradant în sensul articolului 4 din Carta UE. Curtea a hotărât că nu numai riscurile care decurg din deficiențe sistemice, ci și circumstanțele care afectează situația individuală a unui solicitant pot, în cazuri excepționale, să excludă un transfer efectuat în temeiul Regulamentului Dublin. CJUE a reținut că articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul Dublin, citit în lumina articolului 4 din Carta UE, nu obligă statele membre ale UE să utilizeze clauza discreționară. Cu toate acestea, clauza discreționară poate fi declanșată dacă starea de sănătate a persoanei „nu ar urma să se amelioreze pe termen scurt" sau o altă suspendare „ar risca să agraveze starea persoanei interesate".

În conformitate cu jurisprudența CJUE, un solicitant de protecție internațională poate fi transferat în statul membru care este în mod normal responsabil de prelucrarea cererii sau care a acordat anterior protecție subsidiară persoanei în cauză, cu excepția cazului în care condițiile de viață preconizate în statul membru respectiv pentru cei cărora li s-a acordat protecție internațională ar expune persoana la o situație de sărăcie materială extremă, ceea ce contravine interzicerii tratamentului inuman sau degradant.

Exemplu: Cauza *Jawo* ([275]) se referea la întrebarea dacă transferul unui solicitant în temeiul Regulamentului Dublin în statul membru responsabil este interzis de Carta UE, dacă există un risc grav ca solicitantul să fie supus unui tratament inuman sau degradant. Reclamantul, cetățean gambian, a depus inițial o cerere de azil în Italia, și-a continuat călătoria în timp ce cererea sa era în așteptare și a depus o altă cerere în Germania. Autoritățile germane au respins cererea ca inadmisibilă și au dispus transferul reclamantului în Italia. Reclamantul a susținut că Germania ar fi fost statul membru responsabil din cauza expirării termenului de 6 luni prevăzut de Regulamentul Dublin și că transferul în Italia ar fi ilegal din cauza deficiențelor sistemice și a condițiilor de viață de acolo. CJUE a concluzionat că transferul efectuat în temeiul Regulamentului Dublin al unui solicitant într-un alt stat membru este inuman și degradant dacă expune persoana la o „situație de lipsuri materiale extreme, care nu i-ar permite să facă față celor mai elementare nevoi".

([275]) CJUE, *Abubacarr Jawo împotriva Bundesrepublik Deutschland* (Marea Cameră), C-163/17, 19 martie 2019.

Exemplu: Cauzele *Ibrahim, Sharqawi și Magamadov* ([276]) vizau beneficiari ai protecției subsidiare într-un stat membru care au solicitat azil într-un alt stat membru. CJUE a concluzionat că un solicitant de azil poate fi transferat în statul membru care este responsabil de prelucrarea cererii sau care a acordat anterior protecție subsidiară reclamantului, cu excepția cazului în care condițiile de viață preconizate în statul membru respectiv ar expune persoana la o situație de sărăcie materială extremă, ceea ce contravine interzicerii tratamentului inuman sau degradant. Curtea a precizat că deficiențele sistemului social al statului membru în cauză nu justifică concluzia potrivit căreia există riscul unui astfel de tratament.

Exemplu: În cauzele *Jafari* și *A.S. împotriva Republica Slovenia* ([277]), instanțele austriece și cele slovene au solicitat clarificări dacă facilitarea trecerii masive a frontierei în situații excepționale ar putea fi considerată drept eliberare a unei vize sau constituie „trecere ilegală" în temeiul Regulamentului Dublin. CJUE a reținut că un stat membru este în continuare responsabil pentru o cerere de protecție internațională când autorizează persoane care nu au viză să intre din motive umanitare. Trecerea unei persoane pe teritoriul unui stat membru trebuie considerată ilegală chiar și atunci când un număr neobișnuit de mare de persoane trec frontiera. CJUE a confirmat că, într-o astfel de situație, Regulamentul Dublin rămâne aplicabil.

În temeiul Convenției, nu este rolul CEDO să interpreteze Regulamentul Dublin. Cu toate acestea, astfel cum se arată în jurisprudența Curții, articolele 3 și 13 pot fi, de asemenea, garanții aplicabile în contextul transferurilor efectuate în temeiul Regulamentului Dublin ([278]).

([276]) CJUE, *Bashar Ibrahim (C-297/17), Mahmud Ibrahim și alții (C-318/17), Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji (C-319/17) împotriva Bundesrepublik Deutschland și Bundesrepublik Deutschland împotriva Taus Magamadov (C-438/17)* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-297/17, C-318/17, C-319/17 și C-438/17, 19 martie 2019.

([277]) CJUE, *Khadija Jafari și Zainab Jafari împotriva Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Marea Cameră), C-646/16, 26 iulie 2017 și CJUE, *A.S. împotriva Republica Slovenia* (Marea Cameră), C-490/16, 26 iulie 2017.

([278]) CEDO, *Mohammed Hussein și alții împotriva Țărilor de Jos și Italiei* (dec.), nr. 27725/10, 2 aprilie 2013; CEDO, *Mohammed împotriva Austriei*, nr. 2283/12, 6 iunie 2013.

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([279]), CEDO a constatat încălcări atât de către Grecia, cât și de către Belgia în ceea ce privește dreptul reclamantului la o cale de atac eficientă în temeiul articolului 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3. Curtea a concluzionat că, din cauza neaplicării de către Grecia a legislației în materie de azil și a deficiențelor structurale majore în ceea ce privește accesul la procedura de azil și la căile de atac, nu au existat garanții eficiente care să protejeze reclamantul de continuarea îndepărtării sale arbitrare în Afganistan, unde risca să fie maltratat. În ceea ce privește Belgia, procedura de contestare a unui transfer în Grecia efectuat în temeiul Regulamentului Dublin nu a îndeplinit cerințele jurisprudenței CEDO privind o examinare atentă și riguroasă a unei plângeri în cazurile în care expulzarea într-o altă țară ar putea expune o persoană la un tratament interzis prin articolul 3.

Exemplu: În cauza *Tarakhel împotriva Elveției* ([280]), CEDO a stabilit că, chiar în lipsa unor „deficiențe sistemice" în condițiile de primire din Italia, ar fi o încălcare a articolului 3 din Convenție dacă reclamanții ar urma să fie returnați în Italia fără ca autoritățile elvețiene să fi obținut mai întâi garanții individuale de la autoritățile italiene că reclamanții vor fi preluați într-o manieră adaptată vârstei copiilor și că familia va fi menținută împreună.

5.3. Proceduri referitoare la condițiile de primire a solicitanților de azil

În temeiul legislației UE, în termen de 15 de zile de la depunerea unei cereri de azil, solicitanții de azil trebuie să fie informați cu privire la avantajele la care au dreptul și la eventualele obligații pe care trebuie să le respecte în ceea ce privește condițiile de primire [articolul 5 din Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE)]. De asemenea, trebuie furnizate informații privind asistența judiciară sau asistența disponibilă. Informațiile trebuie furnizate într-o limbă pe care persoana o înțelege sau se presupune în mod rezonabil că o înțelege. Solicitanții de azil au dreptul de a contesta deciziile autorităților de a nu acorda avantaje (articolul 26 din Directiva privind condițiile de primire).

([279]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011.

([280]) CEDO, *Tarakhel împotriva Elveției* (Marea Cameră), nr. 29217/12, 4 noiembrie 2014.

Nerespectarea obligațiilor care decurg din Directiva privind condițiile de primire poate fi considerată încălcare a legislației UE care dă naștere daunelor *Francovich* (vezi introducerea la acest manual) și/sau poate determina încălcarea articolului 3 din Convenție ([281]).

> Exemplu: Atât CEDO, cât și CJUE au considerat în cauzele *M.S.S.* și, respectiv, *N.S. și M.E.* că deficiențele sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților de azil în statul membru responsabil au dus la tratament inuman și degradant care contravine articolului 3 din Convenție sau articolului 4 din Carta UE ([282]).

5.4. Proceduri de returnare

În cadrul legislației UE, Directiva privind returnarea (2008/115/CE) prevede anumite garanții privind emiterea deciziilor de returnare (articolele 6, 12 și 13) și acordă prioritate utilizării plecărilor voluntare față de îndepărtările forțate (articolul 7).

În conformitate cu articolul 12 din directivă, deciziile de returnare, precum și deciziile de interzicere a reintrării trebuie scrise într-o limbă pe care persoana o poate înțelege sau pe care se poate presupune în mod rezonabil că o înțelege, incluzând informații referitoare la căile de atac disponibile. În acest scop, statele membre ale UE au obligația de a publica fișe de informații cel puțin în cele cinci limbi cele mai comune pentru grupurile de migranți specifice statului membru respectiv. Articolul 13 din Directiva privind returnarea prevede că resortisanților țărilor terțe trebuie să li se acorde dreptul la o cale de atac sau la o revizuire a unei decizii de îndepărtare în fața unei autorități judiciare sau administrative competente sau a unui alt organism independent competent care are competența de a suspenda temporar măsura de îndepărtare, pe parcursul desfășurării unei astfel de revizuiri. Resortisantul țării terțe ar trebui să

([281]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011; CEDO, *N.H. și alții împotriva Franței*, nr. 28820/13, 75547/13 și 13114/15, 2 iulie 2020.

([282]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011; CJUE, *N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department* și *M. E. și alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011, punctul 86.

aibă posibilitatea de a obține consultanță juridică, reprezentare și, dacă este necesar, asistență lingvistică, gratuit, în conformitate cu normele stabilite în dreptul intern.

Exemplu: Cauza *FMS și alții* ([283]) viza solicitanți de azil afgani și iranieni respinși aflați în custodie publică într-o zonă de tranzit din Ungaria, situată la frontiera sudică a țării cu Serbia. După ce le-au fost respinse cererile de azil ca fiind inadmisibile în conformitate cu legislația maghiară, acestora li s-au emis decizii de returnare, cerându-li-se să se întoarcă în Serbia. Cu toate acestea, Serbia a refuzat să îi readmită pe motiv că nu au fost îndeplinite condițiile stabilite în acordul de readmisie UE-Serbia (reclamanții au intrat în Ungaria prin zonele de tranzit, și nu în mod ilegal). Ulterior, autoritățile maghiare au modificat țările de destinație din deciziile inițiale de returnare, înlocuindu-le cu țările de origine corespunzătoare ale persoanelor. CJUE a clarificat că modificarea țării de destinație în decizia inițială de returnare este substanțială într-atât încât trebuie considerată drept o nouă decizie de returnare. Împotriva unei astfel de decizii trebuie să existe o cale de control judiciar efectivă. În general, CJUE a susținut, de asemenea, că, deși statele membre pot prevedea ca deciziile de returnare să fie contestate în fața autorităților extrajudiciare [articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind returnarea], o persoană care face obiectul unei decizii de returnare trebuie, într-o anumită etapă a procedurii, să poată contesta legalitatea acesteia în fața a cel puțin unui organism judiciar, în conformitate cu dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, garantat de articolul 47 din Carta UE. În absența unor norme naționale care să prevadă o astfel de cale de control judiciar, instanța națională are dreptul să audieze o acțiune în vederea contestării deciziei de returnare.

Articolul 9 din directivă prevede că deciziile de îndepărtare trebuie amânate dacă ar încălca principiul nereturnării, iar persoanele intentează o cale de atac cu efect suspensiv. În plus, îndepărtarea poate fi amânată din motive specifice persoanei, cum ar fi starea de sănătate, și din cauza obstacolelor tehnice în calea îndepărtării. Dacă îndepărtarea este amânată, statele membre ale UE trebuie să confirme în scris că acțiunea de executare este amânată (articolul 14).

([283]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 110-123 și 124-130.

Directiva privind returnarea nu se aplică resortisanților țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților UE care s-au mutat într-un alt stat membru al UE sau altor resortisanți din SEE/Elveția a căror situație este reglementată de Directiva privind libera circulație (2004/38/CE). Directiva privind libera circulație stabilește garanții procedurale în contextul restricțiilor privind intrarea și ședera pe motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică. Trebuie să existe acces la proceduri judiciare și, dacă este cazul, la proceduri administrative atunci când se iau astfel de decizii (articolele 27, 28 și 31). Persoanele fizice trebuie să primească o notificare scrisă a deciziilor și trebuie să fie în măsură să înțeleagă conținutul și implicațiile. Notificarea trebuie să specifice aspectele procedurale privind depunerea contestației, precum și termenele (articolul 30). Resortisanții turci beneficiază de protecție comparabilă ([284]).

În temeiul Convenției, pe lângă considerentele referitoare la articolul 13 din Convenție, la articolul 1 din Protocolul nr. 7 la convenție sunt prevăzute garanții specifice care trebuie respectate în cazul expulzării străinilor care au reședință *legală*. În plus, CEDO a susținut că articolul 8 conține garanții procedurale pentru a preveni atingerea arbitrară adusă dreptului la viață privată și de familie. Acest lucru poate fi relevant pentru persoanele care se află într-o anumită țară de ceva timp și pot să-și fi dezvoltat viața privată și de familie acolo sau care pot să fie implicate în proceduri judiciare în statul respectiv. Viciile privind aspectele procedurale ale procesului decizional prevăzut la articolul 8 pot duce la încălcarea articolului 8 alineatul (2), pe baza faptului că decizia nu a fost conformă cu legea.

Exemplu: Cauza *C.G. și alții împotriva Bulgariei* ([285]) se referă la un rezident pe termen lung care a fost îndepărtat din motive de securitate națională pe baza unui raport secret de supraveghere clasificat. CEDO a susținut că o procedură netransparentă, precum cea utilizată în cazul reclamantului, nu este considerată o evaluare completă și semnificativă, în conformitate cu articolul 8 din Convenție. În plus, instanțele bulgare au refuzat să strângă dovezi pentru a confirma sau a infirma acuzațiile aduse împotriva reclamantului, iar deciziile lor au fost formaliste. Prin urmare, cazul reclamantului nu a fost corespunzător audiat sau examinat, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Protocolul nr. 7.

([284]) Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere CEE-Turcia.

([285]) CEDO, *C.G. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 1365/07, 24 aprilie 2008.

Exemplu: Atât cauza *Anayo*, cât și cauza *Saleck Bardi* ([286]) au vizat returnarea unor resortisanți ai unor țări terțe, în care au fost implicați copii. CEDO a constatat încălcarea articolului 8 din Convenție în sensul că au existat vicii în ceea ce privește procesul decizional, cum ar fi neluarea în considerare a interesului superior al copilului sau lipsa de coordonare între autorități în stabilirea unui astfel de interes.

Măsurile de îndepărtare aplicate în grabă, care împiedică în esență examinarea judiciară a legalității unei măsuri de îndepărtare din cauza termenului mult prea scurt, fac ineficiente și indisponibile căile de atac existente, încălcându-se astfel articolul 13 din Convenție ([287]).

5.5. Asistență judiciară în procedurile de azil și de returnare

Accesul la asistență judiciară este o piatră de temelie a accesului la justiție. Fără acces la justiție, drepturile persoanelor nu pot fi protejate în mod eficient ([288]). Sprijinul juridic este deosebit de important în procedurile de azil și de returnare, în care barierele lingvistice pot îngreuna înțelegerea de către persoanele în cauză a procedurilor adesea complexe sau puse în aplicare rapid.

În temeiul Convenției, dreptul de acces la o instanță decurge din dreptul la un proces echitabil garantat în temeiul articolului 6 din Convenție, care are o poziție importantă în orice democrație ([289]). După cum s-a menționat deja, articolul 6 a fost considerat inaplicabil procedurilor de azil și imigrare, deoarece procedurile nu se referă la stabilirea dreptului sau a obligației civile a unei persoane sau a unei acuzații în materie penală ([290]). Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă că principiile de acces la instanță pe care CEDO le-a dezvoltat în temeiul articolului 6 din Convenție nu sunt relevante pentru articolul 13. În ceea

([286]) CEDO, *Anayo împotriva Germaniei*, nr. 20578/07, 21 decembrie 2010; CEDO, *Saleck Bardi împotriva Spaniei*, nr. 66167/09, 24 mai 2011.

([287]) CEDO, *Moustahi împotriva Franței*, nr. 9347/14, 25 iunie 2020, punctele 156-164.

([288]) Pentru mai multe informații, vezi FRA (2010), *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

([289]) CEDO, *Airey împotriva Irlandei*, nr. 6289/73, 9 octombrie 1979.

([290]) CEDO, *Maaouia împotriva Franței* (Marea Cameră), nr. 39652/98, 5 octombrie 2000, punctul 38.

ce privește garanțiile procedurale, cerințele de la articolul 13 sunt mai puțin stricte decât cele de la articolul 6, dar însăși esența unei căi de atac în sensul articolului 13 este că aceasta ar trebui să implice o procedură accesibilă.

Exemplu: În cauza *G.R. împotriva Țărilor de Jos* ([291]), Curtea a constatat încălcarea articolului 13 din Convenție în ceea ce privește accesul efectiv la procedura administrativă pentru obținerea unui permis de ședere. Aceasta a menționat că, deși este prevăzută prin legislație, procedura administrativă pentru obținerea unui permis de ședere și pentru scutirea de la plata taxelor legale nu a fost disponibilă în practică, deoarece taxa administrativă a fost disproporțională în raport cu venitul real al familiei reclamantului. De asemenea, Curtea a subliniat atitudinea formalistă a ministrului competent, care nu a examinat pe deplin lipsurile materiale ale reclamantului. Curtea a reiterat că principiile de acces la instanță dezvoltate în temeiul articolului 6 au fost, de asemenea, relevante pentru articolul 13. Prin urmare, această suprapunere trebuia interpretată ca necesitând o procedură accesibilă.

În jurisprudența sa, CEDO a făcut trimitere la recomandările Consiliului Europei privind asistența judiciară pentru facilitarea accesului la justiție, în special pentru persoanele foarte sărace ([292]).

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([293]), CEDO a reținut că reclamantul nu dispunea de mijloace practice pentru a plăti un avocat în Grecia, unde a fost returnat; acesta nu primise informații privind accesul la organizații care oferă consultanță juridică și îndrumare. Împreună cu penuria de avocați din domeniul asistenței judiciare, această situație a făcut ca sistemul elen de asistență judiciară în ansamblu să fie ineficient în practică. CEDO a constatat încălcarea articolului 13 din Convenție, coroborat cu articolul 3.

([291]) CEDO, *G.R. împotriva Țărilor de Jos*, nr. 22251/07, 10 ianuarie 2012, punctele 49 și 50.

([292]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Recomandarea nr. (81) 7 cu privire la mijloacele de facilitare a accesului la justiție, adoptată la 14 mai 1981; CEDO, *Siałkowska împotriva Poloniei*, nr. 8932/05, 22 martie 2007.

([293]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011, punctul 319.

În cadrul legislației UE, Carta UE marchează un punct de referință pentru dezvoltarea dreptului la asistență judiciară și asistență în temeiul legislației UE. În conformitate cu articolul 51, Carta se aplică numai când statele membre ale UE pun în aplicare legislația UE. Articolul 47 din Cartă prevede că „[o]rice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată" și că „[a]sistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție".

Cazurilor de azil și imigrație li se aplică dreptul la o audiere echitabilă în temeiul legislației UE, ceea ce nu este cazul în temeiul Convenției. Includerea asistenței juridice la articolul 47 din Carta UE reflectă semnificația sa istorică și constituțională. Explicația referitoare la articolul 47 cu privire la dispoziția sa de asistență juridică menționează jurisprudența de la Strasbourg – în special cauza *Airey* ([294]). Asistența juridică în cazurile de azil și imigrație este o parte esențială a nevoii de a avea o cale de atac eficientă și o audiere echitabilă.

5.5.1. Asistență judiciară în procedurile de azil

În cadrul legislației UE, articolul 22 alineatul (1) din Directiva privind procedurile de azil permite solicitanților să se consulte cu un consilier juridic în chestiuni referitoare la cererile lor. În conformitate cu articolul 20 din directivă, în cazul unei decizii negative a administrației, statele membre ale UE trebuie să se asigure că solicitanții beneficiază de asistență juridică și reprezentare gratuite pentru a putea introduce o cale de atac, precum și pentru audierea căii de atac. Nu se pot acorda asistență juridică gratuită și/sau reprezentare gratuită pentru căile de atac care nu au perspective reale de succes [articolul 20 alineatul (3)]. Statele membre ale UE pot solicita îndeplinirea anumitor condiții, cum ar fi aspectele monetare sau termenele (articolul 21).

Articolul 23 din directivă prevede, de asemenea, domeniul de aplicare al asistenței juridice și al reprezentării, inclusiv autorizarea consilierului juridic de a avea acces la informațiile din dosarul solicitantului, precum și accesul efectiv la client în cazul în care acesta este deținut sau reținut într-o zonă restricționată, precum centrele specializate de cazare pentru persoanele luate în

([294]) CEDO, *Airey împotriva Irlandei*, nr. 6289/73, 9 octombrie 1979.

custodie publică sau zonele de tranzit. Solicitanților li se permite să aducă la interviul personal de azil un consilier juridic sau alt consilier admis ca atare în temeiul legislației naționale.

În *Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures* ([295]), **Consiliul Europei** recunoaște, de asemenea, dreptul la asistență judiciară și asistență.

5.5.2. Asistență judiciară în procedurile de returnare

În temeiul legislației UE, acordarea de asistență judiciară nu se limitează la procedurile de azil, ci include și procedurile de returnare. Acest lucru este notabil deoarece permite persoanelor să solicite controlul judiciar al unei decizii de îndepărtare. Este posibil ca unele persoane care au primit o decizie de returnare adoptată în temeiul Directivei privind returnarea să nu fi avut niciodată la dispoziție o cale de atac sau o examinare judiciară a cererilor lor. Este posibil ca unele dintre aceste persoane să fi format familii în timpul cât au stat în statul membru al UE și vor necesita acces la o instanță care să stabilească dacă decizia de returnare este compatibilă cu drepturile omului. Având în vedere acest lucru, articolul 13 alineatul (4) din Directiva privind returnarea prevede că statele membre ale UE „garantează acordarea gratuită, la cerere, de asistență juridică și/sau reprezentare" în conformitate cu legislația națională aplicabilă și în condițiile prevăzute la articolul 15 alineatele (3)-(6) din Directiva 2005/85/CE (vezi secțiunea 5.5.1).

Aceste dispoziții menționează că asistența judiciară trebuie pusă la dispoziție la cerere. Acest lucru presupune informarea persoanelor cu privire la acordarea de asistență judiciară într-un limbaj clar și simplu pe care îl înțeleg, întrucât, în caz contrar, normele ar deveni lipsite de sens și ar împiedica accesul efectiv la justiție.

În Twenty Guidelines on Forced Return (orientarea 9), **Consiliul Europei** prevede, de asemenea, asistență judiciară în contextul returnării ([296]).

([295]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures, adoptat la 1 iulie 2009.

([296]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, adoptate la 4 mai 2005.

5.5.3. Asistență judiciară pentru contestarea condițiilor de primire

În temeiul legislației UE, o decizie de refuzare a sprijinului pentru azil luată în temeiul Directivei privind condițiile de primire (2013/33/UE) poate fi contestată de persoana în cauză (articolul 26 din directivă). În cazul unei căi de atac sau al unei revizuiri, statele membre ale UE trebuie să asigure asistență judiciară și reprezentare gratuite în măsura în care o astfel de asistență este solicitată și dacă este necesară pentru a se asigura accesul efectiv la justiție. În temeiul Directivei privind condițiile de primire, statele membre ale UE pot impune limitări similare asistenței judiciare, astfel cum prevede Directiva privind procedurile de azil pentru revizuirea deciziilor în materie de azil.

Puncte principale

- Legislația UE impune proceduri echitabile și eficiente în contextul examinării unei cereri de azil și al examinării returnărilor (vezi secțiunile 5.1.1 și 5.4).
- Articolul 13 din Convenție impune o cale de atac eficientă în fața unei autorități naționale, cu privire la orice plângere demonstrabilă în temeiul oricărei dispoziții din Convenție sau din protocoalele la aceasta. În contextul imigrației, este necesară o examinare independentă și riguroasă a oricărei cereri în cazul în care există motive substanțiale pentru a se teme de un risc real de a fi tratată într-un mod contrar articolului 2 sau articolului 3 din Convenție în cazul expulzării sau extrădării unei persoane (vezi secțiunea 5.1.2).
- Articolul 13 din Convenție prevede o cale de atac cu efect suspensiv automat în cazul în care o persoană pretinde că punerea în aplicare a unei măsuri de returnare ar putea-o expune unui risc real de încălcare a articolului 2 sau 3 din Convenție, având în vedere natura ireversibilă a prejudiciului pe care l-ar putea suferi. În cazurile în care nu există niciun risc de astfel de prejudicii, Convenția prevede ca persoana să aibă posibilitatea efectivă de a contesta decizia de expulzare prin solicitarea unei examinări suficient de amănunțite a plângerilor sale, efectuată de o instanță națională independentă și imparțială (vezi secțiunea 5.1.3).
- Articolul 47 din Carta UE prevede o cale de atac judiciară și conține garanții mai extinse în materie de echitate decât articolul 13 din Convenție (vezi secțiunea 5.1.2).
- Există garanții procedurale în temeiul legislației UE în ceea ce privește dreptul la sprijin și la avantaje și retragerea acestora pentru solicitanții de azil (vezi secțiunea 5.3).
- Lipsa asistenței judiciare poate ridica o problemă în temeiul articolului 13 din Convenție, precum și al articolului 47 din Carta UE (vezi secțiunea 5.5).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

6 Viața privată și de familie și dreptul la căsătorie

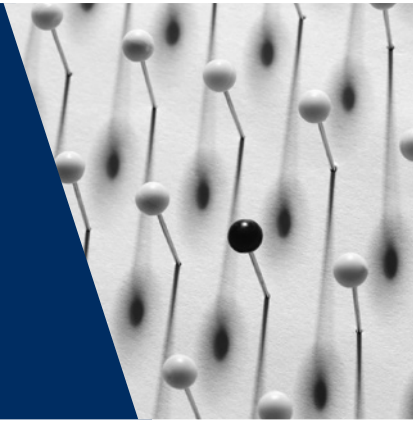

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 9 (dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie) Council Resolution (1997) on measures to be adopted on the combating of marriages of convenience	**Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie**	Convenția, articolul 12 (dreptul la căsătorie) CEDO, *O'Donoghue și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 34848/07, 2010 (obstacole în calea dreptului la căsătorie) CEDO, *Schembri împotriva Maltei* (dec.), nr. 66297/13, 2017 (căsătorie considerată neautentică)
Carta UE, articolul 7 (respectarea vieții private și de familie) **Membrii de familie ai resortisanților SEE care își exercită drepturi de liberă circulație:** Directiva privind libera circulație (2004/38/CE) CJUE, *Coman* (Marea Cameră), C-673/16, 2018 (căsătorie între persoane de același sex) CEJ, *Metock* (Marea Cameră), C-127/08, 2008 (nu este necesară șederea legală anterioară a unui membru al familiei resortisantului unei țări terțe în statele membre ale UE)	**Regularizarea familiei**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) CEDO, *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, nr. 50435/99, 2006 (interesul suprem al copilului) CEDO, *Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei*, nr. 265/07, 2008 (legăturile puternice ale soțului nigerian cu țara sa de origine) CEDO, *Nunez împotriva Norvegiei*, nr. 55597/09, 2011 (viața de familie din Norvegia)

UE	Subiectele abordate	CoE
CEJ, *Carpenter*, C-60/00, 2002 (soția resortisant al unei țări terțe poate rămâne cu copiii în țara de origine a soțului când soțul se mută într-un alt stat membru al UE) CEJ, *Statul olandez împotriva Ann Florence Reed*, C-59/85, 1986 (partenerii necăsătoriți) CJUE, *Zambrano* (Marea Cameră), C-34/09, 2011 (copii expuși riscului de a pierde beneficiile cetățeniei UE) CJUE, *Dereci* (Marea Cameră), C-256/11, 2011 (soțul și copiii) **Membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii:** Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE) (în mod normal, membrul de familie trebuie să depună solicitarea din afara țării)		
Membrii de familie ai resortisanților SEE care își exercită drepturi de liberă circulație: Directiva privind libera circulație (2004/38/CE) CJUE, *Noorzia*, C-338/13, 2014 (vârsta minimă pentru depunerea unei cereri de reîntregire a familiei) CJUE, *Chakroun*, C-578/08, 2010 (nu contează dacă familia a fost creată înainte sau după sosirea resortisantului țării terțe) **Membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii:** Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE)	Reîntregirea familiei	Convenția, articolul 14 (protecția împotriva discriminării) coroborat cu articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) CEDO, *Biao împotriva Danemarcei* (Marea Cameră), nr. 38590/10, 2016 (discriminare indirectă) CEDO, *Tuquabo-Tekle și alții împotriva Țărilor de Jos*, nr. 60665/00, 2006 (copiii lăsați în urmă) CSE, articolul 19 alineatul (6) (reîntregirea familiei lucrătorilor străini)

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 7 (respectarea vieții private și de familie)	**Protecția împotriva expulzării**	Convenția, articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie)
Membrii de familie ai resortisanților SEE care își exercită drepturi de liberă circulație: Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), articolul 13 **Membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii:** Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE), articolul 15	*Cazuri de rupere a relațiilor*	CEDO, *Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, nr. 10730/84, 1988 (păstrarea legăturii cu copiii)
Membrii de familie ai resortisanților SEE care își exercită drepturi de liberă circulație: Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), articolele 27-33 **Membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii:** Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE), articolul 6 alineatul (2)	*Cazuri de condamnare penală*	CEDO, *Boultif împotriva Elveției*, nr. 54273/00, 2001 (criterii de evaluare a proporționalității expulzării) CEDO, *Üner împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 46410/99, 2006 (criterii de evaluare a barierelor care derivă din dreptul la viață familială și privată) CEDO, *Assem Hassan Ali împotriva Danemarcei*, nr. 25593/14, 2018 (criterii privind interesul superior al copilului și prevenirea tulburărilor sau a criminalității)

Introducere

Acest capitol analizează dreptul la respectarea vieții private și de familie și dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie. Acesta analizează, de asemenea, aspecte legate de regularizarea familiei și reîntregirea familiei, precum și garanții pentru păstrarea unității familiei.

În temeiul Convenției, dreptul la respectarea „vieții private și de familie” este garantat de articolul 8. Noțiunea de „viață privată” este largă și este dificil de stabilit o definiție exhaustivă a termenului. Acoperă integritatea fizică și psihologică a unei persoane, dreptul la dezvoltare personală și dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte ființe umane și cu lumea exterioară ([297]). Pe lângă posibila „viață de familie”, expulzarea unui migrant stabilit poate constitui interferență cu dreptul său la respectarea „vieții private”, care poate sau nu să fie justificată, în funcție de faptele care constituie cazul. Dacă este sau nu oportun ca instanța să se concentreze asupra aspectului „vieții de familie”, și nu asupra „vieții private”, va depinde de circumstanțele fiecărui caz în parte ([298]).

> Exemplu: În cauza *Omojudi împotriva Regatului Unit* ([299]), CEDO a reafirmat că articolul 8 din Convenție protejează, de asemenea, dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte ființe umane și cu lumea exterioară și ar putea cuprinde, de asemenea, aspecte ale identității sociale a unui individ. Trebuie acceptat că totalitatea legăturilor sociale dintre migranții stabiliți și comunitatea în care aceștia trăiesc face parte din conceptul de „viață privată” în sensul articolului 8, indiferent de existența unei „vieți de familie”.

În cadrul legislației UE, Carta UE consacră dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie (articolul 9) și dreptul la respectarea vieții private și de familie (articolul 7) și, de asemenea, protejează drepturile copilului (articolul 24), în special dreptul de a menține contactul cu ambii părinți [articolul 24 alineatul (3)].

În ceea ce privește migrația, prima măsură privind libera circulație a persoanelor, adoptată în urmă cu 50 de ani [Regulamentul (CEE) nr. 1612/68, abrogat și înlocuit de Regulamentul (UE) nr. 492/2011], includea dreptul explicit al unui lucrător migrant european de a fi însoțit nu numai de soțul sau soția sa și de copiii sub vârsta de 21 de ani, ci și de copiii aflați în întreținere indiferent de vârsta lor și de părinți și bunici aflați în întreținere. În prezent, sunt incluși partenerii înregistrați și trebuie facilitate admiterea și autorizarea altor membri ai familiei. Naționalitatea membrilor familiei a fost și este irelevantă

([297]) CEDO, *Pretty împotriva Regatului Unit*, nr. 2346/02, 29 aprilie 2002, punctul 61.

([298]) CEDO, *A.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 8000/08, 20 septembrie 2011; CEDO, *Maslov împotriva Austriei* (Marea Cameră), nr. 1638/03, 23 iunie 2008; CEDO, *Üner împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 46410/99, 18 octombrie 2006.

([299]) CEDO, *Omojudi împotriva Regatului Unit*, nr. 1820/08, 24 noiembrie 2009, punctul 37.

pentru exercitarea acestui drept. Deoarece majoritatea politicilor naționale în domeniul imigrației urmăresc să restricționeze circulația resortisanților țărilor terțe, numeroase litigii de la nivelul UE au implicat drepturile membrilor de familie ai resortisanților țărilor terțe, mai degrabă decât drepturile resortisanților SEE înșiși.

Întrebarea la care CJUE trebuie să răspundă este dacă restricțiile privind migrația familială pot acționa sau nu ca măsură de descurajare a cetățenilor UE de la a-și exercita drepturile la liberă circulație sau dacă vor împiedica exercitarea cetățeniei UE. În mod paradoxal, în multe state membre ale UE, resortisanții UE care își exercită drepturile de liberă circulație beneficiază de drepturi mult mai însemnate în ceea ce privește reîntregirea familiei decât resortisanții din respectivele state membre. Reîntregirea familiei pentru resortisanții UE care nu și-au exercitat drepturile de liberă circulație este reglementată de legislația națională, care este în continuare mai restrictivă în unele state membre ale UE.

Există, de asemenea, dispoziții speciale pentru membrii de familie ai cetățenilor turci în temeiul articolului 7 din Decizia nr. 1/80 adoptată în temeiul Acordului de la Ankara. Prin adoptarea la nivelul UE a Directivei privind rezidenții pe termen lung (2003/109/CE) și a Directivei privind reîntregirea familiei (2003/86/CE privind membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii – respectiv membrul de familie din UE care solicită reîntregirea familiei), s-a extins acțiunea UE în acest domeniu.

În cele din urmă, refugiaților li se acordă de mult timp privilegii speciale pentru reîntregirea familiei în statele europene, având în vedere imposibilitatea de a se întoarce în țara lor de origine pentru a-și continua viața de familie. În acest sens, în capitolul V din Directiva privind reîntregirea familiei sunt prevăzute dispoziții speciale pentru refugiați.

6.1. Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie

Dreptul la căsătorie este consacrat la articolul 12 din Convenție și în legislația UE la articolul 9 din Carta UE. Acesta se referă la dreptul de a forma o relație maritală și o familie. Acesta este destul de diferit de dreptul la respectarea vieții de familie, ceea ce implică o relație de familie existentă atunci când se solicită autorizație de imigrare.

Statele europene au instituit restricții privind dreptul la căsătorie, deoarece căsătoriile de conveniență sunt considerate un mod de eludare a controalelor imigrației.

O **căsătorie de conveniență** (sau o căsătorie fictivă) este o căsătorie contractată cu unicul scop de a permite persoanei în cauză să intre sau să își aibă reședința într-un stat membru al UE ([300]) și fără intenția de a coabita sau de a împărtăși celelalte caracteristici sociale ale căsătoriei. Facilitarea căsătoriei de conveniență constituie infracțiune în multe jurisdicții.

Căsătoriile forțate apar atunci când unul dintre soți sau ambii nu doresc căsătoria. Căsătoria forțată este recunoscută, la nivel internațional, ca încălcare a drepturilor omului și ca formă de violență bazată pe gen ([301]). Constrângerea unei persoane la o căsătorie forțată constituie, de asemenea, infracțiune în multe jurisdicții. În practică, poate fi dificil să se facă distincția între o căsătorie forțată și o căsătorie de conveniență, în special în cazul **„căsătoriilor aranjate”**, un termen care poate acoperi o varietate de situații, de la ceva apropiat de o căsătorie forțată la un sistem prin care soțul sau soția alege în mod liber și voluntar un partener dintr-o listă scurtă de candidați propuși de familiile lor, după o analiză atentă a potrivirii lor ([302]). Există, de asemenea, o legătură strânsă între căsătoria forțată și **căsătoria copiilor**.

În cadrul legislației UE, incidența percepută a căsătoriilor de conveniență în scopuri de imigrație a dus la adoptarea la nivelul UE a Rezoluției 97/C382/01 a Consiliului. Această rezoluție reflectă preocuparea statelor europene cu privire la căsătoriile de conveniență și factorii care ar putea oferi motive de a crede că o căsătorie a fost una de conveniență.

Legislația privind libera circulație a persoanelor este în general discretă în ceea ce privește posibilitățile de autorizare a imigrației pentru un logodnic/o logodnică, preferând să se concentreze asupra regularizării sau reîntregirii familiei. Numai principiul nediscriminării s-ar aplica în cazul persoanelor care solicită admiterea viitorilor soți/viitoarelor soții din străinătate.

([300]) Articolul 1 din Council Resolution of 4 December 1997 on measures to be adopted on the combating of marriages of convenience, JO 1997 C 382/1; Directiva privind reîntregirea familiei, articolul 16 alineatul (2) litera (b).

([301]) Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), 2011, CETS nr. 210.

([302]) Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară, Resolution 1468 (2005) on forced marriages and child marriages, adoptată la 5 octombrie 2005; Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară, Resolution 2233 (2018) on forced marriages, adoptată la 28 iunie 2018.

În temeiul Convenției, din jurisprudența CEDO rezultă că un stat poate impune în mod corespunzător condiții rezonabile privind dreptul la căsătorie al unui resortisant al unei țări terțe, pentru a stabili dacă propunerea de căsătorie este una de conveniență și pentru a o preveni. În consecință, un stat nu încalcă neapărat articolul 12 din Convenție dacă supune controlului căsătoriile cu resortisanții străini, pentru a stabili dacă sunt sau nu căsătorii de conveniență. Acesta poate include cerința ca resortisanții străini să notifice autoritățile cu privire la o căsătorie preconizată și, dacă este necesar, să le solicite să prezinte informații relevante privind statutul lor de imigrant și autenticitatea căsătoriei. Cu toate acestea, CEDO a constatat că, deși nu este în mod inerent inacceptabilă, cerința ca persoanele supuse controlului imigrației să depună o cerere pentru un certificat de aprobare înainte de a li se permite să se căsătorească în Regatul Unit a generat o serie de preocupări serioase.

Exemplu: Cauza *O'Donoghue împotriva Regatului Unit* ([303]) a vizat impedimentele în calea încheierii unei căsătorii care au fost puse de Regatul Unit. Persoanele supuse controlului imigrației au fost obligate să obțină permisiunea autorităților de imigrare înainte de a putea încheia o căsătorie cu valabilitate civilă, cu excepția cazului în care persoanele au optat să se căsătorească într-o ceremonie oficiată de Biserica Anglicană. CEDO a constatat că sistemul nu era corelat în mod rațional cu obiectivul declarat de reducere a incidenței căsătoriilor fictive, deoarece, la data deciziei de eliberare sau nu a certificatului necesar, criteriul determinant luat în considerare era doar statutul de imigrant al reclamantului individual și nu s-au efectuat investigații cu privire la autenticitatea căsătoriei. CEDO a constatat că sistemul a încălcat articolul 12 din Convenție. De asemenea, a fost considerat discriminatoriu pe motive de religie, deoarece numai căsătoriile oficiate de Biserica Anglicană erau scutite de obligația de a obține un certificat de aprobare. Curtea a constatat, de asemenea, că taxele percepute pentru astfel de certificate erau excesiv de mari și că nu existau scutiri sau reduceri de taxe pentru persoanele nevoiașe.

Exemplu: Cauza *Schembri împotriva Maltei* ([304]) a vizat un resortisant maltez care a întâlnit un cetățean pakistanez de origine afgană după ce acesta a fost eliberat din serviciul de custodie publică pentru imigranți, în care fusese ținut pentru motive de intrare ilegală. Acesta s-a mutat ilegal

([303]) CEDO, *O'Donoghue și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 34848/07, 14 decembrie 2010.

([304]) CEDO, *Schembri împotriva Maltei* (dec.), nr. 66297/13, 19 septembrie 2017.

în Italia. Cei doi au ținut legătura și s-au căsătorit. Soțul a solicitat viză la Ambasada Maltei la Roma. Malta i-a respins cererea deoarece acesta a minți cu privire la statutul șederii sale în Italia. Ulterior s-a constatat că autoritățile suspectau o căsătorie de conveniență. CEDO a respins argumentul reclamantului potrivit căruia exista o încălcare a articolului 8 din Convenție, deoarece această dispoziție nu protejează căsătoriile de conveniență. Curtea a concluzionat că respectiva căsătorie nu era autentică și că nu exista o relație de atașament în sensul aplicării articolului 8.

6.2. Regularizarea familiei

Regularizarea familiei are loc când susținătorul reîntregirii cu drept de reședință dorește să regularizeze – în calitate de membru al familiei – situația unui membru al familiei care se află deja fie în altă calitate, fie în situație de ședere ilegală pe teritoriul statului în cauză.

În cadrul legislației UE, normele prevăzute în Directiva privind libera circulație (2004/38/CE) se aplică resortisanților țărilor terțe care sunt membri de familie ai resortisanților UE și care și-au exercitat dreptul la liberă circulație. Membrii de familie care se califică sunt soții, copiii cu vârsta sub 21 de ani, copiii cu vârsta peste 21 de ani, dar care se află în întreținere, ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului [articolul 2 alineatul (2)], precum și, în circumstanțe specifice, „orice alți membri de familie" [articolul 3 alineatul (2)]. În temeiul Acordului privind SEE și al Acordului UE-Elveția, dreptul la liberă circulație aplicat la nivelul Uniunii se extinde la întreaga zonă geografică reglementată de cele două acorduri. Cu toate acestea, categoria membrilor de familie care se califică este oarecum mai restrictivă, astfel cum se arată în tabelul 7.

Tabelul 7: Resortisanți ai unor țări terțe membri de familie ai resortisanților SEE și ai resortisanților elvețieni

Directiva privind libera circulație (articolul 2)	Soț (inclusiv de același sex)
	Partener înregistrat, dacă legislația statului membru gazdă consideră parteneriatele înregistrate echivalente căsătoriei
	Descendenții direcți de cel mult 21 de ani ai resortisantului UE sau care se află în întreținerea sa, precum și descendenții direcți ai soțului sau ai partenerului înregistrat
	Ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului înregistrat

Acordul privind SEE, (anexa V) (*)	Soț sau partener civil Descendenții direcți de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținerea resortisantului SEE ori a soțului sau a partenerului înregistrat Ascendenții direcți care se află în întreținere ai resortisantului SEE ori ai soțului sau partenerului înregistrat
Acordul UE-Elveția, (anexa I, articolul 3)	Soțul sau partenerul necăsătorit înregistrat al unui cetățean UE sau AELS Un descendent direct de cel mult 21 de ani al unui cetățean UE sau AELS ori al soțului sau partenerului său necăsătorit înregistrat Un ascendent al unui cetățean UE sau AELS și al soțului sau partenerului său necăsătorit înregistrat

(*) Decizia nr. 158/2007 (7 decembrie 2007) a Comitetului mixt al SEE a încorporat Directiva privind libera circulație în cadrul Acordului privind SEE.

CJUE a furnizat clarificări cu privire la noțiunea de „soț" și „alți membri ai familiei".

Exemplu: Cauza *Coman* ([305]) îi privește pe dl Coman, cetățean român, și pe dl Hamilton, cetățean american, care au coabitat timp de patru ani în Statele Unite, înainte de a se căsători în Belgia. Pe baza Directivei privind libera circulație, aceștia au solicitat autorităților române să le elibereze documentele necesare pentru a permite cuplului să lucreze și să locuiască permanent în România. Cu toate acestea, autoritățile române au refuzat să acorde dlui Hamilton dreptul de ședere pe motiv că în România, care nu recunoaște căsătoria între persoane de același sex, nu era considerat „soț" al unui cetățean UE. CJUE a concluzionat că, deși statele membre ale UE au libertatea de a autoriza sau nu căsătoria între persoane de același sex, acestea nu pot să obstrucționeze libertatea de ședere a unui cetățean UE prin refuzul de a acorda soțului acestuia de același sex (în acest caz un resortisant al unei țări terțe) un drept derivat de ședere pe teritoriul lor. Curtea a recunoscut că trebuie tratate la fel căsătoriile între persoane de același sex ca și căsătoriile între persoane de sex opus, pentru un scop juridic specific, și anume drepturile de reîntregire a familiei ale cetățenilor UE care își exercită drepturi de liberă circulație în UE.

([305]) CJUE, *Relu Adrian Coman și alții împotriva Inspectoratului General pentru Imigrări și a Ministerului Afacerilor Interne* (Marea Cameră), C-673/16, 5 iunie 2018.

Exemplu: În cauza *Rahman* ([306]), CJUE a clarificat că articolul 3 alineatul (2) din Directiva privind libera circulație nu numai că face posibilă, dar obligă, de asemenea, statele membre ale UE să acorde un anumit avantaj cererilor de intrare și de ședere depuse de ceilalți membri de familie ai unui cetățean UE care se află într-o relație de dependență față de acesta și care pot demonstra că această dependență exista la momentul în care au cerut intrarea. Pentru a îndeplini această obligație, statele membre ale UE trebuie să se asigure că legislația lor conține măsuri care permit persoanelor în cauză ca cererea lor de intrare și de ședere să fie examinată în mod corespunzător și cuprinzător și să obțină, în caz de respingere, un refuz motivat, la revizuirea căruia aceștia au dreptul, în fața unei autorități judiciare.

Membrii de familie resortisanți ai unor țări terțe ai resortisanților SEE care și-au exercitat drepturi de liberă circulație se află adesea într-o situație privilegiată în comparație cu resortisanții unor țări terțe care sunt membri de familie ai resortisanților țării în cauză care nu și-au exercitat dreptul la liberă circulație, întrucât statutul lor este reglementat exclusiv de legislația națională. Dreptul de intrare și de ședere al membrilor de familie resortisanți ai unor țări terțe există indiferent de momentul și de modul în care aceștia au intrat în țara-gazdă. Acesta se aplică și persoanelor care au intrat ilegal.

Exemplu: Cauza *Metock* ([307]) îi privește pe soții resortisanți ai unor țări terțe ai unor cetățeni UE care nu sunt resortisanți irlandezi și care își au reședința în Irlanda. Guvernul irlandez a susținut că, pentru a beneficia de Directiva privind libera circulație, soțul resortisant al unei țări terțe trebuie să-și fi avut anterior reședința legală în alt stat membru al UE și că dreptul de intrare și de ședere nu ar trebui acordat persoanelor care au intrat în statul membru gazdă înainte de a deveni soții cetățenilor UE. Curtea a considerat că statele membre ale UE nu pot condiționa dreptul de a trăi împreună în temeiul Directivei privind libera circulație de aspecte precum momentul și locul în care a fost încheiată căsătoria sau de faptul că resortisantul țării terțe și-a avut anterior reședința legală într-un alt stat membru al UE.

([306]) CJUE, *Secretary of State for the Home Department împotriva Rahman și alții* (Marea Cameră), C-83/11, 5 septembrie 2012.

([307]) CEJ, *Metock și alții împotriva Minister for Equality, Justice and Law Reform* (Marea Cameră), C-127/08, 25 iulie 2008, punctele 53, 54 și 58. Hotărârii pronunțate în cauza *Metock* i s-a dat curs de Curtea Supremă Federală a Elveției în decizia sa BGE 136 II 5, 29 septembrie 2009.

Exemplu: În cauza *MRAX* ([308]), CEJ a constatat că este ilegal să se refuze dreptul de ședere în cazul resortisanților unor țări terțe care sunt căsătoriți cu cetățeni UE și care au intrat ilegal în țară după expirarea vizei lor.

De-a lungul timpului, CJUE a extins domeniul de aplicare al drepturilor și libertăților care decurg din tratatele UE la resortisanții UE, prin acordarea, în anumite condiții, a unor drepturi derivate membrilor lor de familie resortisanți ai unor țări terțe.

Exemplu: Cauza *Carpenter* ([309]) a vizat un resortisant al unei țări terțe care era soția unui resortisant al Regatului Unit a cărui activitate consta în furnizarea de servicii, contra cost, în alte state membre ale UE. S-a argumentat cu succes că, dacă soției sale nu i s-ar fi permis să rămână cu el în Regatul Unit și să aibă grijă de copiii lui cât timp el era plecat în deplasare, acestuia i-ar fi fost limitată exercitarea libertății sale de a presta servicii la nivelul UE. În acest caz, Curtea a folosit libertatea de a presta servicii recunoscută la articolul 56 din TFUE pentru a recunoaște drepturile de familie ale unui cetățean al Uniunii care nu a locuit niciodată în străinătate, dar care desfășura activități economice transfrontaliere. CEJ a menționat, de asemenea, dreptul fundamental la respectarea vieții de familie, astfel cum este consacrat la articolul 8 din Convenție.

CJUE a recunoscut că, în anumite circumstanțe, drepturile de ședere pot fi direct legate de statutul de cetățeni ai Uniunii prevăzut la articolul 20 din TFUE, aplicându-l în cazurile în care resortisantul UE nu și-a exercitat niciodată drepturi de liberă circulație.

Exemplu: În cauza *Zambrano* ([310]), CJUE a considerat că resortisanților unor țări terțe părinți a doi copii belgieni – care sunt născuți și crescuți în Belgia și care nu și-au exercitat niciodată drepturi de liberă circulație [prin urmare,

([308]) CEJ, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) împotriva Belgian State*, C-459/99, 25 iulie 2002, punctul 80.

([309]) CEJ, *Mary Carpenter împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-60/00, 11 iulie 2002, punctele 36-46. Vezi și CEJ, *The Queen împotriva Immigration Appeal Tribunal și Surinder Singh, ex parte Secretary of State for Home Department*, C-370/90, 7 iulie 1992, privind posibilitatea de a solicita astfel de drepturi pentru resortisanții UE care se întorc în țara lor de origine.

([310]) CJUE, *Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm)* (Marea Cameră), C-34/09, 8 martie 2011; CEJ, *Kunqian Catherine Zhu și Man Lavette Chen împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-200/02, 19 octombrie 2004, punctele 42-47.

articolul 3 alineatul (1) din Directiva privind libera circulație nu era aplicabil] – nu li se pot refuza permisele de ședere și de muncă, întrucât acest refuz ar avea ca efect privarea copiilor care sunt cetățeni UE de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul lor de cetățeni ai Uniunii (articolul 20 din TFUE).

În cauzele ulterioare, Curtea a subliniat că circulația transfrontalieră în interiorul UE rămâne o condiție prealabilă. În cauza *McCarthy* ([311]), CJUE a stabilit că refuzul de a acorda un permis de ședere în Regatul Unit unui resortisant al unei țări terțe care era soțul unei femei cu dublă cetățenie irlandeză/britanică nu o priva pe aceasta de esența drepturilor sale conferite de cetățenia UE. În cauza *Dereci* ([312]), CJUE a considerat că statele membre ale UE pot refuza un permis de ședere unui membru de familie resortisant al unui stat terț, cu excepția cazului în care un astfel de refuz ar priva cetățeanul UE de beneficiul efectiv al esenței drepturilor sale conferite de cetățenia UE, fapt pe care instanța națională de trimitere trebuie să îl verifice. Pentru a ghida o astfel de evaluare, CJUE a subliniat că, din motive economice sau familiale, dorința de a menține familia împreună nu este suficientă în sine pentru a concluziona că cetățeanul UE va fi obligat să părăsească Uniunea ([313]).

Totuși, aceste hotărâri se referă la circumstanțele specifice ale cazurilor și nu se aplică în toate circumstanțele. De exemplu, un copil care este cetățean al Uniunii trebuie să fie dependent din punct de vedere juridic, financiar sau afectiv de resortisantul unei țări terțe căruia i se refuză dreptul de ședere, deoarece această dependență ar obliga cetățeanul Uniunii să părăsească nu numai teritoriul statului membru al cărui resortisant este, ci și cel al Uniunii Europene în ansamblu ([314]).

Exemplu: În cauza *Iida împotriva Ulm* ([315]), un cetățean japonez s-a mutat în Germania cu soția sa germană și fiica sa minoră. Ulterior, soția și fiica sa s-au mutat în Austria, iar reclamantul a rămas în Germania. Domnul Iida și

([311]) CJUE, *Shirley McCarthy împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-434/09, 5 mai 2011, punctele 49 și 54-56.

([312]) CJUE, *Murat Dereci și alții împotriva Bundesministerium für Inneres* (Marea Cameră), C-256/11, 15 noiembrie 2011, punctul 68.

([313]) Vezi și CJUE, *Toufik Lounes împotriva Secretary of State for the Home Department* (Marea Cameră), C-165/16, 14 noiembrie 2017.

([314]) CJUE, *O. și S. împotriva Maahanmuuttovirasto* și *Maahanmuuttovirasto împotriva L.*, Cauzele conexate C-356/11 și C-357/11, 6 decembrie 2012, punctul 56.

([315]) CJUE, *Yoshikazu Iida împotriva Stadt Ulm*, C-40/11, 8 noiembrie 2012.

soția sa au fost permanent separați din 2008, deși nu au divorțat. În 2008, domnul Iida a solicitat un permis de ședere în calitate de membru de familie al unui cetățean al Uniunii, care i-a fost refuzat de autoritățile germane. În aceste condiții, CJUE a fost rugată să se pronunțe dacă unui resortisant al unei țări terțe i se poate permite sau nu să își aibă reședința în statul de origine al membrilor săi de familie, chiar dacă aceștia s-au mutat din statul membru de origine și își au reședința în principal într-un alt stat membru al UE. CJUE a menționat că un resortisant al unei țări terțe care este membru de familie al unui cetățean al UE care și-a exercitat drepturi de liberă circulație poate beneficia de Directiva privind libera circulație numai dacă se instalează în statul membru gazdă în care își are reședința membrul de familie din UE. CJUE a menționat, de asemenea, că fiica domnului Iida nu poate solicita dreptul de ședere pentru tatăl ei, întrucât articolul 2 punctul 2 litera (d) din directivă vizează doar ascendenții direcți care se află în întreținerea copilului, și nu situații în care un copil se află în întreținerea părintelui.

CJUE a analizat, de asemenea, cazul din perspectiva articolelor 20 și 21 din TFUE. Curtea a exclus eventualitatea că refuzul le-ar priva pe soția și pe fiica domnului Iida de beneficiul efectiv al esenței drepturilor lor conferite de statutul de cetățeni ai Uniunii. În concluzie, CJUE a luat în considerare că reclamantul urmărea să obțină un drept de ședere într-un alt stat membru decât cel în care își aveau reședința fiica și soția sa, precum și că, în principiu, domnul Iida era eligibil pentru a beneficia de o prelungire a dreptului său de ședere în temeiul legislației naționale, precum și de statutul de rezident pe termen lung în sensul Directivei 2003/109/CE.

Cererile de reîntregire a familiei trebuie examinate chiar dacă există o interdicție de intrare în cazul resortisantului unei țări terțe care este membru de familie al unui cetățean al UE care nu și-a exercitat niciodată dreptul la libertatea de circulație.

Exemplu: În cauza *K.A. și alții* ([316]), mai mulți resortisanți ai unor țări terțe aflați în situație de ședere ilegală au fost somați să se întoarcă în țările lor și li s-a interzis să intre în Belgia, unora dintre ei pe motive că reprezintă o amenințare la adresa ordinii publice. Aflați încă în Belgia, aceștia

([316]) CJUE, *K.A. și alții împotriva Belgische Staat* (Marea Cameră), C-82/16, 8 mai 2018.

au depus cereri pentru permise de ședere, invocând reîntregirea familiei cu resortisanți belgieni. Autoritățile belgiene au refuzat să le examineze cererile exclusiv pe motiv că resortisanții țărilor terțe făceau obiectul unei interdicții de intrare. CJUE a constatat existența unei relații de dependență, care ar obliga, în practică, cetățeanul UE să însoțească membrul de familie resortisant al unei țări terțe și, prin urmare, să părăsească UE până când autoritățile decid dacă să ridice sau nu interdicția de intrare și să elibereze un permis de ședere resortisantului țării terțe. CJUE a concluzionat că articolul 20 din TFUE prevede că cererile de reîntregire a familiei trebuie examinate chiar dacă există o interdicție de intrare în cazul unui resortisant al unei țări terțe care este membru de familie al unui cetățean al UE care nu și-a exercitat niciodată dreptul la libertatea de circulație. Trebuie evaluat de la caz la caz dacă există sau nu o dependență între resortisantul țării terțe și cetățeanul UE și dacă motivele de ordine publică justifică sau nu interdicția de intrare.

Articolul 2 punctul 2 din Directiva privind libera circulație include „partenerii înregistrați" în categoria membrilor de familie, cu condiția ca această definiție să fie în conformitate cu legislația națională a statului membru gazdă din UE. În anumite circumstanțe, li se poate acorda și partenerilor neînregistrați dreptul de a se alătura unui cetățean sau unui migrant stabilit.

Exemplu: În cauza *Statul olandez împotriva Ann Florence Reed* ([317]), CEJ a stabilit că, întrucât legea neerlandeză le permite partenerilor stabili ai cetățenilor neerlandezi să locuiască împreună cu aceștia în Țările de Jos, același avantaj trebuia acordat și doamnei Reed, care avea o relație stabilă cu un lucrător din Regatul Unit care își exercita în Țările de Jos drepturile conferite de tratate. Curtea a reținut că acordarea permisului de ședere partenerului necăsătorit ar putea contribui la integrarea în statul-gazdă și, astfel, ar contribui la exercitarea liberei circulații a lucrătorilor. Refuzul a reprezentat o discriminare.

Directiva privind reîntregirea familiei reglementează situația soțului și a copiilor minori necăsătoriți ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii reîntregirii. Articolul 5 alineatul (3) din directivă prevede ca cererea de reîntregire a familiei să fie depusă și examinată când membrul de familie se află încă în

([317]) CEJ, *Statul olandez împotriva Ann Florence Reed*, C-59/85, 17 aprilie 1986, punctele 28-30.

afara teritoriului statului membru al UE în care își are reședința susținătorul reîntregirii. Statele membre ale UE pot face derogare de la această dispoziție. Cu toate acestea, membrii de familie ai resortisanților SEE nu pot fi supuși unei astfel de cerințe ([318]).

Normele naționale care impun ca un părinte resortisant al unei țări terțe care este susținător al reîntregirii să dispună de resurse suficiente (pe baza modelelor anterioare de venit) înainte de a autoriza reîntregirea familiei sunt compatibile cu articolul 7 alineatul (1) litera (c) din Directiva privind reîntregirea familiei ([319]).

Directiva privind reîntregirea familiei prevede că statele membre ale UE „pot solicita resortisanților țărilor terțe să se conformeze măsurilor de integrare, în conformitate cu legislația internă" [articolul 7 alineatul (2)]. În cazul în care măsurile de integrare există înainte de admisia pentru reîntregirea familiei, statele membre ale UE solicită adesea, de exemplu, membrilor de familie să demonstreze că au competențe lingvistice de bază.

Exemplu: Cauza *K. și A.* ([320]) a vizat două soții care doreau să se alăture soților lor și care erau resortisanți ai unor țări terțe cu statut de rezidenți legali. În cererile lor de reîntregire a familiei, soțiile au solicitat să fie scutite de obligația de a trece examenul de integrare civică, invocând ca motiv dificultățile fizice și psihice cu care se confruntau fiecare. Cererile le-au fost respinse pe motiv că aceste impedimente nu erau suficient de grave. CJUE a reținut că articolul 7 alineatul (2) din Directiva privind reîntregirea familiei permite impunerea de măsuri de integrare resortisanților țărilor terțe. Cu toate acestea, principiul proporționalității necesită măsuri de integrare pentru a îndeplini obiectivul integrării acestora și pentru a nu limita posibilitatea reunirii familiei. Curtea a stabilit că statele membre ale UE trebuie să ia în considerare circumstanțele individuale ale reclamantului (cum ar fi vârsta, analfabetismul, nivelul de educație, situația economică sau starea

([318]) CEJ, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) împotriva Belgian State*, C-459/99, 25 iulie 2002; CEJ, *Comisia Comunităților Europene împotriva Regatului Spaniei* (Marea Cameră), C-503/03, 31 ianuarie 2006.

([319]) CJUE, *Mimoun Khachab împotriva Subdelegación del Gobierno en Álava*, C-558/14, 21 aprilie 2016.

([320]) CJUE, *Minister van Buitenlandse Zaken împotriva K. și A.*, C 153/14, 9 iulie 2015.

de sănătate a membrilor de familie relevanți ai unui susținător al reîntregirii), ceea ce poate avea ca efect scutirea de examenul de integrare civică, în cazul în care reîntregirea familiei ar fi, altfel, excesiv de dificilă.

În temeiul Convenției, un număr considerabil de cazuri au fost înaintate CEDO, sesizând probleme legate de refuzul de a admite sau de a reglementa soții sau alți membri de familie ai propriilor cetățeni ai statelor membre sau ai migranților stabiliți. Una dintre principalele întrebări pentru a decide dacă refuzul statului membru a fost justificat este dacă există sau nu obstacole în calea desfășurării vieții de familie în străinătate. Acest lucru poate implica părăsirea de către cetățean a propriului stat, dar, în cazul în care se consideră că acest lucru nu este nerezonabil, CEDO va considera în mod normal că decizia statului membru este proporțională ([321]). Jurisprudența Curții în acest domeniu este strâns legată de particularitățile și elementele concrete ale fiecărui caz (pentru exemple suplimentare, vezi și secțiunea 6.4).

Exemplu: În cauza *Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei* ([322]), Curtea a constatat că soția norvegiană a unui nigerian nu ar fi trebuit să se aștepte că soțului ei i se va permite să trăiască cu ea și copilul lor în Norvegia, chiar dacă aceștia s-au căsătorit în timp ce soțul își avea reședința legală în țară. CEDO a ținut cont în special de legăturile pe care soțul le avea cu țara sa de origine.

Exemplu: În cauza *Nunez împotriva Norvegiei* ([323]), reclamantul a intrat în Norvegia contrar unei interdicții de reintrare, după ce a comis anterior o infracțiune sub un nume diferit. Ulterior, reclamantul s-a căsătorit cu un cetățean norvegian și a avut două fiice. Curtea a constatat că Norvegia ar fi încălcat articolul 8 dacă l-ar fi expulzat pe reclamant.

Refuzul de a regulariza situația unui soț străin în urma ruperii căsătoriei a fost sprijinit de Curte, chiar dacă acest lucru poate duce *de facto* la exilul membrilor de familie copii care sunt cetățeni ai statului-gazdă (vezi și secțiunea 6.4.1).

([321]) CEDO, *Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei*, nr. 265/07, 31 iulie 2008, punctul 68; CEDO, *Bajsultanov împotriva Austriei*, nr. 54131/10, 12 iunie 2012, punctul 91; CEDO, *Onur împotriva Regatului Unit*, nr. 27319/07, 17 februarie 2009, punctele 60 și 61.

([322]) CEDO, *Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei*, nr. 265/07, 31 iulie 2008.

([323]) CEDO, *Nunez împotriva Norvegiei*, nr. 55597/09, 28 iunie 2011.

Exemplu: În cauza *Sorabjee împotriva Regatului Unit* ([324]), Comisia Europeană a Drepturilor Omului a declarat inadmisibilă plângerea depusă de reclamantă în temeiul articolului 8, cu privire la expulzarea mamei sale în Kenya. S-a constatat că, întrucât reclamanta avea 3 ani, avea o vârstă la care se putea deplasa împreună cu mama sa și era de așteptat să se adapteze la schimbarea mediului. Cetățenia ei britanică nu era relevantă. Această abordare poate fi pusă în contrast cu decizia CJUE, *Zambrano* (vezi exemplul anterior din această secțiune).

În cazul în care instanțele naționale consideră totuși că un copil ar trebui să rămână în statul de reședință, CEDO poate fi reticent în a ierta separarea familiei propusă de autoritățile de imigrare.

Exemplu: În cauza *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos* ([325]), Curtea a constatat că, deoarece instanțele naționale au decis în mod expres că era în interesul superior al copilului să rămână în Țările de Jos cu tatăl ei neerlandez, refuzul regularizării situației mamei ei braziliene, cu care avea contact periodic, era disproporționat.

Există, de asemenea, situații în care ar putea fi adusă indirect o atingere dreptului la respectarea vieții de familie, chiar dacă nu există niciun refuz categoric de autorizare a unei ședere.

Exemplu: Cauza *G.R. împotriva Țărilor de Jos* ([326]) a analizat atingerea adusă dreptului cauzată de perceperea unor taxe excesiv de mari pentru regularizarea situației de imigrant a unui soț străin. Curtea a decis să examineze chestiunea în temeiul articolului 13 din Convenție, deoarece plângerea se referă la imposibilitatea reclamantului de a contesta refuzul permisului său de ședere, întrucât cererea sa a fost respinsă doar pe baza faptului că nu a achitat taxele necesare ([327]).

([324]) Comisia Europeană a Drepturilor Omului, *Sorabjee împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 23938/94, 23 octombrie 1995.

([325]) CEDO, *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, nr. 50435/99, 31 ianuarie 2006.

([326]) CEDO, *G.R. împotriva Țărilor de Jos*, nr. 22251/07, 10 ianuarie 2012.

([327]) CEDO, *Anakomba Yula împotriva Belgiei*, nr. 45413/07, 10 martie 2009.

6.3. Reîntregirea familiei

Reîntregirea familiei descrie situațiile în care persoana care este rezidentă într-un stat membru al UE sau într-un stat membru al CoE dorește să i se alăture membrii de familie lăsați în urmă atunci când a migrat.

În cadrul legislației UE, dispozițiile din Directiva privind libera circulație referitoare la membrii de familie ai resortisanților SEE care își exercită drepturi conferite de tratate nu fac nicio distincție între regularizarea și reîntregirea familiei; relația dintre membrul de familie și cetățeanul UE susținător al reîntregirii este determinantă (vezi și tabelul 7).

În ceea ce privește membrii de familie care nu fac parte din familia de bază, CJUE a reținut că statele membre dispun de o marjă largă de apreciere în selectarea factorilor care trebuie luați în considerare la examinarea cererilor de intrare și de ședere ale persoanelor prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Directiva privind libera circulație. Prin urmare, statele membre au dreptul de a stabili în legislația lor cerințe speciale cu privire la natura și durata dependenței. Cu toate acestea, CJUE a precizat, de asemenea, că aceste cerințe trebuie să fie conforme cu sensul uzual al cuvintelor referitoare la dependență menționate la articolul 3 alineatul (2) din directivă și nu pot lipsi această dispoziție de efectul său util ([328]).

În temeiul articolului 4 din Directiva privind reîntregirea familiei, soții și copiii minori necăsătoriți au dreptul să se alăture unui resortisant al unei țări terțe care este susținător al reîntregirii eligibil, dar statele membre ale UE pot impune condiții privind resursele pe care trebuie să le aibă la dispoziție susținătorul reîntregirii. Directiva prevede că, în cazul în care un copil are o vârstă mai mare de 12 ani și sosește independent de restul familiei, statul membru poate examina, înainte de a-i autoriza intrarea și șederea în temeiul directivei, dacă îndeplinește condiția de integrare prevăzută de legislația sa națională existentă la data punerii în aplicare a directivei. CEJ a respins o acțiune introdusă de Parlamentul European, care susținea că aceste dispoziții restrictive ale directivei încalcă drepturi fundamentale. CEJ a subliniat totuși că există un set de cerințe pe care statele membre ale UE trebuie să le respecte la data punerii în aplicare a directivei ([329]).

([328]) CJUE, *Secretary of State for the Home Department împotriva Rahman și alții* (Marea Cameră), C-83/11, 5 septembrie 2012, punctele 36-40.

([329]) CEJ, *Parlamentul European împotriva Consiliului Uniunii Europene* (Marea Cameră), C-540/03, 27 iunie 2006, punctele 62-65.

Articolul 4 alineatul (5) din Directiva privind reîntregirea familiei prevede că statele membre pot solicita ca susținătorul reîntregirii și soțul/soția sa să aibă o vârstă minimă, care nu poate fi mai mare de 21 de ani, înainte ca soțul/soția să se poată alătura susținătorului reîntregirii. Unele state membre ale UE au aplicat această opțiune, argumentând că poate contribui la prevenirea căsătoriilor forțate.

Exemplu: În cauza *Noorzia* ([330]), CJUE a menționat că cerința ca reclamanții să fi împlinit 21 de ani înainte de a putea să depună o cerere de reîntregire a familiei nu împiedică exercitarea dreptului la reîntregirea familiei și nici nu o face excesiv de dificilă. O astfel de normă previne căsătoria forțată și este conformă cu principiile egalității de tratament și securității juridice.

Legislația UE nu face distincție între relațiile de familie încheiate înainte și după ce susținătorul reîntregirii și-a stabilit reședința pe teritoriul unui stat membru ([331]).

În ceea ce privește membrii de familie ai resortisanților țărilor terțe care trăiesc în UE, Directiva privind reîntregirea familiei prevede în mod specific la articolul 2 litera (d) că directiva se aplică indiferent dacă familia a fost formată înainte sau după sosirea migrantului în țara de origine, deși legislația din unele state membre ale UE face o distincție clară în această privință. De asemenea, această distincție nu este relevantă pentru resortisanții unor țări terțe membri autorizați de familie ai cetățenilor SEE.

Exemplu: În cauza *Chakroun* ([332]), CJUE a analizat legislația neerlandeză care făcea distincție între „constituirea" și „reîntregirea" unei familii, fiecare dintre acestea dispunând de un regim de ședere diferit, inclusiv de cerințe financiare diferite. Distincția depindea exclusiv de caracterul anterior sau posterior al sosirii susținătorului reîntregirii în vederea stabilirii reședinței în statul-gazdă. Deoarece, în acest caz specific, cuplul s-a căsătorit la 2 ani după sosirea susținătorului reîntregirii în Țările de Jos, situația lor a fost tratată drept constituire a unei familii, și nu drept reîntregire a unei familii, în ciuda faptului că respectivul cuplu era căsătorit de peste

([330]) CJUE, *Marjan Noorzia împotriva Bundesministerin für Inneres*, C 338/13, 7 iulie 2014.

([331]) CEJ, *Metock și alții împotriva Minister for Equality, Justice and Law Reform* (Marea Cameră), C-127/08, 25 iulie 2008.

([332]) CJUE, *Rhimou Chakroun împotriva Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08, 4 martie 2010.

30 de ani la momentul deciziei contestate. Curtea a confirmat că dreptul unui susținător al reîntregirii autorizat în temeiul Directivei privind reîntregirea familiei de a i se alătura membri autorizați de familie resortisanți ai unor țări terțe exista indiferent dacă legăturile de familie sunt anterioare sau posterioare intrării susținătorului reîntregirii. Curtea a ținut seama de lipsa unei astfel de distincții în legislația UE [articolul 2 litera (d) și considerentul 6 din directivă și articolul 7 din Carta UE] și de necesitatea de a nu lipsi dispozițiile directivei de efectul lor util.

Directiva privind libera circulație și, înainte de adoptarea acesteia, Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 precizează în mod clar că soții resortisanților SEE au dreptul de a locui împreună cu aceștia, dar resortisanților SEE care își exercită drepturi de liberă circulație trebuie să li se acorde, de asemenea, „aceleași avantaje sociale și fiscale" ca cetățenilor statelor-gazdă, inclusiv beneficiul conferit de eventuale norme privind imigrația aplicabile situațiilor care nu sunt reglementate prin termenii expliciți ai directivei ([333]).

Copiii neînsoțiți cărora li s-a acordat statutul de refugiat au dreptul, în temeiul Directivei privind reîntregirea familiei, să fie reuniți cu rudele lor de gradul întâi în linie ascendentă directă. Data relevantă pentru a stabili dacă un refugiat este sau nu un copil neînsoțit în sensul Directivei privind reîntregirea familiei este data la care acesta a intrat în statul membru al UE și a depus cererea de azil, și nu data cererii de reîntregire a familiei ([334]).

În temeiul Convenției, CEDO a examinat o serie de cazuri care vizau refuzul de a acorda vize soților, copiilor sau rudelor în vârstă rămase în urmă și alături de care solicitantul se bucurase anterior de viața de familie în străinătate.

În principiu, dacă viața de familie a fost construită într-un moment în care persoanele implicate aveau cunoștință de faptul că statutul lor de imigrant era de așa natură încât continuarea acestei vieți de familie în statul-gazdă ar fi,

([333]) Curtea de Justiție a AELS, *Arnulf Clauder*, Cauza E-4/11, 26 iulie 2011, punctul 44.

([334]) CJUE, *A și S împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, 12 aprilie 2018, punctele 55-60 și 64.

de la început, precară, îndepărtarea membrului de familie care nu este resortisant ar constitui o încălcare a articolului 8 din Convenție numai în circumstanțe excepționale ([335]).

În ceea ce privește soții care au fost lăsați în urmă, multe dintre aceleași argumente invocate de statele membre ale CoE – și acceptate de CEDO – în cazurile de regularizare a familiei se aplică, de asemenea, cazurilor de reîntregire. Se poate aștepta ca soții care își au reședința în state membre ale CoE și care au încheiat căsătorii cu parteneri care se află în străinătate să se mute în străinătate, cu excepția cazului în care pot demonstra că există obstacole serioase în acest sens, în special dacă ar fi trebuit să aibă cunoștință de normele restrictive privind imigrația. Statele membre nu sunt obligate să respecte alegerea cuplurilor căsătorite de a locui într-o anumită țară sau să accepte stabilirea pe propriile teritorii a soților care nu sunt resortisanți. Cu toate acestea, dacă un stat membru decide să adopte legislație care conferă anumitor categorii de imigranți dreptul de a fi însoțiți de soți, statul respectiv trebuie să procedeze în acest sens într-un mod compatibil cu principiul nediscriminării consacrat la articolul 14 din Convenție ([336]).

Exemplu: Cauza *Biao împotriva Danemarcei* ([337]) vizează un resortisant danez naturalizat de origine togoleză (primul reclamant), care s-a căsătorit cu un resortisant ghanez (al doilea reclamant). Reclamanții au trăit în Suedia și au avut un fiu care a dobândit cetățenia daneză datorită naționalității tatălui său. Când al doilea reclamant a depus o cerere pentru permis de reîntregire a familiei în Danemarca, cererea sa a fost refuzată pe motiv că reclamanții nu respectau „cerința de atașament" din Legea privind străinii, conform căreia un cuplu care solicită reîntregirea familiei nu trebuie să aibă legături mai strânse cu altă țară, în cazul reclamanților Ghana, decât cu Danemarca. „Cerința de atașament" a fost eliminată în cazul persoanelor care dețin cetățenia daneză de cel puțin 28 de ani, precum și în cazul persoanelor care nu sunt resortisanți danezi, dar care s-au născut în Danemarca și au reședință legală acolo de cel puțin 28 de ani. Reclamanții au

([335]) CEDO, *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, nr. 50435/99, 31 ianuarie 2006, punctul 39; CEDO, *Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei*, nr. 265/07, 31 iulie 2008, punctul 57.

([336]) CEDO, *Biao împotriva Danemarcei* (Marea Cameră), nr. 38590/10, 24 mai 2016, punctul 138; CEDO, *Hode și Abdi împotriva Regatului Unit*, nr. 22341/09, 6 noiembrie 2012, punctele 43-55.

([337]) CEDO, *Biao împotriva Danemarcei* (Marea Cameră), nr. 38590/10, 24 mai 2016.

susținut că au fost supuși discriminării indirecte din cauza „cerințelor de atașament". CEDO a reținut că guvernul „nu a demonstrat că există motive imperioase sau foarte importante care nu au legătură cu originea etnică care să justifice efectul discriminatoriu indirect al regulii celor 28 de ani". CEDO a constatat încălcarea articolului 14 din Convenție, coroborat cu articolul 8.

Exemplu: În cauza *Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* ([338]), autoritățile neerlandeze au refuzat acordarea permisului de ședere unei mame surinameze a trei copii născuți în Țările de Jos. CEDO a stabilit existența unor circumstanțe excepționale, care au determinat-o să rețină o încălcare a articolului 8 din Convenție. Curtea a observat că reclamanta s-a născut cetățean neerlandez, dar a pierdut în mod involuntar această cetățenie atunci când Suriname a devenit țară independentă, că autoritățile au tolerat prezența sa în țară timp de 16 ani, ceea ce i-a permis acesteia să stabilească și să dezvolte legături familiale, sociale și culturale puternice în Țările de Jos, și că acestea nu au ținut seama sau nu au evaluat dovezi privind caracterul practic, fezabilitatea și proporționalitatea refuzării șederii sale în Țările de jos.

O trăsătură comună a migrației constă în lăsarea copiilor în urmă: părinții migrează pentru a se stabili în țara-gazdă, dar își lasă copiii în urmă, adesea în grija unui bunic sau a unei alte rude, până când se stabilesc legal, social și economic și își asigură sieși suficientă siguranță pentru a-și putea aduce copiii să li se alăture. Abordarea CEDO în acest tip de cauză depinde în mare măsură de circumstanțele specifice fiecărui caz în parte.

Exemplu: Cauza *Tuquabo-Tekle și alții împotriva Țărilor de Jos* ([339]) a implicat o cerere de reîntregire a familiei depusă de o mamă, soțul ei și trei dintre copiii ei care locuiau în Țările de Jos, pentru ca acestora să li se alăture o fiică care își avea reședința în Eritreea. Mai întâi, mama a obținut dreptul de ședere în Norvegia și de a-și aduce copiii pe motive umanitare. Doar fiul ei cel mai mare a venit un an mai târziu să i se alăture în Norvegia, în timp ce ceilalți doi copii ai săi au rămas să locuiască în Eritreea, urmând să i se alăture ulterior. Căsătoria sa cu un refugiat care trăia

([338]) CEDO, *Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 12738/10, 3 octombrie 2014, punctele 121 și 122.

([339]) CEDO, *Tuquabo-Tekle și alții împotriva Țărilor de Jos*, nr. 60665/00, 1 martie 2006.

în Țările de Jos a determinat întreaga familie să se stabilească în Țările de Jos, unde s-au născut alți doi copii. Ulterior, doamna Tekle și soțul său au dobândit cetățenie neerlandeză. Aceștia au solicitat viză de ședere provizorie pentru fiica ei în vârstă de 14 ani, care încă locuia în Eritreea. Autoritățile neerlandeze au respins cererea pe motiv că legăturile strânse de familie dintre mamă și copilul său încetaseră să existe între timp. Având în vedere că reclamanții dezvoltaseră legături puternice în Țările de Jos și păstraseră doar legături laxe cu țara lor de origine, cea mai bună modalitate de a-și dezvolta viața de familie, potrivit CEDO, era să i se acorde fiicei dreptul de stabilire ([340]).

În temeiul CSE, articolul 19 alineatul (6) garantează dreptul la reîntregirea familiei. CEDS a declarat următoarele în ceea ce privește condițiile și restricțiile în materie de reîntregire a familiei:

a) refuzul pe motive de sănătate poate fi admis numai pentru anumite boli care sunt atât de grave încât pun în pericol sănătatea publică ([341]);

b) cerința privind asigurarea unei locuințe adecvate nu trebuie să fie atât de restrictivă încât să împiedice reîntregirea familiei ([342]);

c) cerința privind o perioadă de ședere mai mare de 1 an în cazul lucrătorilor migranți care doresc să li se alăture membrii familiei lor este excesivă și, prin urmare, încalcă CSE;

d) lucrătorilor migranți care au venituri suficiente pentru a asigura resurse membrilor familiilor lor nu ar trebui să li se refuze în mod automat dreptul la reîntregirea familiei din cauza originii respectivelor venituri, în măsura în care au dreptul legal la beneficiile pe care le pot primi;

e) cerința ca membrii familiei lucrătorului migrant să susțină teste de limbă și/sau de integrare pentru a fi autorizați să intre în țară sau o cerință ca aceștia să susțină (și să promoveze) aceste teste când se află în țara în cauză pentru

([340]) CEDO, *El Ghatet împotriva Elveției*, nr. 56971/10, 8 noiembrie 2016.

([341]) CEDS, Conclusions XVIII-1, Turkey, Art. 19 (6).

([342]) CEDS, Conclusions 2011, Belgium, Art. 19 (6).

a li se acorda permisul de ședere constituie o restricție care ar putea să lipsească obligația prevăzută la articolul 19 alineatul (6) de esența sa și, în consecință, nu este în conformitate cu CSE ([343]).

Potrivit CEDS, refugiații trebuie să beneficieze pe deplin de dreptul la reîntregirea familiei în temeiul CSE. În cadrul procesului de facilitare a reîntregirii familiei, statele trebuie să răspundă nevoilor specifice ale refugiaților și ale solicitanților de azil ([344]).

6.4. Menținerea familiei – protecția împotriva expulzării

Apar numeroase cazuri în care soțul sau părintele resortisantului unei țări terțe este amenințat cu expulzarea sau este expulzat în situații în care expulzarea ar putea avea repercusiuni grave asupra vieții de familie existente. Astfel de situații apar adesea în două scenarii, și anume ruperea relațiilor și condamnările penale, care pot fi ele însele interdependente.

De asemenea, este posibil ca autoritățile să decidă că membrul familiei nu mai respectă cerințele pe baza cărora i-a fost autorizată inițial șederea. În aceste cazuri, este necesar să se analizeze situația de fond a persoanei în cauză.

6.4.1. Ruperea relațiilor

Dacă resortisantul țării terțe nu a obținut încă un permis de ședere în nume propriu, dar relația care reprezintă temeiul șederii se rupe, partenerul străin își poate pierde dreptul de ședere în continuare, pentru că are doar un drept derivat prin membrul de familie pe care îl însoțește sau căruia i se alătură.

În cadrul legislației UE, relația continuă să justifice șederea resortisantului țării terțe separat până la dizolvarea legală a căsătoriei pe care se bazează (Directiva privind libera circulație) ([345]). Ruperea relației nu este suficientă pentru a justifica pierderea dreptului de ședere. Articolul 13 din Directiva privind libera circulație prevede menținerea unui drept de ședere pentru membrii de familie resortisanți ai unor țări terțe, în caz de divorț sau anulare, în cazul în

([343]) Pentru o declarație privind aceste principii, vezi CEDS, Conclusions 2011, Statement of interpretation on Art. 19 (6).

([344]) CEDS, Conclusions 2015, Statement of interpretation on the rights of refugees under the ESC.

([345]) CEJ, *Aissatou Diatta împotriva Land Berlin*, C-267/83, 13 februarie 1985.

care căsătoria a durat cel puțin trei ani, din care un an în statul membru-gazdă, sau în cazul în care există copii din căsătorie care necesită prezența părinților. Directiva privind libera circulație conține o dispoziție specifică menită să protejeze statutul de ședere al resortisanților țărilor terțe victime ale violenței domestice ai căror parteneri sunt resortisanți SEE [articolul 13 alineatul (2) litera (c)].

Directiva privind reîntregirea familiei prevede, de asemenea, posibilitatea de a acorda un permis de ședere partenerilor străini în cazurile în care relația cu susținătorul reîntregirii se rupe ca urmare a decesului, divorțului sau separării. Obligația de a acorda un permis autonom apare numai după cinci ani de ședere (articolul 15). În conformitate cu articolul 15 alineatul (3) din directivă, statele membre ale UE ar trebui să stabilească dispoziții care să asigure acordarea unui permis de ședere autonom în cazul unor circumstanțe deosebit de dificile ca urmare a divorțului sau separării. La fel ca articolul 13 alineatul (2) litera (c) din Directiva privind libera circulație, acesta are ca scop extinderea la situațiile de violență domestică, deși statele membre ale UE au libertatea de a decide cu privire la dispozițiile de introdus.

În temeiul Convenției, CEDO analizează dacă viața de familie și necesitatea de a menține contactul cu copiii impun ca resortisantul țării terțe să poată rămâne. Aceasta este diferită de legislația națională a multor state membre, în care ruperea relației poate determina pierderea drepturilor de ședere ale soților sau părinților resortisanți ai unor țări terțe. Adesea, Curtea nu vede niciun motiv pentru care contactul nu ar trebui menținut prin vizite ([346]), dar va considera că unele situații pot impune ca resortisantului țării terțe să i se permită să rămână.

> Exemplu: În cauza *Berrehab împotriva Țărilor de Jos* ([347]), Curtea a reținut că articolul 8 din Convenție împiedica Țările de Jos să expulzeze un tată care, în ciuda divorțului său, menținea legătura cu copilul său de patru ori pe săptămână.

6.4.2. Condamnări penale

Un stat membru al UE ar putea dori să expulzeze un resortisant al unei țări terțe care are reședință legală și care a comis infracțiuni.

([346]) CEDO, *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, nr. 50435/99, 31 ianuarie 2006.

([347]) CEDO, *Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, nr. 10730/84, 21 iunie 1988.

În cadrul legislației UE, articolele 27-33 din Directiva privind libera circulație conferă membrilor autorizați de familie aceeași protecție – derivată – sporită împotriva expulzării de care beneficiază înșiși resortisanții SEE. De exemplu, orice încercare de a restricționa libertatea de circulație și de ședere a cetățenilor UE și a membrilor familiilor acestora pe motive de ordine publică sau de siguranță publică trebuie să se bazeze pe faptul că persoana în cauză are o conduită ce reprezintă o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă. Condamnările penale anterioare nu pot justifica în sine luarea unor asemenea măsuri.

În temeiul articolului 28 alineatul (3) litera (b) din directivă, copiii minori pot fi expulzați numai din motive **imperative** de securitate națională, cu excepția cazului în care expulzarea este în interesul superior al copilului. Membrii de familie ai cetățenilor turci, indiferent de naționalitate, care au obținut un drept de ședere stabilă sunt protejați în mod similar ([348]).

Articolul 6 alineatul (2) din Directiva privind reîntregirea familiei prevede că statele membre pot retrage permisul de ședere al unui membru al familiei sau pot refuza să îl reînnoiască din motive de ordine publică, de siguranță publică sau de sănătate publică. Atunci când iau o astfel de decizie, statele membre trebuie să țină seama de gravitatea sau de natura atingerii la adresa ordinii publice sau a siguranței publice comise de membrul familiei sau de pericolul pe care îl poate reprezenta respectiva persoană.

În temeiul Convenției, CEDO va decide mai întâi dacă este sau nu rezonabil să se aștepte ca familia să însoțească autorul infracțiunii în străinătate și, în caz contrar, dacă faptele penale justifică în continuare expulzarea atunci când este clar că aceasta va cauza separarea totală a familiei. În aceste situații, concluzia CEDO este strâns legată de detaliile fiecărui caz în parte. CEDO a adoptat diverse criterii pentru evaluarea proporționalității unui ordin de expulzare, și anume:

- natura și gravitatea atingerii aduse de solicitant în statul de expulzare;
- durata șederii solicitantului în țara din care urmează să fie expulzat;

([348]) CJUE, *Natthaya Dülger împotriva Wetteraukreis*, C-451/11, 19 iulie 2012.

- perioada scursă de la atingerea adusă și comportamentul solicitantului în perioada respectivă;
- naționalitățile solicitantului și ale eventualilor membri de familie în cauză;
- situația familială, cum ar fi durata căsătoriei, și alți factori care exprimă efectivitatea vieții de familie a unui cuplu;
- dacă, la momentul în care a intrat într-o relație de familie, soțul a avut cunoștință sau nu de atingerea adusă;
- dacă există sau nu copii rezultați din căsătorie și, în caz afirmativ, vârsta lor;
- gravitatea dificultăților cu care este probabil să se confrunte soțul în țara în care urmează să fie expulzat solicitantul;
- soliditatea legăturilor sale sau ale lor sociale, culturale și familiale cu țara-gazdă și cu țara de destinație;
- interesul superior și starea de bine a copiilor implicați, în special dificultățile cu care s-ar confrunta dacă ar trebui să îl urmeze pe solicitant în țara în care acesta urmează să fie expulzat ([349]).

Exemplu: Cauza *A.A. împotriva Regatului Unit* ([350]) viza un resortisant nigerian care a venit în Regatul Unit pe când era copil ca să se alăture mamei și fraților săi și căruia i s-a acordat drept de ședere permanentă. Ca școlar, el a comis un delict grav și și-a ispășit pedeapsa. În continuare, acesta a devenit un model de reabilitare, nu a mai comis alte delicte, a obținut diplomă universitară și și-a găsit un loc de muncă stabil. A făcut toate acestea până la momentul la care s-a ordonat expulzarea sa, pe baza delictului pe care l-a comis ca minor. CEDO a luat act de pedeapsa

([349]) CEDO, *Boultif împotriva Elveției*, nr. 54273/00, 2 august 2001; CEDO, *Üner împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 46410/99, 18 octombrie 2006, punctele 57 și 58; CEDO, *Balogun împotriva Regatului Unit*, nr. 60286/09, 10 aprilie 2012, punctul 43; CEDO, *Udeh împotriva Elveției*, nr. 12020/09, 16 aprilie 2013, punctul 52; CEDO, *Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 12738/10, 3 octombrie 2014, punctele 117 și 118; CEDO, *Salem împotriva Danemarcei*, nr. 77036/11, 1 decembrie 2016, punctele 75 și 78; CEDO, *Assem Hassan Ali împotriva Danemarcei*, nr. 25593/14, 23 octombrie 2018, punctele 54, 55 și 61.

([350]) CEDO, *A.A. împotriva Regatului Unit*, nr. 8000/08, 20 septembrie 2011.

anterioară aplicată reclamantului și de reabilitarea exemplară a acestuia și a subliniat importanța perioadei de timp care a trecut de la comiterea delictului și a comportamentului de care a dat dovadă solicitantul pe parcursul respectivei perioade. Curtea a concluzionat că, în această împrejurare specifică, expulzarea reclamantului ar fi constituit o încălcare a articolului 8 din Convenție.

Exemplu: În cauza *Antwi și alții împotriva Norvegiei* ([351]), reclamanții erau un resortisant ghanez și soția și fiica sa, care erau resortisanți norvegieni. CEDO a considerat că nu a existat nicio încălcare a articolului 8 din Convenție ca urmare a deciziei luate de autorități pentru expulzarea domnului Antwi și interzicerea reintrării acestuia în Norvegia timp de cinci ani, după ce au descoperit că pașaportul său era falsificat. Curtea a reținut că, întrucât ambii părinți s-au născut și au crescut în Ghana (soția părăsind țara la vârsta de 17 ani) și au vizitat țara de trei ori împreună cu fiica lor, nu existau obstacole insurmontabile pentru ca aceștia să se stabilească în Ghana sau, cel puțin, să mențină o legătură regulată.

Exemplu: În cauza *Amrollahi împotriva Danemarcei* ([352]), reclamantul era un resortisant iranian cu drept de ședere permanentă în Danemarca. Acesta avea doi copii cu partenera sa daneză și un alt copil care trăia în Danemarca, rezultat dintr-o relație anterioară. La eliberarea sa din închisoare în urma unei condamnări pentru trafic de droguri, autoritățile au încercat să îl expulzeze în Iran. CEDO a susținut că această expulzare ar încălca articolul 8 din Convenție, deoarece propunerea de excludere permanentă a reclamantului din Danemarca ar determina destrămarea vieții sale de familie. Ar fi fost efectiv imposibil pentru ei să își continue viața de familie în afara Danemarcei, deoarece soția reclamantului nu fusese niciodată în Iran, nu înțelegea limba persană și nu era musulmană. În afară de faptul că era căsătorită cu un iranian, nu avea nicio legătură cu țara respectivă ([353]).

([351]) CEDO, *Antwi și alții împotriva Norvegiei*, nr. 26940/10, 14 februarie 2012.

([352]) CEDO, *Amrollahi împotriva Danemarcei*, nr. 56811/00, 11 iulie 2002.

([353]) Pentru alte hotărâri similare, vezi CEDO, *Beldjoudi împotriva Franței*, nr. 12083/86, 26 martie 1992; CEDO, *Boultif împotriva Elveției*, nr. 54273/00, 2 august 2001; CEDO, *Udeh împotriva Elveției*, nr. 12020/09, 16 aprilie 2013.

Exemplu: În cauza *Hasanbasic împotriva Elveției* ([354]), reclamantul a fost condamnat de mai multe ori pentru delicte minore. Cu toate acestea, decizia de expulzare a acestuia părea să fi fost determinată în principal de datoriile sale substanțiale și de contribuțiile sociale însemnate pe care el și familia sa le primiseră, mai degrabă decât de condamnări. În aplicarea criteriilor de mai sus, CEDO a considerat că bunăstarea economică a țării a fost prevăzută în mod expres în convenție ca scop legitim care justifică atingerea adusă dreptului la respectarea vieții private și de familie. Prin urmare, autoritățile elvețiene au acționat în mod justificat în ceea ce privește luarea în considerare a datoriilor reclamantului și a dependenței familiei sale de sistemul de protecție socială, în măsura în care această dependență a afectat bunăstarea economică a țării. Totuși, acesta a fost doar unul dintre factorii luați în considerare de CEDO, constatând în acest caz că expulzarea ar încălca articolul 8 din Convenție, având în vedere perioada considerabilă de timp pe care reclamanții au trăit-o în Elveția și integrarea lor în societatea elvețiană.

Exemplu: Cauza *Assem Hassan Ali împotriva Danemarcei* ([355]) a vizat expulzarea din Danemarca a unui resortisant iordanian care avea șase copii de naționalitate daneză. Acesta a fost expulzat ca urmare a mai multor condamnări pentru infracțiuni privind droguri. CEDO nu a fost convinsă că interesul superior al celor șase copii ai reclamantului a fost atât de afectat de deportarea acestuia încât ar trebui să prevaleze asupra celorlalte criterii, și anume prevenirea tulburării ordinii publice sau a criminalității.

Puncte principale

- Reîntregirea familiei pentru resortisanții UE care nu și-au exercitat dreptul la liberă circulație nu este, în principiu, reglementată de legislația UE. În unele state membre ale UE, resortisanții UE care își exercită drepturi de liberă circulație beneficiază de drepturi mult mai însemnate în ceea ce privește reîntregirea familiei decât resortisanții din respectivele state (vezi introducerea la acest capitol).

([354]) CEDO, *Hasanbasic împotriva Elveției*, nr. 52166/09, 11 iunie 2013.

([355]) CEDO, *Assem Hassan Ali împotriva Danemarcei*, nr. 25593/14, 23 octombrie 2018.

- Directiva privind libera circulație se aplică membrilor autorizați de familie ai cetățenilor SEE și ai cetățenilor elvețieni, indiferent de naționalitatea lor, în măsura în care acești cetățeni și-au exercitat dreptul la liberă circulație. Aceasta conferă membrilor autorizați de familie aceeași protecție – derivată – sporită împotriva expulzării de care beneficiază înșiși cetățenii UE (vezi secțiunea 6.2).
- Reîntregirea familiei pentru resortisanții unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii este reglementată de Directiva privind reîntregirea familiei. În principiu, aceasta prevede ca membrul de familie să se afle în afara statului membru al UE, deși statele membre pot prevede o derogare de la această cerință (vezi secțiunea 6.3).
- În scopuri de reîntregire a familiei, legislația UE nu face distincție între relațiile de familie încheiate înainte și după ce susținătorul reîntregirii și-a stabilit reședința pe teritoriul statului membru gazdă (vezi secțiunea 6.3).
- CEDO a elaborat criterii de evaluare a proporționalității unei decizii de expulzare, având în vedere dreptul la respectarea vieții private și de familie garantat de articolul 8 din Convenție. Abordarea CEDO în ceea ce privește expulzarea membrilor de familie sau reîntregirea familiei depinde de circumstanțele concrete specifice fiecărui caz (vezi secțiunile 6.2 și 6.4.1).
- CSE prevede dreptul la reîntregirea familiei, iar jurisprudența CEDS definește condițiile și restricțiile care pot fi aplicate în cazul unei astfel de reîntregiri (vezi secțiunea 6.3).
- În temeiul Convenției, o interdicție generală de a se căsători pe baza statutului de imigrare al persoanei nu poate fi acceptabilă (vezi secțiunea 6.1).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

7 Luarea în custodie publică și restricții privind libertatea de circulație

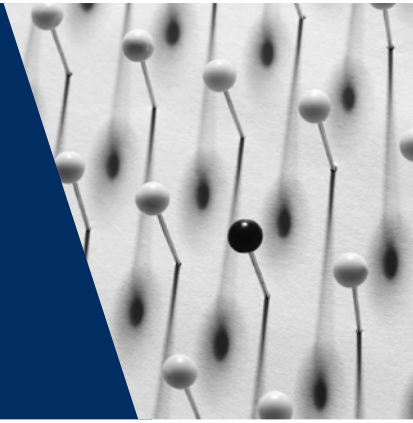

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 2 alineatul (h)	**Definiții: luarea în custodie publică sau restricționarea liberei circulații**	Convenția, articolul 5 (dreptul la libertate și la siguranță) Convenția, articolul 2 din Protocolul nr. 4 (libertatea de circulație)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 alineatul (1) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 8 alineatul (2)	**Alternative la măsura de luare în custodie publică**	CEDO, *Mikolenko împotriva Estoniei*, nr. 10664/05, 2010 (examinarea necesară a alternativelor la luarea în custodie publică)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 alineatul (1) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 8	**Lista exhaustivă a excepțiilor de la dreptul la libertate**	Convenția, articolul 5 alineatul (1) literele (a)-(f) (dreptul la libertate și la siguranță)
Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 8 alineatul (3) litera (c)	**Luarea în custodie publică în scopul împiedicării pătrunderii ilegale în țară**	Convenția, articolul 5 alineatul (1) litera (f), prima parte (dreptul la libertate și la siguranță) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 2008, și *Suso Musa împotriva Maltei*, nr. 42337/12, 2013 (persoanele nu sunt încă autorizate de stat să intre)

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind returnarea (2008/115/CE, articolul 15 CJUE, *El Dridi*, C-61/11 PPU, 2011; *Achughbabian* (Marea Cameră), C-329/11, 2011; și *Affum* (Marea Cameră), C-47/15, 2016 (relația între procedura anterioară îndepărtării și detenția cu caracter penal)	**Luarea în custodie publică în așteptarea expulzării sau extrădării**	Convenția, articolul 5 alineatul (1) litera (f), a doua parte (dreptul la libertate și la siguranță)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 20 Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 8 alineatul (3)	**Prevăzut de lege**	Convenția, articolul 5 alineatul (1) (dreptul la libertate și la siguranță)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 și articolul 3 alineatul (7) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 8 alineatul (2) CJUE, C-601/15 PPU, *J.N.* (Marea Cameră), 2016 (proporționalitatea luării în custodie publică în materie de azil; valabilitatea motivelor de luare în custodie publică legate de siguranță publică și securitate națională)	**Necesitatea și proporționalitatea**	
	Caracter arbitrar	CEDO, *Rusu împotriva Austriei*, nr. 34082/02, 2008 (inadecvarea motivării și caracterul arbitrar al luării în custodie publică)
	Buna-credință	CEDO, *Longa Yonkeu împotriva Letoniei*, nr. 57229/09, 2011 (agenți ai pazei de coastă care au ascuns că au cunoștință de o cerere de azil) CEDO, *Ozdil și alții împotriva Republica Moldova*, nr. 42305/18, 2019 (arestări efectuate cu rea-credință)

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 alineatul (1) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 9 alineatul (1)	**Obligația de diligență**	CEDO, *Singh împotriva Republicii Cehe*, nr. 60538/00, 2005 (2,5 ani de custodie publică în așteptarea procedurii de expulzare) CEDO, *H.A. împotriva Greciei*, nr. 58424/11, 2016 (lipsa obligației de diligență – timp de cinci luni nu a fost întreprinsă nicio acțiune de înlăturare)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE, articolul 15 CEJ, *Kadzoev* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 2009 (perspectivă rezonabilă de îndepărtare)	**Perspectivă realistă de îndepărtare**	CEDO, *Al Husin împotriva Bosnia și Herțegovina (Nr. 2)*, nr. 10112/16, 2019 (luare în custodie publică în ciuda lipsei unei perspective realiste de îndepărtare)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 alineatele (5)-(6) CEJ, *Kadzoev* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 2009 (fără continuarea custodiei publice după perioada maximă de luare în custodie publică)	**Durata maximă a luării în custodie publică**	CEDO, *Auad împotriva Bulgariei*, nr. 46390/10, 2011 (evaluarea duratei rezonabile de luare în custodie publică în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 3 alineatul (9), articolul 16 alineatul (3) și articolul 17 Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 11 Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE), articolul 11	**Luarea în custodie publică a persoanelor cu nevoi specifice**	CEDO, *Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, 2006 (copil neînsoțit) CEDO, *Muskhadzhiyeva și alții împotriva Belgiei*, nr. 41442/07, 2010, și *S.F. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 8138/16, 2017 (copii deținuți în centre necorespunzătoare) CEDO, *Bistieva și alții împotriva Poloniei*, nr. 75157/14, 2018 (interesul superior al copilului impune limitarea luării în custodie publică a familiilor cu copii) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 2010 (victimă a traficului de persoane)

UE	Subiectele abordate	CoE
	Garanții procedurale	
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 15 alineatul (2) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 9 alineatul (2)	**Dreptul de a afla motivele**	Convenția, articolul 5 alineatul (2) (dreptul la libertate și la siguranță) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 2008 (o întârziere de două zile este considerată prea lungă)
Carta UE, articolul 47 (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil) Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 13 alineatul (4) și articolul 15 alineatul (3) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 9 alineatul (3)	**Dreptul la revizuirea luării în custodie publică**	Convenția, articolul 5 alineatul (4) (dreptul la libertate și la siguranță) CEDO, *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei*, nr. 30471/08, 2009, și *S.D. împotriva Greciei*, nr. 53541/07, 2009 (nicio procedură de revizuire)
Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolele 16 și 17 Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 10	**Condiții sau regimuri de luare în custodie publică**	CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 2011 (condiții de luare în custodie publică)
	Despăgubiri pentru luarea în custodie publică ilegală	Convenția, articolul 5 alineatul (5) (dreptul la libertate și la siguranță)

Introducere

Luarea în custodie publică este o excepție de la dreptul fundamental la libertate. Privarea de libertate trebuie, prin urmare, să respecte garanții importante. Aceasta trebuie să fie prevăzută de lege și nu trebuie să fie arbitrară ([356]). Luarea în custodie publică a solicitanților de azil în timpul procedurilor de azil și a migranților în cadrul procedurilor de returnare trebuie să fie

([356]) Pentru mai multe informații privind practicile statelor membre ale UE în ceea ce privește privarea de libertate a persoanelor în cadrul procedurilor de returnare, vezi FRA (2010), *Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

o măsură de ultimă instanță. Aceasta ar trebui să fie utilizată numai după ce alte alternative sunt epuizate. În ciuda acestor principii, un număr mare de persoane din Europa sunt reținute fie la intrare, fie pentru a preveni sustragerea acestora în timpul procedurilor de îndepărtare. Atunci când sunt private de libertate, persoanele trebuie tratate într-un mod uman și demn.

Dreptul internațional restricționează posibilitatea de reținere a solicitanților de azil și a refugiaților. În conformitate cu articolul 31 din Convenția de la Geneva din 1951, nu trebuie aplicate sancțiuni penale, pe motivul intrării sau șederii lor ilegale, „refugiaților care, sosind direct din teritoriul unde viața sau libertatea lor erau amenințate [...] intră sau se găsesc pe teritoriul lor fără autorizație, sub rezerva prezentării lor fără întârziere la autorități pentru a le expune motivele, recunoscute ca valabile, ale intrării sau prezenței lor ilegale" ([357]).

Articolul 12 din PIDCP prevede dreptul la libertatea de circulație fără discriminare între cetățeni și străini. Restricționările acestui drept sunt permise când sunt prevăzute de lege și sunt necesare pentru a proteja securitatea națională, ordinea publică, sănătatea publică sau morala ori drepturile și libertățile altora.

Convenția cuprinde o listă exhaustivă a motivelor de luare în custodie publică, unul dintre acestea fiind prevenirea intrării neautorizate sau facilitarea îndepărtării unei persoane. În conformitate cu legislația UE, principiul general este că trebuie să fie necesară luarea în custodie publică a persoanelor care solicită protecție internațională și a persoanelor care se află în proceduri de returnare. Pentru ca luarea în custodie publică să nu fie arbitrară, trebuie îndeplinite anumite cerințe suplimentare, cum ar fi motivarea oricărei luări în custodie publică și permiterea accesului persoanelor luate în custodie publică la un control judiciar rapid.

([357]) Vezi UNHCR (2012), *Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum-seekers and alternatives to detention*, UNHCR, Geneva; Consiliul Europei, CPT (2009), *20 Years of Combating Torture: 19th general report, 1 August 2008 to 31 July 2009*, Consiliul Europei, Strasbourg.

7.1. Privarea de libertate sau restricționarea libertății de circulație?

În cadrul legislației UE, Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE) definește „detenția" ca „măsură de izolare a unui solicitant de către un stat membru [al UE] într-un loc determinat, în care solicitantul este lipsit de libertatea de circulație" [articolul 2 litera (h)]. CJUE a confirmat că sensul termenului „luare în custodie publică" din Directiva privind returnarea (2008/115/CE) este același ([358]).

În temeiul Convenției, articolul 5 reglementează problemele legate de lipsirea de libertate, iar articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție se referă la restrângeri ale libertății de circulație. Deși se dau câteva exemple evidente de luare în custodie publică, cum ar fi izolarea într-o celulă, alte situații sunt mai dificil de definit și pot constitui o restrângere a circulației, și nu o lipsire de libertate.

Atunci când se stabilește dacă situația unei persoane este protejată sau nu de articolul 5 din Convenție sau de articolul 2 din Protocolul nr. 4, CEDO a reținut că trebuie să existe o evaluare a situației persoanei, ținând seama de o serie de criterii, cum ar fi tipul, durata, efectele și modul de punere în aplicare a măsurii în cauză ([359]). Diferența dintre lipsirea de libertate și restrângerea libertății de circulație este una de grad sau intensitate, și nu de natură sau substanță ([360]). Evaluarea va depinde de elementele concrete specifice ale cauzei.

Lipsirea de libertate nu poate fi stabilită pe baza importanței unui singur factor luat în parte, ci necesită examinarea cumulativă a tuturor elementelor. Chiar și o restricție de scurtă durată, cum ar fi de câteva ore, nu va duce automat la constatarea conform căreia situația constituie restrângere a circulației, spre deosebire de lipsirea de libertate ([361]). Acest lucru este valabil mai ales dacă

([358]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 224 și 225.

([359]) CEDO, *De Tommaso împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 43395/09, 23 februarie 2017, punctul 80.

([360]) *Ibid*.

([361]) Vezi CEDO, *Nolan și K. împotriva Rusiei*, nr. 2512/04, 12 februarie 2009 (articolul 5 era aplicabil, deoarece reclamantul a fost reținut timp de câteva ore) și CEDO, *Mahdid și Haddar împotriva Austriei* (dec.), nr. 74762/01, 8 decembrie 2005 (articolul 5 nu era aplicabil, deoarece ședera reclamantului într-o zonă de tranzit nu era echivalentă cu luarea în custodie publică).

sunt prezenți alți factori, cum ar fi faptul că centrul este de tip închis ([362]), dacă există un element de constrângere ([363]) sau dacă situația are efecte specifice asupra persoanei, inclusiv orice disconfort fizic sau angoasă psihică ([364]).

Orice motiv de interes public care stă la baza luării în custodie publică, cum ar fi protejarea sau intenția de a proteja, trata sau a avea grijă de comunitate împotriva unui risc sau a unei amenințări cauzate de persoana în cauză, nu are nicio relevanță asupra faptului dacă persoana în cauză a fost sau nu privată de libertate. Astfel de intenții ar putea fi relevante atunci când se analizează motivul luării în custodie publică în temeiul articolului 5 alineatul (1) literele (a)-(f) din Convenție ([365]). Totuși, în fiecare caz, articolul 5 alineatul (1) trebuie interpretat într-un mod care să țină cont de contextul specific în care sunt luate măsurile. De asemenea, ar trebui să se țină seama de responsabilitatea și datoria poliției de a menține ordinea și de a proteja publicul, pe care le au atât în temeiul legislației naționale, cât și al dreptului Convenției ([366]).

Exemplu: În cauzele *Amuur împotriva Franței* și *Riad și Idiab împotriva Belgiei*, ambele privind solicitanți de azil ([367]), și în cauza *Nolan și K. împotriva Rusiei* ([368]), care privea un resortisant al unei țări terțe, luarea în custodie publică în zona de tranzit dintr-un aeroport a fost considerată ilegală în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Convenție. Curtea nu a acceptat argumentul autorităților potrivit căruia nu a existat nicio privare de libertate, deoarece persoana în cauză ar fi putut evita luarea în custodie publică la aeroport luând un zbor de ieșire din țară. În schimb, în cauza *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* ([369]), CEDO a constatat că ședearea a doi solicitanți de azil din Bangladesh timp de 23 de zile în zona de

([362]) CEDO, *J.R. și alții împotriva Greciei*, nr. 22696/16, 25 ianuarie 2018, punctul 86.

([363]) CEDO, *Foka împotriva Turciei*, nr. 28940/95, 24 iunie 2008; CEDO, *Nolan și K. împotriva Rusiei*, nr. 2512/04, 12 februarie 2009.

([364]) CEDO, *Guzzardi împotriva Italiei*, nr. 7367/76, 6 noiembrie 1980; CEDO, *H.L. împotriva Regatului Unit*, nr. 45508/99, 5 octombrie 2004.

([365]) CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009, punctele 163 și 164.

([366]) CEDO, *Austin și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 39692/09, 40713/09 și 41008/09, 15 martie 2012, punctul 60.

([367]) CEDO, *Amuur împotriva Franței*, nr. 19776/92, 25 iunie 1996, punctele 38-49; CEDO, *Riad și Idiab împotriva Belgiei*, nr. 29787/03 și 29810/03, 24 ianuarie 2008.

([368]) CEDO, *Nolan și K. împotriva Rusiei*, nr. 2512/04, 12 februarie 2009, punctele 93-96.

([369]) CEDO, *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (Marea Cameră), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019.

tranzit din Ungaria la granița cu Serbia nu a constituit privare de libertate în sensul articolului 5 din Convenție (dreptul la libertate). CEDO a reținut că reclamanții nu au trecut în zona de tranzit din cauza unui pericol imediat pentru viața lor în Serbia, ci au intrat din proprie inițiativă pentru a solicita azil. CEDO a susținut, de asemenea, că Ungaria avea dreptul de a lua toate măsurile necesare pentru a examina cererile reclamanților înainte de a-i admite. În așteptarea măsurilor procedurale impuse de cererea lor de azil, reclamanții au trăit în condiții care nu le-au limitat libertatea în mod inutil sau într-o măsură sau de o manieră care nu a ar fi avut legătură cu examinarea cererilor lor de azil, de asemenea, șederea lor în zona de tranzit nu a depășit în mod semnificativ timpul necesar pentru examinarea cererii lor de azil.

Exemplu: În cauza *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei* ([370]), fiica reclamantului era resortisant rus cu reședința în Cipru și lucra ca artistă într-un cabaret în baza unui permis de muncă emis la cererea proprietarilor cabaretului. După câteva luni, fiica a decis să își părăsească locul de muncă și să se întoarcă în Rusia. Unul dintre proprietarii cabaretului a raportat la biroul de imigrări că fata în cauză și-a părăsit locul de muncă și de reședință. Aceasta a fost ulterior găsită și adusă la secția de poliție, unde a fost reținută timp de aproximativ o oră. Poliția a decis că fata în cauză nu trebuie luată în custodie publică și că era de datoria proprietarului cabaretului, persoana responsabilă pentru ea, să vină să o ia. În consecință, proprietarul cabaretului a dus-o pe fiica reclamantului la apartamentul unui alt angajat al cabaretului, pe care aceasta nu îl putea părăsi din proprie voință. A doua zi dimineață, a fost găsită moartă pe strada de sub apartament. Deși durata totală a luării în custodie publică a fiicei a fost de aproximativ două ore, Curtea a reținut că aceasta a constituit privare de libertate în sensul articolului 5 din Convenție. Autoritățile cipriote au fost răspunzătoare pentru luarea în custodie publică la secția de poliție și, de asemenea, în apartament deoarece, fără cooperarea activă a poliției cipriote cu proprietarii cabaretului în cauză, privarea de libertate nu ar fi avut loc.

([370]) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010, punctele 314-325.

7.2. Alternative la măsura de luare în custodie publică

În temeiul legislației UE, luarea în custodie publică trebuie să fie o ultimă soluție, iar mai întâi trebuie epuizate toate alternativele, cu excepția cazului în care astfel de alternative nu pot fi aplicate în mod eficace în cazul individual [articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea (2008/115/CE), „[c]u excepția cazului în care se pot aplica în mod eficient alte măsuri suficiente dar mai puțin coercitive"; vezi și articolul 8 alineatul (2) din Directiva revizuită privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013]. Prin urmare, luarea în custodie publică ar trebui să aibă loc numai după luarea pe deplin în considerare a tuturor alternativelor posibile sau atunci când mecanismele de monitorizare nu și-au atins scopul legal și legitim. La articolul 8 alineatul (4), Directiva revizuită privind condițiile de primire prevede obligația statelor de a se asigura că sunt prevăzute în dreptul intern norme referitoare la alternativele la măsura luării în custodie publică.

Printre alternativele la luarea în custodie publică se numără obligațiile de raportare, cum ar fi raportarea la poliție sau la autoritățile de imigrație la intervale regulate; obligația de a preda un pașaport sau un document de călătorie; cerințele privind reședința, cum ar fi șederea și dormitul la o anumită adresă; eliberarea pe cauțiune cu sau fără chezași; cerințele privind garantul; punerea în sarcina unui îngrijitor sau în cadrul unui plan de asistență cu echipe comunitare însărcinate cu îngrijirea sau cu sănătate psihică și monitorizarea electronică, cum ar fi etichetarea ([371]).

Carta UE solicită statelor membre să examineze alternative la luarea în custodie publică pentru a evita privarea arbitrară de libertate (articolul 6 coroborat cu articolele 52 și 53) ([372]).

În temeiul Convenției, CEDO analizează dacă o măsură mai puțin intruzivă ar fi putut fi aplicată sau nu înainte de luarea în custodie publică.

([371]) Pentru mai multe informații, vezi FRA (2015), *Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

([372]) Carta UE, articolul 6 coroborat cu articolele 52 și 53. Vezi și CJUE, *Hassen El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011, punctele 39-41; CJUE, *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, C-146/14 PPU, 5 iunie 2014, punctul 64.

Exemplu: În cauza *Mikolenko împotriva Estoniei* ([373]), Curtea a constatat că autoritățile aveau la dispoziție alte măsuri decât luarea reclamantului în custodie publică prelungită la centrul de expulzare, când nu exista nicio perspectivă imediată de expulzare a acestuia.

Alternativele la luarea în custodie publică implică adesea restrângeri ale libertății de circulație. În temeiul Convenției, dreptul la libertatea de circulație este garantat de articolul 2 din Protocolul nr. 4, cu condiția ca statul să fi ratificat acest protocol (vezi anexa 2). O restrângere a acestei libertăți trebuie să fie necesară și proporțională și să respecte obiectivele prevăzute la articolul 2 al doilea paragraf din Protocolul nr. 4. Această dispoziție se aplică numai celor care se găsesc „în mod legal pe teritoriul unui stat" și, prin urmare, nu le acordă asistență celor aflați în situație de ședere ilegală

Exemplu: În cauza *Omwenyeke împotriva Germaniei* ([374]), reclamantul a fost limitat la a trăi într-o anumită zonă ca parte a condiției sale de ședere temporară, în așteptarea rezultatului cererii sale de azil. CEDO a reținut că, întrucât reclamantul și-a încălcat condițiile sale de ședere temporară, acesta nu se afla „în mod legal" pe teritoriul Germaniei și, prin urmare, nu putea să se bazeze pe dreptul la libertatea de circulație în temeiul articolului 2 din Protocolul nr. 4.

7.3. Lista exhaustivă a excepțiilor de la dreptul la libertate

În temeiul legislației UE, luarea în custodie publică legată de azil și luarea în custodie publică legată de returnare sunt reglementate de două regimuri juridice diferite ([375]). Privarea de libertate este reglementată la articolul 8 din Directiva revizuită privind condițiile de primire și la articolul 28 din Regulamentul Dublin pentru solicitanții de azil, precum și la articolul 15 din Directiva privind returnarea pentru persoanele care fac obiectul procedurilor de returnare.

([373]) CEDO, *Mikolenko împotriva Estoniei*, nr. 10664/05, 8 octombrie 2009.

([374]) CEDO, *Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), nr. 44294/04, 20 noiembrie 2007.

([375]) CEJ, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 30 noiembrie 2009, punctul 45; și CJUE, *Mehmet Arslan împotriva Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, C-534/11, 30 mai 2013, punctul 52.

În conformitate cu articolul 8 din Directiva privind condițiile de primire și cu articolul 26 din Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), nu este acceptabil să se rețină o persoană exclusiv pe motiv că a depus o cerere de azil ([376]). De asemenea, nu este acceptabilă reținerea unei persoane exclusiv pe motiv că aceasta intră sub incidența Regulamentului Dublin [articolul 28 alineatul (1) din regulament]. Motivele exhaustive pentru reținerea solicitanților de azil sunt enumerate la articolul 8 alineatul (3) din Directiva privind condițiile de primire. Solicitanții de azil pot fi luați în custodie publică în șase situații diferite:

- pentru a stabili sau verifica identitatea sau cetățenia acestuia ([377]);
- pentru a stabili elementele pe care se bazează solicitarea de azil, care nu ar putea fi obținute fără a se aplica măsura luării în custodie publică, în special în cazul în care există un risc de sustragere a solicitantului ([378]);
- pentru a decide asupra dreptului solicitantului de a intra pe teritoriu;
- în cazul în care aceștia sunt luați în custodie publică în temeiul Directivei privind returnarea și introduc solicitarea de azil numai pentru a întârzia sau a submina îndepărtarea ([379]);
- în cazul în care este necesar din rațiuni de protejare a securității naționale sau a ordinii publice ([380]); și
- în conformitate cu articolul 28 din Regulamentul Dublin, care, în anumite condiții, permite luarea în custodie publică pentru a garanta că procedurile de transfer se desfășoară în conformitate cu regulamentul.

([376]) Pentru mai multe informații, vezi Comisia Europeană, Direcția Generală Afaceri Interne (2012), „Condiții de primire".

([377]) Vezi și CJUE, *K. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-18/16, 14 septembrie 2017.

([378]) *Ibid*.

([379]) Vezi și CJUE, *Mehmet Arslan împotriva Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, C-534/11, 30 mai 2013.

([380]) Vezi și CJUE, *J.N. împotriva Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie* (Marea Cameră), C-601/15 PPU, 15 februarie 2016.

Exemplu: În cauza *Al Chodor* ([381]), reclamantul și cei doi copii minori ai acestuia au fost reținuți de poliția cehă în așteptarea transferului lor către Ungaria, în temeiul Regulamentului Dublin. CJUE a constatat că un solicitant de protecție internațională poate fi reținut în temeiul Regulamentului Dublin numai dacă legislația națională prevede criterii obiective pentru a stabili dacă există riscul de sustragere. Curtea a menționat că măsurile privind privarea de libertate trebuie să fie accesibile, precise și previzibile, în conformitate cu articolul 6 din Carta UE. CJUE a concluzionat că, în absența acestor criterii obiective consemnate într-o dispoziție obligatorie de aplicare generală din legislația națională, luarea în custodie publică este ilegală.

Exemplu: CJUE a clarificat în cauza *FMS și alții* ([382]) că, în conformitate cu Directiva privind condițiile de primire (articolul 8) și, respectiv, cu Directiva privind returnarea (articolul 15), niciun solicitant de protecție internațională și nicio persoană care face obiectul unei decizii de returnare nu pot fi reținute doar pe motiv că nu își pot îndeplini propriile nevoi. De asemenea, CJUE a stabilit în cauza *VL* ([383]) că lipsa locurilor într-un centru de primire nu poate justifica luarea în custodie publică a unui solicitant de protecție internațională.

Articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea permite doar reținerea resortisanților unei țări terțe „care fac obiectul unei proceduri de returnare". Privarea de libertate este permisă în special în cazul în care există riscul de sustragere sau când persoana în cauză evită sau împiedică pregătirea returnării sau procesul de îndepărtare:

- pentru a pregăti returnarea;
- pentru a desfășura procedura de îndepărtare.

([381]) CJUE, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie împotriva Salah Al Chodor și alții*, C-528/15, 15 martie 2017.

([382]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 256, 266, 272 și 281.

([383]) CJUE, *Ministerio Fiscal împotriva VL*, C-36/20 PPU, 25 iunie 2020, punctele 104-113.

Exemplu: Cauza *J.N.* ([384]) a vizat o persoană pe numele căreia exista o hotărâre executorie de returnare și care depusese o a patra cerere de azil. El a fost reținut pe motive de ordine publică și securitate națională în temeiul articolului 8 alineatul (3) din Directiva privind condițiile de primire, în virtutea unor infracțiuni anterioare. CJUE a constatat că, în timpul examinării cererii de azil, decizia de returnare nu a fost caducă. De asemenea, Curtea a hotărât că reclamantului trebuia să i se permită să rămână pe teritoriul respectiv în timpul examinării cererii de azil.

În temeiul Convenției, articolul 5 alineatul (1) protejează dreptul la libertate și la siguranță. Literele (a)-(f) ale acestuia oferă o listă exhaustivă a excepțiilor permise: „Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa", cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

- dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de o instanță competentă;
- pentru nerespectarea unei hotărâri judecătorești sau a unei obligații specifice prevăzute de lege;
- în așteptarea procesului;
- în situații specifice referitoare la copii;
- din motive de sănătate publică sau din cauza vagabondajului;
- în scopul împiedicării pătrunderii ilegale sau al facilitării îndepărtării unui străin.

Statul trebuie să justifice luarea în custodie publică bazându-se pe unul dintre aceste șase motive ([385]). În cazul în care luarea în custodie publică nu se poate baza pe niciunul dintre aceste motive, aceasta este automat ilegală ([386]).

([384]) CJUE, *J.N. împotriva Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie* (Marea Cameră), C-601/15 PPU, 15 februarie 2016.

([385]) Regatul Unit, Curtea Supremă, *WL (Congo) 1 & 2 împotriva Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) împotriva Secretary of State for the Home Department* (2011), UKSC 12, 23 martie 2011.

([386]) CEDO, *Al-Jedda împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 27021/08, 7 iulie 2011, punctul 99.

Motivele sunt interpretate în mod restrictiv ([387]). Nu există nicio dispoziție generală, cum ar fi luarea în custodie publică în scopul împiedicării unei infracțiuni sau a unei tulburări nespecifice în general. Neidentificarea clară a scopului precis al luării în custodie publică și a motivului poate însemna că luarea în custodie publică este ilegală.

Articolul 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție prevede luarea în custodie publică a solicitanților de azil și a migranților ilegali în două situații:

- în scopul împiedicării pătrunderii ilegale în țară;
- a unei persoane împotriva căreia există o procedură de expulzare ori de extrădare în curs.

Ca și în cazul celorlalte excepții de la dreptul la libertate, orice lipsire de libertate în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție trebuie să se bazeze pe unul dintre aceste motive specifice, care sunt interpretate în mod restrictiv.

7.3.1. Luarea în custodie publică în scopul împiedicării pătrunderii ilegale în țară

În cadrul legislației UE, Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399] prevede că resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc condițiile de intrare li se refuză intrarea în UE. Polițiștii de frontieră au obligația de a preveni intrarea ilegală (articolul 14). Legislația națională a multor state membre ale UE prevede lipsirea de libertate pe termen scurt la frontieră, care adesea are loc în zona de tranzit a unui aeroport. Directiva privind condițiile de primire permite, în temeiul articolului 8 alineatul (3) litera (c), luarea în custodie publică a solicitanților de azil care sosesc la frontieră în cazul în care este necesar pentru a decide asupra dreptului lor de a intra pe teritoriu.

În temeiul Convenției, luarea în custodie publică trebuie să respecte o serie de condiții pentru a fi legală în temeiul articolului 5 din aceasta.

([387]) CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009.

Exemplu: În cauza *Saadi împotriva Regatului Unit* ([388]), CEDO a considerat că, până la data la care un stat membru „autorizează" intrarea în țară, orice intrare este „ilegală". Luarea în custodie publică a unei persoane care a intenționat să efectueze o intrare, dar care nu a primit încă autorizație în acest sens, ar putea avea ca scop, fără nicio distorsionare a limbii, împiedicarea intrării sale ilegale în sensul articolului 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție. Curtea nu a acceptat argumentul că, de îndată ce un solicitant de azil se predă autorităților de imigrație, acesta încearcă să efectueze o intrare „legală", de aici rezultând că luarea în custodie publică nu ar putea fi justificată în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (f). O interpretare a acestei dispoziții în sensul că permite doar reținerea unei persoane care s-a dovedit că încearcă să se sustragă restricțiilor de intrare ar oferi o interpretare prea îngustă a termenilor dispoziției și a competenței statului membru de a-și exercita dreptul incontestabil de a controla libertatea străinilor în contextul imigrației. O astfel de interpretare ar fi, de asemenea, incompatibilă cu Concluzia nr. 44 a Comitetului executiv al Programului Înaltului Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați, cu orientările UNHCR și cu recomandarea relevantă a Comitetului de Miniștri. Toate acestea prevăd luarea în custodie publică a solicitanților de azil în anumite circumstanțe, de exemplu în timpul controalelor de identitate sau în timpul stabilirii elementelor care stau la baza unei cereri de azil. Curtea a reținut că luarea în custodie publică a reclamantului timp de șapte de zile în cadrul unei proceduri de azil accelerate, în contextul unui aflux masiv de persoane, nu a încălcat articolul 5 alineatul (1).

Exemplu: Totuși, în cauza *Suso Musa împotriva Maltei* ([389]), Curtea a considerat că, în cazul în care un stat și-a depășit obligațiile legale și a adoptat legislație care autorizează în mod explicit intrarea sau șederea imigranților care sunt în așteptarea depunerii unei cereri de azil, fie independent, fie în conformitate cu legislația UE, orice luare în custodie publică ulterioară în scopul împiedicării intrării ilegale ar putea ridica o problemă de legalitate a luării în custodie publică în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (f). Într-adevăr, în astfel de circumstanțe, ar fi dificil să se considere că măsura este strâns legată de scopul luării în custodie publică sau să se considere că situația este în conformitate cu dreptul intern. De fapt, ar fi

([388]) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008, punctul 65.

([389]) CEDO, *Suso Musa împotriva Maltei*, nr. 42337/12, 23 iulie 2013.

arbitrară și, prin urmare, ar contraveni scopului articolului 5 alineatul (1) litera (f), care prevede interpretarea clară și precisă a dispozițiilor de drept intern. În cauza *Saadi*, legislația națională (deși permitea admiterea temporară) nu a acordat reclamantului autorizație oficială de ședere sau de intrare pe teritoriu și, prin urmare, nu a apărut o astfel de problemă. Prin urmare, a depins în mare măsură de legislația națională să se răspundă la întrebarea când a încetat să se aplice prima parte a articolului 5, deoarece persoanei i s-a acordat autorizație oficială de intrare sau de ședere.

7.3.2. Luarea în custodie publică în așteptarea îndepărtării sau extrădării

În cadrul legislației UE, unele dintre motivele prevăzute la articolul 8 alineatul (3) din Directiva privind condițiile de primire vizează atenuarea riscului de sustragere.

Articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea permite luarea în custodie publică pentru a pregăti returnarea sau pentru a desfășura procesul de îndepărtare, cu excepția cazului în care acest lucru poate fi realizat prin alte măsuri suficiente, dar mai puțin coercitive (vezi secțiunea 7.2). Luarea în custodie publică este permisă, în special în cazurile în care există riscul de sustragere sau al altor interferențe grave cu procesul de returnare sau de îndepărtare și în cazul în care există o perspectivă realistă de îndepărtare într-un termen rezonabil. Există termene maxime stabilite în articolul 15 alineatele (5) și (6) din directivă.

CJUE a fost sesizată în mai multe cazuri cu privire la încarcerarea resortisanților țărilor terțe în cadrul procedurilor de returnare pentru infracțiunea de intrare sau ședere ilegală ([390]).

([390]) CJUE, *Hassen El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011, și CJUE, *Alexandre Achughbabian împotriva Préfet du Val-de-Marne* (Marea Cameră), C-329/11, 6 decembrie 2011 (luarea în custodie publică pentru motive de ordine publică nu este compatibilă cu obiectivul Directivei privind returnarea); CJUE, *Proces penal împotriva Md Sagor*, C-430/11, 6 decembrie 2012, și CJUE, *Proces penal împotriva Abdoul Khadre Mbaye*, C-522/11, 21 martie 2013 (privind impunerea unei amenzi); CJUE, *Proces penal împotriva lui Gjoko Filev și a lui Adnan Osmani*, C-297/12, 19 septembrie 2013; CJUE, *Proces penal împotriva Skerdjan Celaj*, C-290/14, 1 octombrie 2015 (privind luarea în custodie publică pentru motivul încălcării unei interdicții prealabile de intrare).

Exemplu: În cauza *El Dridi* ([391]), CJUE a fost invitată să verifice dacă a fost sau nu compatibil cu articolele 15 și 16 din Directiva privind returnarea să se impună o pedeapsă cu închisoarea în timpul procedurii de returnare și pe unicul motiv că un resortisant al unei țări terțe nu a respectat un ordin administrativ de a părăsi teritoriul într-o perioadă dată. Curtea a trebuit să analizeze dacă pedeapsa cu închisoarea ar fi putut fi considerată drept măsură necesară pentru punerea în aplicare a deciziei de returnare în sensul articolului 8 alineatul (1) din directivă sau, dimpotrivă, drept măsură care compromite punerea în aplicare a deciziei respective. Având în vedere circumstanțele cazului, Curtea a considerat că pedeapsa cu închisoarea nu a fost compatibilă cu obiectivul directivei – și anume returnarea unei persoane în țara sa de origine în conformitate cu drepturile fundamentale – și nu a contribuit la îndepărtarea resortisantului țării terțe din statul membru al UE în cauză. În cazul în care obligația de returnare nu este respectată în perioada de plecare voluntară, statele membre ale UE trebuie să dea curs executării deciziei de returnare în mod treptat și proporțional, utilizând cele mai puțin coercitive măsuri posibile și respectând în mod corespunzător drepturile fundamentale.

Exemplu: În cauza *Achughbabian* ([392]), Curtea a examinat dacă principiile stabilite în cauza *El Dridi* se aplică, de asemenea, pedepsei cu închisoarea aplicate unui resortisant al unei țări terțe pentru o infracțiune de intrare sau ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru al UE. Curtea a clarificat faptul că Directiva privind returnarea nu împiedică un stat membru să clasifice șederea ilegală drept infracțiune și să prevadă sancțiuni penale pentru a descuraja și a împiedica o astfel de încălcare a normelor naționale privind reședința sau să impună luarea în custodie publică, în timp ce se stabilește dacă șederea este legală sau nu. În cazul în care luarea în custodie publică este impusă înainte sau în timpul procedurii de returnare, această situație este reglementată de directivă și, prin urmare, luarea în custodie publică trebuie să fie în scopul îndepărtării. CJUE a constatat că Directiva privind returnarea nu a fost respectată, deoarece pedeapsa cu închisoarea nu ar fi avut ca scop îndepărtarea. Aceasta ar fi împiedicat aplicarea standardelor și procedurilor comune și ar fi cauzat întârzierea returnării, subminând astfel efectul util al directivei. În același timp, CJUE nu a exclus posibilitatea ca

([391]) CJUE, *Hassen El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011, punctul 59.

([392]) CJUE, *Alexandre Achughbabian împotriva Préfet du Val-de-Marne* (Marea Cameră), C-329/11, 6 decembrie 2011, punctele 37-39 și 45.

statele membre să impună pedeapsa cu închisoarea după finalizarea procedurii de returnare, și anume atunci când au fost aplicate măsurile coercitive prevăzute la articolul 8, dar îndepărtarea a nu a reușit.

Exemplu: În cauza *Affum* ([393]), CJUE a analizat cazul unei femei resortisant ghanez care a fost interceptată de poliția franceză la intrarea în tunelul de sub Canalul Mânecii, în timpul tranzitului său prin Franța din Belgia către Regatul Unit. Ea a fost reținută pentru intrare ilegală, iar un ordin de transfer către Belgia a fost emis în temeiul unui acord de readmisie între Franța și Belgia. CJUE a hotărât că Directiva privind returnarea se aplică resortisanților țărilor terțe care au fost prezenți numai pasager pe teritoriul statului membru. Curtea a declarat că directiva se opune legislației naționale care prevede pedeapsa cu închisoarea pentru ședere ilegală, întrucât aceasta ar împiedica aplicarea procedurii de returnare și ar întârzia returnarea. Cu toate acestea, CJUE a precizat că directiva nu se opune legislației naționale care permite deținerea unui resortisant al unei țări terțe căruia i s-a aplicat procedura de returnare și care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriu fără un motiv justificat de nereturnare.

În temeiul Convenției, a doua parte a articolului 5 alineatul (1) litera (f) conferă statelor membre ale CoE dreptul de a ține o persoană în custodie publică în scopul expulzării sau extrădării sale, în cazul în care un astfel de ordin a fost emis și există o perspectivă realistă de îndepărtare. Luarea în custodie publică este arbitrară în cazul în care nicio „procedură de expulzare" semnificativă nu se află în desfășurare sau nu se desfășoară în mod activ în conformitate cu cerința de diligență necesară.

Exemplu: În cauza *Mikolenko împotriva Estoniei* ([394]), reclamantul era un resortisant rus care locuia în Estonia. Autoritățile estoniene au refuzat să îi prelungească permisul de ședere și l-au reținut din 2003 până în 2007. CEDO a acceptat faptul că reclamantul în mod clar nu a vrut să coopereze cu autoritățile în timpul procesului de îndepărtare, dar a considerat că luarea sa în custodie publică a fost ilegală deoarece nu a existat o perspectivă realistă de expulzare, iar autoritățile nu au reușit să efectueze procedurile cu diligența necesară.

([393]) CJUE, *Sélina Affum împotriva Préfet du Pas-de-Calais* (Marea Cameră), C-47/15, 7 iunie 2016.

([394]) CEDO, *Mikolenko împotriva Estoniei*, nr. 10664/05, 8 octombrie 2009. Vezi și CEDO, *Al Husin împotriva Bosnia și Herțegovina (Nr. 2)*, nr. 10112/16, 25 iunie 2019.

Exemplu: În cauza *M. și alții împotriva Bulgariei* ([395]), expulzarea reclamantului în Afganistan a fost dispusă în decembrie 2005, dar prima dată când autoritățile au încercat să îi asigure un document de identitate acestuia, pentru a-i facilita expulzarea, a fost în februarie 2007. Această cerere a fost repetată 19 luni mai târziu. În această perioadă, reclamantul a rămas în custodie publică. Autoritățile bulgare au încercat, de asemenea, să îl trimită într-o altă țară, dar nu au avut dovezi ale acestui efort. Luarea în custodie publică a fost ilegală din cauza lipsei de diligență și a reprezentat o încălcare a articolului 5 din Convenție.

Exemplu: În cauza *A. și alții împotriva Regatului Unit* ([396]), Curtea a reținut că o politică de menținere a posibilei expulzări a unui reclamant „sub control activ" nu a fost suficient de sigură sau determinantă pentru a constitui „procedură de expulzare" în temeiul articolului 5 alineatul (1). În mod clar, luarea în custodie publică nu a avut ca scop împiedicarea unei intrări ilegale, prin urmare, luarea în custodie publică a fost ilegală.

Exemplu: În cauza *Popov împotriva Franței* ([397]), reclamanții erau cetățeni ai Kazahstanului care au sosit în Franța în 2000. Cererile lor de acordare a statutului de refugiat și a permiselor de ședere au fost respinse. În august 2007, aceștia au fost arestați și transferați pe un aeroport în vederea expulzării lor. Zborul lor a fost anulat, iar expulzarea nu a avut loc. Aceștia au fost apoi transferați într-un centru de custodie publică cu cei doi copii ai lor, cu vârste de cinci luni și de trei ani, unde au stat 15 zile. Un al doilea zbor a fost anulat, iar un judecător i-a eliberat. În urma unei noi cereri, li s-a acordat statutul de refugiat. Curtea a constatat că, deși copiii au fost plasați împreună cu părinții lor într-o aripă rezervată familiilor, situația lor particulară nu a fost luată în considerare, iar autoritățile nu au încercat să stabilească dacă ar fi putut fi avută în vedere o altă soluție decât luarea în custodie publică. Prin urmare, sistemul francez nu a protejat în mod corespunzător dreptul copiilor la libertate în temeiul articolului 5 din Convenție.

([395]) CEDO, *M. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 41416/08, 26 iulie 2011, punctele 75-76.

([396]) CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009, punctul 167.

([397]) CEDO, *Popov împotriva Franței*, nr. 39472/07 și 39474/07, 19 ianuarie 2012.

7.4. Prevăzut de lege

Luarea în custodie publică trebuie să fie legală în conformitate cu legislația internă, cu dreptul Uniunii și cu dreptul Convenției.

În temeiul dreptului UE, statele membre ale UE au obligația de a pune în aplicare acte cu putere de lege și acte administrative necesare pentru a se conforma Directivei privind returnarea (articolul 20). În mod similar, la articolul 8 alineatul (3) din Directiva revizuită privind condițiile de primire prevede că motivele luării în custodie publică trebuie prevăzute în legislația națională.

În temeiul Convenției, articolul 5 alineatul (1) prevede că „ [n]imeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale". Înseamnă că legislația națională trebuie să stabilească norme de fond și de procedură care să prevadă momentul și circumstanțele în care o persoană poate fi reținută.

Articolul 5 nu se referă doar la „dreptul intern", ci se referă și la „calitatea dreptului", impunând compatibilitatea acestuia cu statul de drept, concept inerent tuturor articolelor din Convenție. Pentru ca dreptul să fie de o anumită calitate, acestea trebuie să fie suficient de accesibil, precis și previzibil în aplicarea sa pentru a evita riscul de caracter arbitrar. Orice lipsire de libertate trebuie să fie în conformitate cu scopul articolului 5 din Convenție, pentru a proteja persoana de arbitrariu ([398]).

> Exemplu: În cauza *S.P. împotriva Belgiei* ([399]), reclamantul a fost plasat într-un centru de custodie publică în așteptarea expulzării sale iminente în Sri Lanka. CEDO a emis apoi o măsură provizorie de suspendare a expulzării sale, iar reclamantul a fost eliberat din custodia publică 11 zile mai târziu. CEDO a declarat că aplicarea unei măsuri provizorii de suspendare temporară a procedurii de expulzare a reclamantului nu a făcut ilegală luarea sa în custodie publică, întrucât autoritățile belgiene încă mai aveau în vedere expulzarea acestuia și că, în pofida suspendării, se mai „luau măsuri" în vederea expulzării sale.

([398]) CEDO, *Amuur împotriva Franței*, nr. 19776/92, 25 iunie 1996, punctul 50; CEDO, *Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, 6 martie 2001, punctul 55.

([399]) CEDO, *S.P. împotriva Belgiei* (dec.), nr. 12572/08, 14 iunie 2011.

Exemplu: În cauza *Azimov împotriva Rusiei* ([400]), reclamantul a fost ținut în custodie publică timp de peste 18 luni fără a fi stabilit un termen maxim, după ce CEDO a emis o măsură provizorie de suspendare a expulzării sale. CEDO a considerat că suspendarea procedurilor interne, ca urmare a unei măsuri provizorii, nu ar trebui să conducă la o situație în care reclamantul stă în închisoare o perioadă nerezonabilă de lungă.

7.5. Necesitatea și proporționalitatea

În cadrul legislației UE, articolul 15 alineatul (5) din Directiva privind returnarea prevede că „[l]uarea în custodie publică se menține pe toată durata în care se îndeplinesc condițiile stabilite la alineatul (1) și în măsura în care este necesar pentru a asigura punerea în aplicare cu succes a măsurii de îndepărtare". Trebuie să existe dovezi clare și concludente, nu doar afirmații lipsite de fond, cu privire la necesitate, în fiecare caz în parte. Articolul 15 alineatul (1) din directivă se referă la luarea în custodie publică în scopul îndepărtării în cazul în care există riscul de sustragere, dar acest risc trebuie să se bazeze pe „criterii obiective" (articolul 3 punctul 7). Deciziile luate în temeiul directivei „ar trebui adoptate de la caz la caz și pe bază de criterii obiective". Nu este suficient să se rețină o persoană pe baza simplului fapt al șederii ilegale (considerentul 6).

Legislația UE impune să se evalueze dacă lipsirea de libertate este proporțională cu obiectivul care trebuie atins sau dacă îndepărtarea ar putea fi pusă în aplicare cu succes prin impunerea unor măsuri mai puțin restrictive, cum ar fi alternative la luarea în custodie publică [articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea] ([401]).

Directiva revizuită privind condițiile de primire permite luarea în custodie publică a solicitanților de azil „[a]tunci când se dovedește a fi necesar și pe baza analizei individuale a fiecărui caz în parte", în cazul în care nu se pot aplica efectiv măsuri mai puțin coercitive [articolul 8 alineatul (2); vezi și articolul 28 alineatul (2) și considerentul 20 din Regulamentul Dublin] ([402]).

([400]) CEDO, *Azimov împotriva Rusiei*, nr. 67474/11, 18 aprilie 2013.

([401]) CJUE, *Hassen El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011, punctele 29-62.

([402]) Vezi și CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 257-261.

Pe lângă aspectele legate de legalitate și garanții procedurale, luarea în custodie publică trebuie să respecte în mod esențial drepturile fundamentale stipulate în Convenție și în Carta UE ([403]).

În temeiul Convenției, articolul 5 stipulează dreptul la libertate și la siguranță. În conformitate cu articolul 5 alineatul (1) litera (f), nu exista nicio cerință pentru un test de necesitate în vederea luării în custodie publică a unei persoane care încearcă să pătrundă ilegal în țară sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare ([404]). Această situație este diferită de alte forme de luare în custodie publică care intră sub incidența articolului 5 alineatul (1), în special în scopul împiedicării unei persoane de a săvârși o infracțiune sau de a fugi [articolul 5 alineatul (1) litera (c)] ([405]).

Articolul 9 din PIDCP prevede că orice lipsire de libertate impusă în contextul imigrației trebuie să fie legală, necesară și proporțională ([406]). Într-un caz privind luarea în custodie publică a unui solicitant de azil cambodgian în Australia, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a constatat în mod explicit că luarea în custodie publică trebuie să fie necesară și proporțională pentru a se conforma articolului 9 din PIDCP ([407]).

7.6. Caracterul arbitrar

În temeiul Convenției, respectarea legislației naționale nu este suficientă. Articolul 5 din Convenție prevede că orice lipsire de libertate trebuie să fie în conformitate cu scopul de a proteja persoana de arbitrariu ([408]). Este un principiu fundamental că nicio luare în custodie publică arbitrară nu poate fi

([403]) CJUE, C-329/11, *Alexandre Achughbabian împotriva Préfet du Val-de-Marne* (Marea Cameră), C-329/11, 6 decembrie 2011, punctul 49.

([404]) Un test de necesitate a luării în custodie publică poate fi în continuare solicitat în conformitate cu legislația națională. Vezi CEDO, *Patrick Muzamba Oyaw împotriva Belgiei* (dec.), nr. 23707/15, 4 aprilie 2017, punctul 36; și CEDO, *J.R. și alții împotriva Greciei*, nr. 22696/16, 25 ianuarie 2018, punctul 111.

([405]) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008, punctul 72.

([406]) Pentru mai multe informații, vezi Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *General Comment No. 35 – Article 9 (Liberty and security of person)*, 16 decembrie 2014.

([407]) Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, *A împotriva Australiei*, Comunicarea nr. 560/1993, observații din 30 aprilie 1997.

([408]) CEDO, *S., V. și A. împotriva Danemarcei*, nr. 35553/12, 36678/12 și 36711/12, 22 octombrie 2018, punctul 74.

compatibilă cu articolul 5 alineatul (1). Noțiunea de „arbitrariu" se extinde dincolo de lipsa de conformitate cu legislația națională; lipsirea de libertate poate fi legală din perspectiva dreptului intern, dar totuși arbitrară și, prin urmare, contrară Convenției ([409]).

Pentru a evita să fie considerată arbitrară, luarea în custodie publică prevăzută la articolul 5 alineatul (1) litera (f) trebuie sa fie efectuată cu bună-credință: trebuie să fie strâns legată de motivul luării în custodie publică identificat și pe care se bazează guvernul; locul și condițiile de luare în custodie publică ar trebui sa fie adecvate; iar durata luării în custodie publică nu ar trebui să depășească o durată care este necesară în mod rezonabil în scopul urmărit ([410]). Viteza cu care instanțele naționale înlocuiesc un ordin de luare în custodie publică care fie a expirat, fie s-a constatat că este viciat reprezintă un alt element în cadrul evaluării dacă luarea în custodie publică este considerată arbitrară ([411]). Procedurile trebuie să fie efectuate cu diligența necesară și trebuie să existe o perspectivă realistă de îndepărtare. Ceea ce este considerat arbitrar depinde de elementele concrete ale cazului.

Exemplu: În cauza *Rusu împotriva Austriei* ([412]), reclamanta a fost arestată când a încercat să părăsească Austria pentru că a intrat ilegal în țară, fără pașaport valabil și viză, și pentru că nu avea mijloacele necesare de subzistență pentru ședere în Austria. Din aceste motive, autoritățile au presupus că aceasta s-ar sustrage procedurii și ar fugi dacă ar fi eliberată. CEDO a reiterat faptul că luarea în custodie publică a unei persoane este o măsură serioasă și că, într-un context în care luarea în custodie publică a fost necesară pentru atingerea unui obiectiv declarat, luarea în custodie publică ar fi arbitrară dacă nu ar fi justificată ca ultimă soluție după ce alte măsuri mai puțin severe ar fi avute în vedere și considerate insuficiente pentru a proteja interesul individual sau public. Raționamentul autorităților pentru reținerea reclamantei a fost inadecvat, iar luarea sa în custodie publică avea un caracter arbitrar. Prin urmare, luarea sa în custodie publică a încălcat articolul 5 din Convenție.

([409]) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008, punctul 67; CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009, punctul 164.

([410]) CEDO, *Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei*, nr. 10486/10, 20 decembrie 2011, punctele 117-119.

([411]) CEDO, *Minjat împotriva Elveției*, nr. 38223/97, 28 octombrie 2003, punctele 46-48; CEDO, *Khudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, 8 noiembrie 2005, punctele 136 și 137.

([412]) CEDO, *Rusu împotriva Austriei*, nr. 34082/02, 2 octombrie 2008, punctul 58.

Exemplu: În cauza *H.A. și alții împotriva Greciei* ([413]), reclamanții, nouă copii neînsoțiți, au fost reținuți în Grecia pentru că nu aveau asupra lor acte și au fost plasați sub protecție în secții de poliție. CEDO a constatat o încălcare a articolului 5 alineatul (1) din Convenție, întrucât legislația elenă privind punerea sub protecție nu prevedea termene maxime, ceea ce ar fi putut duce la situații arbitrare în care lipsirea de libertate a copiilor ar fi putut dura perioade lungi de timp.

7.6.1. Buna-credință

În temeiul Convenției, luarea în custodie publică poate fi considerată arbitrară dacă autoritățile care gestionează custodia publică nu acționează cu bună-credință. Când autoritățile naționale iau o decizie conștientă de a induce în eroare resortisanții țărilor terțe în vederea facilitării îndepărtării acestora, aceasta încalcă articolul 5 din Convenție ([414]).

Exemplu: În cauza *Longa Yonkeu împotriva Letoniei* ([415]), CEDO a respins argumentul guvernului potrivit căruia Serviciul de Stat al Poliției de Frontieră a aflat de suspendarea expulzării reclamantului doar la două zile după ce acesta fusese expulzat. Autoritățile știau de patru zile că reclamantul solicitase azil pentru motive umanitare, deoarece primiseră o copie a cererii sale. În plus, în conformitate cu dreptul intern, acesta s-a bucurat de statutul de solicitant de azil de la data depunerii cererii sale și, ca atare, nu a putut fi expulzat. În consecință, Serviciul de Stat al Poliției de Frontieră nu a acționat cu bună-credință, expulzându-l pe reclamant înainte ca cererea sa de azil pe motive umanitare să fie examinată de autoritatea națională competentă. Prin urmare, luarea sa în custodie publică în acest scop a fost arbitrară.

([413]) CEDO, *H.A. și alții împotriva Greciei*, nr. 19951/16, 28 februarie 2019.

([414]) CEDO, *Čonka împotriva Belgiei, nr.* 51564/99, 5 februarie 2002; CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008; CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009.

([415]) CEDO, *Longa Yonkeu împotriva Letoniei*, nr. 57229/09, 15 noiembrie 2011, punctul 143.

7.6.2. Obligația de diligență

Atât dreptul Uniunii, cât și dreptul Convenției conțin principiul potrivit căruia statul membru trebuie să exercite diligența necesară când ia în custodie publică persoane care sunt supuse procedurii de îndepărtare.

În cadrul legislației UE, articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea prevede că luarea în custodie publică ar trebui menținută numai atât timp cât măsurile de îndepărtare sunt în curs și sunt executate cu diligența necesară. În mod similar, articolul 9 alineatul (1) și considerentul 16 din Directiva revizuită privind condițiile de primire și articolul 28 alineatul (3) din Regulamentul Dublin conțin o dispoziție privind diligența necesară în cazul solicitanților de azil.

În temeiul Convenției, motivul de luare în custodie publică prevăzut de cea de a doua parte a articolului 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție este justificat numai atât timp cât procedurile de expulzare sau extrădare sunt în desfășurare. În cazul în care aceste proceduri nu se desfășoară cu diligența necesară, luarea în custodie publică va înceta să mai fie acceptabilă în temeiul Convenției ([416]). Prin urmare, statele trebuie să depună în mod activ eforturi pentru a organiza o procedură de îndepărtare, fie în țara de origine, fie într-o țară terță. În practică, statele trebuie să ia măsuri concrete și să furnizeze dovezi, nu doar să se bazeze pe propriile declarații, cu privire la eforturile depuse pentru a asigura admisia, de exemplu în cazul în care autoritățile unui stat-gazdă sunt deosebit de lente în a-și identifica propriii resortisanți.

Exemplu: În cauza *Singh împotriva Republicii Cehe* ([417]), CEDO a menționat că reclamanții au fost reținuți timp de 2,5 ani, în așteptarea expulzării. Procedurile au fost caracterizate de perioade de inactivitate, iar Curtea a considerat că autoritățile cehe ar fi trebuit să dea dovadă de mai multă diligență, în special după ce Ambasada Indiei și-a exprimat refuzul de a emite pașapoarte reclamanților. În plus, Curtea a menționat că reclamanții au fost condamnați pentru o infracțiune minoră și că durata luării lor în custodie publică în așteptarea expulzării a depășit durata pedepsei cu închisoarea

([416]) CEDO, *Chahal împotriva Regatului Unit*, nr. 22414/93, 15 noiembrie 1996, punctul 113; CEDO, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009, punctul 164; CEDO, *Amie și alții împotriva Bulgariei*, nr. 58149/08, 12 februarie 2013, punctul 72.

([417]) CEDO, *Singh împotriva Republicii Cehe*, nr. 60538/00, 25 ianuarie 2005.

aplicate infracțiunii. În consecință, Curtea a considerat că autoritățile cehe nu au exercitat diligența necesară în tratarea cauzei reclamanților și că durata luării lor în custodie publică a fost nerezonabilă.

Exemplu: În cauza *H.A. împotriva Greciei* ([418]), reclamantul era un resortisant iranian cu drept de ședere permanentă în Grecia. După ce a fost arestat de poliție, i s-a ordonat să se întoarcă în Turcia, dar Turcia a refuzat admisia sa. Până la expulzarea sa, reclamantul a fost luat în custodie publică o lungă perioadă de timp. CEDO a constatat că autoritățile elene nu au acționat cu diligența necesară, deoarece nu au luat nicio măsură pentru a efectua expulzarea timp de cinci luni după refuzul Turciei de a primi reclamantul. Aceasta a condus la încălcarea articolului 5 alineatul (1) din Convenție.

7.6.3. Perspectivă realistă de îndepărtare

Atât în temeiul dreptului UE, cât și al dreptului Convenției, luarea în custodie publică este justificată numai în cazul în care există o perspectivă realistă de îndepărtare într-un termen rezonabil.

În temeiul legislației UE, în cazul în care nu mai există o perspectivă rezonabilă de îndepărtare, luarea în custodie publică încetează să mai fie justificată, iar persoana trebuie să fie imediat eliberată [articolul 15 alineatul (4) din Directiva privind returnarea]. În cazul în care există bariere în calea îndepărtării, cum ar fi principiul nereturnării (articolul 5 din Directiva privind returnarea), în mod normal nu există perspective rezonabile de îndepărtare.

Exemplu: În cauza *Kadzoev* ([419]), CEJ a susținut că, atunci când instanța națională examinează luarea în custodie publică, este necesar să existe o perspectivă reală că îndepărtare ar putea fi efectuată cu succes pentru ca o perspectivă rezonabilă de îndepărtare să existe. Această perspectivă rezonabilă nu există atunci când este puțin probabil ca persoana în cauză să fie admisă într-o țară terță ([420]).

([418]) CEDO, *H.A. împotriva Greciei*, nr. 58424/11, 21 ianuarie 2016.

([419]) CEJ, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 30 noiembrie 2009, punctele 65 și 66.

([420]) Vezi și CJUE, *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, C-146/14 PPU, 5 iunie 2014, punctele 59 și 60.

În context național, Agenția de Frontieră a Regatului Unit a elaborat un criteriu practic, potrivit acestuia, în cazurile de expulzare, „se poate spune că îndepărtarea este iminentă dacă există un document de călătorie, sunt stabilite instrucțiuni de îndepărtare, nu există bariere juridice nesoluționate, iar îndepărtarea va avea loc probabil în următoarele patru săptămâni. [Cu toate acestea,] în cazul în care [persoana] subminează îndepărtarea prin faptul că nu cooperează în procesul de documentare și în cazul în care există o barieră semnificativă în calea îndepărtării, aceștia reprezintă factori care cântăresc mult împotriva eliberării" ([421]).

În temeiul Convenției, sunt necesare perspective realiste de expulzare.

Exemplu: Cauza *Al Husin împotriva Bosnia și Herțegovina (nr. 2)* ([422]) se referă la un resortisant sirian care a fost luat în custodie publică pentru motive de securitate națională. Reclamantului i s-a emis un ordin de expulzare potrivit căruia, dacă nu pleacă de bunăvoie, i se va emite un ordin suplimentar de expulzare în care se va preciza țara de destinație pentru îndepărtarea sa. Reclamantul a rămas în custodie publică pentru motive de securitate națională timp de patru ani. Peste 40 de țări au fost rugate să îl preia pe reclamant, dar fără niciun rezultat. Reclamantul a fost eliberat după opt ani de detenție continuă. CEDO a constatat că articolul 5 alineatul (1) a fost încălcat deoarece motivele luării în custodie publică nu au rămas valabile pe întreaga perioadă de luare în custodie publică, din cauza lipsei unei perspective realiste de executare a expulzării.

7.6.4. Durata maximă a luării în custodie publică

În cadrul legislației UE, articolul 9 alineatul (1) din Directiva revizuită privind condițiile de primire și articolul 28 alineatul (3) din Regulamentul Dublin prevăd că luarea în custodie publică a solicitanților de azil trebuie să fie pentru cea mai scurtă perioadă posibilă. Termenele reduse pentru depunerea cererilor de transfer și pentru răspunsul la acestea se aplică atunci când solicitanții de azil sunt luați în custodie publică în temeiul Regulamentului Dublin.

([421]) Agenția de Frontieră a Regatului Unit (2012), *Enforcement Instructions and Guidance: Chapter 55 detention and temporary release*.

([422]) CEDO, *Al Husin împotriva Bosnia și Herțegovina (Nr. 2)*, nr. 10112/16, 25 iunie 2019. Vezi și CEDO, *Mikolenko împotriva Estoniei*, nr. 10664/05, 8 octombrie 2009.

În conformitate cu articolul 15 alineatul (1) din Directiva privind returnarea, luarea în custodie publică a persoanelor aflate în proceduri de returnare trebuie să fie, de asemenea, cât mai scurtă posibil. Cu toate acestea, Directiva privind returnarea prevede, de asemenea, un termen de până la șase luni pentru luarea în custodie publică, care poate fi prelungit cu 12 luni în circumstanțe excepționale, și anume în caz de necooperare sau în cazul în care există bariere în calea obținerii documentelor de călătorie [articolul 15 alineatele (5) și (6)]. Prelungirile excepționale impun autorităților să fi depus mai întâi toate eforturile rezonabile pentru a îndepărta persoana în cauză. Detenția suplimentară nu este posibilă după expirarea perioadei de șase luni și, în cazuri excepționale, a perioadei suplimentare de 12 luni.

Exemplu: În cauza *Kadzoev* ([423]), CEJ a reținut că era evident că, la atingerea duratei maxime a luării în custodie publică prevăzută la articolul 15 alineatul (6) din Directiva privind returnarea, nu mai exista nicio îndoială cu privire la existența sau nu a unei perspective rezonabile de îndepărtare în sensul articolului 15 alineatul (4). Într-un astfel de caz, persoana în cauză trebuie eliberată imediat.

Exemplu: În cauza *FMS și alții* ([424]), CJUE a furnizat clarificări cu privire la durata reținerii în temeiul *acquis*-ului UE în materie de azil și returnare. Deși articolul 9 din Directiva privind condițiile de primire nu impune statelor membre să stabilească o perioadă maximă în cazul luării în custodie publică a solicitanților de protecție internațională, legislația lor națională trebuie să asigure că luarea în custodie publică durează numai atât timp cât sunt aplicabile motivele de luare în custodie publică. În schimb, în cazul luării în custodie publică anterior îndepărtării în temeiul articolului 15 din Directiva privind returnarea, luarea în custodie publică prelungită nu poate depăși niciodată 18 luni și poate fi menținută numai pe durata desfășurării și executării, în mod adecvat, a dispozițiilor de îndepărtare.

([423]) CEJ, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 30 noiembrie 2009, punctul 60.

([424]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 262-265 și 278-280.

În temeiul Convenției, articolul 5 alineatul (1) litera (f) nu conține termene maxime pentru luarea în custodie publică în contextul imigrației. Durata acceptabilă de luare în custodie publică în sensul articolului 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție depinde de examinarea legislației naționale, împreună cu o evaluare a elementelor concrete specifice cazului ([425]). Termenele sunt o componentă esențială a unei legislații precise și previzibile care reglementează lipsirea de libertate.

Exemplu: În cauza *Mathloom împotriva Greciei* ([426]), un cetățean irakian a fost ținut în custodie publică peste 2 ani și 3 luni în așteptarea expulzării sale, deși a fost emis un ordin pentru eliberarea sa condiționată. Legislația elenă care reglementează luarea în custodie publică a persoanelor a căror expulzare a fost dispusă de instanțe nu prevede o perioadă maximă și, prin urmare, nu îndeplinește cerința de „legalitate" prevăzută la articolul 5 din Convenție, deoarece legislației îi lipsește caracterul previzibil.

Exemplu: În cauza *Louled Massoud împotriva Maltei* ([427]), un cetățean algerian a fost plasat într-un centru de custodie publică pentru puțin peste 18 luni, în vederea expulzării. În acest timp, reclamantul a refuzat să coopereze, iar autoritățile algeriene nu au fost pregătite să îi elibereze documente de călătorie. Constatând o încălcare a articolului 5 alineatul (1), CEDO a exprimat îndoieli serioase cu privire la constanța valabilității motivelor luării în custodie publică și a expulzării preconizate a reclamantului, pe întreaga perioadă de luare în custodie publică. incluzând îndoieli cu privire la perioada de peste 18 luni care a urmat respingerii cererii sale de azil, la lipsa probabilă a unei perspective realiste de expulzare și la posibila neexercitare a diligenței necesare de către autoritățile naționale în efectuarea procedurii. În plus, Curtea a stabilit că reclamantul nu a avut la dispoziție nicio cale de atac eficientă pentru a contesta legalitatea și durata luării sale în custodie publică.

Exemplu: În cauza *Auad împotriva Bulgariei* ([428]), CEDO a reținut că durata luării în custodie publică nu ar trebui să depășească durata necesară în mod rezonabil în scopul urmărit. Curtea a observat că o poziție similară

([425]) CEDO, *Auad împotriva Bulgariei*, nr. 46390/10, 11 octombrie 2011, punctul 128.

([426]) CEDO, *Mathloom împotriva Greciei*, nr. 48883/07, 24 aprilie 2012.

([427]) CEDO, *Louled Massoud împotriva Maltei*, nr. 24340/08, 27 iulie 2010.

([428]) CEDO, *Auad împotriva Bulgariei*, nr. 46390/10, 11 octombrie 2011.

a avut CEJ în legătură cu articolul 15 din Directiva privind returnarea în cauza *Kadzoev*. Curtea a subliniat că, spre deosebire de articolul 15 din Directiva privind returnarea, articolul 5 alineatul (1) litera (f) din Convenție nu conține termene maxime. Prin urmare, măsura în care durata procedurilor de expulzare ar putea afecta legalitatea luării în custodie publică în temeiul respectivei dispoziții depinde numai de circumstanțele specifice ale fiecărui caz în parte.

7.7. Luarea în custodie publică a persoanelor cu nevoi specifice

În cadrul legislației UE, articolul 21 din Directiva revizuită privind condițiile de primire și articolul 3 alineatul (9) din Directiva privind returnarea enumeră persoanele considerate vulnerabile (vezi capitolul 10). Niciunul dintre cele două instrumente nu interzice luarea în custodie publică a persoanelor vulnerabile, dar, în cazul în care acestea sunt luate în custodie publică, articolul 11 din Directiva privind condițiile de primire și articolul 16 alineatul (3) și articolul 17 din Directiva privind returnarea prevăd acordarea unei atenții deosebite situației specifice a acestor persoane.

Ambele directive subliniază faptul că, în cazul copiilor, măsura de luare în custodie publică trebuie aplicată doar în ultimă instanță și numai dacă nu pot fi aplicate efectiv măsuri mai puțin coercitive. Luarea în custodie publică trebuie să fie pentru cea mai scurtă perioadă de timp posibilă. Trebuie depuse toate eforturile pentru eliberarea copiilor luați în custodie publică și pentru plasarea lor într-un centru de cazare adecvat copiilor. În conformitate cu Directiva privind condițiile de primire, copiii neînsoțiți care solicită azil pot fi luați în custodie publică numai în circumstanțe excepționale și nu pot fi plasați niciodată în penitenciare. Copiii neînsoțiți luați în custodie publică în așteptarea îndepărtării ar trebui cazați în instituții cu personal și facilități care să corespundă nevoilor persoanelor de vârsta lor [articolul 17 din Directiva privind returnarea] ([429]).

Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE) prevede obligația de a oferi asistență și sprijin victimelor traficului de persoane, cum ar fi asigurarea unei cazări adecvate și sigure (articolul 11), deși directiva nu interzice pe deplin luarea acestora în custodie publică.

([429]) Pentru mai multe informații, vezi FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg, iunie 2017.

În temeiul Convenției, CEDO a examinat cazuri de imigrare care au implicat luarea în custodie publică a copiilor și a persoanelor cu probleme de sănătate. Curtea a reținut că luarea în custodie publică a acestora în centre care nu sunt dotate pentru a răspunde nevoilor lor este arbitrară și încălcă articolul 5 din Convenție, iar în unele cazuri, ridică probleme în temeiul articolului 3 din Convenție ([430]). Curtea a considerat, de asemenea, că solicitanții de azil sunt deosebit de vulnerabili, în contextul luării în custodie publică și în ceea ce privește condițiile în care au fost luați în custodie publică ([431]).

Exemplu: Cauza *Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei* ([432]) a vizat luarea în custodie publică a unei resortisante cameruneze aflate într-un stadiu avansat al infecției cu HIV. Autoritățile cunoșteau identitatea și adresa fixă a reclamantei, iar aceasta și-a respectat întotdeauna programările la autorități și a inițiat mai multe demersuri pentru a-și regulariza statutul în Belgia. În pofida faptului că sănătatea acesteia s-a deteriorat în timpul ținerii în custodie publică, autoritățile nu au avut în vedere o opțiune mai puțin intruzivă, cum ar fi eliberarea acesteia cu permis de ședere temporară pentru a proteja interesul public. În schimb, autoritățile au ținut-o în custodie publică timp de aproape patru luni. CEDO nu a identificat nicio legătură între luarea în custodie publică a reclamantei și obiectivul guvernului de a o deporta și, prin urmare, a constatat încălcarea articolului 5 alineatul (1) din Convenție.

Exemplu: În cauza *Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei* ([433]), CEDO a reținut că luarea în custodie publică a unui copil neînsoțit solicitant de azil într-un centru de custodie publică pentru adulți a încălcat articolul 3 din Convenție.

([430]) CEDO, *Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, 12 octombrie 2006; CEDO, *Muskhadzhiyeva și alții împotriva Belgiei*, nr. 41442/07, 19 ianuarie 2010; CEDO, *Kanagaratnam și alții împotriva Belgiei*, nr. 15297/09, 13 decembrie 2011; CEDO, *Popov împotriva Franței*, nr. 39472/07 și 39474/07, 19 ianuarie 2012; CEDO, *M.S. împotriva Regatului Unit*, nr. 24527/08, 3 mai 2012; CEDO, *Price împotriva Regatului Unit*, nr. 33394/96, 10 iulie 2001.

([431]) CEDO, *S.D. împotriva Greciei*, nr. 53541/07, 11 iunie 2009; CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011.

([432]) CEDO, *Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei*, nr. 10486/10, 20 decembrie 2011.

([433]) CEDO, *Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, 12 octombrie 2006.

Exemplu: În cauza *Muskhadzhieyeva împotriva Belgiei* ([434]), CEDO a reținut că luarea în custodie publică a patru copii ceceni, în așteptarea unui transfer în temeiul Regulamentului Dublin, într-un centru care nu era echipat pentru a răspunde nevoilor specifice ale copiilor a încălcat articolul 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *A.M. și alții împotriva Franței* ([435]), CEDO a reținut că, deși condițiile materiale din centrele de custodie publică anterioară îndepărtării erau adecvate, condițiile din aceste centre erau o sursă de anxietate pentru copiii mici. Prin urmare, plasarea copiilor în centre de custodie publică a constituit tratament inuman și degradant, încălcându-se articolul 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *S.F. și alții împotriva Bulgariei* ([436]), CEDO a examinat luarea în custodie publică a unei familii cu trei copii într-o unitate de detenție a poliției de frontieră și durata ședерii acestora. Curtea a menționat că luarea în custodie publică a copiilor în contextul imigrației, fie că sunt însoțiți sau nu, ridică probleme speciale, deoarece copiii sunt extrem de vulnerabili și au nevoi specifice. Indiferent de timpul petrecut în custodie publică, condițiile din centrul de detenție al poliției nu erau potrivite pentru copii. CEDO a constatat încălcarea articolului 3 din Convenție.

Exemplu: În cauza *Bilalova și alții împotriva Poloniei* ([437]), reclamanții, resortisanți ruși de origine cecenă (o femeie cu cei cinci copii ai săi), s-au plâns că plasarea copiilor într-un centru de custodie publică anterioară îndepărtării a fost ilegală. CEDO a menționat că, în principiu, ar trebui evitată izolarea copiilor mici în astfel de structuri și că doar plasarea pe termen scurt în condiții adecvate ar putea fi compatibilă cu Convenția, totuși cu condiția ca autoritățile să fi stabilit că au recurs la această măsură în ultimă instanță numai după ce au evaluat în mod specific măsuri mai puțin coercitive și au constatat că nu este disponibilă nicio astfel de măsură. Curtea a concluzionat că nu există suficiente dovezi care să demonstreze că autoritățile naționale au efectuat o astfel de evaluare și că nu au fost

([434]) CEDO, *Muskhadzhiyeva și alții împotriva Belgiei*, nr. 41442/07, 19 ianuarie 2010.

([435]) CEDO, *A.M. și alții împotriva Franței*, nr. 24587/12, 12 iulie 2016.

([436]) CEDO, *S.F. și alții împotriva Bulgariei*, nr. 8138/16, 7 decembrie 2017.

([437]) CEDO, *Bilalova și alții împotriva Poloniei*, nr. 23685/14, 26 martie 2020.

luate măsuri pentru a limita durata luării în custodie publică. Prin urmare, luarea în custodie publică a copiilor a încălcat articolul 5 alineatul (1) din Convenție.

Exemplu: În cauza *Bistieva și alții împotriva Poloniei* ([438]), reclamanta împreună cu soțul și copiii săi au ajuns în Polonia și au solicitat azil. Cererea de azil le-a fost respinsă, iar familia a fugit în Germania, dar autoritățile germane i-au trimis înapoi în Polonia, unde au fost luați în custodie publică. Reclamanta s-a plâns că luarea sa în custodie publică a încălcat dreptul la respectarea vieții private și de familie în temeiul articolului 8 din Convenție. CEDO a reținut că luarea în custodie publică a reclamantei a afectat exercitarea efectivă a vieții de familie, întrucât autoritățile poloneze nu au evaluat impactul luării în custodie publică asupra familiei și copiilor și nu au avut în vedere luarea în custodie publică a familiei ca măsură de ultimă instanță. Curtea a reținut că respectarea interesului superior al copilului nu poate fi limitată la menținerea familiei împreună, ci include și luarea tuturor măsurilor necesare pentru limitarea luării în custodie publică a familiilor cu copii. Prin urmare, ținerea în custodie publică a reclamantei și a familiei sale timp de aproape șase luni a încălcat articolul 8 din Convenție.

Exemplu: În cauza *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei* ([439]), CEDO a constatat că autoritățile cipriote nu au furnizat nicio explicație a motivelor și a temeiului juridic pentru care nu au permis răposatei fiice a reclamantului, victimă a traficului de persoane, să părăsească secția de poliție din proprie inițiativă, ci au eliberat-o în custodia unei persoane fizice. În aceste condiții, Curtea a reținut că lipsirea de libertate a acesteia a fost atât arbitrară, cât și ilegală, în temeiul articolului 5 din Convenție.

([438]) CEDO, *Bistieva și alții împotriva Poloniei*, nr. 75157/14, 10 aprilie 2018.

([439]) CEDO, Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010.

7.8. Garanții procedurale

Atât în legislația UE, cât și în Convenție există garanții procedurale cu privire la luarea în custodie publică solicitanților de azil și a migranților.

În cadrul legislației UE, Directiva privind returnarea prevede garanții specifice în cazul în care migranții aflați în situație de ședere ilegală sunt supuși unei proceduri de returnare. Directiva privind condițiile de primire (articolul 9) și articolul 26 alineatul (2) din Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE) includ garanții pentru solicitanții de azil.

În temeiul Convenției, articolul 5 din Convenție conține propriul set încorporat de garanții procedurale. Lipsirii de libertate i se aplică, de asemenea, următoarele două articole în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (f):

- articolul 5 alineatul (2), orice persoană are dreptul de a fi informată în cel mai scurt termen și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa;

- articolul 5 alineatul (4), orice persoană are dreptul de a introduce recurs în fața unei instanțe, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității luării sale în custodie publică și să dispună eliberarea sa dacă luarea în custodie publică este ilegală ([440]).

Luarea în custodie publică trebuie să fie întotdeauna dispusă în scris, iar ordinele de luare în custodie publică trebuie emise individual. Simpla menționare a numelor copiilor în ordinul de luare în custodie publică emis pe numele părinților sau a oricărui adult însoțitor încalcă articolul 5 alineatul (1) din Convenție ([441]).

7.8.1. Dreptul de a afla motivele

În cadrul legislației UE, articolul 15 alineatul (2) din Directiva privind returnarea impune autorităților să dispună în scris luarea în custodie publică și să prezinte motive de fapt și de drept. Pentru solicitanții de azil, aceeași cerință este

([440]) CEDO, *O.S.A. Și alții împotriva Greciei*, nr. 39065/16, 21 martie 2019.

([441]) CEDO, *Moustahi împotriva Franței*, nr. 9347/14, 25 iunie 2020, punctele 102-104.

inclusă la articolul 9 alineatul (2) din Directiva revizuită privind condițiile de primire. CJUE a reiterat, de asemenea, aceste cerințe ([442]).

În temeiul Convenției, fiecare persoană luată în custodie publică trebuie să fie informată cu privire la motivele luării sale în custodie publică „în cel mai scurt termen" și „într-o limbă pe care o înțelege" [articolul 5 alineatul (2)]. Ceea ce înseamnă că unei persoane luate în custodie publică trebuie să i se comunice motivele de drept și de fapt ale arestării sau luării sale în custodie publică, într-o limbă simplă, colocvială pe care persoana în cauză o poate înțelege, astfel încât să poată, dacă aceasta consideră necesar, să conteste legalitatea acesteia în instanță în conformitate cu articolul 5 alineatul (4) ([443]).

Exemplu: În cauza *Nowak împotriva Ucrainei* ([444]), un resortisant polonez a cerut motivele arestării sale și i s-a răspuns că este un „hoț internațional". CEDO a reținut că această declarație nu putea corespunde unui ordin de expulzare, fiind întocmită în limba ucraineană și făcând referire la o dispoziție din legislația națională. Reclamantul nu cunoștea suficient limba pentru a înțelege documentul pe care l-a primit în a patra zi de ținere în custodie publică. Înainte de această dată, nu există niciun indiciu că el ar fi fost informat că a fost luat în custodie publică în vederea expulzării. În plus, reclamantul nu a avut mijloace eficiente pentru a depune plângere în timpul luării în custodie publică sau pentru a cere despăgubiri ulterior. În consecință, s-a constata că fusese încălcat articolul 5 alineatul (2) din Convenție.

Exemplu: În cauza *Saadi împotriva Regatului Unit* ([445]), întârzierea de 76 de ore în furnizarea motivelor luării în custodie publică s-a considerat că a fost prea lungă și că a încălcat articolul 5 alineatul (2) din Convenție.

([442]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 257 și 259.

([443]) Vezi și CEDO, *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016, punctul 115; CEDO, *Čonka împotriva Belgiei, nr.* 51564/99, 5 februarie 2002.

([444]) CEDO, *Nowak împotriva Ucrainei*, nr. 60846/10, 31 martie 2011, punctul 64.

([445]) CEDO, *Saadi împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008.

Exemplu: În cauza *Dbouba împotriva Turciei* ([446]), reclamantul era solicitant de azil. Doi agenți de poliție i-au luat declarația cu privire la cererea sa depusă la UNHCR. I s-a comunicat că a fost eliberat până la judecarea acuzării de a fi membru Al-Qaida și că a fost inițiată o procedură de expulzare pe numele său. Reclamantul nu a primit niciun document cu informații privind motivele luării sale în custodie publică la sediul poliției. CEDO a reținut că motivele luării în custodie publică a reclamantului nu i-au fost niciodată comunicate de către autoritățile naționale, ceea ce a reprezentat o încălcare a articolului 5 alineatul (2) din Convenție.

Exemplu: În cauza *J.R. și alții împotriva Greciei* ([447]), trei cetățeni afgani au fost reținuți într-un „hotspot" de pe insula Chios, Grecia. CEDO a constatat încălcare articolului 5 alineatul (2) din Convenție. Deși reclamanții au primit o broșură cu informații privind motivele luării lor în custodie publică, conținutul broșurii nu a fost suficient de clar și de precis pentru a informa solicitanții cu privire la motivele luării lor în custodie publică.

7.8.2. Dreptul la revizuirea luării în custodie publică

În conformitate cu legislația UE și Convenție, dreptul la control judiciar este esențial pentru asigurarea evitării luării în custodie publică arbitrare.

În cadrul legislației UE, articolul 47 din Carta UE prevede că orice persoană aflată într-o situație reglementată de dreptul Uniunii are dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil. Articolul 15 alineatul (2) din Directiva privind returnarea și articolul 9 alineatul (3) din Directiva privind condițiile de primire prevăd un control judiciar rapid în cazul în care luarea în custodie publică este dispusă de autorități administrative. În plus, articolul 15 alineatul (3) din Directiva privind returnarea și articolul 9 alineatul (5) din Directiva privind condițiile de primire stabilesc că luarea în custodie publică trebuie să facă obiectul unei revizuiri la intervale rezonabile de timp, la cererea resortisantului țării terțe sau din oficiu. Revizuirea trebuie efectuată de o autoritate judiciară în cazul solicitanților de azil, în timp ce, în cazul persoanelor aflate în proceduri de returnare, aceasta este necesară numai în cazul luării în custodie publică prelungite.

([446]) CEDO, *Dbouba împotriva Turciei*, nr. 15916/09, 13 iulie 2010, punctele 52-54.

([447]) CEDO, *J.R. și alții împotriva Greciei*, nr. 22696/16, 25 ianuarie 2018.

Exemplu: În cauza *FMS și alții* ([448]), CJUE a reiterat că legalitatea luării în custodie publică atât în temeiul Directivei privind condițiile de primire, cât și în temeiul Directivei privind returnarea trebuie să facă obiectul unui control judiciar, fără excepție. Înseamnă că, în absența unor norme naționale care să prevadă un control judiciar, instanța națională trebuie să fie abilitată să se pronunțe în această privință și, în cazul în care luarea în custodie publică este considerată ilegală, să dispună eliberarea persoanei în cauză.

Atunci când prelungirea unei măsuri de luare în custodie publică a fost decisă cu încălcarea dreptului de a fi ascultat, instanța națională însărcinată să aprecieze legalitatea acestei decizii nu poate acorda retragerea măsurii de luare în custodie publică decât dacă consideră că această încălcare l-a privat efectiv pe cel care o invocă de posibilitatea unei apărări mai bune într-o asemenea măsură încât această procedură administrativă ar fi putut avea un rezultat diferit ([449]).

Acordarea asistenței judiciare este reglementată. Articolul 47 din Carta UE și articolul 13 alineatul (4) din Directiva privind returnarea prevăd că orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, reprezentată și apărată în chestiuni juridice și că i se acordă asistență juridică pentru a asigura accesul la justiție. Pentru solicitanții de azil, dispozițiile specifice privind asistența juridică gratuită și reprezentarea gratuită sunt incluse la articolul 9 din Directiva privind condițiile de primire (vezi capitolul 5 pentru mai multe detalii).

În temeiul Convenției, articolul 5 alineatul (4) prevede în mod specific că „[o]rice persoană lipsită de libertatea sa [...] are dreptul să introducă recurs în fața unei instanțe, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității luării sale în custodie publică și să dispună eliberarea sa dacă luarea în custodie publică este ilegală". Această obligație se reflectă în articolul 9 alineatul (4) din PIDCP.

Necesitatea unei revizuiri rapide și accesibilitatea căii de atac sunt două garanții esențiale. Scopul articolului 5 alineatul (4) este de a garanta dreptul unei persoane luate în custodie publică de a supune „controlului judiciar"

([448]) CJUE, *FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020, punctele 273-277.

([449]) CJUE, *M. G. și N. R. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-383/13, 10 septembrie 2013.

măsura care i s-a aplicat. Având în vedere acest lucru, articolul 5 alineatul (4) nu prevede doar accesul la un judecător care să pronunțe rapid o hotărâre privind legalitatea luării în custodie publică, ci prevede, de asemenea, o revizuire periodică de către o instanță a necesității menținerii custodiei publice. Calea de atac trebuie să fie disponibilă în timpul custodiei publice pentru a permite persoanelor aflate în custodie publică să obțină un control judiciar rapid, iar revizuirea trebuie să fie în măsură să ducă la eliberare în cazul în care luarea în custodie publică este considerată ilegală ([450]). Calea de atac trebuie să fie suficient de sigură, teoretic și în practică, pentru a fi accesibilă și eficientă. Existența controlului judiciar automat al luării în custodie publică în materie de imigrație nu este o cerință esențială în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Convenție ([451]).

Este deosebit de important ca solicitanții de azil să aibă acces la căi de atac eficiente, deoarece se află într-o poziție precară și ar putea face față returnării.

Exemplu: În cauza *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei* ([452]), doi solicitanți de azil iranieni au fost luați în custodie publică la sediul general al poliției. CEDO a reținut că aceștia nu au dispus de nicio procedură prin care legalitatea luării lor în custodie publică să fi fost examinată de o instanță ([453]).

Exemplu: În cauza *S.D. împotriva Greciei* ([454]), un solicitant de azil a fost luat în custodie publică chiar dacă nu a putut fi expulzat, în așteptarea unei decizii privind cererea sa de azil. CEDO a reținut că acesta se afla într-o situație de vid juridic, deoarece nu exista nicio dispoziție de revizuire directă a luării sale în custodie publică până la expulzare.

([450]) CEDO, *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016, punctul 131; *Ilnseher împotriva Germaniei* (Marea Cameră), nr. 10211/12 și 27505/14, 4 decembrie 2018, punctul 251.

([451]) CEDO, *J.N. împotriva Regatului Unit*, nr. 37289/12, 19 august 2016, punctul 96.

([452]) CEDO, *Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei*, nr. 30471/08, 22 septembrie 2009.

([453]) Vezi și CEDO, *Z.N.S. împotriva Turciei*, nr. 21896/08, 19 ianuarie 2010, și CEDO, *Dbouba împotriva Turciei*, nr. 15916/09, 13 iulie 2010.

([454]) CEDO, *S.D. împotriva Greciei*, nr. 53541/07, 11 iunie 2009.

Exemplu: În cauza *Oravec împotriva Croației* ([455]), reclamantul, care era suspectat de trafic de droguri, a fost luat în custodie publică și ulterior eliberat. În urma recursului procurorului împotriva eliberării sale, reclamantul a fost din nou arestat. CEDO a considerat că recursul a reprezentat o continuare a procedurilor privind legalitatea luării în custodie publică a reclamantului și că rezultatul recursului a reprezentat un factor esențial în stabilirea legalității acesteia, indiferent dacă la momentul respectiv reclamantul a fost ținut în arest sau nu. Prin urmare, articolul 5 alineatul (4) din Convenție s-a aplicat circumstanțelor cauzei.

7.9. Condiții sau regimuri de luare în custodie publică

Condițiile de luare în custodie publică în sine pot încălca dreptul Uniunii sau dreptul Convenției. Atât dreptul Uniunii, cât și dreptul Convenției prevăd că luarea în custodie publică trebuie să respecte alte drepturi fundamentale, inclusiv condițiile lipsirii de libertate trebuie să fie umane, familiile nu ar trebui separate și, în mod normal, copiii și persoanele vulnerabile nu ar trebui luați în custodie publică (vezi secțiunea 7.7 privind luarea în custodie publică a persoanelor cu nevoi specifice și a copiilor) ([456]).

În cadrul legislației UE, condițiile de luare în custodie publică pentru persoanele aflate în proceduri de returnare sunt reglementate la articolul 16 din Directiva privind returnarea, iar pentru copii și familii la articolul 17. De regulă, luarea în custodie publică anterioară îndepărtării trebuie să aibă loc în centre specializate, iar persoanele luate în custodie publică trebuie să fie separate de deținuții obișnuiți ([457]). Condițiile de luare în custodie publică a solicitanților de azil sunt reglementate la articolul 10 din Directiva revizuită privind condițiile de primire, cu dispoziții specifice privind persoanele vulnerabile incluse la articolul 11.

([455]) CEDO, *Oravec împotriva Croației*, nr. 51249/11, 11 iulie 2017, punctul 65.

([456]) Pentru mai multe informații, vezi CEDO, *Mubilanzila Mayeka și Kaniki-Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, 12 octombrie 2006 (copil neînsoțit); CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010 (victimă a traficului de persoane).

([457]) Vezi și CJUE, *Adala Bero împotriva Regierungspräsidium Kassel și Ettayebi Bouzalmate împotriva Kreisverwaltung Kleve* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-473/13 și C-514/13, 17 iulie 2014, punctul 32, și CJUE, *Thi Ly Pham împotriva Stadt Schweinfurt, Amt fur Meldewesen und Statistik* (Marea Cameră), C-474/13, 17 iulie 2014, punctele 16 și 17.

În temeiul Convenției, locul, regimul și condițiile de luare în custodie publică trebuie să fie adecvate, altfel pot ridica o problemă în temeiul articolului 3, 5 sau 8 din Convenție. Curtea va examina caracteristicile individuale ale condițiilor și efectul cumulativ al acestora. Printre acestea se numără, de asemenea, locul în care persoana este luată în custodie publică (aeroport, celulă de poliție, închisoare) ([458]); dacă pot fi utilizate sau nu alte centre; dimensiunea zonei de izolare; dacă este sau nu împărțită cu alte persoane și cu câte; disponibilitatea instalațiilor sanitare și accesul la acestea; ventilație și acces la aer liber; acces la lumea exterioară și dacă persoanele luate în custodie publică suferă sau nu de boli și dacă au acces la centre medicale. Circumstanțele specifice ale unei persoane sunt deosebit de relevante, cum ar fi dacă persoana luată în custodie publică este copil, supraviețuitor al torturii, femeie însărcinată, victimă a traficului de persoane, persoană în vârstă sau persoană cu handicap.

CEDO ia în considerare rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT), când evaluează condițiile de luare în custodie publică într-un caz specific. Aceste rapoarte oferă, de asemenea, orientări utile statelor membre cu privire la condițiile inacceptabile ([459]).

Exemplu: În cauzele *Dougoz, Peers și S.D. împotriva Greciei* ([460]), Curtea a stabilit principii importante privind condițiile de luare în custodie publică și a precizat, de asemenea, că solicitanții de azil luați în custodie publică erau deosebit de vulnerabili, având în vedere experiențele pe care le-au avut când au fugit din calea persecuției, ceea ce le-ar fi putut spori suferința în timpul custodiei publice.

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([461]), Curtea a constatat o încălcare a articolului 3 din Convenție nu numai în ceea ce privește condițiile de luare în custodie publică a reclamantului, ci și în ceea ce privește condițiile generale de viață (primire) din Grecia. Reclamantul era un solicitant de azil afgan, iar autoritățile elene cunoșteau identitatea

([458]) CEDO, *Khanh împotriva Ciprului*, nr. 43639/12, 4 decembrie 2018, punctul 46.

([459]) Vezi, de exemplu, Consiliul Europei, CPT (2019), Report to the Greek Government on the visit to Greece from 10 to 19 April 2018.

([460]) CEDO, *Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, 6 martie 2001; CEDO, *Peers împotriva Greciei*, nr. 28524/95, 19 aprilie 2001; CEDO, *S.D. împotriva Greciei*, nr. 53541/07, 11 iunie 2009.

([461]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011.

sa și că acesta era un potențial solicitant de azil, de la sosirea sa la Atena. El a fost luat imediat în custodie publică, fără nicio explicație. Au existat diverse rapoarte ale organismelor internaționale și ale ONG-urilor cu privire la luarea sistematică în custodie publică a solicitanților de azil de către autoritățile elene. Acuzațiile reclamantului potrivit cărora acesta a fost supus unor acte de brutalitate de către poliție au fost în concordanță cu mărturiile martorilor colectate de organizațiile internaționale, în special CPT. Constatările CPT și UNHCR au confirmat, de asemenea, acuzațiile aduse de reclamant privind condițiile neigienice și supraaglomerarea din centrul de custodie publică de lângă Aeroportul Internațional din Atena. Chiar dacă reclamantul a fost ținut în custodie publică pentru o perioadă relativ scurtă de timp, condițiile de custodie publică din centrul de cazare au fost inacceptabile. CEDO a reținut că reclamantul probabil a resimțit arbitrariul situației, un sentiment de inferioritate și neliniște, iar condițiile de custodie publică au avut, fără îndoială, un efect profund asupra demnității sale, reprezentând tratament degradant. În plus, el a fost deosebit de vulnerabil ca solicitant de azil din cauza migrației și a experiențelor traumatice pe care probabil că le-a îndurat. Curtea a concluzionat că s-a încălcat articolul 3 din Convenție.

Articolul 3 din Convenție prevede că statele trebuie să ia măsuri specifice în cazul persoanelor ținute în custodie publică care fac greva foamei. CEDO a constatat că plasarea în izolare a unei persoane în custodie publică care se află într-un stadiu avansat de grevă a foamei și care poate prezenta risc crescut de pierdere a conștiinței este problematică, cu excepția cazului în care se iau măsuri adecvate pentru supravegherea stării de sănătate a persoanei în cauză ([462]).

Exemplu: Cauza *Ceesay împotriva Austriei* ([463]) se referă la un resortisant gambian care a murit în urma deshidratării în timpul luării în custodie publică anterioare îndepărtării. În dimineața morții sale, acesta a fost dus la spital. Părea un om apt din punct de vedere fizic, care era agresiv pentru că nu voia să fie examinat. A fost considerat apt pentru luare în custodie publică și a fost ulterior plasat în izolare, din cauza comportamentului său agresiv. Starea sa de sănătate s-a deteriorat brusc și a murit. Autopsia a arătat că acesta suferea de siclemie nediagnosticată. CEDO a reținut că

([462]) CEDO, *Palushi împotriva Austriei*, nr. 27900/04, 22 decembrie 2009, punctul 72.

([463]) CEDO, *Ceesay împotriva Austriei*, nr. 72126/14, 16 noiembrie 2017.

Ministerul de Interne al Austriei a emis proceduri clare pentru cazurile de grevă a foamei. Medicii l-au vizitat periodic pe deținut, inclusiv în ultima sa zi de viață, iar în timpul izolării, poliția l-a verificat la fiecare 15-30 de minute. Deși comportamentul său agresiv este posibil să fi fost un semn de deshidratare deja avansată și de dezintegrare consecventă a celulelor sanguine din cauza siclemiei, acest aspect nu a fost previzibil la momentul evenimentelor. CEDO a concluzionat că autoritățile nu au putut fi învinuite pentru că nu au testat deținutul pentru siclemie și nu a constatat nicio încălcare a articolului 3 din Convenție.

Printre sursele juridice neobligatorii relevante în această privință, se numără Twenty Guidelines on Forced Return ([464]) și European Prison Rules ([465]) elaborate de Consiliul Europei.

7.10. Despăgubiri pentru luarea în custodie publică ilegală

Pot fi plătite despăgubiri persoanelor care au fost luate ilegal în custodie publică, atât în temeiul dreptului UE, cât și al dreptului Convenției.

În temeiul dreptului UE, CEJ a stabilit în cauza *Francovich* ([466]) că instanțele naționale trebuie să ofere o cale de atac pentru daunele cauzate de încălcarea unei dispoziții UE de către un stat membru al UE. Principiul nu a fost încă aplicat încălcărilor cauzate de nepunerea în aplicare de către un stat membru a unei directive în contextul luării în custodie publică în materie de imigrație.

În temeiul Convenției, articolul 5 alineatul (5) prevede că „[o]rice persoană, victimă a unei arestări sau dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol, are dreptul la reparații". Astfel, pentru a exista reparații, trebuie să existe o încălcare a unuia sau mai multor alineate ale articolului 5 din Convenție ([467]).

([464]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, adoptate la 4 mai 2005.

([465]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Recommendation Rec(2006)2-rev on the European Prison Rules, adoptată la 11 ianuarie 2006 și revizuită și modificată la 1 iulie 2020.

([466]) CEJ, *Andrea Francovich și Danila Bonifaci și alții împotriva Republicii Italiene*, Cauzele conexate C-6/90 și C-9/90, 19 noiembrie 1991.

([467]) CEDO, *Lobanov împotriva Rusiei*, Nr. 16159/03, 16 octombrie 2008, punctul 54.

Puncte principale

- Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, lipsirea de libertate trebuie să fie o măsură de ultimă instanță, după epuizarea posibilității de a adopta măsuri alternative mai puțin intruzive (vezi secțiunea 7.2).
- În temeiul Convenției, situația efectivă a unei persoane poate constitui lipsire de libertate în temeiul articolului 5 din Convenție sau restricție a libertății sale de circulație în temeiul articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție (vezi secțiunea 7.1).
- În temeiul Convenției, lipsirea de libertate trebuie justificată de un scop specific definit la articolul 5 alineatul (1) literele (a)-(f); trebuie dispusă în conformitate cu o procedură prevăzută de lege și nu trebuie să fie arbitrară (vezi secțiunea 7.3).
- În conformitate cu legislația UE, lipsirea de libertate trebuie să fie în conformitate cu legea (vezi secțiunea 7.3), necesară și proporțională (vezi secțiunea 7.5).
- În conformitate cu legislația UE, durata maximă a luării în custodie publică anterioară îndepărtării este stabilită la șase luni, care poate fi prelungită, în mod excepțional, până la maximum 18 luni. Convenția nu conține termene maxime pentru luarea în custodie publică în materie de imigrație, dar, în conformitate cu jurisprudența CEDO, legislația națională ar trebui să prevadă o perioadă maximă, iar legalitatea duratei luării în custodie publică depinde de circumstanțele specifice ale cazului (vezi secțiunea 7.6.4).
- Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, trebuie să existe o perspectivă realistă de îndepărtare a unei persoane care este luată în custodie publică în scopul îndepărtării (vezi secțiunea 7.6.3), iar procedurile de îndepărtare trebuie să fie efectuate cu diligența necesară (vezi secțiunea 7.6.2).
- Lipsirea de libertate trebuie să respecte garanțiile procedurale prevăzute la articolul 5 alineatul (2) din Convenție privind dreptul de a fi informat cu privire la motivele arestării. În cadrul legislației UE, Directiva privind returnarea și Directiva privind condițiile de primire prevăd obligația de a se dispune în scris luarea în custodie publică și de a se prezenta motive de fapt și de drept.
- Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, persoana privată de libertatea sa are dreptul la o cale de atac eficientă și la revizuirea rapidă a deciziei de luare în custodie publică (vezi secțiunea 7.8).

- Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, lipsirea de libertate sau restrângerea libertății de circulație trebuie să respecte alte garanții privind drepturile omului, cum ar fi condiții de luare în custodie publică care respectă demnitatea umană; nepericlitarea niciodată a sănătății persoanelor și nevoia de a acorda o atenție deosebită membrilor grupurilor vulnerabile (vezi secțiunile 7.7 și 7.9).
- O persoană care a fost luată în custodie publică în mod arbitrar sau ilegal poate depune o cerere de despăgubire atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției (vezi secțiunea 7.10).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

8 Returnări forțate și modalități de îndepărtare

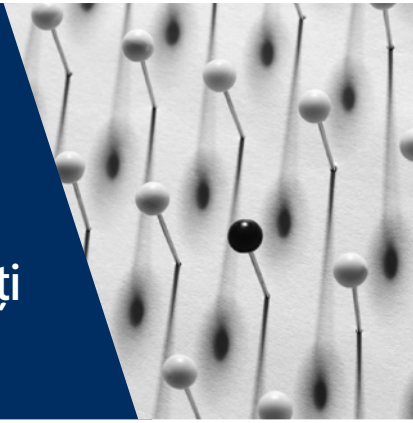

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind returnarea (2008/115/CE) Regulamentul privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european, Regulamentul (UE) 2019/1896 Decizia Consiliului privind organizarea de zboruri comune pentru expulzarea de pe teritoriul a două sau mai multe state membre a resortisanților țărilor terțe care fac obiectul măsurilor individuale de expulzare (2004/573/CE)	**Efectuarea îndepărtării: sigură, demnă și umană**	Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, 2005, No. 19
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 48	**Confidențialitatea**	Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, 2005, No. 12
Carta UE, articolul 2 (dreptul la viață) Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 8 alineatul (4)	**Vătămări grave cauzate de măsurile de reținere**	Convenția, articolul 2 (dreptul la viață) Convenția, articolul 3 (interzicerea torturii și a altor forme de maltratare) Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, 2005, No. 19

UE	Subiectele abordate	CoE
	Anchete	CEDO, *Tarariyeva împotriva Rusiei*, nr. 4353/03, 2006 (asistență medicală în penitenciare) CEDO, *Taïs împotriva Franței*, nr. 39922/03, 2006 (verificarea stării medicale în timpul ținerii în custodie publică) CEDO, *Ramsahai împotriva Țărilor de Jos* (GC), nr. 52391/99, 2007 (sistem efectiv) CEDO, *Armani Da Silva împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 5878/08, 2016 (anchetare efectivă)

Introducere

Acest capitol examinează modul în care o persoană care nu este resortisant este îndepărtată dintr-un stat. Barierele juridice în calea îndepărtării, cum ar fi barierele în calea îndepărtării solicitanților de azil, sunt examinate în capitolele 1, 4 și 5.

Indiferent dacă sunt îndepărtate pe cale aeriană, terestră sau maritimă, persoanele ar trebui să fie returnate într-un mod sigur, demn și uman. Au existat incidente în care persoanele returnate au murit în procesul de îndepărtare din cauza asfixierii sau au suferit vătămări grave. De asemenea, au existat decese în centrele de custodie publică înainte ca îndepărtarea să poată avea loc. Procesul de îndepărtare poate spori, de asemenea, riscul de autovătămare sau sinucidere, fie în timpul custodiei publice înainte de îndepărtare, fie în timpul îndepărtării propriu-zise.

În cadrul legislației UE, returnările forțate sunt reglementate de Directiva privind returnarea (2008/115/CE). Activitățile desfășurate de Frontex în domeniul returnării sunt reglementate de Regulamentul privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european [Regulamentul (UE) 2019/1896]. Operațiunile comune coordonate de îndepărtare pe cale aeriană sunt reglementate de Decizia 2004/573/CE a Consiliului.

În temeiul legislației UE, sistemele de informații la scară largă ale UE conțin informații privind migranții aflați în situație de ședere ilegală, care sunt utilizate în procesele legate de migrație, inclusiv în cele de facilitare a returnărilor (vezi secțiunea 2.1).

CEDO a fost rareori solicitată să examineze modalitatea efectivă de îndepărtare. Cu toate acestea, există o jurisprudență bogată, în special pe baza articolelor 2, 3 și 8 din Convenție, care privește utilizarea forței de către autorități în general, necesitatea de a proteja persoanele împotriva vătămării și obligația procedurală a autorităților de a investiga modul în care acestea au gestionat situații în care o persoană ar fi fost supusă unor vătămări grave. Aceste principii generale pot fi aplicabile, de asemenea, în anumite circumstanțe, cum ar fi în contextul returnărilor forțate. Această situație va fi analizată mai în detaliu.

Pe lângă dispozițiile legislative, există instrumente legislative neobligatorii importante pe acest subiect. Twenty Guidelines on Forced Return ale CoE oferă îndrumări utile și, prin urmare, sunt menționate în mai multe părți ale acestui capitol ([468]). Standardele CPT includ, de asemenea, o secțiune specifică privind returnările pe calea aerului ([469]).

Returnările sunt adesea posibile prin acorduri de readmisie încheiate la nivel politic sau operațional. În UE, acordurile de readmisie pot fi încheiate de Uniune sau individual de statele membre ale UE. În perioada 2004-2020, au fost încheiate 18 acorduri de readmisie la nivelul UE ([470]). Sunt în curs negocieri cu cinci țări ([471]).

([468]) Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Twenty Guidelines on Forced Return, adoptate la 4 mai 2005.

([469]) Consiliul Europei, CPT (2003), The CPT Standards: Expulzarea cetățenilor străini pe calea aerului.

([470]) În ordine cronologică, cu Hong Kong, Macao, Sri Lanka, Albania, Rusia, Ucraina, Macedonia de Nord, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Moldova, Pakistan, Georgia; Armenia, Azerbaidjan, Turcia, Cabo Verde și Belarus. Vezi și pagina web a Comisiei Europene, secțiunea Returnare și readmisie. UE a semnat acorduri de readmisie fără caracter juridic obligatoriu cu Afganistan, Etiopia, Ghana, Niger și Nigeria.

([471]) Algeria, China, Iordania, Nigeria și Tunisia. Vezi și Comisia Europeană (2018), „Starea Uniunii 2018: O politică europeană în materie de returnare mai solidă și mai eficace".

8.1. Efectuarea îndepărtării: sigură, demnă și umană

În cadrul legislației UE, Directiva privind returnarea prevede că returnările forțate trebuie efectuate cu respectarea demnității și integrității fizice a persoanei în cauză [articolul 8 alineatul (4)]. În plus, trebuie să se acorde prioritate plecărilor voluntare (articolul 7) și trebuie să se instituie un sistem eficient de supraveghere a returnărilor forțate [articolul 8 alineatul (6)] ([472]). Într-o anexă la decizia din 2004 a Consiliului, orientările comune privind dispozițiile de siguranță pentru operațiunile comune de îndepărtare pe cale aeriană oferă, de asemenea, îndrumări privind, printre altele, aspecte medicale, instruirea și conduita agenților de escortă și utilizarea măsurilor coercitive ([473]).

Directiva privind returnarea prevede ca starea de sănătate a persoanei să fie luată în considerare în procesul de îndepărtare (articolul 5). În cazul returnării pe cale aeriană, este necesar, de obicei, ca personalul medical să ateste faptul că persoana este aptă să călătorească. Starea fizică și capacitatea mentală a persoanei poate fi, de asemenea, motivul unei posibile amânări a îndepărtării (articolul 9). Trebuie să se țină seama în mod corespunzător de dreptul la viață de familie când se pun în aplicare procese de îndepărtare (articolul 5). Legislația și politica interne pot aborda, de asemenea, probleme specifice de sănătate, cum ar fi în cazul femeilor aflate într-un stadiu înaintat al sarcinii.

Directiva privind returnarea prevede că în cazul copiilor neînsoțiți aceștia trebuie trimiși unui membru al familiei lor, unui tutore desemnat sau unor centre de primire corespunzătoare [articolul 10 alineatul (2)] ([474]).

În temeiul Convenției, statele au obligația pozitivă de a se abține de la a maltrata pe cineva aflat sub jurisdicția lor sau sub controlul lor, indiferent de statutul de migrație al persoanei în cauză. Se va efectua o evaluare pentru a se stabili dacă vătămările sau prejudiciile pe care funcționarii publici este posibil

([472]) Pentru mai multe informații privind practicile statelor membre ale UE, vezi FRA (2020) „Forced return monitoring systems – 2020 update".

([473]) Decizia 2004/573/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind organizarea de zboruri comune pentru expulzarea de pe teritoriul a două sau mai multe state membre a resortisanților țărilor terțe care fac obiectul măsurilor individuale de expulzare, JO 2004 L 261/28. Vezi și Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (2018), *Code of Conduct: For return operations and return interventions coordinated or organised by Frontex, Frontex, Varșovia*.

([474]) Vezi și FRA (2019), *Returning Unaccompanied Children: Fundamental rights considerations*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg, septembrie 2019.

să le fi cauzat persoanelor aflate în custodia și sub control acestora sunt suficient de grave pentru a angaja articolul 3 din Convenție. Trebuie să se țină seama de vulnerabilitățile specifice ale unei persoane, cum ar fi cele care decurg din preocupări legate de vârstă, sarcină sau sănătate mintală ([475]). Migranții aflați în situație de ședere ilegală care fac obiectul îndepărtării trebuie să fie atestați ca fiind „apți de călătorie" ([476]).

În conformitate cu Twenty Guidelines on Forced Return ale CoE, autoritățile ar trebui să coopereze cu persoanele returnate pentru a limita necesitatea utilizării forței, iar persoanelor returnate ar trebui să li se ofere posibilitatea de a se pregăti pentru returnare (orientarea 15). De asemenea, persoanele returnate trebuie să fie apte să călătorească (orientarea 16).

8.2. Confidențialitatea

Este important să se asigure că numai informațiile necesare pentru a facilita o îndepărtare sunt transmise țării de returnare, astfel încât să se protejeze confidențialitatea informațiilor obținute în procesul de azil. Persoanele care însoțesc o persoană returnată din centrul de custodie publică la punctul de returnare ar trebui, de asemenea, să protejeze confidențialitatea.

În temeiul dreptului UE, informațiile obținute în timpul procedurilor de azil sunt reglementate de articolul 48 din Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), iar statele membre ale UE au obligația să respecte confidențialitatea informațiilor obținute. Articolul 30 din directivă oferă garanții de nedivulgare a informațiilor către presupuși autori ai persecuției, când se colectează informații privind solicitanții individuali de azil.

În temeiul Convenției, o încălcare a confidențialității ar putea ridica probleme sub incidența articolului 8 din Convenție și, în cazul în care o încălcare ar determina un risc de maltratare la returnare, aceasta ar putea intra sub incidența articolului 3 din Convenție. CEDO a reținut că încălcarea confidențialității în

([475]) CEDO, *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, nr. 19356/07, 20 decembrie 2016, punctele 85-86; CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011; CEDO, *Darraj împotriva Franței*, nr. 34588/07, 4 noiembrie 2010; CEDO, *Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, 12 octombrie 2006; CEDO, *Moustahi împotriva Franței*, nr. 9347/14, 25 iunie 2020, punctele 68-70.

([476]) CEDO, *Al-Zawatia împotriva Suediei* (dec.), nr. 50068/08, 22 iunie 2010, punctul 58.

procesul de îndepărtare contravine articolului 3 din Convenție, întrucât dezvăluirea informațiilor potrivit cărora persoana returnată era suspectată de terorism ar fi putut cauza un risc de maltratare ([477]).

Twenty Guidelines on Forced Return ale CoE abordează, de asemenea, respectarea și restricțiile impuse prelucrării datelor cu caracter personal și interzicerea schimbului de informații referitoare la cererile de azil (orientarea 12).

8.3. Vătămări grave cauzate de măsurile de reținere

Conform legislației interne, agenții statului, cum ar fi agenții de custodie publică sau personalul de escortă, pot fi autorizați să utilizeze forța în exercitarea funcțiilor lor. Atât legislația UE, cât și Convenția stipulează că forța utilizată trebuie să fie rezonabilă, necesară și proporțională.

Legislația UE și Convenția prevăd standarde comune aplicabile cazurilor de deces în custodie publică. Dreptul la viață este garantat de articolul 2 atât din Carta UE, cât și din Convenție. Dreptul prevăzut la articolul 2 este unul dintre cele mai importante drepturi, de la care nu se prevede nicio derogare în temeiul articolului 15 din Convenție. Cu toate acestea, Convenția stabilește că utilizarea forței, în special a forței letale, nu încalcă articolul 2 în cazul în care utilizarea forței este „absolut necesară" și este „strict proporțională" ([478]).

În cadrul legislației UE, Directiva privind returnarea stabilește norme privind măsurile coercitive. Astfel de măsuri trebuie să fie utilizate în ultimă instanță și trebuie să fie proporționale și să nu depășească forța rezonabilă. Acestea trebuie puse în aplicare cu respectarea demnității și integrității fizice a persoanei în cauză [articolul 8 alineatul (4)].

([477]) CEDO, *X. împotriva Suediei*, nr. 36417/16, 9 ianuarie 2018, punctele 55-61.

([478]) CEDO, *McCann și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 18984/91, 27 septembrie 1995, punctele 148-149; CEDO, *Yüksel Erdoğan și alții împotriva Turciei*, nr. 57049/00, 15 mai 2007, punctul 86; CEDO, *Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos* (Marea Cameră), nr. 52391/99, 15 mai 2007, punctul 286; CEDO, *Giuliani și Gaggio împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 23458/02, 24 martie 2011, punctele 175 și 176.

În temeiul Convenției, datoria primară a statelor, în temeiul articolului 2 din Convenție, în contextul utilizării forței de către agenții statului, presupune instituirea unui cadru juridic adecvat care să definească circumstanțele limitate în care agenții de asigurare a respectării legii pot face uz de forță. Jurisprudența referitoare la articolul 2 din Convenție prevede un cadru legislativ, normativ și administrativ care reglementează utilizarea forței de către agenții de stat, pentru a proteja împotriva arbitrariului, abuzului și pierderii vieții, inclusiv împotriva accidentelor evitabile. Structura personalului, canalele de comunicare și orientările privind utilizarea forței trebuie să fie stabilite în mod clar și adecvat într-un astfel de cadru ([479]). În cazul în care agenții statului depășesc forța pe care au dreptul în mod rezonabil să o folosească, iar acest lucru duce la vătămare sau chiar deces, statul membru în cauză poate fi tras la răspundere. Trebuie să se desfășoare o anchetare efectivă a ceea ce s-a întâmplat, care poate duce la urmărire penală ([480]), iar autoritățile competente trebuie să asigure un control strict al anchetei ([481]).

CEDO a considerat că statele membre au nu numai obligații negative de a nu aduce vătămări persoanelor, ci și obligații pozitive de a proteja persoanele împotriva pierderii vieții sau a vătămărilor grave, inclusiv de terți sau de ele însele, precum și de a oferi acces la servicii medicale. Obligația statului membru de a proteja cuprinde, de asemenea, obligația de a stabili dispoziții juridice și proceduri adecvate, inclusiv dispoziții penale pentru prevenirea infracțiunilor împotriva unei persoane, cu sancțiuni adiacente pentru a descuraja comiterea unor astfel de infracțiuni ([482]). Întrebarea este dacă autoritățile au făcut sau nu tot ceea ce s-ar putea aștepta în mod rezonabil de la ele pentru a evita un risc real și imediat la adresa vieții, risc de care știau sau ar fi trebuit să știe ([483]).

([479]) CEDO, *Makaratzis împotriva Greciei* (Marea Cameră), nr. 50385/99, 20 decembrie 2004, punctul 58; CEDO, *Nachova și alții împotriva Bulgariei* (Marea Cameră), nr. 43577/98 și 43579/98, 6 iulie 2005, punctul 96; CEDO, *Giuliani și Gaggio împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 23458/02, 24 martie 2011, punctul 209.

([480]) CEDO, *McCann și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 18984/91, 27 septembrie 1995, punctul 161; CEDO, *Velikova împotriva Bulgariei*, nr. 41488/98, 18 mai 2000, punctul 80.

([481]) CEDO, *Enukidze și Girgvliani împotriva Georgiei*, nr. 25091/07, 26 aprilie 2011, punctul 277; CEDO, *Armani Da Silva împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 5878/08, 30 martie 2016, punctul 229.

([482]) CEDO, *Osman împotriva Regatului Unit*, nr. 23452/94, 28 octombrie 1998; CEDO, *Mastromatteo împotriva Italiei* (Marea Cameră), nr. 37703/97, 24 octombrie 2002, punctele 72-73; CEDO, *Finogenov și alții împotriva Rusiei*, nr. 18299/03 și 27311/03, 20 decembrie 2011, punctul 209.

([483]) CEDO, *Branko Tomašić și alții împotriva Croației*, nr. 46598/06, 15 ianuarie 2009, punctul 51.

Pentru analizarea legalității utilizării forței, CEDO a examinat mai mulți factori, inclusiv natura scopului urmărit și pericolul corporal și vital inerent situației. Curtea analizează circumstanțele unui caz specific de utilizare a forței, inclusiv dacă aceasta a fost deliberată sau neintenționată și dacă a existat sau nu o planificare și un control adecvate ale operațiunii.

> Exemplu: În cauza *Kaya împotriva Turciei* ([484]), CEDO a reiterat faptul că statul trebuie să ia în considerare forța utilizată și gradul de risc ca aceasta să poată avea ca rezultat pierderea vieții.

Folosirea sistemului de reținere poate ridica probleme nu numai in temeiul articolului 2, care implică o pierdere de viață sau o situație de deces iminent, cum ar fi tentativa de sinucidere care cauzează prejudicii de durata, ci și în temeiul articolelor 3 și 8 din Convenție în situațiile în care persoana este vătămată sau prejudiciată prin utilizarea unor sistem de reținere care nu constituie execuție sumară.

Curtea a reținut că articolul 3 din Convenție este încălcat când o persoană suferă leziuni cerebrale ca urmare a utilizării forței excesive în momentul arestării ([485]), când persoanele aflate în custodie publică sunt plesnite peste față de agenții statului în timpul reținerii lor la o secție de poliție ([486]) sau când autoritățile nu efectuează o anchetă efectivă a plângerilor depuse de reclamanți cu privire la presupusa maltratare din timpul expulzării ([487]).

CEDO și-a exprimat îngrijorarea cu privire la incidentele care implică polițiști sau alți agenți care participă la „intervenții" împotriva persoanelor fizice, în contextul articolului 8 din Convenție. Persoanele fizice trebuie să fie protejate împotriva riscului de intruziuni nejustificate în casele lor din partea poliției ([488]). Ar trebui instituite garanții pentru a evita orice abuz posibil și pentru a proteja demnitatea umană. Acestea ar putea include prevederea obligației ca statul să efectueze o anchetare efectivă în cazul în care aceasta reprezintă singurul mijloc legal de analizare a acuzațiilor de percheziție ilegală a proprietății ([489]).

([484]) CEDO, *Kaya împotriva Turciei*, nr. 22729/93, 19 februarie 1998.

([485]) CEDO, *İlhan împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 22277/93, 27 iunie 2000, punctele 77-87.

([486]) CEDO, *Bouyid împotriva Belgiei* (Marea Cameră), nr. 23380/09, 28 septembrie 2015.

([487]) CEDO, *Thuo împotriva Ciprului*, nr. 3869/07, 4 aprilie 2017.

([488]) CEDO, *Kučera împotriva Slovaciei*, nr. 48666/99, 17 iulie 2007, punctele 119 și 122-124; CEDO, *Rachwalski și Ferenc împotriva Poloniei*, nr. 47709/99, 28 iulie 2009, punctele 58-63.

([489]) CEDO, *Vasylchuk împotriva Ucrainei*, nr. 24402/07, 13 iunie 2013, punctul 84.

Decesul sau vătămarea poate fi cauzată de tehnici coercitive de reținere sau de incapacitatea statului membru de a împiedica pierderea vieții, inclusiv din cauza autovătămării sau din motive medicale ([490]). În acest sens, Twenty Guidelines on Forced Return ale Consiliului Europei interzic măsurile de reținere care ar putea obstrucționa căile aeriene, parțial sau complet, sau forțarea în poziții care implică risc de asfixiere a persoanelor returnate (orientarea 19).

8.4. Anchete

În temeiul Convenției, principiile generale elaborate în principal în temeiul articolelor 2, 3 și 8 din Convenție pot fi, în anumite circumstanțe, aplicabile și în contextul returnării forțate. Trebuie să existe o formă de anchetă efectivă și oficială în cazul în care o persoană își pierde viața sau suferă un prejudiciu grav din cauza statului membru sau în cazul în care acest lucru se întâmplă în circumstanțe în care statul membru poate fi considerat responsabil, de exemplu, în cazul în care persoana se află în custodie publică. Autoritățile competente trebuie să asigure un control deosebit de strict al anchetei care urmează ([491]). Statul membru poate fi răspunzător în continuare chiar dacă externalizează unor societăți private anumite părți ale activității sale în situații de îndepărtare. Trebuie respectat un nivel minim de eficacitate, care depinde de circumstanțele cazului ([492]). Responsabilitatea și transparența trebuie să fie efective pentru a asigura respectarea statului de drept și pentru a menține încrederea publicului ([493]).

În cazul în care o persoană este găsită decedată sau rănită și este sau a fost în custodia publică sau sub controlul statului membru, statului membru îi revine sarcina de a furniza o situație satisfăcătoare și convingătoare a evenimentelor în cauză. De exemplu, s-a constatat încălcarea articolului 2 în cazul când guvernul a declarat decesul din cauze naturale, fără nicio altă explicație satisfăcătoare pentru deces sau cu o examinare *post mortem* necorespunzătoare ([494]). În mod similar, au existat, de asemenea, exemple de încălcări ale articolului 2

([490]) Vezi, de exemplu, Regatul Unit, *FGP împotriva Serco Plc & Anor* (2012) EWHC 1804 (Admin), 5 iulie 2012.

([491]) CEDO, *Armani Da Silva împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 5878/08, 30 martie 2016.

([492]) CEDO, *McCann și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 18984/91, 27 septembrie 1995, punctul 161; CEDO, *Velikova împotriva Bulgariei*, nr. 41488/98, 18 mai 2000, punctul 80.

([493]) CEDO, *Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos* (GC), nr. 52391/99, 15 mai 2007, punctul 325.

([494]) CEDO, *Tanlı împotriva Turciei*, nr. 26129/95, 10 aprilie 2001, punctele 143-147.

în cazuri de asistență medicală defectuoasă oferită într-un spital din penitenciar ([495]) și în cazuri de deficiențe în examinarea stării reclamantului în timpul detenției ([496]).

Pentru ca o anchetă să fie conformă cu articolul 2, criteriile esențiale sunt că aceasta ar trebui să fie independentă; adecvată și efectivă; să fie efectuată prompt și cu rapiditate rezonabilă; să implice familia victimei și să fie deschisă controlului public ([497]). Rezultatele anchetei ar trebui, de asemenea, să fie deschise publicului. Autorităților le revine sarcina de a deschide o anchetă din proprie inițiativă, fără a aștepta să se depună o plângere. Ancheta ar trebui să fie efectuată de un agent sau un organism independent de cei implicați în evenimente. Aceasta înseamnă nu numai lipsa conexiunilor ierarhice sau instituționale, ci și independență efectivă ([498]).

([495]) CEDO, *Tarariyeva împotriva Rusiei*, nr. 4353/03, 14 decembrie 2006, punctul 88.

([496]) CEDO, *Taïs împotriva Franței*, nr. 39922/03, 1 iunie 2006.

([497]) CEDO, *Armani Da Silva împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 5878/08, 30 martie 2016, punctele 232-237.

([498]) CEDO, *Finucane împotriva Regatului Unit*, nr. 29178/95, 1 iulie 2003, punctul 68.

Puncte principale

- Îndepărtările trebuie efectuate în condiții umane și de siguranță și trebuie să protejeze demnitatea persoanei (vezi secțiunea 8.1).
- Persoanele trebuie să fie apte să călătorească, având în vedere sănătatea lor fizică și capacitatea lor mentală (vezi secțiunea 8.1).
- Ar trebui să se acorde o atenție specială persoanelor vulnerabile, inclusiv copiilor, precum și celor expuse riscului de sinucidere sau de autovătămare (vezi secțiunea 8.1).
- În temeiul legislației UE, statele membre ale UE trebuie să instituie sisteme eficiente de supraveghere a returnărilor forțate (vezi secțiunea 8.1).
- Directiva privind returnarea prevede că în cazul copiilor neînsoțiți aceștia trebuie trimiși unui membru al familiei sale, unui tutore desemnat sau unor centre de primire corespunzătoare (vezi secțiunea 8.1).
- Ar trebui asigurată confidențialitatea informațiilor obținute în procesul de azil (vezi secțiunea 8.2).
- Atât în temeiul legislației UE, cât și al Convenției, orice utilizare a măsurilor coercitive trebuie să fie rezonabilă, necesară și proporțională (vezi secțiunea 8.3).
- În temeiul Convenției, autoritățile au obligația să ancheteze acuzațiile credibile de utilizare excesivă a forței în timpul îndepărtării (vezi secțiunea 8.4).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

9 Drepturi economice și sociale

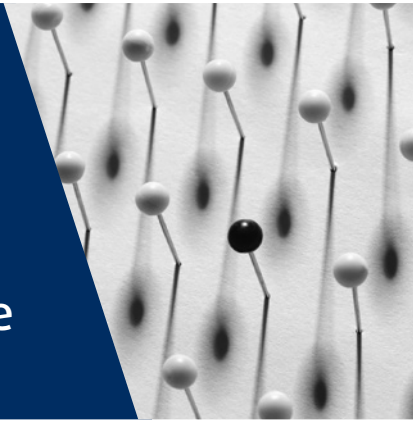

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 12 (libertatea de întrunire și de asociere), articolul 15 alineatul (1) (libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă), articolul 16 (libertatea de a desfășura o activitate comercială), articolul 28 (dreptul de negociere și de acțiune colectivă), articolul 29 (dreptul de acces la serviciile de plasament), articolul 30 (protecția în cazul concedierii nejustificate), articolul 31 (condiții de muncă echitabile și corecte) și articolul 32 (interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă) Accesul la piața muncii este reglementat de legislația secundară a UE pentru fiecare categorie specifică	**Drepturi economice**	Convenția, articolul 4 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate) Convenția, articolul 11 (libertatea de asociere) CSE, articolul 1 alineatul (2) (nediscriminare și munca forțată sau obligatorie) CSE, articolul 5 (libertatea de asociere) CSE, articolul 6 (dreptul la negociere și acțiune colectivă) CEDO, *Bigaeva împotriva Greciei*, nr. 26713/05, 2009 (unei cetățene străine i s-a permis să finalizeze un stagiu de pregătire profesională, dar nu i s-a permis să se înscrie la examenul aferent) CEDS, *LO/TCO împotriva Suediei*, Plângerea nr. 85/2012, 2013 (restricții privind egalitatea de tratament a lucrătorilor detașați în ceea ce privește contractul de muncă și drepturile sindicale)

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 14 (dreptul la educație pentru toți) Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 14 alineatul (1) (migranții aflați în situație de ședere ilegală) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/EU), articolul 14 (solicitanții de azil)	**Educație**	Convenția, articolul 2 din Protocolul nr. 1 (dreptul la educație) CSE, articolul 17 (dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică), articolul 18 (dreptul la exercitarea unei activități lucrative) și articolul 19 (dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență) CEDO, *Ponomaryovi împotriva Bulgariei*, nr. 5335/05, 2011 (migranților aflați în situație de ședere ilegală le-au fost percepute taxe mai mari pentru învățământul secundar) Comisia Europeană a Drepturilor Omului, *Karus împotriva Italiei* (dec.), nr. 29043/95, 1998 (străinilor le-au fost percepute taxe mai mari pentru învățământul terțiar)

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 34 alineatul (3) (securitate socială și asistență socială) În cazul resortisanților unor țări terțe membri de familie ai resortisanților SEE, al rezidenților pe termen lung, al solicitanților de azil, al refugiaților, al titularilor statutului de protecție subsidiară și al victimelor traficului de persoane, norme privind locuințele sunt cuprinse în legislația secundară a UE	**Locuințe**	CEDO, *Gillow împotriva Regatului Unit*, nr. 9063/80, 1986 (dreptul la respectarea casei) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 2011 (neacordarea unei locuințe poate constitui încălcare a articolului 3 din Convenție) CSE, articolul 31 (dreptul la locuință) CEDS, *FEANTSA împotriva Țărilor de Jos*, Plângerea nr. 86/2012, 2014 (dreptul la adăpost de urgență) CEDS, *DCI împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 47/2008, 2009 (locuințe pentru copii aflați în situație de ședere ilegală)
Carta UE, articolul 35 (protecția sănătății) Protecția sănătății este reglementat de legislația secundară a UE pentru fiecare categorie specifică	**Îngrijiri medicale**	CSE, articolul 11 (dreptul la protecția sănătății) CSE, articolul 13 (dreptul la asistență socială și medicală) CEDS, *FIDH împotriva Franței*, plângerea nr. 14/2003, 2004 CEDS, *EUROCEF împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, 2018 (cazarea și îngrijirea copiilor neînsoțiți)

UE	Subiectele abordate	CoE
Pentru resortisanți ai unor țări terțe membri de familie ai resortisanților SEE: Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), articolele 24 și 14 Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, modificat prin Regulamentul (UE) nr. 465/2012 **Pentru resortisanții țărilor terțe care circulă în interiorul UE:** Regulamentul (CE) nr. 859/2003 și Regulamentul (UE) nr. 1231/2010 **Alte categorii:** Legislația secundară a UE prevede drepturi specifice pentru solicitanți de azil, refugiați, persoane cărora li s-a acordat protecție subsidiară, victime ale traficului de persoane și rezidenți pe termen lung CJUE, *Alo și Osso* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-443/14 și C-444/14, 2016 (condițiile de ședere impuse unui beneficiar de protecție subsidiară) CJUE, *Ayubi*, C-713/17, 2018 (refugiat cu permis de ședere temporară)	Securitatea socială și asistența socială	CEDO, *Gaygusuz împotriva Austriei*, nr. 17371/90, 1996 (discriminarea străinilor în ceea ce privește ajutorul de șomaj) CEDO, *Koua Poirrez împotriva Franței*, nr. 40892/98, 2003 (discriminarea străinilor în ceea ce privește ajutorul de handicap) CEDO, *Dhahbi împotriva Italiei*, nr. 17120/09, 2014 (discriminarea străinilor în ceea ce privește ajutorul de familie) CEDO, *Andrejeva împotriva Letoniei* (Marea Cameră), nr. 55707/00, 2009 (discriminarea străinilor în ceea ce privește pensia) CSE, articolul 12 (dreptul la securitate socială), articolul 13 (dreptul la asistență socială și medicală), articolul 14 (dreptul de a beneficia de servicii sociale), articolul 15 (dreptul persoanelor handicapate), articolul 17 (dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică), articolul 23 (dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială) și articolul 30 (dreptul la protecția împotriva sărăciei și a excluderii sociale) CEDS, *EUROCEF împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, 2018 (cazarea și îngrijirea copiilor neînsoțiți)

Introducere

Pentru majoritatea migranților, poate fi dificil să își exercite accesul la piața muncii, educație, locuințe, asistență medicală, securitatea socială, asistență socială și alte beneficii sociale. În mod normal, este necesară recunoașterea dreptului de a rămâne pentru a avea acces la întreaga gamă de drepturi sociale.

În general, statelor li se permite să facă diferența între naționalități atunci când își exercită dreptul suveran de a permite sau de a refuza accesul pe teritoriul lor. În principiu, nu este ilegal să se încheie acorduri sau să se adopte legislație națională care să confere anumitor naționalități drepturi privilegiate de a intra sau de a rămâne pe teritoriul statului. În mod normal, statele au voie, de asemenea, să atașeze condiții diferențiate unei astfel de intrări sau șederi, cum ar fi să se stipuleze că nu ar trebui să existe acces la piața muncii sau recurs la fonduri publice. Cu toate acestea, statele trebuie să țină seama de faptul că instrumentele internaționale și europene privind drepturile omului interzic discriminarea, inclusiv pe motive de naționalitate, în domeniile pe care le reglementează ([499]).

Cu cât o anumită situație cade și mai mult sub incidența dreptului suveran al unui stat de a admite sau de a exclude străini, cu atât mai multă discreție are statul de a impune condiții diferențiate ([500]). Tratamentul diferențiat devine tot mai puțin acceptabil cu cât situația de imigrant unui străin este mai asemănătoare cu situația propriilor cetățeni ai unui stat ([501]). În ceea ce privește drepturile fundamentale esențiale, cum ar fi dreptul la viață sau interzicerea tratamentului degradant, tratamentul diferențiat reprezintă o discriminare interzisă ([502]). Aceste principii sunt deosebit de importante atunci când se analizează accesul la drepturile sociale.

Acest capitol oferă o scurtă prezentare generală a standardelor UE și ale CoE privind accesul la drepturi economice și sociale, și anume drepturi la muncă, educație, locuințe, asistență medicală și protecție socială.

([499]) Carta UE, articolul 21; Convenția, articolul 14, și Protocolul nr. 12, articolul 1; CSE, partea V, articolul E.

([500]) CEDO, *Bah împotriva Marii Britanii*, nr. 56328/07, 27 septembrie 2011.

([501]) CEDO, *Gaygusuz împotriva Austriei*, nr. 17371/90, 16 septembrie 1996.

([502]) CEDS, *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 47/2008, pe fond, 20 octombrie 2009.

9.1. Principalele surse de drept

În conformitate cu legislația UE, dispozițiile UE privind libera circulație au un impact semnificativ asupra situației resortisanților unor țări terțe membri de familie ai cetățenilor UE care și-au exercitat dreptul la liberă circulație în Europa. Directiva privind libera circulație (2004/38/CE) reglementează situația membrilor de familie ai acestora, indiferent de naționalitate. Articolul 2 punctul 2 din directivă definește membrii de familie care intră sub incidența directivei (vezi și secțiunea 6.2). Directiva se aplică, de asemenea, resortisanților unor țări terțe membri de familie ai cetățenilor din Islanda, Liechtenstein și Norvegia ([503]). Membrii de familie ai cetățenilor elvețieni beneficiază de un statut similar ([504]). Membrii de familie care intră sub incidența acestor dispoziții diferite au nu numai dreptul de acces la piața muncii, dar și acces la prestații sociale.

Conform legislației UE, cetățenii turci, deși nu sunt resortisanții SEE, și membrii familiilor acestora au o poziție privilegiată în statele membre ale UE. Aceasta derivă din Acordul de la Ankara din 1963 și din Protocolul său adițional din 1970, care prevedeau că Turcia urma să devină membră a UE până în 1985.

Gradul de acces la piața muncii al altor categorii de resortisanți ai țărilor terțe, cum ar fi solicitanții de azil, refugiații sau rezidenții pe termen lung, este reglementat de directive specifice. În decembrie 2011, UE a adoptat Directiva privind permisul unic (2011/98/UE), care introduce o procedură unică de solicitare pentru resortisanții țărilor terțe în vederea ședерii și ocupării unui loc de muncă pe teritoriul unui stat membru al UE, precum și un set comun de drepturi pentru lucrătorii din țările terțe cu ședere legală.

> Exemplu: Cauza *Martinez Silva* ([505]) se referă la refuzul de a acorda unui resortisant al unei țări terțe beneficiul unei prestații familiale, pe baza faptului că legislația italiană nu permite acordarea unei astfel de prestații resortisanților din afara UE care dețin un permis de muncă unic. CJUE

([503]) Acordul privind Spațiul Economic European, 2 mai 1992, partea III, libera circulație a persoanelor, serviciilor si capitalurilor, JO 1994 L 1/3.

([504]) Acord între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, 21 iunie 1999, JO 2002 L 114/6, articolul 7.

([505]) CJUE, *Kerly del Rosario Martinez Silva împotriva Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) și a Comune di Genoa*, C-449/16, 21 iunie 2017.

a considerat că titularul permisului unic nu poate fi exclus de la acordarea unei prestații familiale pe baza legislației naționale, datorită clauzei de tratament egal prevăzută în Directiva privind permisul unic.

În plus, Directiva privind egalitatea rasială (2000/43/CE) interzice discriminarea pe bază de rasă sau etnie în contextul ocupării forței de muncă și al accesului la bunuri și servicii, precum și în cadrul sistemului de protecție socială și de securitate socială ([506]). De asemenea, directiva se aplică resortisanților țărilor terțe; totuși, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din aceasta, „nu se referă la diferența de tratament bazată pe cetățenie și nu aduce atingere [...], precum și la orice tratament care izvorăște din statutul legal al cetățenilor din terțe țări și al persoanelor apatride".

Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor a fost adoptată la 9 decembrie 1989 printr-o declarație a tuturor statelor membre. Acesta a stabilit principiile majore care stau la baza modelului european al dreptului muncii și a conturat dezvoltarea modelului social european în următorul deceniu. Drepturile sociale fundamentale declarate în carta comunitară sunt dezvoltate și extinse ulterior în Carta drepturilor fundamentale a UE. Carta este limitată în aplicarea sa la acele aspecte care intră în domeniul de aplicare al legislației UE, iar dispozițiile sale nu pot extinde domeniul de aplicare al legislației UE. În conformitate cu Carta UE, foarte puține drepturi sociale sunt garantate tuturor persoanelor, cum ar fi dreptul la educație prevăzut la articolul 14 alineatele (1) și (2), deoarece majoritatea drepturilor sunt conferite numai cetățenilor și/sau persoanelor care au reședință legală.

În temeiul dreptului CoE, Convenția garantează în principal drepturi civile și politice și, prin urmare, oferă doar orientări limitate în ceea ce privește drepturile economice și sociale.

Cu toate acestea, CSE (adoptată în 1961 și revizuită în 1996) completează Convenția și reprezintă o referință esențială pentru dreptul european al drepturilor omului în domeniul drepturilor economice și sociale. Acesta stabilește drepturi și libertăți fundamentale și instituie un mecanism de supraveghere bazat pe o procedură de raportare și pe o procedură a reclamațiilor colective, garantând respectarea de către statele participante a drepturilor prevăzute

([506]) Directiva 2000/43/CE, JO 2000 L 180/22.

în CSE. CSE consacră un corp de drepturi care includ locuința, sănătatea, educația, locul de muncă, protecția socială, libera circulație a persoanelor și nediscriminarea.

Cu toate că protecția conferită de CSE migranților nu se bazează pe principiul reciprocității, dispozițiile sale se aplică, în principiu, numai resortisanților statelor care au ratificat CSE și care sunt migranți în alte state care au ratificat și ele CSE. În conformitate cu anexa la CSE, deși nu se referă în mod specific la acestea, articolele 1-17 și 20-31 din CSE se aplică străinilor, cu condiția ca aceștia să fie resortisanți ai unui stat participant la CSE care își au reședința legală sau care lucrează în mod regulat pe teritoriul unui alt stat participant la CSE. Aceste articole trebuie interpretate în lumina articolelor 18 și 19 privind lucrătorii migranți și familiile acestora. Articolul 18 asigură dreptul de a desfășura o activitate lucrativă pe teritoriul statelor participante, iar articolul 19 asigură dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor acestora la protecție și asistență.

Domeniul de aplicare al CSE este astfel oarecum limitat, însă CEDS a dezvoltat un corp însemnat de jurisprudență. Atunci când sunt vizate anumite drepturi fundamentale, CEDS a extins domeniul de aplicare personal al CSE pentru a acoperi toate persoanele de pe teritoriu, inclusiv migranții aflați în situație de ședere ilegală ([507]).

CSE are o importantă relație de complementaritate cu Convenția, ceea ce conferă jurisprudenței CEDS o valoare considerabilă. Deși nu toate statele membre ale UE și nu toate statele membre ale CoE au ratificat CSE sau au acceptat toate dispozițiile acestuia, CEDO a reținut că ratificarea nu este esențială pentru interpretarea de către Curte a anumitor chestiuni ridicate în temeiul Convenției, care sunt reglementate și de CSE ([508]).

([507]) CEDS, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) împotriva Franței*, plângerea nr. 14/2003, pe fond, 8 septembrie 2004; CEDS, *Conference of European Churches (CEC) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 90/2013, pe fond, 1 iulie 2014; și CEDS, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 86/2012, pe fond, 2 iulie 2014. În plus, CEDS a emis în 2015 Statement of interpretation on the rights of refugees under the ESC.

([508]) CEDO, *Demir și Baykara împotriva Turciei* (Marea Cameră), nr. 34503/97, 12 noiembrie 2008, punctele 85-86. Printre alte exemple de instrumente internaționale relevante aplicabile în acest domeniu, se numără Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția ONU privind lucrătorii migranți și Convenția nr. 143 a Organizației Internaționale a Muncii.

9.2. Drepturi economice

Această secțiune analizează drepturile economice, inclusiv accesul la piața muncii și dreptul la egalitate de tratament la locul de muncă. Accesul la piața muncii depinde, de obicei, de statutul juridic al persoanei. Totuși, din momentul în care o persoană lucrează, indiferent dacă legal sau nu, trebuie respectate drepturile fundamentale ale muncii. În mod similar, indiferent de statutul juridic, lucrătorii au dreptul de a primi orice plată datorată pentru activitatea pe care au prestat-o.

În temeiul Convenției, drepturile economice și sociale nu sunt garantate în mod explicit, exceptând interzicerea sclaviei și a muncii forțate (articolul 4) și dreptul de a forma sindicate (articolul 11).

Printre cauzele CEDO în domenii conexe, Curtea a examinat situația unui străin căruia i s-a permis să își înceapă formarea pentru o anumită profesie, iar ulterior i s-a refuzat dreptul de a o exercita.

> Exemplu: În cauza *Bigaeva împotriva Greciei* ([509]), unei cetățene ruse i s-a permis să înceapă un stagiu de pregătire de 18 luni în vederea admiterii sale în Baroul Elen. La finalizarea acestuia, Consiliul Baroului i-a refuzat permisiunea de a se înscrie la examenele de barou, pe motiv că aceasta nu era cetățeană elenă. CEDO a menționat că Consiliul Baroului i-a permis reclamantei să își înceapă stagiul de pregătire, deși era evident că, la finalizarea acestuia, ea nu avea dreptul să se înscrie la examenele de barou. Potrivit poziției Curții, conduita autorităților a dat dovadă de lipsă de consecvență și respect față de reclamantă atât din punct de vedere personal, cât și profesional și a constituit o atingere ilegală adusă vieții sale private în sensul articolului 8 din Convenție. Cu toate acestea, CEDO nu a constatat că excluderea străinilor de la profesia de avocat este, în sine, discriminatorie.

În temeiul CSE, articolul 1 garantează dreptul la muncă și interzice discriminarea în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, precum și munca forțată. Aceasta implică faptul că singurele locuri de muncă care pot fi interzise străinilor sunt cele care sunt în mod inerent legate de protecția interesului public sau a securității naționale și implică exercitarea autorității publice (la nivel înalt) ([510]).

([509]) CEDO, *Bigaeva împotriva Greciei*, nr. 26713/05, 28 mai 2009.

([510]) CEDS, Conclusions 2012, Albania, Art. 1 (2).

Articolul 18 din CSE prevede dreptul de a desfășura o activitate lucrativă pe teritoriul altor state participante la CSE. Această dispoziție nu reglementează intrarea pe teritoriu în scop de muncă și, în anumite privințe, are mai degrabă caracter îndrumător decât obligatoriu. Cu toate acestea, prevede ca ratele de refuz al permiselor de muncă să nu fie prea ridicate ([511]); ca permisele de muncă și de ședere să poată fi obținute printr-o procedură unică de solicitare și fără taxe și tarife excesive ([512]); ca permisele de muncă acordate să nu fie prea restrictive din punct de vedere geografic și/sau ocupațional ([513]); iar pierderea locului de muncă nu trebuie să conducă imediat și automat la pierderea permisului de ședere, ci trebuie să acorde persoanei timpul necesar pentru a-și căuta un alt loc de muncă ([514]).

Articolul 19 din CSE conține un catalog amplu de dispoziții privind protecția și sprijinirea lucrătorilor migranți pe teritoriul altor state participante, dar cu prevederea că aceștia trebuie să fie acolo în mod legal [vezi totuși capitolul 4 pentru detalii privind articolul 19 alineatul (8)].

CSE acoperă, de asemenea, condițiile de muncă, cum ar fi dreptul la un program de lucru rezonabil, dreptul la concediu anual plătit, dreptul la sănătate și siguranță la locul de muncă și dreptul la remunerație echitabilă, precum și drepturile colective ([515]).

În cadrul dreptului UE, una dintre libertățile consacrate în Carta UE este „dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber" [articolul 15 alineatul (1) din cartă]. Acest drept este însă delimitat de legislația națională, inclusiv de legislația națională care reglementează dreptul străinilor la muncă. Carta recunoaște dreptul la negociere colectivă (articolul 28) și libertatea de a forma sindicate (articolul 12). De asemenea, acordă tuturor dreptul la servicii gratuite de plasament (articolul 29). Fiecare lucrător, inclusiv resortisanții din afara UE, beneficiază de protecție în cazul concedierii nejustificate (articolul 30), de dreptul la condiții de muncă echitabile și corecte și de dreptul la odihnă și la concediu anual plătit (articolul 31). Articolul 16

([511]) CEDS, Conclusions XVII-2, Spain, Art. 18 (1).

([512]) CEDS, Conclusions XVII-2, Germany, Art. 18 (2).

([513]) CEDS, Conclusions V, Germany, Art. 18 (3).

([514]) CEDS, Conclusions XVII-2, Finland, Art. 18 (3).

([515]) CEDS, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) împotriva Greciei*, plângerea nr. 30/2005, pe fond, 6 decembrie 2006, care privește lucrătorii din mine.

garantează libertatea de a desfășura o activitate comercială. Carta prevede, de asemenea, protecția sănătății și securității la locul de muncă (articolul 31). De asemenea, interzice munca copiilor (articolul 32).

Legislația secundară a UE consacrată unei categorii specifice de persoane reglementează, de obicei, accesul la piața muncii. Resortisanții țărilor terțe beneficiază de grade diferite de acces la piața muncii, în funcție de categoria din care fac parte. Secțiunile 9.2.1-9.2.9 descriu pe scurt situațiile principalelor categorii de resortisanți ai țărilor terțe.

9.2.1. Membri de familie ai resortisanților SEE și ai resortisanților elvețieni

În temeiul legislației UE, membrii de familie desemnați – indiferent de naționalitate – ai cetățenilor UE care își exercită drepturi de liberă circulație și ai altor cetățeni SEE și cetățeni elvețieni au dreptul de a circula liber în întreaga Europă, în scop de muncă și în scopul activităților independente, și au dreptul la tratament egal cu propriii resortisanți ai unui stat membru al UE (articolul 24 din Directiva privind libera circulație a resortisanților UE).

Membrii de familie ai resortisanților elvețieni nu au dreptul la egalitate deplină de tratament în acest sens ([516]).

În contextul liberei circulații a cetățenilor UE și a membrilor familiilor acestora, indiferent de naționalitate, articolul 45 alineatul (4) din TFUE prevede ca statele membre ale UE să rezerve propriilor resortisanți încadrarea în administrația publică. CJUE a interpretat această dispoziție cu strictețe și nu a permis statelor membre ale UE să rezerve accesul la anumite posturi doar propriilor resortisanți, de exemplu postul de profesor stagiar ([517]) sau de asistent universitar în limbi străine ([518]).

([516]) CJUE, *Alexander Hengartner și Rudolf Gasser împotriva Landesregierung Vorarlberg*, C-70/09, 15 iulie 2010, punctele 39-43.

([517]) CEJ, *Deborah Lawrie-Blum împotriva Land Baden-Württemberg*, C-66/85, 3 iulie 1986, punctele 26 și 27.

([518]) CEJ, *Pilar Allué și Carmel Mary Coonan și alții împotriva Università degli studi di Venezia și Università degli studi di Parma*, Cauzele conexate C-259/91, C-331/91 și C-332/91, 2 august 1993, punctele 15-21.

Pentru a facilita libera circulație efectivă a lucrătorilor, UE a adoptat, de asemenea, o legislație complexă privind recunoașterea reciprocă a calificărilor, atât în general, cât și pentru fiecare sector în parte, care se aplică membrilor de familie resortisanți ai țărilor terțe, precum și resortisanților SEE. Directiva 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale a fost consolidată ultima dată în mai 2013 (vezi, de asemenea, amendamentele). Există dispoziții complexe referitoare la persoanele care și-au obținut integral sau parțial calificările în afara UE, chiar dacă respectivele calificări au fost deja recunoscute într-un stat membru al UE. CJUE a pronunțat un număr considerabil de hotărâri în acest domeniu ([519]).

9.2.2. Lucrători detașați

În temeiul legislației UE, resortisanții țărilor terțe care nu beneficiază de drepturi de liberă circulație, dar care lucrează în mod legal pentru un angajator într-un stat membru al UE, și care sunt trimiși temporar de angajatorul respectiv pentru a desfășura activități în numele său într-un alt stat membru fac obiectul Directivei privind detașarea lucrătorilor (96/71/CE), astfel cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2018/957. Scopul directivei este de a garanta protecția drepturilor și a condițiilor de muncă ale lucrătorilor detașați la nivelul întregii Uniuni Europene, pentru a preveni dumpingul social. Mai explicit, directiva vizează reconcilierea libertății de a presta servicii transfrontaliere în temeiul articolului 56 din TFUE cu o protecție adecvată a drepturilor lucrătorilor detașați temporar în străinătate în acest scop ([520]). Așa cum a subliniat CEJ, acest lucru nu poate duce totuși la o situație în care un angajator să fie obligat, în temeiul directivei, să respecte dreptul muncii relevant atât din statul de origine, cât și din țara-gazdă, deoarece standardul de protecție acordat în cele două state membre ale UE poate fi considerat echivalent ([521]).

În această măsură, directiva stabilește standarde minime care trebuie să se aplice angajaților dintr-un stat membru al UE detașați pentru a lucra în alt stat membru. În mod specific, articolul 3 din directivă prevede că termenii și condițiile stabilite de legislația țării-gazdă sau de convențiile colective cu aplicare

([519]) Pentru o prezentare generală a jurisprudenței referitoare la Directiva 2005/36/CE, a se consulta rubrica directivei din EUR-Lex, secțiunea „Informații document”.

([520]) CEJ, *Dirk Rüffert împotriva Land Niedersachsen*, C-346/06, 3 aprilie 2008.

([521]) CEJ, *Laval un Partneri Ltd împotriva Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan și Svenska Elektrikerförbundet* (Marea Cameră), C-341/05, 18 decembrie 2007.

generală se aplică lucrătorilor detașați, în special în ceea ce privește durata maximă a timpului de muncă și durata minimă a repausului periodic, pauzele, concediile anuale și ratele de remunerare.

În temeiul CSE, CEDS a considerat că legislația suedeză a impus restricții negocierilor și acțiunilor colective în cazul lucrătorilor detașați, care au încălcat articolul 6 alineatele (2) și (4) ([522]).

9.2.3. Deținătorii de carte albastră, cercetătorii și elevii și studenții

În temeiul legislației UE, după doi ani de angajare legală, resortisanții țărilor terțe care dețin cărți albastre ale UE au dreptul la tratament egal cu resortisanții în ceea ce privește accesul la orice loc de muncă cu înaltă calificare în statul membru gazdă din UE. După 18 luni de ședere legală într-un stat membru al UE, deținătorul unei cărți albastre a UE se poate muta într-un alt stat membru al UE pentru a ocupa un loc de muncă de înaltă calificare, sub rezerva limitelor prevăzute de respectivul stat membru al UE privind numărul de resortisanți străini acceptați, cu condiția ca acesta să îndeplinească aceleași condiții pentru prima admisie într-un stat membru al UE.

În temeiul articolului 15 alineatul (6) din Directiva privind cartea albastră (2009/50/CE), membrii de familie ai deținătorilor de carte albastră a UE, indiferent de naționalitate, dobândesc un drept general automat de acces la piața muncii. Spre deosebire de Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE), Directiva privind cartea albastră nu impune niciun termen pentru dobândirea acestui drept.

Directiva privind studenții și cercetătorii [Directiva (UE) 2016/801] reglementează admisia resortisanților țărilor terțe în UE pentru cercetare, studii, formare profesională, servicii de voluntariat, programe de schimb de elevi sau proiecte educaționale și muncă „au pair". După finalizarea cercetării sau studiilor, cercetătorii și studenții trebuie să aibă posibilitatea de a rămâne pe teritoriul statului membru al UE pentru o perioadă de cel puțin nouă luni pentru a căuta un loc de muncă sau pentru a deschide o afacere.

([522]) CEDS, *Swedish Trade Union Confederation (LO) și Swedish Confederation of Professional Employees (TCO) împotriva Suediei*, plângerea nr. 85/2012, pe fond, 3 iulie 2013. Vezi și CEDS, Conclusions 2018, Sweden, Art. 6 (4).

Exemplu: În cauza *Ali Ben Alaya* ([523]), CJUE a hotărât că statele membre ale UE au obligația să admită pe teritoriul lor un resortisant al unei țări terțe care îndeplinește condițiile de admisie, cu condiția ca statul membru al UE să nu invoce împotriva reclamantului respectiv unul dintre motivele enumerate în directivă, ca justificare pentru refuzul unui permis de ședere. Condițiile de admisie sunt enumerate în mod exhaustiv la articolele 6 și 7 din Directiva privind studenții și cercetătorii.

9.2.4. Resortisanții turci

Conform legislației UE, resortisanții turci beneficiază de o poziție privilegiată în temeiul Acordului de la Ankara din 1963 și al Protocolului său adițional din 1970, precum și al deciziilor luate de Consiliul de asociere CEE-Turcia instituit în temeiul acestor instrumente. Cu toate acestea, resortisanții turci nu au dreptul direct de a intra în niciun stat membru al UE pentru a ocupa un loc de muncă. Cu toate acestea, în cazul în care legislația națională a unui stat membru al UE le permite să ocupe un loc de muncă, aceștia au dreptul ca după un an să continue să lucreze la același loc de muncă ([524]). După trei ani, în anumite condiții, aceștia pot căuta și alte locuri de muncă în temeiul articolului 6 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere CEE-Turcia. La fel ca lucrătorii SEE, lucrătorii turci sunt definiți într-un mod larg.

Exemplu: În cauza *Tetik* ([525]), autoritățile germane nu au vrut să îi acorde domnului Tetik un permis de ședere după ce acesta și-a încheiat cei trei ani și căuta alt loc de muncă. CEJ a constatat că trebuia să i se acorde o perioadă rezonabilă de ședere legală pentru a căuta un loc de muncă pe care avea dreptul să îl ocupe, în cazul în care îl găsea.

Exemplu: CJUE a concluzionat în cauza *Genc* ([526]) că un resortisant turc care lucrează doar un număr foarte limitat de ore, și anume 5,5 ore pe săptămână, pentru un angajator, în schimbul unei remunerații care acoperă

([523]) CJUE, *Mohamed Ali Ben Alaya împotriva Bundesrepublik Deutschland*, C-491/13, 10 septembrie 2014.

([524]) CEJ, *Süleyman Eker împotriva Land Baden-Württemberg*, C-386/95, 29 mai 1997, punctele 20-22.

([525]) CEJ, *Recep Tetik împotriva Land Berlin*, C-171/95, 23 ianuarie 1997, punctul 30.

([526]) CJUE, *Hava Genc împotriva Land Berlin*, C-14/09, 4 februarie 2010, punctele 27 și 28.

doar parțial minimul necesar pentru subzistența sa, este lucrător în sensul articolului 6 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere, cu condiția ca încadrarea sa în muncă sa să fie reală și autentică.

În temeiul articolului 7 din Decizia nr. 1/80, membrii de familie ai unui lucrător turc, chiar dacă ei înșiși nu sunt resortisanții turci, pot avea acces la piața muncii după ce au avut reședință legală timp de trei ani în statul membru UE în cauză. Motive obiective pot justifica faptul că membrul de familie în cauză locuiește separat de lucrătorul turc migrant. Legislația națională care îngreunează sau împiedică reîntregirea familiei ar duce la o restricție privind stabilirea unei persoane care desfășoară o activitate independentă, ceea ce este interzis în temeiul Protocolului adițional din 1970 ([527]).

Copilul unui resortisant turc care a absolvit o formare profesională în țara-gazdă poate răspunde ofertelor de angajare, cu condiția ca unul dintre părinți săi să fi fost angajat legal în țara-gazdă timp de cel puțin trei ani.

Exemplu: În cauza *Derin* ([528]), CEJ a susținut că un resortisant turc, care, în calitate de copil, s-a alăturat părinților săi turci care lucrează legal în Germania, ar putea pierde dreptul de ședere în Germania, care este derivat dintr-un drept de acces liber la locuri de muncă, numai pe motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică sau dacă ar părăsi teritoriul statului membru al UE pentru o perioadă semnificativă de timp, fără motive întemeiate.

În ceea ce privește dreptul de stabilire sau de prestare de servicii, resortisanții turci beneficiază de clauza de *standstill* prevăzută la articolul 41 din Protocolul adițional la Acordul de la Ankara. Dacă resortisanților turci nu li s-a impus obligativitatea vizelor sau a permiselor de muncă la data intrării în vigoare a articolului 41 din protocol într-un anumit stat membru al UE, atunci statului membru al UE i se interzice să impună obligativitatea vizelor sau a permiselor de muncă de la momentul respectiv (vezi și secțiunea 4.4.3).

([527]) CJUE, *Naime Dogan împotriva Bundesrepublik Deutschland*, C-138/13, 10 iulie 2014.

([528]) CEJ, *Ismail Derin împotriva Landkreis Darmstadt-Dieburg*, C-325/05, 18 iulie 2007, punctele 74 și 75.

9.2.5. Rezidenții pe termen lung și beneficiarii Directivei privind reîntregirea familiei

În temeiul legislației UE, persoanele care au dobândit statutul de rezident pe termen lung în temeiul articolului 11 alineatul (1) din Directiva privind rezidenții pe termen lung (2003/109/CE) beneficiază de tratament egal cu resortisanții țării în ceea ce privește accesul la locuri de muncă plătite și neplătite, condițiile de angajare și condițiile de muncă (inclusiv orele de lucru, standardele de sănătate și siguranță, drepturile la concediu, remunerarea și concedierea), precum și de libertatea de asociere și de aderare la sindicate și de libertatea de a reprezenta un sindicat sau o asociație.

Pentru beneficiarii Directivei privind reîntregirea familiei (vezi și capitolul 6), membrul de familie al unui resortisant al unei țări terțe cu reședință legală care este susținător al reîntregirii are dreptul la acces la ocuparea unui loc de muncă salarizat sau la o activitate independentă (articolul 14). Accesul la piața muncii este supus unui termen-limită după sosirea în statul-gazdă, care nu poate depăși 12 luni. În acest interval, statul-gazdă poate examina dacă piața muncii îl poate accepta sau nu.

9.2.6. Resortisanții altor țări cu acorduri de asociere sau de cooperare

În cadrul legislației UE, articolul 216 din TFUE prevede încheierea de acorduri între țări terțe și UE, iar articolul 217 prevede în mod specific acorduri de asociere. Cetățenii anumitor state cu care UE a încheiat acorduri de asociere, stabilizare, cooperare, parteneriat și/sau alte tipuri de acorduri ([529]) beneficiază de tratament egal în multe privințe, dar nu au dreptul la un tratament egal deplin de care beneficiază cetățenii UE. În iulie 2020, UE încheiase acorduri cu peste 100 de state ([530]).

([529]) Acorduri de stabilizare și de asociere sunt încheiate cu Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo (această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă RCSONU 1244(1999) și Avizului CIJ privind Declarația de independență a Kosovo), Muntenegru, Macedonia de Nord și Serbia. Există acorduri de parteneriat și cooperare cu 13 țări din Europa de Est și Asia Centrală; acordurile inițiale cu Algeria, Maroc și Tunisia au fost înlocuite de acordurile euro-mediteraneene (care acoperă șapte state). Au fost semnate acorduri cu cele 79 de state din Africa, zona Caraibilor și Pacific (ACP) (Acordul de la Cotonou) și cu Chile. Acordul de la Cotonou a expirat în februarie 2020 și, la momentul de față, a fost încheiată cea de-a doua rundă de negocieri privind viitoarea relație UE-ACP. Pentru informații suplimentare, vezi Consiliul Uniunii Europene (2020), „Acordul de la Cotonou".

([530]) Serviciul European de Acțiune Externă, Baza de date a Oficiului pentru Publicații – Tratatele UE.

Aceste acorduri de asociere și cooperare nu dau naștere unui drept direct pentru cetățenii acestora de a intra și de a lucra în UE. Cu toate acestea, resortisanții acestor țări care lucrează legal într-un anumit stat membru al UE au dreptul la tratament egal și la aceleași condiții de muncă ca resortisanții respectivului stat membru al UE. Acesta este, de exemplu, cazul articolului 64 alineatul (1) din acordurile euro-mediteraneene încheiate cu Maroc și Tunisia, care prevede că „[f]iecare stat membru acordă lucrătorilor de cetățenie marocană [sau tunisiană] angajați pe teritoriul său un regim caracterizat prin absența oricărei discriminări bazate pe naționalitate în raport cu propriii resortisanți, în ceea ce privește condițiile de muncă, de remunerație și de concediere" ([531]). Pentru exercitarea, cu titlu temporar, a unei activități profesionale, nediscriminarea se limitează la condițiile de muncă și la remunerație [articolul 64 alineatul (2)]. Articolul 65 alineatul (1) din ambele acorduri a introdus, de asemenea, nediscriminarea în domeniul securității sociale ([532]).

CJUE a soluționat o serie de cauze referitoare la aceste acorduri ([533]). Unele dintre acestea s-au referit la posibilitatea reînnoirii, în scop de muncă, a unui permis de ședere al unui resortisant al unei țări terțe, după ce acesta și-a pierdut drepturile de ședere ca persoană aflată în întreținere în urma ruperii unei relații.

Exemplu: Cauza *El Yassini* ([534]) a vizat un resortisant marocan care a pierdut motivul inițial al șederii sale și i s-a refuzat ulterior prelungirea permisului de ședere, deși avea loc de muncă remunerat. În această cauză, CEJ a trebuit să stabilească dacă abordarea adoptată în jurisprudența sa privind

([531]) Acord euro-mediteranean de instituire a unei asocieri între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, de pe-o parte, și Regatul Maroc, pe de altă parte, a intrat în vigoare la 1 martie 2000, JO 2000 L 70/2, și Acord euro-mediteranean de instituire a unei asocieri între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Tunisiană, pe de altă parte (a intrat în vigoare la 1 martie 1998), JO 1998 L 97/2.

([532]) CEJ, *Office National de l'emploi împotriva Bahia Kziber*, C-18/90, 31 ianuarie 1991.

([533]) Unele cauze care au legătură cu acordurile sunt următoarele: CEJ, *Office National de l'emploi împotriva Bahia Kziber*, C-18/90, 31 ianuarie 1991 (Acordul de cooperare între Comunitatea Economică Europeană și Regatul Maroc, articolul 41 alineatul (1), *allocation d'atteinte*, JO 1978 L 264/2, înlocuit de Acordul euro-mediteraneean de instituire a unei asocieri între UE și Regatul Maroc); CEJ, *El Yassini împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-416/96, 2 martie 1999 (Acordul de cooperare între Comunitatea Economică Europeană și Regatul Maroc) și CEJ, *Deutscher Handballbund împotriva Kolpak*, C-438/00, 8 mai 2003 (Republica Slovacă).

([534]) CEJ, *El Yassini împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-416/96, 2 martie 1999, punctele 64, 65 și 67.

resortisanții turci ([535]) era aplicabilă prin analogie și resortisanților marocani și, prin urmare, dacă articolul 40 din Acordul CEE-Maroc (înlocuit ulterior cu acordul euro-mediteraneean încheiat cu Maroc) includea securitatea locurilor de muncă pe întreaga durată a contractului de muncă, astfel cum este stabilit prin contract între angajator și angajat. CEJ a constatat că Acordul CEE-Maroc era direct aplicabil, întrucât a prevedea principii clare, necondiționate și suficient de practice în domeniul condițiilor de muncă și al remunerării. Cu toate acestea, Curtea a stabilit că jurisprudența referitoare la Acordul de la Ankara încheiat cu Turcia nu putea fi aplicată în cauza respectivă. Acordul de la Ankara și Acordul CEE-Maroc erau semnificativ diferite și, spre deosebire de cel încheiat cu Turcia, Acordul CEE-Maroc nu prevedea posibilitatea aderării Marocului la Comunitate și nici nu avea ca scop asigurarea libertății de circulație a lucrătorilor. În consecință, Curtea a considerat că Regatul Unit nu era împiedicat să refuze prelungirea permisului de ședere al reclamantului, chiar dacă acest lucru ar fi implicat încetarea contractului său de muncă înainte de expirarea sa. În continuare, Curtea a subliniat că situația ar fi fost diferită dacă statul membru al UE ar fi acordat resortisantului marocan „drepturi specifice în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, care ar fi fost mai extinse decât drepturile de ședere".

Exemplu: În cauza *Gattoussi* ([536]), CEJ a fost solicitată să pronunțe o hotărâre într-un caz similar, dar în temeiul interzicerii discriminării prevăzute la articolul 64 alineatul (1) din Acordul euro-mediteraneean de asociere între UE și Tunisia. Totuși, în acest caz, reclamantului i s-a acordat în mod explicit un permis de muncă pe durată nedeterminată. În aceste condiții, Curtea a concluzionat că articolul 64 alineatul (1) din Acordul de asociere UE-Tunisia „poate avea efecte asupra dreptului unui resortisant tunisian de a rămâne pe teritoriul unui stat membru al UE în cazul în care persoanei respective i-a fost permis în mod corespunzător de statul membru să lucreze acolo pentru o perioadă de timp care se prelungește dincolo de perioada de valabilitate a permisiunii sale de a rămâne". În esență, Curtea a subliniat că, în principiu, Acordul de asociere UE-Tunisia nu interzice unui stat membru al UE să limiteze dreptul resortisantului tunisian în cazul în care acesta a fost autorizat anterior să intre și să lucreze. Cu toate

([535]) CEJ, *Kazim Kus împotriva Landeshauptstadt Wiesbaden*, C-237/91, 16 decembrie 1992, punctele 21-23 și 29.

([536]) CEJ, *Mohamed Gattoussi împotriva Stadt Rüsselsheim*, C-97/05, 14 decembrie 2006, punctul 39.

acestea, când resortisantului tunisian i s-au acordat drepturi specifice de încadrare în muncă, mai extinse decât drepturile de ședere, refuzul de a-i prelungi dreptul său de ședere trebuia să fie justificat pe motive de protecție a unui interes național legitim, cum ar fi ordinea publică, siguranța publică sau sănătatea publică.

Într-un mod mai puțin extensiv, articolul 23 din Acordul de parteneriat și cooperare cu Rusia ([537]) privind condițiile de muncă prevede că „[s]ub rezerva legislației, condițiilor și procedurilor aplicabile în fiecare stat membru, Comunitatea și statele sale membre se asigură că resortisanții ruși angajați legal pe teritoriul unui stat membru nu fac obiectul niciunei discriminări pe bază de cetățenie, în ceea ce privește condițiile de muncă, de remunerație sau de concediere, în comparație cu resortisanții respectivului stat membru."

Exemplu: Cauza *Simutenkov* ([538]) a vizat un cetățean rus angajat ca jucător profesionist de fotbal într-un club spaniol din Spania, a cărui participare la competiții a fost limitată de normele spaniole din cauza naționalității sale. CEJ a interpretat dispoziția privind nediscriminarea prevăzută la articolul 23 din acordul de parteneriat și cooperare când a evaluat o normă elaborată de federația sportivă dintr-un stat membru al UE care prevede că, în cadrul competițiilor organizate la nivel național, cluburile pot să trimită pe teren numai un număr limitat de jucători proveniți din țări care nu sunt părți la Acordul privind SEE. Curtea a considerat că norma nu era conformă cu scopul articolului 23 alineatul (1) din acordul de parteneriat și cooperare.

9.2.7. Solicitanții de azil și refugiații

În cadrul legislației UE, articolul 15 din Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE) prevede că statele membre trebuie să acorde **solicitanților de azil** acces la piața muncii, dacă nu s-a pronunțat nicio hotărâre în primă instanță, în termen de nouă luni de la data la care s-a depus cererea de azil [sau în termen de un an, în cazul Irlandei, pentru care se aplică încă articolul 11 din versiunea din 2003 a directivei (2003/9/CE)], în cazul în care această

([537]) Acord de parteneriat și cooperare de instituire a unui parteneriat între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Federația Rusă, pe de altă parte (a intrat în vigoare la 1 decembrie 1997; ultima versiune consolidată din 1 aprilie 2016), JO 1997 L 327/3.

([538]) CEJ, *Igor Simutenkov împotriva Ministerio de Educación y Cultura și Real Federación Española de Fútbol* (Marea Cameră), C-265/03, 12 aprilie 2005, punctul 41.

întârziere nu poate fi atribuită solicitantului. Condițiile de acordare a accesului la piața muncii pot fi stabilite în conformitate cu legislația națională, însă astfel de condiții trebuie să asigure accesul efectiv al solicitanților de azil la piața muncii. Cu toate acestea, se poate acorda prioritate resortisanților SEE și altor resortisanți ai unor țări terțe cu reședință legală.

Articolul 26 alineatele (1) și (3) din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE) recunoaște dreptul **refugiaților** și **al persoanelor cărora li s-a acordat protecție subsidiară** de a ocupa un loc de muncă și de a desfășura o activitate independentă. Acestora trebuie să li se acorde același acces ca resortisanților proprii la procedurile de recunoaștere a calificărilor. În plus, articolul 28 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională prevede accesul la măsuri de evaluare a studiilor anterioare, în cazul în care persoana nu poate furniza documente justificative privind calificările sale anterioare. Aceste dispoziții reflectă articolele 17, 18, 19 și articolul 22 alineatul (2) din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților. De asemenea, directiva prevede obligația statelor membre ale UE de a garanta acces la formare profesională, în aceleași condiții ca cele aplicate propriilor resortisanți.

9.2.8. Migranții aflați în situație de ședere ilegală

În conformitate cu legislația UE, accesul la multe drepturi sociale depinde de prezența legală sau de reședința legală în statul-gazdă. UE se angajează să combată sosirea și prezența migranților economici neautorizați. Principala măsură o reprezintă Directiva de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor (2009/52/CE): aceasta interzice angajarea de migranți ilegali din afara UE prin aplicarea la adresa angajatorilor de amenzi sau chiar de sancțiuni penale în cazurile cele mai grave. Toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei și a Irlandei, au obligații în temeiul directivei. De asemenea, se intenționează ca lucrătorilor migranți aflați în situație de ședere ilegală să li se asigure protecția împotriva angajatorilor abuzivi.

În temeiul directivei, înainte de a recruta un resortisant al unei țări terțe, angajatorii trebuie să verifice dacă sunt autorizați să rămână și să notifice autoritatea națională relevantă în cazul în care nu sunt autorizați (articolul 4). Angajatorii care pot demonstra că au respectat aceste obligații și au acționat cu bună-credință nu sunt pasibili de sancțiuni. Întrucât mulți migranți aflați în situație de ședere ilegală lucrează în gospodării private, directiva se aplică și persoanelor fizice în calitate de angajatori.

Angajatorii care nu au efectuat astfel de verificări și care se constată că angajează migranți aflați în situație de ședere ilegală vor fi pasibili de sancțiuni financiare, inclusiv de a suporta costurile de returnare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală în țările lor de origine (articolul 5). De asemenea, aceștia trebuie să plătească salariile restante, impozitele, precum și contribuțiile la asigurările sociale. Angajatorii sunt pasibili de sancțiuni penale în cazurile cele mai grave, cum ar fi încălcări repetate, angajarea ilegală a copiilor sau angajarea unui număr semnificativ de migranți aflați în situație de ședere ilegală.

Directiva protejează migranții prin garantarea faptului că aceștia primesc orice remunerație restantă din partea angajatorului lor și prin asigurarea accesului la sprijin oferit de părți terțe, cum ar fi sindicate sau ONG-uri (articolul 13). Directiva pune accent deosebit pe aplicarea normelor (de exemplu, articolele 9, 10 și 14) (vezi secțiunea 3.3 privind eliberarea permiselor de ședere victimelor condițiilor de muncă extrem de abuzive care colaborează cu sistemul judiciar).

9.3. Educație

Dreptul la educație pentru copii este protejat de mai multe instrumente internaționale privind drepturile omului și de comitetele de supraveghere a Convenției cu privire la drepturile copilului, a Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și a Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. Aceste comitete au susținut în mod constant că cerințele de nediscriminare prevăzute de aceste instrumente se aplică și refugiaților, solicitanților de azil și migranților, aflați atât în situații legale, cât și în situații ilegale.

În temeiul Convenției, articolul 2 din Protocolul nr. 1 prevede dreptul la educație, iar articolul 14 și Protocolul nr. 12 interzic discriminarea pe motiv de „origine națională”. Articolul 2 din Protocolul nr. 1 garantează, în principiu, dreptul la învățământul primar și secundar, în timp ce diferențele de tratament în ceea ce privește învățământul terțiar ar putea fi mult mai ușor de justificat.

Exemplu: Cauza *Timishev împotriva Rusiei* ([539]) se referea la migranți ceceni care, deși din punct de vedere tehnic nu erau străini, nu dispuneau de înregistrarea necesară la autoritățile locale de migrație care să le permită copiilor lor să meargă la școală. Curtea a constatat că dreptul copiilor la educație este una dintre „valorile fundamentale ale societăților democratice care alcătuiesc Consiliul Europei" și a susținut că Rusia a încălcat articolul 2 din Protocolul nr. 1.

Exemplu: În cauza *Ponomaryovi împotriva Bulgariei* ([540]), CEDO a constatat că o cerință de plată a taxelor pentru învățământul secundar care a fost bazată pe statutul de imigrant și naționalitatea reclamanților nu a fost justificată. Curtea a menționat că reclamanții nu au sosit ilegal în țară, ulterior, aceștia au solicitat utilizarea serviciilor publice, inclusiv școlarizarea gratuită. Chiar și atunci când reclamanții, oarecum neintenționat, au ajuns în situația de a nu avea permise de ședere permanentă, autoritățile nu au avut nicio obiecție pe fond cu privire la rămânerea lor în Bulgaria și se pare că nu au avut niciodată intenții serioase de a-i îndepărta. În mod evident, considerațiile privind necesitatea de a opri sau de a contracara fluxul de imigrație ilegală nu s-au aplicat reclamanților.

Exemplu: În cauza *Karus împotriva Italiei* ([541]), Comisia Europeană a Drepturilor Omului a constatat că perceperea de taxe mai mari studenților străini nu le-a încălcat acestora dreptul la educație, întrucât tratamentul diferențiat a fost justificat în mod rezonabil de voința guvernului italian de a păstra în economia italiană efectele pozitive ale învățământului terțiar.

În temeiul CSE, articolul 17 reglementează dreptul la educație și face obiectul dispozițiilor articolelor 18 și 19 în ceea ce privește migranții. CEDS a enunțat următoarea declarație de interpretare referitoare la articolul 17 alineatul (2):

> În ceea ce privește chestiunea dacă sunt incluși copiii prezenți ilegal în statul participant în domeniul de aplicare personal al cartei în sensul anexei sale, comitetul face trimitere la raționamentul pe care l-a aplicat în Decizia pe fond din 20 octombrie 2009 privind plângerea nr. 47/2008, *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos* (vezi, printre altele,

([539]) CEDO, *Timishev împotriva Rusiei*, nr. 55762/00 și 55974/00, 13 decembrie 2005, punctul 64.

([540]) CEDO, *Ponomaryovi împotriva Bulgariei*, nr. 5335/05, 21 iunie 2011, punctele 59-63.

([541]) Comisia Europeană a Drepturilor Omului, *Karus împotriva Italiei* (dec.), nr. 29043/95, 20 mai 1998.

punctele 47 și 48), și susține că accesul la educație este esențial pentru viața și dezvoltarea fiecărui copil. Refuzul accesului la educație va exacerba vulnerabilitatea unui copil prezent ilegal. Prin urmare, copiii, indiferent de statutul lor de ședere, intră în domeniul de aplicare personal al articolului 17 alineatul (2). În plus, comitetul consideră că refuzul accesului la educație ar afecta negativ viața unui copil. Prin urmare, comitetul consideră că statele participante au obligația, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din cartă, să se asigure că în cazul copiilor prezenți ilegal pe teritoriul lor aceștia au acces efectiv la educație ca orice alt copil ([542]).

În conformitate cu legislația UE, Carta UE prevede la articolul 14 că orice persoană are dreptul la educație și la „posibilitatea" de a urma gratuit învățământul obligatoriu. În conformitate cu legislația secundară a UE, toți copiii resortisanți ai țărilor terțe aflați în UE, cu excepția celor prezenți doar pentru o perioadă scurtă de timp, au dreptul la învățământul de bază. Printre aceștia, se numără și copiii migranți aflați în situație de ședere ilegală a căror îndepărtare a fost amânată ([543]). Pentru alte categorii, cum ar fi membrii de familie ai resortisanților SEE, refugiații sau rezidenții pe termen lung, au fost codificate drepturi mai largi.

În anumite condiții, resortisanții țărilor terțe copii ai resortisanților SEE au dreptul de a rămâne pentru a-și continua sau a finaliza studiile, inclusiv după ce resortisantul SEE a decedat sau a plecat mai departe [articolul 12 alineatul (3) din Directiva privind libera circulație]. Acești copii au, de asemenea, dreptul de a fi însoțiți de părintele care are încredințarea [articolul 12 alineatul (3)] ([544]). În plus, copiii lucrătorilor SEE care sunt sau au fost angajați într-un stat membru al UE altul decât al lor beneficiază de dispoziția prevăzută la articolul 10 din Regulamentul (UE) nr. 492/2011 [anterior Regulamentul (CEE) nr. 1612/68], care continuă să se aplice independent de dispozițiile Directivei privind libera circulație ([545]).

([542]) CEDS, Concluziile 2011, Declarația de interpretare privind articolul 17 alineatul (2).

([543]) Directiva 2008/115/CE, JO 2008 L 348/98, articolul 14 alineatul (1).

([544]) Articolul 12 alineatul (3) din Directiva privind libera circulație se bazează pe jurisprudența CEJ privind articolul 12 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68, JO 1968 L 257/2 [în prezent articolul 10 din Regulamentul (UE) nr. 492/2011, JO 2011 L 141/1] și, în special, pe CEJ, *G. B. C. Echternach și A. Moritz împotriva Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, Cauzele conexate C-389/87 și 390/87, 15 martie 1989, și pe CEJ, *Baumbast și R împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-413/99, 17 septembrie 2002.

([545]) CEJ, *Maria Teixeira împotriva London Borough of Lambeth și Secretary of State for the Home Department* (Marea Cameră), C-480/08, 23 februarie 2010.

Articolul 22 alineatul (1) din Convenția privind statutul refugiaților și *acquis*-ul UE în materie de azil prevăd dreptul la educație al copiilor care solicită azil și al celor cărora li s-a acordat statutul de refugiat sau protecție subsidiară ([546]).

În temeiul articolului 26 din Directiva privind condițiile de primire, statele membre ale UE trebuie să se asigure că beneficiarilor de protecție internațională li se oferă posibilități de formare ocupațională pentru adulți, cum ar fi formarea profesională, în condiții echivalente celor aplicabile propriilor resortisanți. Accesul la sistemul de învățământ general sau la formare trebuie, de asemenea, să fie permis adulților cărora li s-a acordat protecție internațională, în condiții echivalente celor aplicabile resortisanților țărilor terțe cu reședință legală (articolul 27).

Resortisanții țărilor terțe recunoscuți ca rezidenți pe termen lung în temeiul Directivei privind rezidenții pe termen lung (vezi secțiunea 3.7) beneficiază de tratament egal cu cetățenii statelor membre ale UE în ceea ce privește accesul la educație și formare profesională și la alocații și burse de studii, precum și recunoașterea calificărilor (articolul 11). De asemenea, aceștia au dreptul de a se muta în alte state membre ale UE pentru educație și formare profesională (articolul 14).

9.4. Locuințe

Dreptul la o locuință adecvată face parte din dreptul oricărei persoane la un nivel de trai adecvat, prevăzut la articolul 11 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

În temeiul Convenției, nu există dreptul de a dobândi o locuință, ci dreptul la respectarea unei locuințe existente ([547]). Controalele privind imigrația care limitează accesul unei persoane la propria locuință au făcut obiectul mai multor cauze aduse în fața CEDO.

([546]) Pentru informații privind solicitanții de azil, vezi Directiva privind condițiile de primire, JO 2013 L 180/96, articolul 14; pentru informații privind refugiații și titularii statutului de protecție subsidiară, vezi Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, JO 2011 L 337/9, articolele 26 și 27.

([547]) CEDO, *Chapman împotriva Regatului Unit* (Marea Cameră), nr. 27238/95, 18 ianuarie 2001.

Exemplu: În cauza *Gillow împotriva Regatului Unit* ([548]), CEDO a constatat o încălcare a articolului 8 din Convenție atunci când unui cuplu britanic care a lucrat mulți ani în străinătate i s-a refuzat un permis de ședere care le permitea să se întoarcă să locuiască în locuința pe care o dețineau în Guernsey și pe care o construiseră cu 20 de ani înainte.

Deși dreptul la o locuință ca atare nu există, CEDO a luat în calcul eșecul statelor membre de a oferi adăpost atunci când legea le obligă să facă acest lucru. În situații extreme, Curtea a considerat că refuzul este atât de sever încât ar constitui o încălcare a articolului 3 din Convenție privind interzicerea tratamentelor inumane și degradante. Pe de altă parte, CEDO nu a constatat o încălcare a articolului 3 din Convenție în cazul în care reclamanții nu se aflau într-o situație de privare materială susceptibilă să atingă gravitatea necesară pentru a intra în domeniul de aplicare al articolului 3 și autoritățile nu au arătat indiferență față de aceștia, oferindu-le o modalitate de a-și îmbunătăți situația ([549]).

Exemplu: În cauza *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* ([550]), CEDO a constatat că nerespectarea de către Grecia a prevederilor privind solicitanții de azil, având în vedere obligațiile care îi revin în temeiul dreptului UE, care a condus la o stare precară a reclamantului, a atins pragul necesar pentru a produce o încălcare a articolului 3 din Convenție.

Curtea a avut grijă să nu interfereze cu dreptul statelor membre de a impune condiții de admitere, inclusiv în cazurile de excludere a migranților nou-sosiți de la asistență publică pentru obținerea unei locuințe.

Exemplu: Cauza *Bah împotriva Regatului Unit* ([551]) a vizat refuzul de a considera că o mamă și fiul ei de 14 ani au „nevoie prioritară” de locuință, deoarece fiul fusese admis de curând din străinătate în scopul reîntregirii familiei și făcea obiectul unei condiții de imigrare prin care să nu recurgă la fondurile publice. Reclamanta a susținut că refuzul ulterior al accesului la locuință în mod prioritar a fost discriminatoriu. Curtea a respins

([548]) CEDO, *Gillow împotriva Regatului Unit*, nr. 9063/80, 24 noiembrie 1986, punctele 55-58.

([549]) CEDO, *N.T.P. și alții împotriva Franței*, nr. 68862/13, 24 august 2018, punctele 46-49.

([550]) CEDO, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011. Vezi și CEDO, *N.H. și alții împotriva Franței*, nr. 28820/13, 75547/13 și 13114/15, 2 iulie 2020.

([551]) CEDO, *Bah împotriva Marii Britanii*, nr. 56328/07, 27 septembrie 2011.

cererea. Aceasta a constatat că nu există nimic arbitrar în respingerea unei pretenții de nevoie prioritară bazată exclusiv pe prezența fiului reclamantei, al cărui permis de intrare în Regatul Unit a fost condiționat în mod expres de nerecurgerea la fonduri publice. Aducându-și fiul în Regatul Unit, deși cunoștea pe deplin condițiile de intrare, reclamanta a fost de acord cu această condiție și a acceptat efectiv să nu acceseze fonduri publice pentru a-l întreține. Legislația în discuție în speță urmărea un scop legitim, și anume alocarea echitabilă a unei resurse limitate între diferite categorii de solicitanți. Este important de menționat că reclamanții din cauza *Bah* nu au fost lăsați într-o stare precară și că li s-au pus la dispoziție locuințe alternative.

Trebuie remarcat faptul că, în anumite cazuri excepționale, CEDO a dispus măsuri provizorii în conformitate cu Regula 39 din Regulamentul Curții pentru a se asigura că familiile solicitante de azil beneficiază de adăpost cât timp cererile lor sunt pendinte în fața Curții (vezi și secțiunea 3.4) ([552]).

În temeiul CSE, articolul 19 alineatul (4) litera (c) prevede că statele trebuie să asigure o locuință adecvată lucrătorilor migranți, însă acest drept este limitat la cei care se deplasează între statele care sunt parte la CSE.

Dreptul la locuință (articolul 31 din CSE) este strâns corelat cu o serie de drepturi suplimentare (revizuite) în temeiul CSE: articolul 11 privind dreptul la protecția sănătății; articolul 13 privind dreptul la asistență socială și medicală; articolul 16 privind dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare pentru familie; articolul 17 privind dreptul copiilor și al adolescenților la protecție socială, juridică și economică; și articolul 30 privind dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale, care poate fi interpretat singur sau poate fi citit împreună cu articolul E privind nediscriminarea.

Exemplu: În cauza *FEANTSA împotriva Țărilor de Jos* ([553]), CEDS a susținut că dreptul la un adăpost de urgență și la asistență socială de urgență nu se limitează la persoanele care aparțin anumitor grupuri vulnerabile, ci se extinde la toate persoanele aflate într-o situație precară, în conformitate

([552]) CEDO, *Afif împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 60915/09, 24 mai 2011; CEDO, *Abdilahi Abdulwahidi împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 21741/07, 12 noiembrie 2013.

([553]) CEDS, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 86/2012, pe fond, 2 iulie 2014.

cu principiul promovării demnității umane a acestora și al protecției drepturilor lor fundamentale. CEDS a considerat că anumite drepturi sociale legate direct de drepturile la viață și demnitatea umană fac parte dintr-un „nucleu nederogabil" de drepturi care protejează demnitatea tuturor persoanelor. Prin urmare, aceste drepturi trebuie garantate refugiaților și ar trebui asigurate pentru toate persoanele strămutate.

Exemplu: În cauza *COHRE împotriva Franței*, CEDS a constatat că evacuările romilor din locuințele lor și expulzările acestora din Franța au constituit o încălcare a articolului E coroborat cu articolul 19 alineatul (8) din CSE ([554]). În mod similar, în cauza *COHRE împotriva Italiei*, CEDS a constatat că tratamentul acordat de Italia romilor încalcă articolul E împreună cu alte articole din CSE ([555]).

Deși anexa la CSE limitează aplicarea sa la resortisanții statelor-părți cu reședința legală, CEDS a aplicat, de asemenea, prevederi specifice ale CSE revizuite copiilor aflați în situație de ședere ilegală, subliniind că CSE trebuie interpretată în conformitate cu legislația internațională privind drepturile omului.

Exemplu: În cauza *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos* ([556]), s-a susținut că legislația neerlandeză priva copiii care locuiau ilegal în Țările de Jos de dreptul la locuință și, prin urmare, de alte drepturi prevăzute de CSE. CEDS a considerat că CSE nu putea fi interpretată în vid. CSE trebuia interpretată, pe cât posibil, în armonie cu alte norme de drept internațional din care făcea parte, inclusiv în acest caz cu cele referitoare la asigurarea unui adăpost adecvat oricărei persoane care are nevoie de un astfel de adăpost, indiferent dacă aceasta se află în mod legal pe teritoriul statului membru. În conformitate cu articolul 31 alineatul (2), statele-părți trebuie să ia măsuri pentru a preveni lipsa de adăpost. Aceasta presupune ca un stat-parte să ofere adăpost atâta timp cât copiii se află în jurisdicția sa, indiferent de statutul lor de reședință. În plus, evacuarea din adăpost a persoanelor prezente ilegal ar trebui interzisă deoarece ar

([554]) CEDS, *Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) împotriva Franței*, plângerea nr. 63/2010, pe fond, 28 iunie 2011.

([555]) CEDS, *Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) împotriva Italiei*, plângerea nr. 58/2009, pe fond, 25 iunie 2010.

([556]) CEDS, *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 47/2008, pe fond, 20 octombrie 2009.

plasa persoanele în cauză, în special copiii, într-o situație de neajutorare extremă, care este contrară respectării demnității umane. CEDS a constatat, de asemenea, o încălcare a articolului 17 alineatul (1) litera (c), care protejează copiii separați.

În conformitate cu dreptul Uniunii, articolul 1 din Carta UE prevede dreptul la demnitate, iar articolul 34 prevede dreptul la asistență socială în ceea ce privește locuința. Dispoziții relevante referitoare la locuințe se pot identifica și în dreptul secundar al UE cu privire la membrii de familie ai resortisanților SEE din țări terțe și ai resortisanților elvețieni, rezidenții pe termen lung, persoanele care au nevoie de protecție internațională și victimele traficului de persoane. Pentru alte categorii de resortisanți ai țărilor terțe, dreptul Uniunii încearcă să se asigure că aceștia nu vor constitui o povară pentru sistemele de asistență socială ale statelor membre ale UE. Prin urmare, înainte ca cercetătorii, studenții, stagiarii, voluntarii, elevii și lucrătorii „au pair" [Directiva privind studenții și cercetătorii, articolul 7 alineatul (1) litera (e)] să aibă permisiunea de a intra în UE, aceștia trebuie să facă dovada că dispun de suficiente resurse pentru a nu deveni o povară nerezonabilă pentru statul membru gazdă al UE. Statele membre ale UE pot stabili cerințe similare pentru membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii [articolul 7 alineatul (1) litera (a) din Directiva privind reîntregirea familiei].

Exemplu: În cauza *Kamberaj* ([557]), CJUE a constatat că o lege națională care tratează resortisanții țărilor terțe în mod diferit față de cetățenii UE în ceea ce privește alocațiile pentru locuință a încălcat articolul 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva privind rezidenții pe termen lung. În mod concret, Curtea a susținut că, în temeiul articolului 11 alineatul (4), statele membre ale UE pot limita asistența și protecția socială, remarcând totuși că lista prestațiilor minime de bază cuprinsă în considerentul 13 nu este exhaustivă. CJUE a extins prestațiile de bază pentru a include alocațiile pentru locuință. Procedând astfel, Curtea a reamintit articolul 34 din Carta UE, care, pentru a combate excluziunea socială și sărăcia, „recunoaște și respectă dreptul la asistență socială și la asistență în ceea ce privește locuința, destinate să asigure o viață demnă tuturor celor care nu dispun de resurse suficiente".

([557]) CJUE, *Servet Kamberaj împotriva Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) și alții* (Marea Cameră), C-571/10, 24 aprilie 2012.

În conformitate cu articolul 24 din Directiva privind libera circulație, membrii familiei resortisanți din țări terțe ai cetățenilor SEE trebuie să aibă același acces la avantaje sociale și fiscale ca și cetățenii proprii. Membrii de familie ai resortisanților SEE și elvețieni nu pot fi supuși unor restricții privind dreptul lor de acces la locuințe, inclusiv la locuințe de asistență socială ([558]). Acest lucru nu se aplică membrilor familiei resortisanți din țări terțe ai cetățenilor UE care nu și-au exercitat drepturile la liberă circulație, deoarece situația lor nu este reglementată de legislația UE; acestora li se aplică regulile stabilite de dreptul intern. Este posibil ca resortisanții SEE inactivi din punct de vedere economic și membrii familiilor acestora, care trebuie să demonstreze că se pot întreține singuri, să nu fie eligibili pentru asistență financiară pentru nevoile lor de locuință [articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Directiva privind libera circulație].

Rezidenții pe termen lung au dreptul să beneficieze de tratament egal cu cetățenii în ceea ce privește procedurile de obținere a unei locuințe [articolul 11 alineatul (1) litera (f) din Directiva privind rezidenții pe termen lung].

Victimele traficului de persoane au dreptul la măsuri speciale de asistență și sprijin care includ „standarde de viață în măsură să asigure subzistența victimei prin intermediul unor măsuri precum acordarea unei cazări adecvate și sigure" [articolul 11 alineatul (5) din Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane].

În conformitate cu Directiva privind condițiile de primire, solicitanții de azil au dreptul să fie sprijiniți de îndată ce solicită protecție internațională. În temeiul articolului 17 din directivă, statele membre ale UE sunt obligate să le ofere persoanelor care solicită protecție internațională condiții materiale de primire care să le asigure solicitanților un nivel de trai adecvat, care să le garanteze existența și să le protejeze sănătatea fizică și psihică. Conform articolului 18, statele trebuie să ia măsuri pentru a preveni agresiunile și violența bazată pe gen în spațiile de cazare oferite. Obligația de a oferi sprijin se aplică și persoanelor prelucrate în temeiul Regulamentului Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013].

([558]) Acord între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, semnat la Luxemburg la 21 iunie 1999, intrat în vigoare la 1 iunie 2002, JO 2002 L 114/6.

Exemplu: În cauza *CIMADE* ([559]), CJUE a clarificat modul de aplicare a Directivei privind condițiile de primire în cazul cererilor de transfer în temeiul Regulamentului Dublin. CJUE a considerat că un stat membru al UE care dorește să transfere un solicitant de azil în temeiul Regulamentului Dublin este responsabil, inclusiv din punct de vedere financiar, să se asigure că solicitanții de azil beneficiază deplin de Directiva privind condițiile de primire până la transferul fizic al solicitantului. Directiva urmărește să asigure respectarea deplină a demnității umane și să promoveze aplicarea articolelor 1 și 18 din Carta UE. Prin urmare, trebuie să se acorde condiții minime de primire și solicitanților de azil care așteaptă o decizie în temeiul Regulamentului Dublin.

În conformitate cu articolul 32 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (pentru Irlanda, vezi articolul 31 din versiunea 2004/83/CE a aceleiași directive), statele membre ale UE sunt obligate să se asigure că beneficiarii statutului de refugiat sau de protecție subsidiară au acces la cazare în condiții echivalente cu cele impuse altor resortisanți ai țărilor terțe rezidenți legal pe teritoriul statului membru UE.

9.5. Asistență medicală

În temeiul Convenției, nu există un drept expres la asistență medicală, deși acesta este, fără îndoială, un aspect al „integrității morale și fizice" care poate intra în domeniul de aplicare al articolului 8 care garantează dreptul la respectarea vieții private ([560]). Cu toate acestea, în anumite circumstanțe, responsabilitatea unui stat membru în temeiul Convenției poate fi angajată în cazul în care se demonstrează că autoritățile statului membru au pus viața unei persoane în pericol prin acte sau omisiuni care au refuzat asistența medicală individuală care, altfel, a fost pusă la dispoziția populației largi ([561]). Cu toate acestea, în cazurile de „simplă" neglijență medicală, obligațiile statelor se limitează la crearea unui cadru de reglementare adecvat care să oblige spitalele, private

([559]) CJUE, *CIMADE și Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) împotriva Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, C-179/11, 27 septembrie 2012. Vezi și CJUE, *N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department* și *M. E. și alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011.

([560]) CEDO, *Bensaid împotriva Regatului Unit*, nr. 44599/98, 6 februarie 2001.

([561]) CEDO, *Powell împotriva Regatului Unit*, nr. 45305/99, 4 mai 2000.

sau publice, să adopte măsuri adecvate pentru protecția vieții pacienților ([562]). În ceea ce privește migrația, problemele de asistență medicală au apărut în primul rând în temeiul Convenției, în contextul în care nevoile de asistență medicală sunt invocate ca scut împotriva expulzării. În cazuri extreme, acest lucru poate implica articolul 3 din Convenție (vezi capitolul 4).

În temeiul CSE, articolul 11 stabilește dreptul la sănătate, iar articolul 13 prevede dreptul la asistență medicală ([563]). CEDS consideră că aceste drepturi sunt aplicabile migranților aflați în situație de ședere ilegală.

Exemplu: În cauza *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) împotriva Franței* ([564]), FIDH a susținut că Franța a încălcat dreptul la asistență medicală (articolul 13 din CSE revizuită) prin încetarea scutirii de taxe pentru tratamentul medical și spitalicesc în cazul migranților aflați în situație de ședere ilegală și cu venituri foarte mici. În plus, reclamantul a susținut că dreptul copiilor la protecție (articolul 17) a fost încălcat printr-o reformă legislativă din 2002 care a restricționat accesul la servicii medicale pentru copiii migranți aflați în situație de ședere ilegală. Drepturile prevăzute de CSE se pot extinde, în principiu, numai la străinii care sunt cetățeni ai altor state-părți și care au reședință legală sau lucrează în mod legal în statul respectiv. CEDS a subliniat totuși necesitatea de interpretare a CSE într-o manieră intenționalăconformă cu principiile demnității umane individuale, și, în consecință, interpretarea în sens restrâns a oricărei restricții. Comitetul a considerat că orice legislație sau practică prin care se interzice dreptul cetățenilor străini la asistență medicală cât timp aceștia se află pe teritoriul unui stat-parte, chiar dacă se află acolo în mod ilegal, este contrară CSE, deși nu toate drepturile prevăzute de CSE pot fi extinse la migranții aflați într-o situație de ședere ilegală. Cu o majoritate de 9 la 4, CEDS nu a constatat nicio încălcare a articolului 13 privind

([562]) CEDO, *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (Marea Cameră), nr. 56080/13, 19 decembrie 2017, punctul 186.

([563]) Vezi și Convenția Europeană de Asistență Socială și Medicală (CETS No. 14), care prevede în mod similar acordarea reciprocă de asistență socială și medicală cetățenilor statelor care sunt părți la acesta pe teritoriul altui stat-parte. Această Convenție a Consiliului Europei are doar 18 părți, toate făcând parte și din UE, cu excepția Turciei și a Regatului Unit. A fost deschisă spre semnare la 11 decembrie 1953 și a intrat în vigoare la 1 iulie 1954.

([564]) CEDS, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) împotriva Franței*, plângerea nr. 14/2003, pe fond, 8 septembrie 2004. Vezi și CEDS, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, pe fond, 24 ianuarie 2018.

dreptul la asistență medicală, întrucât migranții adulți aflați în situație de ședere ilegală puteau accesa anumite forme de asistență medicală după 3 luni de ședere, în timp ce toți cetățenii străini puteau obține tratament pentru „urgențe și condiții care pun viața în pericol" în orice moment. Deși copiii afectați aveau același acces la asistență medicală ca adulții, CEDS a constatat o încălcare a articolului 17 privind dreptul copiilor la protecție, întrucât această dispoziție era mai extinsă decât articolul 13 privind dreptul la asistență medicală. Această decizie corespunde abordării asumate ulterior cu privire la copii în cauza *Defence for Children International* (vezi secțiunea 9.4).

În conformitate cu dreptul Uniunii, Carta UE nu include dreptul la sănătate, dar recunoaște drepturi conexe, cum ar fi protecția demnității umane (articolul 1) și dreptul la integritate fizică (articolul 3). Carta include, de asemenea, dreptul la asistență medicală în temeiul articolului 35, care prevede că „[o]rice persoană are dreptul de acces la asistență medicală preventivă și de a beneficia de îngrijiri medicale în condițiile stabilite de legislațiile și practicile naționale". Aplicarea cartei este limitată la acele aspecte care intră în domeniul de aplicare al dreptului UE. Carta nu face nicio distincție pe motiv de naționalitate; totuși, supune exercițiul dreptului la asistență medicală legislațiilor și practicilor naționale.

Dreptul secundar al UE reglementează accesul la asistență medicală pentru o varietate de categorii de resortisanți ai țărilor terțe și impune ca unii dintre aceștia să aibă o asigurare de boală înainte de a li se acorda un anumit statut sau admiterea pe teritoriul statului membru. Cele mai comune categorii de resortisanți ai țărilor terțe vor fi menționate pe scurt.

Indiferent de naționalitatea lor, membrii familiei resortisanților SEE și elvețieni, angajați sau lucrători independenți, care și-au exercitat drepturile la liberă circulație au dreptul la tratament egal cu cel al resortisanților (articolul 24 din Directiva privind libera circulație pentru cetățenii UE) ([565]). Persoanele care doresc să locuiască într-un alt stat membru pe baza faptului că se pot întreține

([565]) Acordul privind Spațiul Economic European, 2 mai1992, partea a III-a, Libera circulație a persoanelor, serviciilor și capitalurilor; Acord între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, semnat la Luxemburg la 21 iunie 1999, intrat în vigoare la 1 iunie 2002, JO 2002 L 114/6.

singuri trebuie să demonstreze că au asigurare de sănătate care să acopere toate riscurile atât pentru ei, cât și pentru membrii familiei lor [articolul 7 alineatul (1) litera (b)].

Indiferent dacă este resortisant SEE sau resortisant al unei țări terțe, orice persoană care este afiliată la un sistem național de sănătate în statul său de reședință SEE are dreptul la tratamentul necesar ([566]) atunci când vizitează alte state membre SEE și Elveția ([567]). Deplasarea într-un alt stat membru cu scopul de a primi tratament medical oferit în mod public este supusă unor reguli complexe ([568]).

În temeiul Directivei privind reîntregirea familiei, susținătorului reîntregirii i se poate cere să demonstreze că dispune, în special, de „o asigurare de sănătate care acoperă toate riscurile acoperite în mod normal pentru propriii resortisanți în statul membru în cauză, atât pentru susținătorul reîntregirii cât și pentru membrii familiei", precum și de „resurse stabile, constante și suficiente pentru a se întreține pe sine și pe ceilalți membri ai familiei fără a recurge la sistemul de asistență socială al statului membru în cauză" [articolul 7 alineatul (1) literele (b)-(c)].

În mod similar, înainte de a li se acorda statutul de rezident pe termen lung, resortisanții țărilor terțe și membrii familiei acestora trebuie să prezinte dovada unei asigurări de boală care vizează toate riscurile acoperite în mod normal de statul membru gazdă al UE pentru resortisanții proprii [articolul 5 alineatul (1) litera (b) din Directiva privind rezidenții pe termen lung]. De asemenea, aceștia trebuie să demonstreze că dispun de resurse stabile și constante care sunt suficiente pentru a se întreține pe sine și pe membrii familiilor lor fără a recurge la sistemul de asistență socială al statului membru al UE [articolul 5 alineatul (1) litera (a)]. Persoanele care au obținut statutul de rezident

([566]) Regulamentul (CE) nr. 883/2004, 29 aprilie 2004, JO 2004 L 166/1, articolul 19 alineatul (1); CJUE, *Comisia Europeană împotriva Regatului Spaniei*, C-211/08, 15 iunie 2010, punctele 58 și 61.

([567]) Decizia 2012/195/UE din 31 martie 2012 a Comitetului mixt instituit în temeiul Acordului dintre Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, de modificare a anexei II la acordul respectiv privind coordonarea sistemelor de securitate socială, JO 2012 L 103/51.

([568]) Vezi articolul 22 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71, vizat atât în CEJ, *Abdon Vanbraekel și alții împotriva Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)*, C-368/98, 12 iulie 2001, cât și în CEJ, *The Queen, la cererea formulată de Yvonne Watts împotriva Bedford Primary Care Trust și Secretary of State for Health* (Marea Cameră), C-372/04, 16 mai 2006.

pe termen lung au dreptul la tratament egal cu resortisanții statului membru gazdă al UE în ceea ce privește „securitatea socială, asistența socială și protecția socială, astfel cum sunt definite de legislația internă" [articolul 11 alineatul (1) litera (d)]. Considerentul 13 al directivei precizează că, în ceea ce privește asistența socială, „posibilitatea de a limita beneficiile rezidenților pe termen lung la beneficiile de bază trebuie înțeleasă în sensul că noțiunea respectivă acoperă cel puțin venitul minim de subzistență, ajutorul acordat în caz de boală sau sarcină, ajutorul acordat pentru creșterea copilului și tratamentele îndelungate. Modalitățile de acordare a indemnizațiilor respective trebuie stabilite de legislația internă".

În conformitate cu articolul 19 din Directiva privind condițiile de primire, solicitanții de azil au dreptul la asistența medicală necesară, care trebuie să includă cel puțin îngrijiri de urgență și tratament esențial pentru boală, precum și la asistență medicală sau de altă natură necesară pentru persoanele cu nevoi speciale. Directiva privind returnarea (2008/115/CE) afirmă, în mod similar, că se ia în considerare „asigurarea îngrijirii medicale de urgență și a tratamentului de bază al bolii" pentru persoanele a căror îndepărtare a fost suspendată sau cărora li s-a dat timp să plece voluntar (articolul 14). Același lucru se aplică și în timpul ținerii în custodie publică în așteptarea îndepărtării (articolul 16).

Refugiații recunoscuți și cei cu protecție subsidiară au dreptul la același acces la asistență medicală cu cel al resortisanților proprii ai statului membru al UE, în conformitate cu articolul 30 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională. Există și prevederi speciale pentru persoanele cu nevoi speciale. Măsurile de asistență și sprijin care trebuie acordate victimelor traficului de persoane cuprind tratamentul medical necesar, inclusiv asistența psihologică, consilierea și informarea [articolul 11 alineatul (5) din Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE)].

9.6. Securitatea socială și asistența socială

Securitatea socială și asistența socială sunt indemnizații care se bazează pe contribuțiile anterioare la un sistem național de securitate socială, cum ar fi pensiile, și, respectiv, indemnizații care sunt oferite de stat persoanelor în nevoie, cum ar fi persoanele cu dizabilități. Acestea includ o gamă largă de indemnizații, care sunt de obicei financiare.

În temeiul Convenției, nu există un drept expres la securitate socială sau la asistență socială. În anumite circumstanțe, o problemă de discriminare poate apărea în domeniul securității sociale și al asistenței sociale, indiferent dacă persoana în cauză a contribuit sau nu financiar la schema în cauză. CEDO a criticat statele care au refuzat să le acorde indemnizații rezidenților legali pe motivul discriminatoriu că nu îndeplineau o cerință de naționalitate ([569]).

Exemplu: Cauza *Koua Poirrez împotriva Franței* ([570]) a vizat refuzarea indemnizațiilor de invaliditate unui migrant cu ședere legală, deoarece acesta nu era nici francez, nici resortisant al unei țări cu un acord reciproc cu Franța. CEDO a constatat că ar trebui invocate motive foarte serioase înainte de a putea considera compatibilă cu Convenția o diferență de tratament bazată exclusiv pe motivul naționalității. Curtea a decis că reclamantul a fost discriminat, cu încălcarea articolului 14 din Convenție coroborat cu articolul 1 din Protocolul nr. 1 privind dreptul la respectarea bunurilor (vezi secțiunea 10.3).

Exemplu: Cauza *Dhahbi împotriva Italiei* ([571]) a vizat refuzul acordării alocației familiale unui cetățean tunisian care avea reședința legală și lucra în Italia, pentru că acesta nu era cetățean al unui stat membru al UE. CEDO a constatat că reclamantul a fost discriminat cu încălcarea articolului 14 coroborat cu articolul 8 din Convenție ([572]).

Exemplu: Cauza *Andrejeva împotriva Letoniei* ([573]) a vizat indemnizațiile bazate pe contribuții. Reclamanta a lucrat cea mai mare parte a vieții pe teritoriul Letoniei, când aceasta făcea parte din Uniunea Sovietică. I s-a refuzat o parte din pensie deoarece lucrase în afara Letoniei și nu era cetățean leton. CEDO nu a putut accepta argumentul guvernului conform căruia era suficient ca reclamanta să devină cetățean leton naturalizat pentru a primi cuantumul integral al pensiei solicitate. Interdicția discriminării consacrată în articolul 14 din Convenție are sens numai dacă situația personală

([569]) CEDO, *Luczak împotriva Poloniei*, nr. 77782/01, 27 noiembrie 2007; CEDO, *Fawsie împotriva Greciei*, nr. 40080/07, 28 octombrie 2010.

([570]) CEDO, *Koua Poirrez împotriva Franței*, nr. 40892/98, 30 septembrie 2003, punctul 41.

([571]) CEDO, *Dhahbi împotriva Italiei*, nr. 17120/09, 8 aprilie 2014.

([572]) Vezi și CEDO, *Gaygusuz împotriva Austriei*, nr. 17371/90, 16 septembrie 1996, punctele 46-50; CEDO, *Koua Poirrez împotriva Franței*, nr. 40892/98, 30 septembrie 2003, punctul 41.

([573]) CEDO, *Andrejeva împotriva Letoniei* (Marea Cameră), nr. 55707/00, 18 februarie 2009, punctul 91.

a reclamantului este luată ca atare în fiecare caz particular și nu suferă modificări atunci când este luată în considerare în raport cu criteriile enumerate în dispoziție. A proceda altfel prin respingerea pretențiilor victimei pe motiv că aceasta ar fi putut evita discriminarea prin modificarea unuia dintre factorii în cauză – de exemplu prin dobândirea naționalității – ar face ca articolul 14 să devină lipsit de substanță. CEDO a constatat încălcarea articolului 14 din convenție, coroborat cu articolul 1 din Protocolul nr. 1.

În aceste exemple, reclamanții erau, în toate celelalte privințe, similari cu cetățeanul propriu al statului respectiv; niciunul dintre reclamanți nu se afla într-o situație precară de imigrare și nu era supus unor restricții privind accesul la fonduri publice.

Exemplu: Cauza *Weller împotriva Ungariei* ([574]) viza un tată maghiar și o mamă română. La momentul depunerii cererii, care era anterior aderării României la UE, mama avea permis de ședere, dar nu permis de stabilire în Ungaria. În conformitate cu legislația maghiară, numai mamele cu cetățenie maghiară sau cu permis de stabilire puteau solicita indemnizația de maternitate. Reclamantul a protestat împotriva faptului că bărbații cu soții străine au primit un tratament mai puțin favorabil decât cei cu soții maghiare în ceea ce privește posibilitatea de a beneficia de indemnizația respectivă. CJUE a constatat că s-a încălcat articolul 8 din Convenție coroborat cu articolul 14.

În temeiul CSE, există dreptul la securitate socială (articolul 12), dreptul la asistență socială și medicală (articolul 13) și dreptul de a beneficia de servicii de asistență socială (articolul 14). În plus, există prevederi specifice pentru persoanele cu dizabilități (articolul 15), pentru copii și adolescenți (articolul 17) și pentru persoanele în vârstă (articolul 23). Articolul 30 conține dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale. În ceea ce privește asistența socială, articolul 13 din CSE se aplică migranților aflați în situație de ședere ilegală, așa cum se reafirmă în deciziile CEDS ([575]).

([574]) CEDO, *Weller împotriva Ungariei*, nr. 44399/05, 31 martie 2009, punctele 36-39.

([575]) CEDS, *Conference of European Churches (CEC) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 90/2013, pe fond, 10 noiembrie 2014.

În dreptul Uniunii, trebuie să se facă distincția între două situații referitoare la resortisanții țărilor terțe. În primul rând, există un sistem de coordonare a indemnizațiilor între statele membre ale UE pentru resortisanții țărilor terțe care se deplasează în interiorul UE. În al doilea rând, anumite categorii de resortisanți ai țărilor terțe au dreptul, în temeiul dreptului secundar al UE, la anumite indemnizații, indiferent dacă s-au mutat sau nu în UE.

a) Coordonarea indemnizațiilor în cadrul UE

Membrii familiei resortisanților din țări terțe ai resortisanților SEE care s-au mutat într-un stat membru al UE au dreptul, în temeiul articolului 24 din Directiva privind libera circulație (și pentru cetățenii din afara UE în temeiul Acordului UE-SEE) la aceleași avantaje sociale și fiscale ca și resortisanții proprii ai statului membru gazdă. Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 14 alineatul (1) din aceeași directivă, cei care își exercită drepturile la liberă circulație fără a munci nu trebuie să devină o povară nerezonabilă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă al UE. De-a lungul anilor s-a constituit un complex de legi pentru a coordona securitatea socială și asistența socială pentru persoanele care își exercită drepturile la liberă circulație. Acesta a fost codificat în Regulamentul (CE) nr. 883/2004 (astfel cum a fost modificat) ([576]) cu principiul de bază conform căruia sistemul la nivelul UE este un sistem de coordonare, nu de armonizare ([577]). El este menit să reducă la minimum efectele negative ale migrației între statele membre ale UE prin simplificarea procedurilor administrative și prin asigurarea unui tratament egal între cei care se deplasează între statele membre ale UE și resortisanții unui stat membru al UE. Unele drepturi sunt exportabile, în timp ce altele nu sunt. Regulamentul (CE) nr. 987/2009 (astfel cum a fost modificat) ([578]) stabilește procedurile necesare pentru a implementa Regulamentul (CE) nr. 883/2004.

([576]) Regulamentul a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 988/2009, JO 2009 L 284/43, Regulamentul (UE) nr. 1231/2010, JO 2010 L 344/1, Regulamentul (UE) nr. 1244/2010, JO 2010 L 338/35, Regulamentul (UE) nr. 465/2012, JO 2012 L 149/4, Regulamentul (UE) nr. 1224/2012, JO 2012 L 349/45, Regulamentul (UE) nr. 517/2013, JO 2013 L 158/1, Regulamentul (UE) nr. 1372/2013, JO 2013 L 346/27, Regulamentul (UE) 492/2017, JO 2017 L 76/13, și, cel mai recent, prin Regulamentul (UE) 1149/2019, JO 2019 L 186/21.

([577]) CEJ, *Borowitz împotriva Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*, C-21/87, 5 iulie 1988, punctul 23; CEJ, *Chuck împotriva Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank*, C-331/06, 3 aprilie 2008, punctul 27.

([578]) Regulamentul a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 465/2012, JO 2012 L 149/4, Regulamentul (UE) nr. 1224/2012, JO 2012 L 349/45 și Regulamentul (UE) nr. 1372/2013, JO 2013 L 346/27.

Resortisanții angajați ai unor țări terțe care se deplasează între statele membre ale UE, membrii familiei acestora și supraviețuitorii acestora au dreptul să beneficieze de legislația transfrontalieră privind acumularea și coordonarea prestațiilor de securitate socială [Regulamentele (CE) nr. 859/2003 și (UE) nr. 1231/2010]. Acest lucru este supus condiției ca resortisanții angajați ai unor țări terțe să aibă reședința legală pe teritoriul unui stat membru al UE și să aibă mai multe legături decât cea cu țara terță și cu un singur stat membru al UE. Aceste reglementări nu acoperă resortisanții angajați ai unor țări terțe care au legături doar cu o țară terță și cu un singur stat membru al UE.

b) Drepturi pentru anumite categorii de resortisanți ai unor țări terțe

Solicitanții de azil nu au un drept specific de acces la asistență socială în temeiul Directivei privind condițiile de primire. Cu toate acestea, articolul 17 stabilește reguli generale privind disponibilitatea condițiilor materiale de primire, iar articolul 17 alineatul (5) – care nu se aplică Irlandei – indică modul în care se stabilește valoarea indemnizației financiare sau a bonurilor.

> Exemplu: La 18 iulie 2012, Curtea Constituțională Federală Germană (*Bundesverfassungsgericht*) a decis că Germania trebuie să majoreze ajutorul acordat solicitanților de azil, pe care nu îl mărise de 19 ani și care nu acoperea minimul necesar pentru a asigura o existență demnă în temeiul articolului 1 din Constituția Germaniei ([579]).

În conformitate cu articolul 29 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională revizuită, un stat membru al UE trebuie să se asigure că refugiații și beneficiarii de protecție subsidiară primesc aceeași „asistență socială necesară" ca cea oferită unui resortisant din statul membru gazdă al UE. Cu toate acestea, pentru titularii statutului de protecție subsidiară, aceasta poate fi limitată la „prestațiile de bază". Articolul 23 alineatul (2) extinde prestațiile către membrii de familie ai beneficiarilor de protecție subsidiară.

([579]) Germania, *Bundesverfassungsgericht*, 1 BvL 10/10 și 1 BvL 2/11, 18 iulie 2012.

Exemplu: În cauza *Ahmad Shah Ayubi împotriva Bezirkshauptmannshaft Linz-Land* ([580]), CJUE a constatat că legislația națională este contrară dreptului UE dacă oferă refugiaților cu drept de ședere temporară într-un stat membru al UE mai puține prestații de securitate socială decât cele primite de resortisanții respectivului stat membru al UE și de refugiații care au drept de ședere permanentă acolo.

Exemplu: În cauza *Alo și Osso* ([581]), CJUE a hotărât că o condiție de reședință impusă unui beneficiar de protecție subsidiară echivalează cu o restricție a accesului acestuia la asistența socială protejată în temeiul articolului 29 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, atunci când o astfel de măsură nu este impusă refugiaților, resortisanților țărilor terțe cu reședința legală în acel stat membru al UE sau propriilor resortisanți. Cu toate acestea, CJUE a acceptat că restricțiile de ședere impuse cu scopul de a facilita integrarea beneficiarilor de protecție subsidiară ar putea fi permise în temeiul articolului 33 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (libertatea de circulație). Este de competența instanței naționale să decidă dacă titularii statutului de protecție subsidiară și alți resortisanți ai unor țări terțe cu reședință legală, nefiind supuși unei astfel de condiții de reședință, se află sau nu într-o situație comparabilă în mod obiectiv.

În conformitate cu articolul 11 alineatul (7) din Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, statele membre ale UE trebuie să se ocupe de victimele cu nevoi speciale ale traficului de persoane, cu stabilirea unor cerințe specifice pentru copiii victime ale traficului (articolul 13).

În conformitate cu Directiva privind rezidenții pe termen lung, persoanele care au dobândit statutul de rezident pe termen lung au dreptul la tratament egal cu cel oferit resortisanților țării-gazdă în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială în temeiul articolului 11 alineatul (1) litera (d). Cu toate acestea, drepturile la asistență socială și protecție socială pot fi limitate la prestațiile de bază.

([580]) CJUE, *Ahmad Shah Ayubi împotriva Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17, 21 noiembrie 2018.

([581]) CJUE, *Kreis Warendorf împotriva lui Ibrahim Alo și Amira Osso împotriva Region Hannover* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-443/14 și C-444/14, 1 martie 2016.

Directiva privind reîntregirea familiei nu oferă acces la asistență socială membrilor familiei resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii. Susținătorii reîntregirii trebuie să demonstreze că au resurse stabile și constante care sunt suficiente pentru a se întreține pe sine, precum și pe ceilalți membri ai familiei, fără a recurge la sistemul de asistență socială al statului membru al UE [articolul 7 alineatul (1) litera (c) din directivă].

În conformitate cu articolul 12 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind permisul unic și cu articolul 14 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind cartea albastră, lucrătorii din țări terțe care dețin un permis unic sau o carte albastră a UE trebuie să beneficieze de tratament egal cu cel al resortisanților în ceea ce privește securitatea socială.

Puncte principale

Aspecte generale în temeiul dreptului UE și al CSE

- Dreptul de intrare sau de ședere este în mod normal necesar pentru a avea acces la drepturile economice și sociale (vezi introducerea la acest capitol).
- Componentele de bază ale drepturilor sociale trebuie să fie furnizate oricărei persoane prezente pe teritoriu (vezi referințele la migranții aflați în situație de ședere ilegală din secțiunile 9.2-9.6).
- Cu cât situația migrantului este mai apropiată de cea a cetățenilor unui stat, cu atât mai mare este justificarea care va fi necesară în cazul discriminării pe motiv de naționalitate (vezi introducerea la acest capitol).
- Multe drepturi în temeiul Cartei UE sunt limitate exclusiv la cetățenii unui state membru al UE și la persoanele cu reședință legală într-un stat membru al UE (vezi secțiunea 9.1).
- CSE consacră un corpus de drepturi economice și sociale; exercitarea acestor drepturi este, în principiu, limitată la resortisanții unui stat-parte la CSE atunci când se află pe teritoriul altui stat-parte la CSE. CEDS a făcut totuși unele excepții în ceea ce privește locuințele pentru copii (vezi secțiunea 9.4) și asistența medicală (vezi secțiunea 9.5).
- Ar trebui invocate motive foarte serioase înainte ca CEDO să poată aborda o diferență de tratament bazată exclusiv pe motivul naționalității ca fiind compatibilă cu Convenția (vezi secțiunea 9.6).

Drepturi economice conform dreptului UE

- Accesul la piața muncii poate fi restricționat: gradul în care resortisanții țărilor terțe au acces pe piața muncii diferă în funcție de categoria din care fac parte (vezi secțiunea 9.1).
- Din momentul în care o persoană lucrează, legal sau nu, drepturile fundamentale ale muncii trebuie respectate (vezi secțiunea 9.2).
- Membrii de familie calificați ai resortisanților SEE au același drept de acces pe piața muncii ca cetățenii unui stat membru al UE (vezi secțiunea 9.2.1).
- Resortisanții turci beneficiază de clauza de *standstill* prevăzută la articolul 41 din Protocolul adițional la Acordul de la Ankara, care împiedică statele să le impună noi sarcini (vezi secțiunea 9.2.4).
- Solicitanților de azil ale căror cereri nu au fost încă decise în primă instanță trebuie să li se acorde acces pe piața muncii în termen de cel mult 9 luni (1 an în Irlanda) de la cererea de protecție internațională (vezi secțiunea 9.2.7).
- Directiva de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor îi penalizează pe cei care angajează migranți în situație de ședere ilegală și, de asemenea, le oferă migranților care se află în situații abuzive dreptul de a solicita plata reținută și alte protecții (vezi secțiunea 9.2.8).

Educația (vezi secțiunea 9.3)

- În conformitate cu articolul 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție, dreptul la educație nu poate fi refuzat niciunei persoane. Cu toate acestea, statele membre se bucură de o marjă de apreciere mai largă în impunerea anumitor limitări în ceea ce privește nivelurile superioare de educație.
- Toți copiii resortisanți ai țărilor terțe care se găsesc în UE, inclusiv migranții aflați în situație de ședere ilegală a căror îndepărtare a fost amânată, au dreptul, în temeiul dreptului secundar al UE, să aibă acces la educația de bază.

Locuințele (vezi secțiunea 9.4)

- Carta UE recunoaște și respectă dreptul la asistență socială și la locuințe cu scopul de a asigura o existență decentă pentru toate persoanele care nu dispun de resurse suficiente. Dreptul secundar al UE include, de asemenea, dispoziții specifice pentru membrii familiei resortisanți din țări terțe ai resortisanților SEE, rezidenții pe termen lung, persoanele care au nevoie de protecție internațională și victimele traficului de persoane.

- Statele membre ale UE sunt obligate să le ofere solicitanților de azil un nivel de trai adecvat pentru sănătatea lor și susceptibil să le asigure existența.
- Nerespectarea de către autorități a locuinței unei persoane poate ridica o problemă în temeiul articolului 8 din Convenție. În situații extreme, neasigurarea unui adăpost poate ridica o problemă în temeiul articolului 3 din Convenție.
- CSE acordă dreptul la locuință, care acționează ca o poartă către o serie de drepturi suplimentare.

Asistența medicală (vezi secțiunea 9.5)

- Persoanele afiliate la un sistem național de sănătate în statul lor de reședință SEE pot beneficia de prevederi locale de asistență medicală atunci când vizitează alte state membre SEE și Elveția.
- Conform dreptului UE, refugiații au dreptul la aceeași asistență medicală ca cea oferită cetățenilor, în timp ce solicitanții de azil și migranții aflați în situație de ședere ilegală a căror îndepărtare a fost amânată au dreptul la asistență medicală de urgență și la tratament esențial al bolii.
- Convenția nu conține nicio dispoziție specifică privind asistența medicală, dar CEDO poate examina plângeri de acest fel în temeiul articolului 2, 3 sau 8 din Convenție.
- CSE garantează asistență medicală migranților aflați în situație de ședere ilegală.

Securitate socială și asistență socială (vezi secțiunea 9.6)

- În conformitate cu dreptul Uniunii, pentru acei resortisanți ai țărilor terțe care se deplasează între statele membre ale UE în temeiul dispozițiilor privind libera circulație, de-a lungul anilor s-a creat un corpus de legi complex în ceea ce privește dreptul la securitate socială și asistență socială.
- În temeiul Convenției, refuzul acordării de asistență socială sau de alte indemnizații unui străin poate crea o problemă de discriminare, indiferent dacă acesta a contribuit sau nu la sistemul de la care va fi plătită indemnizația.
- CSE impune garantarea asistenței sociale pentru persoanele în nevoie, inclusiv pentru cele aflate în situație de ședere ilegală.

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

10
Persoanele cu nevoi specifice

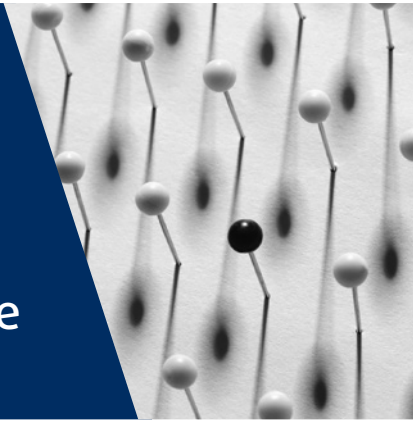

UE	Subiectele abordate	CoE
Carta UE, articolul 24 (drepturile copilului)	**Copiii neînsoțiți**	CSE, articolul 17 (dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică) CEDO, *Rahimi împotriva Greciei*, nr. 8687/08, 2011 (copil neînsoțit solicitant de azil reținut într-un centru de custodie publică pentru adulți)
Regulamentul Dublin, Regulamentul (UE) nr. 604/2013, articolul 8 CJUE, *MA, BT și DA*, C-648/11, 2013 (transferuri în cadrul procedurii Dublin) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 24 Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 25 Directiva privind condițiile pentru protecția internațională, 2011/95/CE, articolul 31 Directiva privind returnarea (2008/115/CE), articolul 10	**Primirea și tratamentul**	

UE	Subiectele abordate	CoE
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 25	**Evaluarea vârstei**	Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane, 2005, articolul 10 alineatul (3) CEDS, *EUROCEF împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, 2018
Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE) Directiva privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane (Permise de ședere) (2004/81/CE) Directiva privind protecția victimelor criminalității (2012/29/UE)	**Victime ale traficului de persoane**	Convenția, articolul 4 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 2010 (autorități obligate să efectueze o anchetă din oficiu) Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane, 2005
Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap (ratificată de UE) Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolele 19, 21 și 22 Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 14	**Persoane cu dizabilități**	CSE, articolul 15 (drepturile persoanelor cu dizabilități la independență, integrare socială și participare la viața comunității)
Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE), articolul 25 Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE), articolul 24	**Victimele torturii**	
Directiva privind libera circulație (2004/38/CE), articolul 13 alineatul (2) litera (c) Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE), articolul 15 alineatul (3)	**Victimele violenței bazate pe gen**	CEDO, *Opuz împotriva Turciei*, nr. 33401/02, 2009 (violență domestică) CEDO, *R.D. împotriva Franței*, nr. 34648/14, 2016 (risc de maltratare în cazul expulzării) Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), 2011

Introducere

Acest capitol va analiza anumite grupuri de persoane care ar putea fi clasificate ca fiind deosebit de vulnerabile și care necesită o atenție specială. În plus față de ceea ce s-a afirmat în linii mari în capitolele precedente, atât dreptul Uniunii, cât și dreptul Convenției pot oferi o protecție suplimentară persoanelor cu nevoi specifice.

În dreptul Uniunii, situația specifică a persoanelor vulnerabile trebuie luată în considerare, de exemplu, în aranjamentele de primire sau atunci când persoanele sunt private de libertate. Persoanele vulnerabile sunt enumerate la articolul 21 din Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE) și la articolul 3 alineatul (9) din Directiva privind returnarea (2008/115/CE). Ambele prevederi includ „minorii, minorii neînsoțiți, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă, femeile însărcinate, părinții singuri cu copii minori și persoanele care au fost supuse torturilor, violurilor sau altor forme grave de violență psihologică, fizică sau sexuală", dar lista din Directiva privind condițiile de primire este mai lungă și neexhaustivă. În conformitate cu articolul 22 din Directiva privind condițiile de primire, statele membre ale UE trebuie să evalueze dacă persoanele vulnerabile au nevoi speciale de primire sau nu. Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE) solicită statelor membre ale UE să evalueze dacă un solicitant de azil are nevoie de garanții procedurale speciale și, în cazul în care are nevoie de astfel de garanții, să îi ofere sprijin adecvat în timpul procedurii de azil (articolul 24).

10.1. Copiii neînsoțiți

Termenul „minori neînsoțiți' este utilizat pentru a descrie persoanele cu vârsta sub 18 ani care intră pe teritoriul european fără un adult responsabil pentru ele în statul de primire [vezi Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE), articolul 2 alineatul (l)]. Există prevederi-cheie ale legislației UE privind azilul și imigrația care abordează situația acestora, care vor fi analizate în această secțiune.

Convenția nu conține în mod expres dispoziții referitoare la copiii neînsoțiți, dar tratamentul acestora poate fi luat în considerare în cadrul diferitelor prevederi, cum ar fi articolul 5 privind dreptul la libertate și siguranță, articolul 8 privind dreptul la respectarea vieții private și de familie sau articolul 2 al Protocolului

nr. 1 privind dreptul la educație. CEDO a susținut că statele au responsabilitatea de a îngriji copiii neînsoțiți și de a nu-i abandona atunci când îi eliberează din custodia publică ([582]).

Orice decizie referitoare la un copil trebuie să se bazeze pe respectarea drepturilor copilului, astfel cum sunt prevăzute în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (CDC), care a fost ratificată de toate statele, cu excepția Statelor Unite ale Americii. CDC stabilește drepturile copiilor în contextul drepturilor omului care trebuie aplicate indiferent de statutul de imigrare ([583]). Principiul „interesului superior al copilului" este de o importanță fundamentală, iar autoritățile publice trebuie să ia în considerare acest aspect primordial atunci când întreprind acțiuni legate de copii. Spre deosebire de Carta UE [articolul 24 alineatul (2)], acest principiu nu este menționat în mod explicit în Convenție, ci este exprimat în mod regulat în jurisprudența CEDO. De asemenea, principiul stă la baza prevederilor specifice ale legislației UE cu privire la copiii neînsoțiți.

CSE face trimitere la copiii separați în articolul 17 alineatul (1) litera (c). CEDS – la fel ca și CEDO – a subliniat că statele interesate să oprească încercările de eludare a normelor de imigrare nu trebuie să priveze copiii străini, mai ales dacă sunt neînsoțiți, de protecția pe care o merită statutul lor. Prin urmare, protecția drepturilor fundamentale și constrângerile impuse de politica în materie de imigrare a unui stat trebuie să fie reconciliate ([584]).

Exemplu: În cauza *EUROCEF împotriva Franței* ([585]), CEDS a constatat încălcări ale articolului 31 alineatul (2) din CSE din cauza deficiențelor sistemului francez de adăpostire și evaluare pentru copiii neînsoțiți. CEDS a mai susținut că întârzierea în numirea unui tutore ad hoc pentru copiii neînsoțiți, reținerea acestor copii în zonele de așteptare și în hoteluri, utilizarea

([582]) CEDO, *Rahimi împotriva Greciei*, nr. 8687/08, 5 aprilie 2011; CEDO, *Sh. D. și alții împotriva Greciei, Austriei, Croației, Ungariei, Macedoniei de Nord, Serbiei și Sloveniei*, nr. 14165/16, 13 iunie 2019.

([583]) Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului a oferit îndrumări suplimentare pentru protecția, îngrijirea și tratamentul adecvat al copiilor neînsoțiți în Comentariul general nr. 6 (2005).

([584]) CEDS, *Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos*, plângerea nr. 47/2008, pe fond, 20 octombrie 2009. Comitetul a considerat, printre altele, că copiii neînsoțiți beneficiază de dreptul la adăpost în temeiul articolului 31 alineatul (2) din CSE.

([585]) CEDS, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, pe fond, 24 ianuarie 2018.

testelor osoase pentru a le stabili vârsta și obstacolele în calea accesului la o cale de atac efectivă au echivalat cu încălcarea articolului 17 alineatul (1) din CSE.

10.1.1. Primirea și tratamentul

Conform dreptului UE, dispozițiile specifice pentru copiii neînsoțiți sunt cuprinse în instrumentele privind azilul, precum și în Directiva privind returnarea.

Înainte de a lua în considerare tratamentul copiilor neînsoțiți în timpul procesului de solicitare, este important să se știe care este statul responsabil pentru prelucrarea cererii lor de azil. Potrivit Regulamentului Dublin [Regulamentul (UE) nr. 604/2013], cererile depuse de copiii neînsoțiți trebuie să fie examinate de statul membru al UE în care membrii familiei, frații sau rudele acestuia se află în mod legal (articolul 8). Aceștia trebuie să aibă un reprezentant (articolul 6). Articolul 6 alineatul (3) oferă îndrumări cu privire la modul de evaluare a interesului superior al copilului. Articolul 11 conține norme privind evitarea separării prin aplicarea Regulamentului Dublin dacă membrii familiei depun cereri separate într-un stat membru al UE. În cele din urmă, articolul 16 se referă la persoanele aflate în întreținere (vezi secțiunea 5.2).

În absența unui membru de familie, a unui frate/a unei surori sau a unei rude, statul membru responsabil este statul în care copilul și-a depus cererea de azil, cu condiția ca aceasta să fie în interesul superior al copilului (articolul 8).

Exemplu: În cauza *MA, BT și DA împotriva Secretary of State for the Home Department* ([586]), CJUE a trebuit să stabilească care stat era responsabil în cazul unui copil neînsoțit care a depus cereri de azil în diferite state membre ale UE. CJUE a precizat că, în absența unui membru de familie prezent legal într-un stat membru, statul în care copilul este prezent fizic este responsabil pentru examinarea cererii respective. Procedând astfel, s-a invocat articolul 24 alineatul (2) din Carta UE, potrivit căruia, în toate acțiunile referitoare la copii, interesul superior al copilului trebuie să fie o considerație primordială.

([586]) CJUE, *The Queen, la cererea MA și alții, împotriva Secretary of State for the Home Department*, C-648/11, 6 iunie 2013.

Copiii neînsoțiți care solicită azil trebuie să aibă un reprezentant de îndată ce solicită azil (articolul 24 din Directiva privind condițiile de primire și articolul 25 din Directiva privind procedurile de azil). Legislația nu prevede însă numirea unui reprezentant din momentul în care un copil neînsoțit este depistat de către autorități. Statele pot decide să desemneze doar un tutore, sau și un tutore, și un reprezentant legal pentru a asista solicitantul de azil în procedura de azil, precum și pentru a asigura bunăstarea copilului pe parcursul prelucrării cererii de azil. În conformitate cu Directiva privind procedurile de azil, un reprezentant trebuie să aibă posibilitatea de a discuta cu copilul înainte de interviul pentru azil și de a-l însoți la acest interviu.

Orice interviu cu un copil neînsoțit trebuie să fie efectuat de o persoană care cunoaște nevoile speciale ale acestui grup (Directiva privind procedurile de azil, articolul 25). Există restricții privind prelucrarea cererilor depuse de copii neînsoțiți la frontieră, în zonele de tranzit sau prin proceduri accelerate, care este permisă numai în cazurile enumerate la articolul 25 alineatul (6). În astfel de cazuri, directiva permite statelor să nu acorde un drept automat de ședere copiilor neînsoțiți în timpul revizuirii unei decizii negative, ci numai atunci când sunt îndeplinite condițiile enumerate la articolul 46 alineatul (7) din directivă. Acestea includ, de exemplu, asistența lingvistică și juridică necesară și o perioadă de cel puțin 1 săptămână pentru a solicita unei instanțe sau unei instanțe dreptul de a rămâne pe teritoriu în așteptarea rezultatului căii de atac.

Directiva privind condițiile de primire (articolul 24) oferă îndrumări cu privire la tipul de locuințe care trebuie oferit copiilor neînsoțiți, care trebuie să fie la rude adulte, la o familie de plasament, în centre de primire cu facilități speciale pentru copii sau în alte locuri de cazare adecvate. Luarea în custodie publică a copiilor neînsoțiți nu este complet interzisă, ci este permisă numai în circumstanțe excepționale și niciodată în penitenciare [articolul 11 alineatul (3) din directiva reformată]. Directiva menționează, de asemenea, că solicitanții cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani, care, prin urmare, încă sunt copii, pot fi plasați în centre de cazare pentru solicitanți de azil adulți, dar numai dacă acest lucru este în interesul superior al copilului (această condiție nu este aplicabilă Irlandei, după cum s-a precizat în directiva reformată din 2013).

Articolul 24 din Directiva privind condițiile de primire mai precizează că, pe cât posibil, frații trebuie să fie ținuți împreună, ținând cont de interesul superior al copilului în cauză și, în special, de vârsta și gradul de maturitate al acestuia. Schimbările de reședință ale copiilor neînsoțiți trebuie să fie limitate

la minimum. În plus, directiva prevede că statele membre ale UE trebuie să încerce să urmărească cât mai curând posibil membrii de familie ai copiilor neînsoțiți, ținând cont de siguranța acestora. În cele din urmă, solicită ca persoanele care lucrează cu copii neînsoțiți să primească o formare adecvată.

Directiva privind condițiile pentru protecția internațională revizuită include prevederi specifice pentru copiii neînsoțiți cărora li se acordă statutul de refugiat sau de protecție subsidiară. Statele membre ale UE sunt obligate să asigure reprezentarea copilului neînsoțit și efectuarea unor evaluări regulate de către autoritățile competente. Reprezentantul desemnat poate fi un tutore legal sau, dacă este necesar, un reprezentant al unei organizații responsabile de îngrijirea și bunăstarea copiilor sau orice alt reprezentant corespunzător (articolul 31).

Articolul 31 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională solicită, de asemenea, statelor membre ale UE să se asigure că copiii neînsoțiți cărora li s-a acordat azilul sunt plasați la rude adulte, la o familie de plasament, în centre de primire cu facilități speciale pentru copii sau în alte locuri de cazare adecvate. Opiniile copilului cu privire la tipul de cazare trebuie luate în considerare în funcție de vârsta și maturitatea acestuia. Directiva reiterează prevederile Directivei privind condițiile de primire în ceea ce privește plasarea la frați, monitorizarea familiei și formarea adulților care lucrează cu copii neînsoțiți.

În conformitate cu articolul 10 din Directiva privind returnarea, atunci când îndepărtează un copil neînsoțit de pe teritoriul unui stat membru al UE, autoritățile statului membru respectiv trebuie să se asigure că acesta va fi returnat unui membru al familiei sale, unui tutore desemnat sau în facilități de primire adecvate la returnare. Nu există o interdicție absolută privind returnarea copiilor neînsoțiți, dar decizia de returnare trebuie să țină seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului. Dacă returnarea este amânată sau se acordă o perioadă de plecare voluntară, trebuie luate în considerare nevoile speciale ale copiilor (articolul 14) ([587]).

În temeiul Convenției, CEDO a reținut că în cauzele referitoare la copii străini, însoțiți sau neînsoțiți, situația de extremă vulnerabilitate a copilului este factorul decisiv. Acest factor are prioritate față de considerentele legate de statutul său de migrant ilegal. Condițiile deosebit de grave în care se poate afla copilul

([587]) Pentru mai multe informații, vezi FRA (2019), *Returnarea copiilor neînsoțiți: considerații privind drepturile fundamentale*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg, septembrie 2019.

și orice nerespectare de către autoritățile naționale a unui ordin de protecție a solicitantului, care este deosebit de vulnerabil din cauza vârstei sale, pot constitui un tratament degradant și o încălcare a articolului 3 din convenție ([588]).

Exemplu: În cauza *Rahimi împotriva Greciei* ([589]), reclamantul era un copil afgan neînsoțit care fusese reținut într-un centru de custodie publică pentru adulți și ulterior eliberat fără ca autoritățile să-i acorde asistență pentru cazare. CEDO a concluzionat că condițiile de luare în custodie publică a reclamantului și neacordarea de îngrijiri de către autorități după eliberare au echivalat cu un tratament degradant interzis de articolul 3. Curtea a reținut că respectarea interesului superior al copilului necesită explorarea altor opțiuni de plasament decât luarea în custodie publică pentru copiii neînsoțiți.

10.1.2. Evaluarea vârstei

Conform dreptului UE, Directiva privind procedurile de azil permite statelor membre ale UE să utilizeze examinări medicale pentru a determina vârsta copiilor neînsoțiți în contextul cererii lor de azil atunci când au îndoieli cu privire la vârsta unui solicitant (articolul 25). În cazurile în care sunt utilizate examinări medicale, statele membre ale UE ar trebui să se asigure că copiii neînsoțiți sunt informați în prealabil cu privire la o astfel de evaluare și că li se solicită consimțământul. Problema evaluării vârstei a devenit din ce în ce mai controversată în toată Europa. Deoarece copiilor li se asigură protecție sporită în cadrul procesului de azil, iar statele de primire au o datorie suplimentară de îngrijire față de aceștia în alte chestiuni, inclusiv în materie de cazare și educație, anumite persoane ajung pe un teritoriu al UE, deseori fără documente, susținând că au sub 18 ani. După aceea, persoanele respective pot ajunge la examinare pentru a stabili dacă vârsta lor este, de fapt, sub 18 ani. Rezultatele testelor vor avea deseori un impact semnificativ asupra cererii lor de azil și a accesului la asistență socială. Trebuie să se recurgă la examinarea medicală cel mai puțin invazivă. Examinările trebuie să fie efectuate de personal medical calificat

([588]) CEDO, *Khan împotriva Franței*, nr. 12267/16, 28 februarie 2019; CEDO, *Sh.D. și alții împotriva Greciei, Austriei, Croației, Ungariei, Macedoniei de Nord, Serbiei și Sloveniei*, nr. 14165/16, 13 iunie 2019.

([589]) CEDO, *Rahimi împotriva Greciei*, nr. 8687/08, 5 aprilie 2011. Vezi și CEDO, *Abdullahi Elmi și Aweys Abubakar împotriva Maltei*, nr. 25794/13 și 28151/13, 22 noiembrie 2016, și CEDO, *Moustahi împotriva Franței*, nr. 9347/14, 25 iunie 2020, punctele 65-67.

și să respecte demnitatea solicitantului. Directiva nu definește suplimentar ce tipuri de examinări medicale sunt adecvate sau corespunzătoare și în întreaga Europă se aplică o mare varietate de tehnici ([590]).

În temeiul Convenției, CEDO a susținut că o examinare nerezonabil de îndelungată pentru evaluarea vârstei persoanelor apropiate de vârsta adultă nu poate fi justificată și ridică îndoieli serioase cu privire la buna-credință a autorităților, în special atunci când statul membru declară un număr redus de presupuși copii în fluxul de migrație pe an ([591]).

În temeiul altor instrumente ale CoE, articolul 10 alineatul (3) din Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane (Convenția privind combaterea traficului) ([592]) prevede, de asemenea, o evaluare a vârstei atunci când vârsta victimei este incertă. După cum a subliniat Grupul de experți al Consiliului Europei pentru lupta împotriva traficului de ființe umane (GRETA), care monitorizează implementarea Convenției privind lupta împotriva traficului de ființe umane, evaluarea vârstei trebuie să facă parte dintr-o evaluare cuprinzătoare care ține cont atât de aspectul fizic, cât și de maturitatea psihologică a individului. Astfel de evaluări ar trebui să fie efectuate într-o manieră sigură, sensibilă la copii și la gen, cu respectul cuvenit pentru demnitatea umană. Beneficiul îndoielii ar trebui aplicat în așa fel încât, în caz de incertitudine, persoana să fie considerată un copil ([593]).

CSE, în temeiul articolului 17, stabilește dreptul copiilor și al adolescenților la protecție socială, juridică și economică.

([590]) Vezi și Consiliul Europei (2017), *Evaluarea vârstei: politicile, procedurile și practicile statelor membre ale Consiliului Europei care respectă drepturile copiilor în contextul migrației*, Consiliul Europei, Strasbourg; și Biroul European de Sprijin pentru Azil (2018), *Ghid practic pentru evaluarea vârstei,* Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

([591]) CEDO, *Abdullahi Elmi și Aweys Abubakar împotriva Maltei*, nr. 25794/13 și 28151/13, 22 noiembrie 2016.

([592]) Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, 2005, CETS nr. 197.

([593]) Consiliul Europei (2016), Cel de al 5-lea raport general asupra activităților GRETA: pentru perioada de la 1 octombrie 2014 până la 31 decembrie 2015, Consiliul Europei, Strasbourg; UNHCR (1997), „Orientări privind politicile și procedurile în tratarea copiilor neînsoțiți care solicită azil".

Exemplu: În cauza *EUROCEF împotriva Franței* ([594]), CEDS a analizat utilizarea testelor osoase pentru a determina vârsta copiilor neînsoțiți în Franța și a constatat o încălcare a articolului 17 alineatul (1) din CSE. În special, CEDS a considerat că utilizarea testării osoase este inadecvată și nesigură, având în vedere dependența excesivă de testele osoase de către autoritățile franceze, așa cum este documentat în surse naționale și internaționale.

10.2. Victimele traficului de persoane

Ar trebui făcută o distincție între introducerea ilegală de persoane și traficul de persoane. Introducerea ilegală de migranți este o activitate desfășurată pentru un beneficiu financiar sau de alt tip material prin asigurarea intrării ilegale a unei persoane într-un stat în care persoana nu este cetățean sau rezident permanent ([595]).

În temeiul dreptului UE și al dreptului Convenției, traficul de persoane este „recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, inclusiv schimbul sau transferul de control asupra persoanelor în cauză, efectuate sub amenințare sau prin uz de forță sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, prin fraudă, prin înșelăciune, prin abuz de putere sau profitând de starea de vulnerabilitate sau prin oferirea sau primirea de bani sau de alte foloase pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra alteia, în vederea exploatării” ([596]). În traficul de persoane există un element de constrângere și intimidare care nu există în introducerea ilegală de persoane.

([594]) CEDS, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) împotriva Franței*, plângerea nr. 114/2015, pe fond, 24 ianuarie 2018.

([595]) Protocolul ONU împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare de completare a Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, 2000, articolul 3.

([596]) Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (CETS nr. 197), articolul 4; Directiva 2011/36/UE, JO 2011 L 101/1, articolul 2 alineatul (1).

În temeiul Convenției, CEDO a susținut că traficul de persoane intră în domeniul de aplicare al articolului 4 din Convenție, care interzice sclavia și munca forțată ([597]). Statele membre au obligația pozitivă de a pune în aplicare dispoziții eficiente pentru protecția victimelor și a potențialelor victime ale traficului de persoane, pe lângă dispozițiile penale pentru pedepsirea traficanților ([598]). Pentru mai multe informații, vezi și secțiunea 3.3.

> Exemplu: În cauza *Rantsev împotriva Ciprului și a Rusiei* ([599]), CEDO a considerat că este important ca o victimă a traficului de persoane să nu fie nevoită să solicite identificarea sa ca victimă sau ca situația lor de victimă a traficului de persoane să fie anchetată. Autoritățile sunt obligate să ia ele însele inițiativa atunci când se suspectează o astfel de activitate infracțională.

Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane este primul tratat european care prevede dispoziții detaliate privind asistența, protecția și sprijinul care trebuie acordat victimelor traficului, pe lângă obligațiile statelor membre de a efectua anchete penale eficiente și de a lua măsuri pentru combaterea traficului. Convenția cere statelor-părți să adopte măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru identificarea victimelor traficului și să ofere autorităților competente personal calificat în prevenirea și combaterea traficului, precum și în identificarea și ajutarea victimelor traficului (articolul 10). Părțile trebuie să adopte măsurile necesare pentru a ajuta victimele în recuperarea lor (articolul 12).

Conform dreptului UE, Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE) definește traficul în aceiași termeni ca și Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane. Conform directivei, statele membre UE trebuie să se asigure că victimele traficului au acces fără întârziere la consiliere juridică. O astfel de consiliere și reprezentare trebuie să fie gratuite în cazul în care victima nu dispune de suficiente resurse financiare (articolul 12). Directiva introduce, de asemenea, conceptul de răspundere penală și civilă a persoanelor juridice, precum și a persoanelor

([597]) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei,* nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010, punctele 282-286.

([598]) CEDO, *L.E. împotriva Greciei,* nr. 71545/12, 21 ianuarie 2016; CEDO, *Chowdury și alții împotriva Greciei*, nr. 21884/15, 30 martie 2017; *L.O. împotriva Franței* (dec.), nr. 4455/14, 26 mai 2015; CEDO, *V.F. împotriva Franței* (dec.), nr. 7196/10, 29 noiembrie 2011.

([599]) CEDO, *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010, punctul 288.

fizice. Copiii victime ale traficului beneficiază de o atenție deosebită în directivă, în special în ceea ce privește asistența și sprijinul (articolele 13-16). Astfel de măsuri de asistență și sprijin includ desemnarea unui tutore sau a unui reprezentant al copilului victimă de îndată ce autoritățile îl identifică (articolul 14); interviurile cu copilul să fie efectuate fără întârziere și, acolo unde este posibil, de către aceeași persoană (articolul 15); și o soluție durabilă bazată pe interesul superior al copilului în cazurile copiilor neînsoțiți victime ale traficului (articolul 16).

Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane protejează victimele traficului împotriva urmăririi penale pentru infracțiunile pe care au fost forțate să le comită, care pot include infracțiuni legate de pașapoarte, infracțiuni legate de prostituție sau de muncă ilegală în conformitate cu legislația internă. Asistența și sprijinul acordate victimelor traficului nu ar trebui să fie condiționate de cooperarea cu autoritățile în cadrul unei anchete penale (articolul 11). Există, de asemenea, garanții procedurale pentru victimele implicate în proceduri penale (articolul 12), inclusiv reprezentare juridică gratuită în cazul în care victima nu dispune de suficiente resurse financiare. Victimele trebuie tratate într-un mod special în timpul procedurii pentru a preveni traumatismele și retrăirea acestora (articolele 12 și 15). În cazul copiilor victime ale traficului de persoane se aplică garanții specifice (articolele 13-16). Dacă victimele traficului de persoane solicită azil, nevoile lor specifice de primire trebuie să fie evaluate și trebuie să li se acorde sprijin adecvat (Directiva privind condițiile de primire, articolele 21 și 22).

Articolul 9 din Directiva privind protecția victimelor criminalității (2012/29/UE) solicită statelor membre UE să ofere servicii de sprijin victimelor infracțiunilor, inclusiv victimelor traficului de ființe umane. Acestea includ informații și sfaturi relevante, precum și sprijin emoțional și, acolo unde este disponibil, psihologic ([600]).

Atât dreptul Uniunii, cât și legislația CoE vizează vulnerabilitatea și statutul juridic al victimelor traficului de persoane după identificarea acestuia. Directiva privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane (Permise de ședere) (2004/81/CE) solicită statelor membre UE să elibereze un permis de ședere temporară victimelor traficului

([600]) Vezi și FRA (2016), *Manual de drept european privind accesul la justiție*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

de persoane care cooperează cu autoritățile. În conformitate cu articolul 14 din Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane, victimelor traficului li se poate elibera un permis de ședere reînnoit dacă situația lor personală o impune sau dacă trebuie să rămână în țară pentru a coopera cu autoritățile în anchetarea infracțiunii de trafic de persoane. Această chestiune a fost tratată în secțiunea 3.3.

10.3. Persoanele cu dizabilități

Atunci când solicită azil, persoanele cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale se pot confrunta cu bariere specifice în calea accesului la protecție și asistență și pot avea nevoie de asistență suplimentară care nu este întotdeauna oferită de autoritățile competente.

Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap (CRPD) ([601]) stabilește standarde internaționale privind persoanele cu dizabilități. Articolul 5 din CRPD stabilește principiile egalității și nediscriminării, iar articolul 18 prevede că „Statele-părți vor recunoaște drepturile persoanelor cu dizabilități la libertatea de circulație, la libertatea de a-și alege reședința și la o naționalitate, în mod egal cu alții".

În temeiul Convenției, nu există o definiție a dizabilității, dar CEDO a susținut că articolul 14 protejează împotriva discriminării bazate pe dizabilitate ([602]). CEDS urmează aceeași abordare atunci când interpretează articolul 15 din CSE (dreptul persoanelor cu dizabilități), adăugând că egalitatea de tratament între persoanele cu dizabilități, indiferent de naționalitatea lor, ar trebui să existe nu numai în drept, ci și în practică ([603]).

Conform dreptului UE, Uniunea Europeană a ratificat CRPD și, prin urmare, este obligată să respecte convenția, care face parte din ordinea juridică a UE. Articolul 21 din Directiva privind condițiile de primire precizează că statele membre ale UE trebuie să țină cont de situația specifică a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, atunci când pun în aplicare prevederile

([601]) Națiunile Unite (2006), Culegerea de tratate a ONU vol. 2515, pp. 3-192.

([602]) CEDO, *Glor împotriva Elveției*, Nr. 13444/04, 30 aprilie 2009; CEDO, *Pretty împotriva Regatului Unit*, nr. 2346/02, 29 aprilie 2002; CEDO, *Koua Poirrez împotriva Franței*, nr. 40892/98, 30 septembrie 2003.

([603]) CEDS, Concluziile XIV-2 1998, Declarația de interpretare privind articolul 15.

referitoare la condițiile de primire. Nevoile lor specifice de primire trebuie să fie evaluate și trebuie să li se acorde sprijin adecvat (articolele 21 și 22), inclusiv îngrijirea sănătății mintale, acolo unde este necesar (articolul 19). Directiva privind returnarea include și persoanele cu dizabilități în definiția persoanelor vulnerabile [articolul 3 alineatul (9)], dar nu există prevederi speciale în legătură cu acestea. Nu există nicio interdicție absolută pentru reținerea solicitanților de azil sau a persoanelor cu dizabilități în cadrul procedurilor de returnare, dar, dacă persoanele respective sunt reținute, trebuie să li se acorde o atenție deosebită [articolul 16 alineatul (3)]. În cazul solicitanților de azil, Directiva privind condițiile de primire (articolul 11) prevede ca sănătatea acestora, inclusiv sănătatea mintală, să fie principala preocupare pentru autoritățile naționale.

În conformitate cu articolul 14 alineatul (2) litera (b) din Directiva privind procedurile de azil, interviul personal poate fi omis dacă solicitanții sunt inapți sau nu pot fi intervievați din cauza unor circumstanțe care sunt de lungă durată și nu pot fi controlate. Acest lucru este relevant în special pentru cei cu probleme de sănătate mintală, care s-ar putea să nu fie în măsură să participe în mod eficient la interviu.

10.4. Victimele torturii

După cum s-a menționat în introducerea la acest capitol, victimele torturii constituie un grup de persoane vulnerabile pentru care sunt stabilite garanții specifice în privința tratamentului lor.

Conform dreptului UE, articolul 25 din Directiva privind condițiile de primire conține o obligație pentru statele membre UE de a se asigura că „persoanele care au suferit torturi, violuri sau alte forme de violență gravă primesc tratamentul necesar pentru prejudiciile cauzate de astfel de acte, în special accesul la un tratament sau la îngrijiri medicale și psihologice adecvate". Personalul care lucrează cu persoanele respective trebuie să primească o pregătire adecvată.

Dificultățile în relatarea traumei suferite pot cauza probleme în decursul interviului personal în scopuri de azil. Prin urmare, persoanele care efectuează interviul trebuie să cunoască problemele care pot afecta negativ capacitatea solicitantului de a fi intervievat, în special indicii de tortură din trecut [articolul 4 alineatul (3) și articolul 14 din Directiva privind procedurile de azil].

Directiva cere, de asemenea, statelor membre ale UE să ofere solicitanților care au suferit torturi, violuri și alte forme grave de violență sprijin adecvat în timpul procedurii de azil, dacă acest lucru este necesar pentru o procedură de azil echitabilă și eficientă. Dacă nu se poate oferi sprijin adecvat, solicitanții în cauză trebuie, de asemenea, să fie scutiți de procedurile accelerate și la frontieră (articolul 24). Se aplică garanții suplimentare în cazurile în care contestațiile împotriva unei decizii negative în primă instanță nu au efect suspensiv automat. Acestea includ, de exemplu, acordarea de asistență juridică și lingvistică necesară. În plus, solicitantul cu o decizie negativă în primă instanță trebuie să aibă la dispoziție cel puțin o săptămână pentru a solicita unei instanțe să decidă cu privire la dreptul de a rămâne pe teritoriu în așteptarea rezultatului căii de atac [articolul 24 coroborat cu articolul 46 alineatul (7)]. Dispozițiile privind solicitanții care au nevoie de garanții procedurale speciale au fost introduse odată cu reformarea directivei din 2013 și, prin urmare, nu sunt aplicabile Irlandei.

În cazul persoanelor aflate în cursul procedurilor de returnare, dacă îndepărtarea este amânată sau se acordă o perioadă de plecare voluntară, trebuie să se țină seama de nevoile speciale ale victimelor torturii și ale altor forme grave de violență [Directiva privind returnarea, articolul 14 alineatul (1) litera (d)].

Directiva privind protecția victimelor criminalității (2012/29/UE) conține o definiție largă a termenului. În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) litera (a), „victimă” înseamnă „o persoană fizică ce a suferit un prejudiciu, inclusiv o vătămare a integrității sale fizice, mentale sau emoționale, sau un prejudiciu economic, cauzate în mod direct de o infracțiune”. Prin urmare, directiva acoperă și victimele torturii. Victimele includ și membrii familiei unei persoane a cărei moarte a fost cauzată direct de o infracțiune și care au suferit un prejudiciu ca urmare a morții acelei persoane. Statutul de victimă nu este condiționat de statutul de reședință, de cetățenia sau de naționalitatea victimei (considerentul 10).

Conform dreptului internațional, Comitetul ONU împotriva torturii a publicat standarde actualizate privind sprijinul și protecția victimelor torturii în contextul migrației în 2018 ([604]). Acestea au stabilit elemente esențiale în materie de garantare a primirii protecției și sprijinului necesar de către victimele torturii.

10.5. Victimele violenței bazate pe gen

O categorie particulară de victime ale infracțiunilor grave sunt persoanele care au fost supuse violenței domestice. Acest lucru se poate întâmpla și în mediul de lucru casnic ([605]).

În temeiul Convenției, CEDO a susținut că victimele violenței domestice pot face parte din grupul „persoanelor vulnerabile", alături de copii, având astfel dreptul la protecția statului membru sub formă de descurajare efectivă împotriva unor astfel de încălcări grave ale integrității personale ([606]). Curtea a examinat, de asemenea, o serie de cazuri în care au fost făcute acuzații cu privire la diferite forme de persecuție legată de gen ca scut împotriva expulzării ([607]).

În 2011, CoE a adoptat Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) ([608]). Este primul instrument obligatoriu din punct de vedere juridic în vigoare în lume care instituie un cadru legal cuprinzător pentru prevenirea violenței, protejarea victimelor și stoparea impunității făptuitorilor. Convenția de la Istanbul introduce posibilitatea de a acorda femeilor migrante un permis de ședere autonom dacă statutul lor de ședere depinde de soțul sau de partenerul lor abuziv (articolul 59) și impune statelor să se asigure că violența bazată pe gen împotriva

([604]) Comitetul ONU împotriva torturii, Comentariul general nr. 4 (2017) privind punerea în aplicare a articolului 3 din Convenție în contextul articolului 22.

([605]) FRA a documentat riscurile pe care le întâmpină de obicei migranții aflați în situație de ședere ilegală atunci când sunt angajați în sectorul muncii casnice; vezi FRA (2011), *Migranții aflați în situație de ședere ilegală care prestează servicii de menaj la domiciliu: provocările în materie de drepturi fundamentale pentru Uniunea Europeană și statele sale membre*, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg și FRA (2018), Chestiuni ignorate: femeile migrante exploatate în sectorul muncii casnice, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

([606]) CEDO, *Opuz împotriva Turciei*, nr. 33401/02, 9 iunie 2009, punctul 160.

([607]) CEDO, *M.M.R. împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 64047/10, 24 mai 2016; CEDO, *R.D. împotriva Franței*, nr. 34648/14, 16 iunie 2016; CEDO, *A.A. și alții împotriva Suediei*, nr. 14499/09, 28 iunie 2012; CEDO, *Sow împotriva Belgiei*, nr. 27081/13, 19 ianuarie 2016.

([608]) Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), 2011, CETS nr. 210.

femeilor poate fi recunoscută ca o formă de persecuție în sensul Convenției de la Geneva din 1951 (articolul 60). De asemenea, reiterează obligația de a respecta principiul nereturnării, inclusiv pentru victimele violenței împotriva femeilor (articolul 61) ([609]).

Exemplu: În decizia sa *U-III-557/2019* ([610]), Curtea Constituțională a Croației a acceptat o plângere depusă de o femeie din Irak care solicita azil și a cărei solicitare a fost respinsă. În susținerea cererii sale, reclamanta a invocat inițial doar războiul din țara sa de origine, dar într-o etapă ulterioară a explicat că a fost victimă a violenței domestice și că, dacă era returnată în Irak, risca să fie maltratată în continuare sau să fie ucisă de fostul ei soț sau de fratele ei, dintre care unul ar fi neapărat considerat tutorele ei. Luând în considerare circumstanțele cazului în ansamblu, inclusiv gradul ridicat de traumatizare și vulnerabilitate a reclamantei, Curtea Constituțională a admis că acesteia i-a fost prea rușine și prea frică să facă trimitere imediat la chestiunea violenței domestice în interviul său inițial pentru azil, pentru că interviul fusese realizat de doi bărbați. În noua procedură, Curtea Constituțională a solicitat autorităților să îi permită reclamantei să-și dovedească situația personală și riscul individualizat în conformitate cu faptele actualizate privind situația femeilor victime ale violenței domestice în Irak și capacitatea acestora de a se muta în altă parte din țară.

Conform dreptului UE, victimele violenței domestice care sunt membri ai familiei resortisanți din țări terțe ai resortisanților SEE au dreptul, în temeiul Directivei privind libera circulație, la un permis de ședere autonom în caz de divorț sau de încetare a parteneriatului înregistrat [articolul 13 alineatul (2) litera (c)]. Pentru membrii de familie ai resortisanților unor țări terțe care sunt susținătorii întregirii, în conformitate cu articolul 15 alineatul (3) din Directiva privind reîntregirea familiei ((2003/86/CE), „statele membre adoptă dispozițiile care asigură acordarea unui permis de ședere autonom în situații deosebit de dificile” în urma divorțului sau a separării.

([609]) Consiliul Europei (2019), *Solicitări de azil bazate pe gen și nereturnări: articolele 60 și 61 din Convenția de la Istanbul*, Consiliul Europei, Strasbourg.

([610]) Croația, Curtea Constituțională (*Ustavni sud Republike Hrvatske*), *Decizia nr. U-III-557/2019*, 11 septembrie 2019.

Puncte principale

- În toate măsurile și deciziile care vizează copii trebuie să se țină seama, în primul rând, de interesul superior al copilului (vezi secțiunea 10.1).
- Conform dreptului UE, copiii neînsoțiți care solicită azil au dreptul de a fi asistați de un reprezentant (vezi secțiunea 10.1.1).
- Conform dreptului UE, Directiva privind procedurile de azil permite statelor membre ale UE să utilizeze examinări medicale pentru a stabili vârsta copiilor neînsoțiți care solicită azil, în cazul în care există îndoieli cu privire la calitatea lor de copii, dar statele respective trebuie să respecte anumite garanții (vezi secțiunea 10.1.2).
- Atât în temeiul dreptului UE, cât și al Convenției, există o obligație pozitivă de a pune în aplicare dispoziții eficiente pentru protecția victimelor și a potențialelor victime ale traficului de persoane, pe lângă dispozițiile penale care pedepsesc traficantul (vezi secțiunea 10.2).
- Atât Convenția, cât și dreptul Uniunii protejează împotriva discriminării bazate pe dizabilitate. Persoanele cu dizabilități sunt, de asemenea, considerate persoane vulnerabile în conformitate cu legislația UE privind migrația, iar nevoile lor specifice, inclusiv cele referitoare la sănătatea mintală, trebuie să fie luate în considerare în procedurile de azil și returnare (vezi secțiunea 10.3).
- Conform dreptului UE, victimele torturii, ale violului și ale altor infracțiuni grave au dreptul la garanții procedurale speciale, dacă acestea sunt necesare pentru o procedură de azil echitabilă și eficientă (vezi secțiunile 10.4 și 10.5).
- În temeiul Convenției, copiii și victimele violenței domestice pot face parte din grupul persoanelor vulnerabile, având astfel dreptul la protecție efectivă de stat (vezi secțiunile 10.1.1 și 10.5).

Jurisprudență și lecturi suplimentare:

Pentru mai multe exemple din jurisprudență, vă rugăm să consultați orientările din prezentul manual. Mai multe materiale privind diferitele aspecte tratate în acest capitol se pot găsi în secțiunea „Lecturi suplimentare”.

Lecturi suplimentare

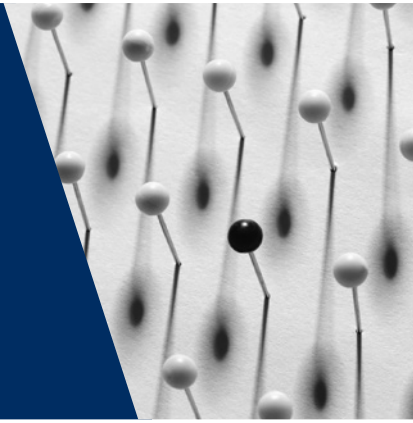

Următoarea selecție de referințe include publicații ale organizațiilor internaționale, universităților și ONG-urilor, precum și ale CEDO și ale FRA. Lista de lecturi suplimentare a fost organizată în nouă categorii majore (referințe generale din literatura de specialitate, legislația privind azilul și refugiații, migranți aflați în situație de ședere ilegală și în curs de returnare, luare în custodie publică, libertatea de circulație în UE, copii, persoane cu dizabilități, gestionarea frontierelor și sistemele informatice la scară largă ale UE și apatrizii). În anumite cazuri, se poate observa din titlu că publicația se referă la mai multe domenii. În plus, articole despre subiectele abordate în acest manual pot fi găsite în diferite reviste, cum ar fi *European Journal of Migration and Law*, *International Journal of Refugee Law* și *Refugee Survey Quarterly*.

Referințe generale din literatura de specialitate

Chetail, V. (2019), *International Migration Law*, Oxford University Press, Oxford.

Consiliul Europei, CEDO (2020), *Practical Guide on Admissibility Criteria* (Ghid practic privind criteriile de admisibilitate), Consiliul Europei, Strasbourg.

FRA (2018), *Fundamental Rights Report 2018* (Raportul privind drepturile fundamentale 2018), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2019), *Fundamental Rights Report 2019*, (Raportul privind drepturile fundamentale 2019), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2020), *Fundamental Rights Report 2020*, (Raportul privind drepturile fundamentale 2020), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA și Consiliul Europei (2016) *Manual de drept european privind accesul la justiție,* Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA și Consiliul Europei (2018), *Manual de drept european privind nediscriminarea*, ediția 2018, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA, Consiliul Europei și Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (2018), *Manual de legislație europeană privind protecția datelor*, ediția 2018, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Frigo, M., *et al.* (2014), *Migration and International Human Rights Law: A practitioners' guide*, ediție actualizată, International Commission of Jurists, Geneva.

Hailbronner, K. și Thym, D. (ed.) (2016), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, a doua ediție, C. H. Beck/Hart/Nomos, Munchen/Oxford/Baden-Baden.

Ktistakis, Y. (2016), *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, a doua ediție, Publicația Consiliului Europei, Strasbourg.

Opeskin, B., Perruchoud, R. și Redpath-Cross, J. (ed.) (2012), *Foundations of International Migration Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Peers, S. (2016), *EU Justice and Home Affairs Law*, a patra ediție, Oxford University Press, Oxford.

UNHCR (2012), *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection* (Set de instrumente privind modul de solicitare a măsurilor provizorii în conformitate cu Regula 39 din Regulamentul CEDO pentru persoanele care au nevoie de protecție internațională), Reprezentanța UNHCR pe lângă instituțiile europene, Strasbourg.

Legislația privind azilul și refugiații

Consiliul Europei (2019), *Gender-based asylum claims and non-refoulement*: *Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention* (Solicitări de azil bazate pe gen și nereturnări: articolele 60 și 61 din Convenția de la Istanbul), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei, Comisarul pentru Drepturile Omului (2017), *Realising the right to family reunification of refugees in Europe: Issue paper* (Realizarea dreptului la reîntregirea familiei refugiaților în Europa: document tematic), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri (2009), *Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures*, (Orientări privind protecția drepturilor omului în contextul procedurilor accelerate de azil), adoptate la 1 iulie 2009.

Biroul European de Sprijin pentru Azil (2016), *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU) – A Judicial Analysis* [Excluziunea: articolele 12 și 17 din Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE): o analiză judiciară], Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Consiliul European pentru refugiați și exilați (ECRE) și Rețeaua juridică europeană pentru azil (2010), Survey on legal aid for asylum seekers in Europe (Sondaj privind asistența juridică pentru solicitanții de azil în Europa), octombrie 2010.

FRA (2010), *The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum-seeker perspective* (Obligația de a informa solicitanții despre procedurile de azil: perspectiva solicitantului de azil), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2010), *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective* (Acces la căi de atac efective: perspectiva solicitantului de azil), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2015), *Fundamental rights implications of the obligation to provide fingerprints for Eurodac* (Implicațiile în materie de drepturi fundamentale ale obligației de a furniza amprentele digitale pentru Eurodac), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Gammelthoft-Hansen, T. (2011), *Access to Asylum: International refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge University Press, Cambridge.

Goodwin-Gill, G. S. and McAdam, J. (2007), *The Refugee in International Law*, Oxford University Press, Oxford.

Hathaway, J. C. (2005), *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Hathaway, J. C. and Foster, M. (2014), *The Law of Refugee Status*, a 2-a ediție, Cambridge University Press, Cambridge.

Mole, N. and Meredith, C. (2010), *Human Rights Files, No. 9: Asylum and the European Convention on Human Rights*, a 5-a ediție, Consiliul Europei, Strasbourg.

UNHCR (2010), *Improving Asylum Procedures: Comparative analysis and recommendations for law and practice – key findings and recommendations* (Îmbunătățirea procedurilor de azil: analiză comparativă și recomandări pentru legislație și practică – constatări și recomandări-cheie), Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, Bruxelles.

UNHCR (2019), *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection* (Manual privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat și orientări privind protecția internațională), HCR/1P/4/ENG/REV.4, UNHCR, Geneva.

UNHCR și Consiliul Europei (2013), Protecting Refugees (Protejarea refugiaților).

Wagner, M. și Bonjour, S. (2009), *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von Asylgesuchen und der Rückführung von unzureichend*

dokumentierten Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten (Studiu comparativ privind procedurile de azil la aeroport), International Centre for Migration Policy Development (ICMPD), Viena.

Migranții aflați în situație de ședere ilegală și în curs de returnare

Cholewinski, R. (2005), *Irregular Migrants: Access to minimum social rights*, Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri (2005), Douăzeci de linii directoare privind returnarea forțată, adoptate la 4 mai 2005.

Parlamentul European, Departamentul tematic pentru drepturile cetățenilor și afaceri constituționale (2018), *Fit for Purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update* (Adecvat scopului? Directiva privind facilitarea și incriminarea asistenței umanitare acordate migranților clandestini: actualizarea pentru 2018).

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States* (Migranții aflați în situație de ședere ilegală care prestează servicii de menaj la domiciliu: provocările în materie de drepturi fundamentale pentru Uniunea Europeană și statele sale membre), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union* (Drepturile fundamentale ale migranților aflați în situație de ședere ilegală în Uniunea Europeană), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2015), *Cost of Exclusion from Healthcare – The case of migrants in an irregular situation* (Costul excluderii din sistemul de sănătate – Cazul migranților în situații neregulamentare), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2018), *Out of Sight: Migrant women exploited in domestic work* (Chestiuni ignorate: femeile migrante exploatate în sectorul muncii casnice), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Lutz, F. (2010), *The Negotiations on the Return Directive*, Wolf Legal Publishers, Nijmegen.

Lutz, F. și Mananashvili, S. (2016), 'Return Directive 2008/115/EC' în Hailbronner, K. și Thym, D. (ed.), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, a 2-a ediție, C. H. Beck/Hart/Nomos, Munchen/Oxford/Baden-Baden, pp 658-763.

Moraru, M., Cornelisse, G. și De Bruycker, P. (ed.) (2020), *Law and judicial dialogue on the return of irregular migrants from the European Union*, Hart Publishing, Oxford.

Luarea în custodie publică

Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri (2006, 2020), Recommendation Rec(2006)2-rev on the European Prison Rules (Recomandarea Rec(2006)2-rev privind regulile penitenciarelor europene), adoptată la 11 ianuarie 2006 și revizuită și modificată la 1 iulie 2020.

Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri (2019), Practical Guidance on Alternatives to Immigration Detention: Fostering Effective Results (Orientări practice privind alternativele la luarea în custodie publică pentru imigranți: promovarea rezultatelor eficiente), Doc. CM(2019)147.

Consiliul Europei, CEDO (2020), *Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights: Right to liberty and security* (Ghid privind articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: dreptul la libertate și securitate), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară (2010), Report Doc. 12105, Resolution 1707 (2010) [Document de raportare 12105 privind Rezoluția 1707(2010)] și Recommendation 1900 (2010) [Recomandarea 1900 (2010)] privind luarea în custodie publică a solicitanților de azil și a migranților ilegali în Europa.

EASO (2019), *Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis* (Luarea în custodie publică a solicitanților de protecție internațională în contextul sistemului european comun de azil - analiză judiciară), Oficiul pentru Publicații, Luxembourg.

Edwards, A. (2011), *Back to Basics: The right to liberty and security of person and 'alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, document pregătit pentru Seria de Cercetări a Înaltului Comisariat al ONU pentru Refugiați și Politica de Protecție, aprilie.

Institutul European de Drept (2017), *Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law* (Luarea în custodie publică a solicitanților de azil și a migranților ilegali și statul de drept), Viena.

FRA (2010), *Detention of third-country nationals in return procedures* (luarea în custodie publică a resortisanților țărilor terțe care fac obiectul procedurilor de returnare), Publications Office, Luxembourg.

FRA (2015), *Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures* (Soluții alternative la luarea în custodie publică a solicitanților de azil și a persoanelor care fac obiectul unor proceduri de returnare).

FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children* (Cadrul juridic și de politică european referitor la luarea în custodie publică a copiilor în contextul imigrației), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2019), *Update of the 2016 FRA Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on fundamental rights in the hotspots set up in Greece and Italy* (Actualizare a avizului FRA din 2016 al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene privind drepturile fundamentale în hotspoturile înființate în Grecia și Italia), Avizul– 3/2019 [Actualizarea privind hotspoturile], Viena.

International Detention Coalition (2015), *There Are Alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, ediție revizuită, International Detention Coalition, Melbourne.

Libertatea de circulație în UE

FRA (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights* (Transformarea drepturilor cetățenilor UE în realitate: instanțele naționale care aplică libertatea de circulație și drepturile conexe), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Guild, E., Peers, S. and Tomkin, J. (ed.) (2019), *The EU Citizenship Directive: A commentary*, a doua ediție, Oxford University Press, Oxford.

Rogers, N., Scannell, R. and Walsh, J. (2012), *Free movement of persons in the enlarged European Union*, a 2-a ediție, Sweet & Maxwell, Londra.

Persoane cu dizabilități

FRA (2011), *The legal protection of persons with mental health problems under non-discrimination law* (Protecția juridică a persoanelor cu probleme de sănătate mentală prin intermediul legislației în materie de nediscriminare), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (2010), *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Guidance for human rights monitors* (Monitorizarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități – Ghid pentru monitorii drepturilor omului), HR/P/PT/17.

Copii

Consiliul Europei (2018), *How to convey child-friendly information to children in migration: A handbook for frontline professionals* (Cum să transmiteți informații adecvate copiilor care migrează: manual pentru profesioniștii din prima linie), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei (2019), *Promoting child-friendly approaches in the area of migration: Standards, guidance and current practices* (Promovarea unor abordări adaptate copiilor în domeniul migrației: standarde, îndrumări și practici curente), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei (2020), *Family reunification for refugee and migrant children: Standards and promising practices* (Reîntregirea familiei pentru copiii refugiați și migranți: standarde și practici promițătoare), Consiliul Europei, Strasbourg.

Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară (2011), *Recommendation 1969 (2011) on unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return* [Recomandarea 1969 (2011) privind copiii neînsoțiți în Europa: aspecte legate de sosire, ședere și întoarcere], adoptată la 15 aprilie 2011.

Biroul European de Sprijin pentru Azil (2018), *Practical Guide on Age Assessment* (Ghid practic pentru evaluarea vârstei), a doua ediție, Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2018), *Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures: Minimum age requirements concerning children's rights in the EU* (Evaluarea vârstei și amprentarea copiilor în procedurile de azil: cerințe de vârstă minimă privind drepturile copilului în UE), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2019), *Returning unaccompanied children: fundamental rights considerations* (Returnarea copiilor neînsoțiți: considerații privind drepturile fundamentale), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) (2018), *Guidelines on assessing and determining the best interests of the child* (Orientări privind evaluarea și determinarea interesului superior al copilului), UNHCR.

Gestionarea frontierelor și sistemele informatice la scară largă ale UE

Consiliul Europei (2017), *Guidelines on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of Big Data*, (Orientări privind protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal într-o lume a datelor masive), Consiliul Europei, Strasbourg.

FRA (2014), *Fundamental Rights at Land Borders: Findings from selected European Union border crossing points*, (Drepturile fundamentale la frontierele terestre: constatări în urma observării anumitor puncte de trecere a frontierei Uniunii Europene), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2017), *Fundamental rights and the interoperability of EU information systems: Borders and security* (Drepturile fundamentale și interoperabilitatea sistemelor informatice ale UE: frontiere și securitate), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2018), *Under Watchful Eyes: Biometrics, EU IT systems and fundamental rights* (Sub ochi vigilenți: biometrie, sisteme informatice ale UE și drepturi fundamentale), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

FRA (2018), *How the Eurosur Regulation affects fundamental rights* (Modul în care Regulamentul Eurosur afectează drepturile fundamentale), Oficiul pentru Publicații, Luxemburg.

Molnár, T. (2014), „Regulating local border traffic in the European Union" în Szabó, M., Láncos, P. L. și Varga, R. (ed.), *Hungarian yearbook of international law and European law 2013*, Eleven International, The Hague, pp. 451-474.

Apatrizii

Rețeaua europeană pentru apatridie (n.d.), „Statelessness Index" (Indexul de apatridie).

UNCHR (2012), *Guidelines on Statelessness No. 4: Ensuring every child's right to acquire a nationality through Articles 1-4 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness* (Orientarea nr. 4 privind apatridia: asigurarea dreptului fiecărui copil de a dobândi o naționalitate prin articolele 1-4 din Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie), UNHCR.

UNHCR (2014), *Handbook on Protection of Stateless Persons* (Manual privind protecția apatrizilor), UNHCR, Geneva.

UNHCR (2020), *Guidelines on Statelessness No. 5: Loss and deprivation of nationality under Articles 5-9 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness* (Orientarea nr. 5 privind apatridia: Pierderea și privarea de naționalitate în temeiul articolelor 5-9 din Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie), UNHCR.

Surse online

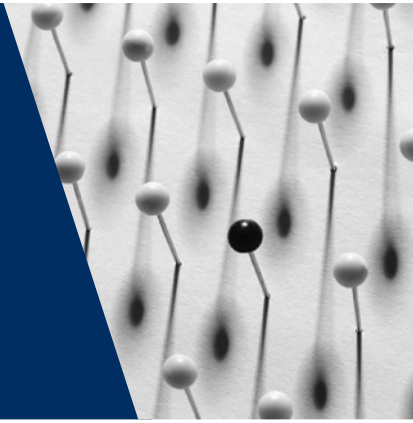

Surse	Adresă web
La nivelul ONU	
Raportorul special al ONU pentru drepturile omului în cazul migranților	https://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants/Pages/SRMigrantsIndex.aspx
Raportorul special al ONU privind tortura și alte pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante	http://www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
Subcomisia ONU pentru prevenirea torturii și a altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante	www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/OPCATIntro.aspx
Jurisprudența colecției de tratate ale ONU	https://juris.ohchr.org
Refworld (Baza de date a UNHCR privind dreptul refugiaților)	https://www.refworld.org/type,CASELAW,,,,,0.html
Rețeaua europeană de migrație a ONU	http://migrationnetwork.un.org
Tratatele internaționale depuse la Secretarul General al ONU	http://treaties.un.org
La nivelul CoE	
CEDO	www.echr.coe.int
Baza de date de jurisprudență a CEDO	http://hudoc.echr.coe.int
Biblioteca CEDO	https://www.echr.coe.int/Library
Colecția de fișe informative a CEDO	https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets&c=
Note informative privind jurisprudența CEDO	http://www.echr.coe.int/NoteInformation/en
Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT)	http://www.cpt.coe.int

Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei	http://www.coe.int/en/web/commissioner
Carta socială europeană	https://www.coe.int/en/web/european-social-charter
Deciziile și concluziile Comitetului european pentru drepturi sociale	https://hudoc.esc.coe.int
Grupul de experți al Consiliului Europei pentru lupta împotriva traficului de ființe umane (GRETA)	https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking
Consiliul Europei, Reprezentantul Special al Secretarului General pentru migrație și refugiați	https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/special-representative
Grupul de experți ai Consiliului Europei în intervenția contra violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (GREVIO)	https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio
Consiliul de experți din cadrul Consiliului Europei privind Legea referitoare la ONGuri	https://www.coe.int/en/web/ingo/expert-council
Rețeaua europeană de apatridie	https://www.statelessness.eu
La nivelul UE	
Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CURIA)	https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en
Prezentările trimestriale ale hotărârilor CJUE și ale cauzelor pendinte privind azilul, frontierele și imigrația	https://www.ru.nl/law/cmr/documentation/cmr-newsletters/cjeu-overview
Biroul European de Sprijin pentru Azil (EASO)	http://www.easo.europa.eu
Programa de pregătire a EASO	https://easo.europa.eu/training
Comisia Europeană, Direcția Generală Migrație și Afaceri Interne	https://ec.europa.eu/home-affairs/index_en
Rețeaua europeană de migrație	https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn_en
Portalul UE privind imigrația	http://ec.europa.eu/immigration
Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA)	http://fra.europa.eu
Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (Frontex)	http://frontex.europa.eu
Agenția Uniunii Europene pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice la Scară Largă în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (eu-LISA)	https://www.eulisa.europa.eu

Biroul pentru tratate UE	http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do
Registrul public online al documentelor autentice de identitate și de călătorie (PRADO)	https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-start-page.html
Rețeaua europeană de migrație, platforma de apatridie	https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/expert-groups_en/platform-statelessness_en
Consiliul european pentru refugiați și exilați (ECRE)	http://www.ecre.org

Lista cauzelor

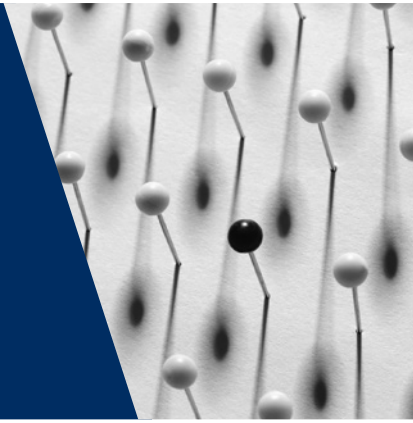

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene

A împotriva Migrationsverket, C-404/17, 25 iulie 2018 136

A și S împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-550/16, 12 aprilie 2018 .. 204

A, B și C împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Marea Cameră), Cauzele conexate C-148/13 - C-150/13, 2 decembrie 2014. 159

A.S. împotriva Republica Slovenia (Marea Cameră), C-490/16, 26 iulie 2017 ..... 156, 173

Abdon Vanbraekel și alții împotriva Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), C-368/98, 12 iulie 2001 303

Aboubacar Diakité împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, C-285/12, 30 ianuarie 2014 ..... 120, 121

Abubacarr Jawo împotriva Bundesrepublik Deutschland (Marea Cameră), C-163/17, 19 martie 2019 172

Adala Bero împotriva Regierungspräsidium Kassel și Ettayebi Bouzalmate împotriva Kreisverwaltung Kleve (Marea Cameră), Cauzele conexate C-473/13 și C-514/13, 17 iulie 2014 253

Ahmad Shah Ayubi împotriva Bezirkshauptmannschaft Linz-Land, C-713/17, 21 noiembrie 2018 309

Aissatou Diatta împotriva Land Berlin, C-267/83, 13 februarie 1985 208

Alexander Hengartner și Rudolf Gasser împotriva Landesregierung Vorarlberg, C-70/09, 15 iulie 2010 281

Alexandre Achughbabian împotriva Préfet du Val-de-Marne (Marea Cameră), C-329/11, 6 decembrie 2011 ..... 230, 231, 236

Altun împotriva Stadt Böblingen, C-337/07, 18 decembrie 2008 103

Andrea Francovich împotriva Republicii Italiene, C-479/93, 9 noiembrie 1995 24

Andrea Francovich și Danila Bonifaci și alții împotriva Republicii Italiene, Cauzele conexate C-6/90 și C-9/90, 19 noiembrie 1991 ..... 24, 256
Atiqullah Adil împotriva Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, C-278/12 PPU, 19 iulie 2012 41
Aydin Salahadin Abdulla și alții împotriva Bundesrepublik Deutschland (Marea Cameră), Cauzele conexate C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, 2 martie 2010 ..... 114, 132
Aziz Melki și Selim Abdeli (Marea Cameră), Cauzele conexate C-188/10 și C-189/10, 22 iunie 2010 41

Bahtiyar Fathi împotriva Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite, C-56/17, 4 octombrie 2018 118
Bashar Ibrahim (C-297/17), Mahmud Ibrahim și alții (C-318/17), Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji (C-319/17) împotriva Bundesrepublik Deutschland și Bundesrepublik Deutschland împotriva Taus Magamadov (C-438/17) (Marea Cameră), Cauzele conexate C-297/17, C-318/17, C-319/17 și C-438/17, 19 martie 2019 173
Bashir Mohamed Ali Mahdi, C-146/14 PPU, 5 iunie 2014 ..... 223, 240
Baumbast și R împotriva Secretary of State for the Home Department, C-413/99, 17 septembrie 2002 293
Borowitz împotriva Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, C-21/87, 5 iulie 1988 307
Brahim Samba Diouf împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-69/10, 28 iulie 2011 163
Bundesrepublic Deutschland împotriva Touring tours și Travel GmbH și Sociedad de Transportes SA, Cauzele conexate C-412/17 și C-474/17, 13 decembrie 2018 42
Bundesrepublik Deutschland împotriva B și D (Marea Cameră), Cauzele conexate C-57/09 și C-101/09, 9 noiembrie 2010 139
Bundesrepublik Deutschland împotriva Kaveh Puid (Marea Cameră), C-4/11, 14 noiembrie 2013 171
Bundesrepublik Deutschland împotriva Y și Z (Marea Cameră), Cauzele conexate C-71/11 și C-99/11, 5 septembrie 2012 118

C. K. și alții împotriva Republika Slovenija, C-578/16, 16 februarie 2017 ..... 156, 172
Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve împotriva Moussa Abdida (Marea Cameră), C-562/13, 18 decembrie 2014 ..... 80, 146
Chuck împotriva Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, C-331/06, 3 aprilie 2008 307

CIMADE și Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) împotriva Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration, C-179/11, 27 septembrie 2012 300

Comisia Comunităților Europene împotriva Regatului Spaniei (Marea Cameră), C-503/03, 31 ianuarie 2006 199

Comisia Europeană împotriva Regatului Spaniei, C-211/08, 15 iunie 2010 303

Comisia Europeană împotriva Regatului Țărilor de Jos, C-508/10, 26 aprilie 2012 99

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides împotriva Mostafa Lounani (Marea Cameră), C-573/14, 31 ianuarie 2017 140

Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL) și Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) împotriva Presidenza del Consiglio dei Ministeri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-309/14, 2 septembrie 2015 98

Deborah Lawrie-Blum împotriva Land Baden-Württemberg, C-66/85, 3 iulie 1986 282

Deutscher Handballbund împotriva Kolpak, C-438/00, 8 mai 2003 288

Digital Rights Ireland Ltd împotriva Minister for Communications, Marine and Natural Resources și alții și Kärntner Landesregierung și alții (Marea Cameră), Cauzele conexate C-293/12 și C-594/12, 8 aprilie 2014 ..... 70, 77

Dirk Rüffert împotriva Land Niedersachsen, C-346/06, 3 aprilie 2008 282

El Yassini împotriva Secretary of State for the Home Department, C-416/96, 2 martie 1999 287

Eran Abatay și alții și Nadi Sahin împotriva Bundesanstalt für Arbeit, Cauzele conexate C-317/01 și C-369/01, 21 octombrie 2003 101

Essent Energie Productie BV împotriva Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, C-91/13, 11 septembrie 2014 101

ET Agrokonsulting-04-Velko Stoyanov împotriva Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond 'Zemedelie'–Razplashtatelna agentsia, C-93/12, 27 iunie 2013 80

FMS și alții împotriva Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság și Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Cauzele conexate C-924/19 PPU și C-925/19 PPU, 14 mai 2020 ..... 136, 176, 220, 226, 235, 242, 249, 251

Foto-Frost împotriva Hauptzollamt Lübeck-Ost, Cauza 314/85, 22 octombrie 1987 25

G. B. C. Echternach și A. Moritz împotriva Minister van Onderwijs en Wetenschappen, Cauzele conexate C-389/87 și 390/87, 15 martie 1989 293

George Karim împotriva Migrationsverket (Marea Cameră), C-155/15, iunie 2016 169

Georgios Orfanopoulos și alții și Raffaele Oliveri împotriva Land Baden-Württemberg, Cauzele conexate C-482/01 și C-493/01, 29 aprilie 2004 ..... 149, 151
Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm) (Marea Cameră), C-34/09, 8 martie 2011 ..... 150, 195

H. T. împotriva Land Baden-Württemberg, C-373/13, 24 iunie 2015 139
Hassen El Dridi, alias Soufi Karim, C-61/11 PPU, 28 aprilie 2011 ..... 223, 230, 231, 235
Hava Genc împotriva Land Berlin, C-14/09, 4 februarie 2010 284
Hristo Gaydarov împotriva Director na Glavna direktsia 'Ohranitelna politsia' pri Ministerstvo na vatreshnite raboti, C-430/10, 17 noiembrie 2011 149

Igor Simutenkov împotriva Ministerio de Educación y Cultura și Real Federación Española de Fútbol (Marea Cameră), C-265/03, 12 aprilie 2005 289
Ismail Derin împotriva Landkreis Darmstadt-Dieburg, C-325/05, 18 iulie 2007 285

J.N. împotriva Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie (Marea Cameră), C-601/15 PPU, 15 februarie 2016 ..... 225, 227
Janko Rottmann împotriva Freistaat Bayern (GC), C-135/08, 2 martie 2010 105

K. împotriva Bundesasylamt (Marea Cameră), C-245/11, 6 noiembrie 2012 171
K. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie și H. F împotriva Belgische Staat (Marea Cameră), Cauzele conexate C-331/16 și 366/16, 2 mai 2018 149
K. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-18/16, 14 septembrie 2017 ..... 149, 225
K.A. și alții împotriva Belgische Staat (Marea Cameră), C-82/16, 8 mai 2018 197
Kazim Kus împotriva Landeshauptstadt Wiesbaden, C-237/91, 16 decembrie 1992 288
Kerly del Rosario Martinez Silva împotriva Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) și a Comune di Genoa, C-449/16, 21 iunie 2017 276
Khadija Jafari și Zainab Jafari împotriva Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Marea Cameră), C-646/16, 26 iulie 2017 173
Kreis Warendorf împotriva lui Ibrahim Alo și Amira Osso împotriva Region Hannover (Marea Cameră), Cauzele conexate C-443/14 și C-444/14, 1 martie 2016 309
Kreshnik Ymeraga și alții împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12, 8 mai 2013 150
Kunqian Catherine Zhu și Man Lavette Chen împotriva Secretary of State for the Home Department, C-200/02, 19 octombrie 2004 195

Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis (Marea Cameră), C-145/09, 23 noiembrie 2010 149

Laval un Partneri Ltd împotriva Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan și Svenska Elektrikerförbundet (Marea Cameră), C-341/05, 18 decembrie 2007 282
Leyla Ecem Demirkan împotriva Bundesrepublik Deutschland (Marea Cameră), C-221/11, 24 septembrie 2013 101
LH împotriva Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, C-564/18, 19 martie 2020 136
Liselotte Hauer împotriva Land Rheinland-Pfalz, Cauza 44/79, 13 decembrie 1979 25

M împotriva Ministerstvo vnitra și X. și X. împotriva Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Marea Cameră), Cauzele conexate C-391/16, C-77/17 și C-78/17, 14 mai 2019 ..... 115, 141
M. G. și N. R. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-383/13, 10 septembrie 2013 251
M. M. împotriva Minister for Justice, Equality and Law Reform și alții, C- 277/11, 22 noiembrie 2012 158
M.A. și alții, C-661/17, 23 ianuarie 2019 ..... 47, 171
Maria Teixeira împotriva London Borough of Lambeth și Secretary of State for the Home Department (Marea Cameră), C-480/08, 23 februarie 2010 294
Mario Vicente Micheletti și alții împotriva Delegación del Gobierno en Cantabria, C-369/90, 7 iulie 1992 105
Marjan Noorzia împotriva Bundesministerin für Inneres, C-338/13, 17 iulie 2014 203
Mary Carpenter împotriva Secretary of State for the Home Department, C-60/00, 11 iulie 2002 195
Maximillian Schrems împotriva Data Protection Commissioner (Marea Cameră), C-362/14, 6 octombrie 2015 80
Mehmet Arslan împotriva Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie, C-534/11, 30 mai 2013 ..... 224, 225
Mehmet Soysal și Ibrahim Savatli împotriva Bundesrepublik Deutschland, C-228/06, 19 februarie 2009 101
Mehrdad Ghezelbash împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Marea Cameră), C-63/15, 7 iunie 2016 169
Meki Elgafaji și Noor Elgafaji împotriva Staatssecretaris van Justitie (Marea Cameră), C-465/07, 17 februarie 2009 120
Metock și alții împotriva Minister for Equality, Justice and Law Reform (Marea Cameră), C-127/08, 25 iulie 2008 ..... 194, 203
Migrationsverket împotriva Nurije Kastrati și alții, C-620/10, 3 mai 2012 169
Mimoun Khachab împotriva Subdelegación del Gobierno en Álava, C-558/14, 21 aprilie 2016 199

Minister van Buitenlandse Zaken împotriva K. și A., C-153/14, 9 iulie 2015 199
Minister voor Immigratie en Asiel împotriva X și Y și Z împotriva Minister voor Immigratie en Asiel, Cauzele conexate C-199/12, C-200/12 și C-201/12, 7 noiembrie 2013 119
Ministerio Fiscal împotriva VL, C-36/20 PPU, 25 iunie 2020 ..... 46, 226
Mohamad Zakaria, C-23/12, 17 ianuarie 2013 40
Mohamed Ali Ben Alaya împotriva Bundesrepublik Deutschland, C-491/13, 10 septembrie 2014 284
Mohamed Gattoussi împotriva Stadt Rüsselsheim, C-97/05, 14 decembrie 2006 288
Mohamed M'Bodj împotriva État Belge (Marea Cameră), C-542/13, 18 decembrie 2014 119
Mohammed Bilali împotriva Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-720/17, 23 mai 2019 114
Mostafa Abed El Karem El Kott și alții împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Marea Cameră), C-364/11, 19 decembrie 2012 133
Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) împotriva Belgian State, C-459/99, 25 iulie 2002 ..... 195, 199
MP împotriva Secretary of State for the Home Department (Marea Cameră), C-353/16, 24 aprilie 2018 120
Murat Dereci și alții împotriva Bundesministerium für Inneres (Marea Cameră), C-256/11, 15 noiembrie 2011 ..... 150, 196
Murat Polat împotriva Stadt Rüsselsheim, C-349/06, 4 octombrie 2007 151

N. S. împotriva Secretary of State for the Home Department și *M. E. și alții împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* (Marea Cameră), Cauzele conexate C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011 ..... 26, 137, 171, 175, 300
Naime Dogan împotriva Bundesrepublik Deutschland, C-138/13, 10 iulie 2014 285
Natthaya Dülger împotriva Wetteraukreis, C-451/11, 19 iulie 2012 ..... 103, 210
Nawras Bolbol împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Marea Cameră), C-31/09, 17 iunie 2010 ..... 114, 132

O. și S. împotriva Maahanmuuttovirasto și *Maahanmuuttovirasto împotriva L.*, Cauzele conexate C-356/11 și C-357/11, 6 decembrie 2012 196
Office National de l'emploi împotriva Bahia Kziber, C-18/90, 31 ianuarie 1991 287
Oguz împotriva Secretary of State for the Home Department, C-186/10, 21 iulie 2011 ..... 101, 102

Ömer Nazli, Caglar Nazli și Melike Nazli împotriva Stadt Nürnberg, C-340/97, 10 februarie 2000 151

P și S împotriva Commissie Sociale Zekerheid Breda și College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen, C-579/13, 3 iulie 2015 99

P.I. împotriva Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid (Marea Cameră), C-348/09, 22 mai 2012 149

Parlamentul European împotriva Consiliului Uniunii Europene (Marea Cameră), C-540/03, 27 iunie 2006 203

Petar Aladzhov împotriva Zamestnik director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti, C-434/10, 17 noiembrie 2011 149

Pilar Allué și Carmel Mary Coonan și alții împotriva Università degli studi di Venezia și Università degli studi di Parma, Cauzele conexate C-259/91, C-331/91 și C-332/91, 2 august 1993 282

Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie împotriva Salah Al Chodor și alții, C-528/15, 15 martie 2017 226

Prefet des Pyrenees-Orientales împotriva Abdelaziz Arib (Marea Cameră), C-444/17, 19 martie 2019 42

Proces penal împotriva Abdoul Khadre Mbaye, C-522/11, 21 martie 2013 230

Proces penal împotriva Artur Leymann și Aleksei Pustovarov, C-388/08 PPU, 1 decembrie 2008 158

Proces penal împotriva lui Gjoko Filev și a lui Adnan Osmani, C-297/12, 19 septembrie 2013 ..... 37, 230

Proces penal împotriva lui Mossa Ouhrami, C-225/16, 26 iulie 2017 38

Proces penal împotriva Md Sagor, C-430/11, 6 decembrie 2012 230

Proces penal împotriva Skerdjan Celaj, C-290/14, 1 octombrie 2015 230

Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU, Cauza C-275/06, 29 ianuarie 2008 68

Rahmanian Koushkaki împotriva Bundesrepublik Deutschland (Marea Cameră), C-84/12, 19 decembrie 2013 34

Recep Tetik împotriva Land Berlin, C-171/95, 23 ianuarie 1997 ..... 103, 284

Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord împotriva Consiliului Uniunii Europene (Marea Cameră), C-482/08, 26 octombrie 2010 68

Relu Adrian Coman și alții împotriva Inspectoratului General pentru Imigrări și a Ministerului Afacerilor Interne (Marea Cameră), C-673/16, 5 iunie 2018 193

Rhimou Chakroun împotriva Minister van Buitenlandse Zaken, C-578/08, 4 martie 2010 ..... 98, 203
Roland Rutili împotriva Ministre de l'intérieur, C-36/75, 28 octombrie 1985 151
Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov) (Marea Cameră), C-357/09 PPU, 30 noiembrie 2009 ..... 96, 224, 240, 242
Secretary of State for the Home Department împotriva Rahman și alții (Marea Cameră), C-83/11, 5 septembrie 2012 ..... 194, 202
Seda Kücükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG (Marea Cameră), C-555/07, 19 ianuarie 2010 81
Sélina Affum împotriva Préfet du Pas-de-Calais (Marea Cameră), C-47/15, 7 iunie 2016 232
Servet Kamberaj împotriva Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) și alții (Marea Cameră), C-571/10, 24 aprilie 2012 298
Shajin Ahmed împotriva Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, C-369/17, 13 septembrie 2018 140
Shamim Tahir împotriva Ministero dell'Interno, Questura di Verona, C-469/13, 17 iulie 2014 99
Shirley McCarthy împotriva Secretary of State for the Home Department, C-434/09, 5 mai 2011 196
Soufiane El Hassani/Minister Spraw Zagranicznych, C-403/16, 13 decembrie 2017 35
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid împotriva A și alții, C-70/18, 3 octombrie 2019 102
Staatssecretaris van Justitie împotriva lui Tayfun Kahveci și a lui Osman Inan, Cauzele conexate C-7/10 și C-9/10, 29 martie 2012 103
Staatssecretaris van Justitie împotriva Mangat Singh, C-502/10, 18 octombrie 2012 97
Statul olandez împotriva Ann Florence Reed, C-59/85, 17 aprilie 1986 ..... 186, 198
Süleyman Eker împotriva Land Baden-Württemberg, C-386/95, 29 mai 1997 284
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége împotriva Oskar Shomodi, C-254/11, 21 martie 2013 43
Tele2 Sverige AB împotriva contre Post- och telestyrelsen și Secretary of State for the Home Department împotriva Tom Watson și alții (Marea Cameră), Cauzele conexate C-203/15 și C-698/15, 21 decembrie 2016 81
Telefónica SA împotriva Comisiei Europene (Marea Cameră), C-274/12 P, 19 decembrie 2013 24
The Queen împotriva Immigration Appeal Tribunal și Surinder Singh, ex parte Secretary of State for Home Department, C-370/90, 7 iulie 1992 195

The Queen împotriva Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas, C-37/98, 11 mai 2000 101
The Queen împotriva Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, în prezența: Justice, C-192/99, 20 februarie 2001 105
The Queen, la cererea formulată de Yvonne Watts împotriva Bedford Primary Care Trust și Secretary of State for Health (Marea Cameră), C-372/04, 16 mai 2006 304
The Queen, la cererea MA și alții, împotriva Secretary of State for the Home Department, C-648/11, 6 iunie 2013 319
The Queen, Veli Tum și Mehmet Dari împotriva Secretary of State for the Home Department, C-16/05, 20 septembrie 2007 ..... 101, 102
Thi Ly Pham împotriva Stadt Schweinfurt, Amt fur Meldewesen und Statistik (Marea Cameră), C-474/13, 17 iulie 2014 253
Tjebbes și alții împotriva Minister van Buitenlandse Zaken (Marea Cameră), C-221/17, 12 martie 2019 106
Toufik Lounes împotriva Secretary of State for the Home Department (Marea Cameră), C-165/16, 14 noiembrie 2017 196
Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd împotriva Justitiekanslern (Marea Cameră), C-432/05, 13 martie 2007 80
Wilber López Pastuzano împotriva Delegación del Gobierno en Navarra, C-636/16, 7 decembrie 2017 148
X împotriva Belgische Staat, C-302/18, 3 octombrie 2019 ..... 86, 97
X. and X. v. État belge [GC], C-638/16 PPU, 7 March 2017 34
Yassin Abdullah Kadi și Al Barakaat International Foundation împotriva Consiliului Uniunii Europene și Comisia Comunităților Europene (Marea Cameră), Cauzele conexate C-402/05 P și C-415/05 P, 3 septembrie 2008 24
Yoshikazu Iida împotriva Stadt Ulm, C-40/11, 8 noiembrie 2012 ..... 150, 196
Zuheyr Frayeh Halaf împotriva Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet, C-528/11, 30 mai 2013 171
ZZ împotriva Secretary of State for the Home Department (Marea Cameră), C-300/11, 4 iunie 2013 149

Jurisprudența Tribunalului AELS (Asociația Europeană a Liberului Schimb)

Arnulf Clauder, Cauza E-4/11, 26 iulie 2011 204

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

A. și alții împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 3455/05, 19 februarie 2009 ..... 221, 228, 233, 237, 238, 239
A.A. împotriva Elveției, nr. 58802/12, 7 ianuarie 2014 127
A.A. împotriva Regatului Unit, nr. 8000/08, 20 septembrie 2011 211
A.A. și alții împotriva Suediei, nr. 14499/09, 28 iunie 2012 330
A.A.M. împotriva Suediei, nr. 68519/10, 3 aprilie 2014 128
A.M. și alții împotriva Franței, nr. 24587/12, 12 iulie 2016 246
Abdilahi Abdulwahidi împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 21741/07, 12 noiembrie 2013 296
Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei, nr. 30471/08, 22 septembrie 2009 ..... 163, 252
Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit, nr. 9214/80, 9473/81 și 9474/81, 28 mai 1985 32
Abdullahi Elmi și Aweys Abubakar împotriva Maltei, nr. 25794/13 și 28151/13, 22 noiembrie 2016 ..... 322, 323
Afif împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 60915/09, 24 mai 2011 296
Ahmed împotriva Austriei, nr. 25964/94, 17 decembrie 1996 ..... 90, 115
Airey împotriva Irlandei, nr. 6289/73, 9 octombrie 1979 ..... 178, 180
Al Husin împotriva Bosnia și Herțegovina (Nr. 2), nr. 10112/16, 25 iunie 2019 ..... 217, 232, 241
Al-Jedda împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 27021/08, 7 iulie 2011 227
Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit, nr. 61498/08, 2 martie 2010 122
Al-Zawatia împotriva Suediei (dec.), nr. 50068/08, 22 iunie 2010 263
Amie și alții împotriva Bulgariei, nr. 58149/08, 12 februarie 2013 239
Amrollahi împotriva Danemarcei, nr. 56811/00, 11 iulie 2002 212
Amuur împotriva Franței, nr. 19776/92, 25 iunie 1996 ..... 30, 44, 221, 234
Anakomba Yula împotriva Belgiei, nr. 45413/07, 10 martie 2009 201
Anayo împotriva Germaniei, nr. 20578/07, 21 decembrie 2010 178
Andrejeva împotriva Letoniei (Marea Cameră), nr. 55707/00, 18 februarie 2009 ..... 274, 305
Antwi și alții împotriva Norvegiei, nr. 26940/10, 14 februarie 2012 212
Aristimuño Mendizabal împotriva Franței, nr. 51431/99, 17 ianuarie 2006 104
Armani Da Silva împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 5878/08, 30 martie 2016 ..... 260, 265, 267, 268
Asady și alții împotriva Slovaciei, nr. 24917/15, 24 martie 2020 143

Assem Hassan Ali împotriva Danemarcei, nr. 25593/14, 23 octombrie 2018 ..... 187, 211, 213
Aswat împotriva Regatului Unit, nr. 17299/12, 16 aprilie 2013 126
Auad împotriva Bulgariei, nr. 46390/10, 11 octombrie 2011 ..... 217, 243
Austin și alții împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 39692/09, 40713/09 și 41008/09, 15 martie 2012 221
Avotiņš împotriva Letoniei (Marea Cameră), nr. 17502/07, 23 mai 2016 27
Azimov împotriva Rusiei, nr. 67474/11, 18 aprilie 2013 ..... 93, 235

B.A.C. împotriva Greciei, nr. 11981/15, 13 octombrie 2016 160
Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit, nr. 24027/07 și încă 3, 10 aprilie 2012 125
Bader și Kanbor împotriva Suediei, nr. 13284/04, 8 noiembrie 2005 122
Bah împotriva Marii Britanii, nr. 56328/07, 27 septembrie 2011 ..... 275, 295
Bajsultanov împotriva Austriei, nr. 54131/10, 12 iunie 2012 200
Balogun împotriva Regatului Unit, nr. 60286/09, 10 aprilie 2012 211
Beldjoudi împotriva Franței, nr. 12083/86, 26 martie 1992 212
Bensaid împotriva Regatului Unit, nr. 44599/98, 6 februarie 2001 300
Berrehab împotriva Țărilor de Jos, nr. 10730/84, 21 iunie 1988 ..... 187, 209
Biao împotriva Danemarcei (Marea Cameră), nr. 38590/10, 24 mai 2016 ..... 186, 205
Bigaeva împotriva Greciei, nr. 26713/05, 28 mai 2009 ..... 271, 279
Bilalova și alții împotriva Poloniei, nr. 23685/14, 26 martie 2020 246
Bistieva și alții împotriva Poloniei, nr. 75157/14, 10 aprilie 2018 ..... 217, 247
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei (Marea Cameră), nr. 45036/98, 30 iunie 2005 ..... 20, 27
Boultif împotriva Elveției, nr. 54273/00, 2 august 2001 ..... 187, 211, 212
Bouyid împotriva Belgiei (Marea Cameră), nr. 23380/09, 28 septembrie 2015 266
Branko Tomašić și alții împotriva Croației, nr. 46598/06, 15 ianuarie 2009 265

C.G. și alții împotriva Bulgariei, nr. 1365/07, 24 aprilie 2008 ..... 156, 162, 178
Ceesay împotriva Austriei, nr. 72126/14, 16 noiembrie 2017 357
Chahal împotriva Regatului Unit, nr. 22414/93, 15 noiembrie 1996 239
Chapman împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 27238/95, 18 ianuarie 2001 295
Chowdury și alții împotriva Greciei, nr. 21884/15, 20 martie 2017 ..... 85, 91, 325
Collins și Akaziebie împotriva Suediei (dec.), nr. 23944/05, 8 martie 2007 128
Čonka împotriva Belgiei, nr. 51564/99, 5 februarie 2002 ..... 111, 144, 164, 238, 249

D. împotriva Regatului Unit, nr. 30240/96, 2 mai 1997 ..... 110, 124, 125
Dalea împotriva Franței (dec.), nr. 964/07, 2 februarie 2010 39

Darraj împotriva Franței, nr. 34588/07, 4 noiembrie 2010 263
Darren Omoregie și alții împotriva Norvegiei, nr. 265/07, 31 iulie 2008 ..... 185, 200, 205
Dbouba împotriva Turciei, nr. 15916/09, 13 iulie 2010 ..... 250, 252
De Tommaso împotriva Italiei (Marea Cameră), nr. 43395/09, 23 februarie 2017 220
Dhahbi împotriva Italiei, nr. 17120/09, 8 aprilie 2014 ..... 274, 305
Dougoz împotriva Greciei, nr. 40907/98, 6 martie 2001 ..... 234, 254

El Ghatet împotriva Elveției, nr. 56971/10, 8 noiembrie 2016 207
El Morsli împotriva Franței (dec.), nr. 15585/06, 4 martie 2008 41
Enukidze și Girgvliani împotriva Georgiei, nr. 25091/07, 26 iulie 2011 265

F.G. împotriva Suediei (Marea Cameră), nr. 43611/11, 23 martie 2016 ..... 93, 110, 121, 127, 128, 129
Faruk Rooma Alam împotriva Danemarcei (dec.), nr. 33809/15, 6 iunie 2017 20
Fawsie împotriva Greciei, nr. 40080/07, 28 octombrie 2010 306
Finogenov și alții împotriva Rusiei, nr. 18299/03 și 27311/03, 20 decembrie 2011 265
Finucane împotriva Regatului Unit, nr. 29178/95, 1 iulie 2003 268
Foka împotriva Turciei, nr. 28940/95, 24 iunie 2008 221

G.R. împotriva Țărilor de Jos, nr. 22251/07, 10 ianuarie 2012 ..... 178, 201
Gayratbek Saliev împotriva Rusiei, nr. 39093/13, 17 aprilie 2014 134
Gebremedhin (Gaberamadhien) împotriva Franței, nr. 25389/05, 26 aprilie 2007 ..... 155, 165
Genovese împotriva Maltei, nr. 53124/09, 11 octombrie 2011 106
Gillow împotriva Regatului Unit, nr. 9063/80, 24 noiembrie 1986 ..... 273, 295
Glor împotriva Elveției, nr. 13444/04, 30 aprilie 2009 327
Guzzardi împotriva Italiei, nr. 7367/76, 6 noiembrie 1980 221

H. și B. împotriva Regatului Unit, nr. 70073/10 și 44539/11, 9 aprilie 2013 122
H.A. împotriva Greciei, nr. 58424/11, 21 ianuarie 2016 ..... 217, 240
H.A. și alții împotriva Greciei, nr. 19951/16, 28 februarie 2019 238
H.L. împotriva Regatului Unit, nr. 45508/99, 5 octombrie 2004 221
Hasanbasic împotriva Elveției, nr. 52166/09, 11 iunie 2013 213
Hida împotriva Danemarcei (dec.), nr. 38025/02, 19 februarie 2004 ..... 133, 142
Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei (Marea Cameră), nr. 27765/09, 23 februarie 2012 ..... 30, 49, 111, 155, 143, 166
Hode și Abdi împotriva Regatului Unit, nr. 22341/09, 6 noiembrie 2012 205
Hoti împotriva Croației, nr. 63311/14, 26 aprilie 2018 ..... 86, 87, 107

I. împotriva Suediei, nr. 61204/09, 5 septembrie 2012 129
Ibrogimov împotriva Rusiei (Comitetul), nr. 32248/12, 15 mai 2018 86
İlhan împotriva Turciei (Marea Cameră), nr. 22277/93, 27 iunie 2000 266
Ilias și Ahmed împotriva Ungariei (Marea Cameră), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019 ..... 30, 45, 138, 221
Ilnseher împotriva Germaniei (Marea Cameră), nr. 10211/12 și 27505/14, 4 decembrie 2018 252
Ismoilov și alții împotriva Rusiei, nr. 2947/06, 24 aprilie 2008 ..... 134, 140

J.K. și alții împotriva Suediei (Marea Cameră), nr. 59166/12, 23 august 2016 ..... 110, 124, 128, 130, 135
J.N. împotriva Regatului Unit, nr. 37289/12, 19 august 2016 252
J.R. și alții împotriva Greciei, nr. 22696/16, 25 ianuarie 2018 ..... 221, 236, 250
Jeunesse împotriva Țărilor de Jos (Marea Cameră), nr. 12738/10, 3 octombrie 2014 ..... 206, 211

K.A.B. împotriva Suediei, nr. 886/11, 5 septembrie 2013 123
K2 împotriva Regatului Unit, nr. 42387/13, 7 februarie 2017 106
Kanagaratnam și alții împotriva Belgiei, nr. 15297/09, 13 decembrie 2011 245
Karassev împotriva Finlandei (dec.), nr. 31414/96, 12 ianuarie 1999 106
Kaya împotriva Turciei, nr. 22729/93, 19 februarie 1998 266
Kebe și alții împotriva Ucrainei, nr. 12552/12, 12 ianuarie 2017 46
Khan împotriva Franței, nr. 12267/16, 28 februarie 2019 322
Khanh împotriva Ciprului, nr. 43639/12, 4 decembrie 2018 254
Khlaifia și alții împotriva Italiei (Marea Cameră), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016 ..... 144, 167, 249, 252
Khudoyorov împotriva Rusiei, nr. 6847/02, 8 noiembrie 2005 237
Kiyutin împotriva Rusiei, nr. 2700/10, 10 martie 2011 96
Koua Poirrez împotriva Franței, nr. 40892/98, 30 septembrie 2003 ..... 274, 306, 327
Kučera împotriva Slovaciei, nr. 48666/99, 17 iulie 2007 266
Kudła împotriva Poloniei (Marea Cameră), nr. 30210/96, 26 octombrie 2000 ..... 162, 164
Kuduzović împotriva Sloveniei (dec.), nr. 60723/00, 17 martie 2005 106
Kurić și alții împotriva Sloveniei (Marea Cameră), nr. 26828/06, 26 iunie 2012 ..... 86, 100

L.E. împotriva Greciei, nr. 71545/12, 21 ianuarie 2016 325
L.M. și alții împotriva Rusiei, nr. 40081/14, 40088/14 și 40127/14, 15 octombrie 2015 124

L.O. împotriva Franței (dec.), nr. 4455/14, 26 mai 2015 325
Leander contra Regatului Suediei, nr. 9248/81, 26 martie 1987 71
Liu împotriva Rusiei, nr. 42086/05, 6 decembrie 2007 87
Lobanov împotriva Rusiei, nr. 16159/03, 16 octombrie 2008 256
Longa Yonkeu împotriva Letoniei, nr. 57229/09, 15 noiembrie 2011 ..... 216, 238
Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei (Marea Cameră), nr. 56080/13, 19 decembrie 2017 301
Louled Massoud împotriva Maltei, nr. 24340/08, 27 iulie 2010 243
Luczak împotriva Poloniei, nr. 77782/01, 27 noiembrie 2007 306

M. și alții împotriva Bulgariei, nr. 41416/08, 26 iulie 2011 233
M.A. împotriva Ciprului, nr. 41872/10, 23 iulie 2013 144
M.A. împotriva Elveției, nr. 52589/13, 18 noiembrie 2014 128
M.A. împotriva Franței, nr. 9373/15, 1 februarie 2018 116
M.A. și alții împotriva Lituaniei, nr. 59793/17, 11 decembrie 2018 47
M.E. împotriva Danemarcei, nr. 58363/10, 8 iulie 2014 147
M.K. și alții împotriva Poloniei, nr. 40503/17, 42902/17 și 43643/17, 23 iulie 2020 ..... 47, 143
M.M.R. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 64047/10, 24 mai 2016 330
M.N. și alții împotriva Belgiei (Marea Cameră), nr. 3599/18, 5 mai 2020 34
M.S. împotriva Regatului Unit, nr. 24527/08, 3 mai 2012 245
M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei (Marea Cameră), nr. 30696/09, 21 ianuarie 2011 ..... 110, 138, 156, 160, 161, 162, 166, 171, 174, 175, 179, 218, 245, 254, 263, 295
M.Y.H. împotriva Suediei, nr. 50859/10, 27 iunie 2013 135
Maaouia împotriva Franței (Marea Cameră), nr. 39652/98, 5 octombrie 2000 ..... 161, 178
Mahdid și Haddar împotriva Austriei (dec.), nr. 74762/01, 8 decembrie 2005 220
Makaratzis împotriva Greciei (Marea Cameră), nr. 50385/99, 20 decembrie 2004 265
Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei (Marea Cameră), nr. 46827/99 și 46951/99, 4 februarie 2005 ..... 86, 93, 112, 147
Mannai împotriva Italiei, nr. 9961/10, 27 martie 2012 116
Maslov împotriva Austriei (Marea Cameră), nr. 1638/03, 23 iunie 2008 188
Mastromatteo împotriva Italiei (Marea Cameră), nr. 37703/97, 24 octombrie 2002 265
Mathloom împotriva Greciei, nr. 48883/07, 24 aprilie 2012 243
Matsiukhina și Matsiukhin împotriva Suediei (dec.), nr. 31260/04, 21 iunie 2005 128
Matthews împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 24833/94, 18 februarie 1999 20

McCann și alții împotriva Regatului Unit, nr. 18984/91, 27 septembrie 1995 ..... 264, 265, 267
Medvedyev și alții împotriva Franței (Marea Cameră), nr. 3394/03, 29 martie 2010 48
Mikolenko împotriva Estoniei, nr. 10664/05, 8 octombrie 2009 ..... 215, 224, 232, 241
Minjat împotriva Elveției, nr. 38223/97, 28 octombrie 2003 237
Mohammed Hussein și alții împotriva Țărilor de Jos și Italiei (dec.), nr. 27725/10, 2 aprilie 2013 174
Mohammed împotriva Austriei, nr. 2283/12, 6 iunie 2013 174
Moustahi împotriva Franței, nr. 9347/14, 25 iunie 2020 ..... 143, 178, 248, 263, 322
Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei, nr. 13178/03, 12 octombrie 2006 ..... 217, 245, 246, 263
Muminov împotriva Rusiei, nr. 42502/06, 11 decembrie 2008 ..... 127, 131
Muskhadzhiyeva și alții împotriva Belgiei, nr. 41442/07, 19 ianuarie 2010 ..... 217, 245, 246

N. împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 26565/05, 27 mai 2008 ..... 125, 252
N. împotriva Suediei, nr. 23505/09, 20 iulie 2010 130
N.A. împotriva Finlandei, nr. 25244/18, 14 noiembrie 2019 47
N.A. împotriva Regatului Unit, nr. 25904/07, 17 iulie 2008 ..... 90, 123, 130, 142
N.D. și N.T. împotriva Spaniei (Marea Cameră), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020 ..... 111, 143, 144
N.H. și alții împotriva Franței, nr. 28820/13, 75547/13 și 13114/15, 2 iulie 2020 ..... 175, 296
N.T.P. și alții împotriva Franței, nr. 68862/13, 24 august 2018 295
Nachova și alții împotriva Bulgariei (Marea Cameră), nr. 43577/98 și 43579/98, 6 iulie 2005 265
Nada împotriva Elveției (Marea Cameră), nr. 10593/08, 12 septembrie 2012 39
Nolan și K. împotriva Rusiei, nr. 2512/04, 12 februarie 2009 ..... 44, 220, 221
Novruk și alții împotriva Rusiei, nr. 31039/11 și alte 4, 15 martie 2016 96
Nowak împotriva Ucrainei, nr. 60846/10, 31 martie 2011 249
Nunez împotriva Norvegiei, nr. 55597/09, 28 iunie 2011 ..... 185, 200

O.S.A. Și alții împotriva Greciei, nr. 39065/16, 21 martie 2019 248
O'Donoghue și alții împotriva Regatului Unit, nr. 34848/07, 14 decembrie 2010 ..... 185, 191
Omojudi împotriva Regatului Unit, nr. 1820/08, 24 noiembrie 2009 188
Omwenyeke împotriva Germaniei (dec.), nr. 44294/04, 20 noiembrie 2007 ..... 89, 224
Onur împotriva Regatului Unit, nr. 27319/07, 17 februarie 2009 200
Opuz împotriva Turciei, nr. 33401/02, 9 iunie 2009 ..... 316, 330
Oravec împotriva Croației, nr. 51249/11, 11 iulie 2017 253

Osman împotriva Regatului Unit, nr. 23452/94, 28 octombrie 1998 265
Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, nr. 8139/09, 17 ianuarie 2012 ..... 110, 134, 146, 147
Ozdil și alții împotriva Republica Moldova, nr. 42305/18, 11 iunie 2019 216

Palushi împotriva Austriei, nr. 27900/04, 22 decembrie 2009 255
Paposhvili împotriva Belgiei (Marea Cameră), nr. 41738/10, 13 decembrie 2016 ..... 110, 125
Patrick Muzamba Oyaw împotriva Belgiei (dec.), nr. 23707/15, 4 aprilie 2017 236
Peers împotriva Greciei, nr. 28524/95, 19 aprilie 2001 254
Phull împotriva Franței (dec.), nr. 35753/03, 11 ianuarie 2005 41
Ponomaryovi împotriva Bulgariei, nr. 5335/05, 21 iunie 2011 ..... 272, 292
Popov împotriva Franței, nr. 39472/07 și 39474/07, 19 ianuarie 2012 ..... 233, 245
Powell împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 45305/99, 4 mai 2000 301
Pretty împotriva Regatului Unit, nr. 2346/02, 29 aprilie 2002 ..... 188, 327
Price împotriva Regatului Unit, nr. 33394/96, 10 iulie 2001 245

R.C. împotriva Suediei, nr. 41827/07, 9 martie 2010 ..... 128, 130
R.D. împotriva Franței, nr. 34648/14, 16 iunie 2016 ..... 316, 330
Rachwalski și Ferenc împotriva Poloniei, nr. 47709/99, 28 iulie 2009 266
Rahimi împotriva Greciei, nr. 8687/08, 5 aprilie 2011 ..... 315, 318, 322
Ramadan împotriva Maltei, nr. 76136/12, 21 iunie 2016 106
Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos (Marea Cameră), nr. 52391/99, 15 mai 2007 ..... 264, 267
Ramzy împotriva Țărilor de Jos, nr. 25424/05, 20 iulie 2010 110
Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei, nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010 ..... 85, 92, 217, 222, 247, 253, 316, 325
Riad și Idiab împotriva Belgiei, nr. 29787/03 și 29810/03, 24 ianuarie 2008 ..... 44, 221
Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos, nr. 50435/99, 31 ianuarie 2006 ..... 185, 201, 205, 209
Rusu împotriva Austriei, nr. 34082/02, 2 octombrie 2008 ..... 216, 237
Ryabikin împotriva Rusiei, nr. 8320/04, 19 iunie 2008 140

S. și Marper împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 30562/04 și 30566/04, 4 decembrie 2008 71
S., V. și A. împotriva Danemarcei (Marea Cameră), nr. 35553/12, 36678/12 și 36711/12, 22 octombrie 2018 236
S.D. împotriva Greciei, nr. 53541/07, 11 iunie 2009 ..... 218, 245, 252, 254

S.F. și alții împotriva Bulgariei, nr. 8138/16, 7 decembrie 2017 ..... 217, 246
S.F. și alții împotriva Suediei, nr. 52077/10, 15 mai 2012 ..... 127, 130
S.P. împotriva Belgiei (dec.), nr. 12572/08, 14 iunie 2011 234
Saadi împotriva Italiei (Marea Cameră), nr. 37201/06, 28 februarie 2008 ..... 109, 116, 128, 130, 134, 140
Saadi împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), nr. 13229/03, 29 ianuarie 2008 ..... 85, 89, 215, 218, 229, 236, 237, 238, 249
Salah Sheekh împotriva Țărilor de Jos, nr. 1948/04, 11 ianuarie 2007... 109, 116, 122, 128
Saleck Bardi împotriva Spaniei, nr. 66167/09, 24 mai 2011 178
Salem împotriva Danemarcei, nr. 77036/11, 1 decembrie 2016 211
Savriddin Dzhurayev împotriva Rusiei, nr. 71386/10, 25 aprilie 2013..... 86, 94
Schembri împotriva Maltei (dec.), nr. 66297/13, 19 septembrie 2017..... 185, 191
Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei, nr. 62332/00, 6 iunie 2006..... 53, 82
Sh.D. și alții împotriva Greciei, Austriei, Croației, Ungariei, Macedoniei de Nord, Serbiei și Sloveniei, nr. 14165/16, 13 iunie 2019 322
Shioshvili și alții împotriva Rusiei, nr. 19356/07, 20 decembrie 2016 263
Siałkowska împotriva Poloniei, nr. 8932/05, 22 martie 2007 179
Singh împotriva Republicii Cehe, nr. 60538/00, 25 ianuarie 2005 ..... 217, 239
Singh și alții împotriva Belgiei, nr. 33210/11, 2 octombrie 2012 129
Slivenko împotriva Letoniei (Marea Cameră), nr. 48321/99, 9 octombrie 2003 106
Soering împotriva Regatului Unit, nr. 14038/88, 7 iulie 1989 ..... 109, 115, 116
Sow împotriva Belgiei, nr. 27081/13, 19 ianuarie 2016..... 330
Stamose împotriva Bulgariei, nr. 29713/05, 27 noiembrie 2012 40
Sudita Keita împotriva Ungariei, nr. 42321/15, 12 mai 2020 107
Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, nr. 8319/07 și 11449/07, 28 iunie 2011 ..... 90, 109, 111, 123, 126, 130, 135
Sultani împotriva Franței, nr. 45223/05, 20 septembrie 2007..... 143
Suso Musa împotriva Maltei, nr. 42337/12, 23 iulie 2013 ..... 85, 89, 215, 229

T.M. și alții împotriva Rusiei, nr. 31189/15 și încă cinci, 7 noiembrie 2017..... 134
Tadzhibayev împotriva Rusiei, nr. 17724/14, 1 decembrie 2015..... 122
Taïs împotriva Franței, nr. 39922/03, 1 iunie 2006 ..... 260, 268
Tanlı împotriva Turciei, nr. 26129/95, 10 aprilie 2001..... 268
Tarakhel împotriva Elveției (Marea Cameră), nr. 29217/12, 4 noiembrie 2014 ..... 110, 134, 174
Tarariyeva împotriva Rusiei, nr. 4353/03, 14 decembrie 2006..... 260, 268

Thuo împotriva Ciprului, nr. 3869/07, 4 aprilie 2017 ..... 130, 266
Timishev împotriva Rusiei, nr. 55762/00 și 55974/00, 13 decembrie 2005 292
Tomic împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 17837/03, 14 octombrie 2003 142
Tuquabo-Tekle și alții împotriva Țărilor de Jos, nr. 60665/00, 1 martie 2006 ..... 186, 206

Udeh împotriva Elveției, nr. 12020/09, 16 aprilie 2013 ..... 211, 212
Üner împotriva Țărilor de Jos (Marea Cameră), nr. 46410/99, 18 octombrie 2006 ..... 187, 188, 211

V.F. împotriva Franței (dec.), nr. 7196/10, 29 noiembrie 2011 325
Vasylchuk împotriva Ucrainei, nr. 24402/07, 13 iunie 2013 266
Velikova împotriva Bulgariei, nr. 41488/98, 18 mai 2000 ..... 265, 266
Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit, nr. 13163/87 și încă 4, 30 octombrie 1991 ..... 116, 142

Weber și Saravia împotriva Germaniei, nr. 54934/00, 29 iunie 2006 71
Weller împotriva Ungariei, nr. 44399/05, 31 martie 2009 306

X. împotriva Elveției, nr. 16744/14, 26 ianuarie 2017 123
X. împotriva Suediei, nr. 36417/16, 9 ianuarie 2018 264
Xhavara și alții împotriva Italiei și Albaniei (dec.), nr. 39473/98, 11 ianuarie 2001 48

Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei, nr. 10486/10, 20 decembrie 2011 ..... 237, 245
Yonchev împotriva Bulgariei, nr. 12504/09, 7 decembrie 2017 82
Yüksel Erdoğan și alții împotriva Turciei, nr. 57049/00, 15 mai 2007 264

Z.A. și alții împotriva Rusiei, nr. 61411/15 și încă 3, 28 martie 2017 ..... 30, 44
Z.N.S. împotriva Turciei, nr. 21896/08, 19 ianuarie 2010 252

Jurisprudența Comisiei Europene a Drepturilor Omului

Family K. și W. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 11278/84, 1 iulie 1985 106

Karus împotriva Italiei (dec.), nr. 29043/95, 20 mai 1998 ..... 272, 292

Sorabjee împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 23938/94, 23 octombrie 1995 201

Jurisprudența Comitetului European pentru Drepturi Sociale

Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) împotriva Franței, plângerea nr. 63/2010, pe fond, 28 iunie 2011 297
Conference of European Churches (CEC) împotriva Țărilor de Jos, plângerea nr. 90/2013, pe fond, 1 iulie 2014 ..... 278, 306

Defence for Children International (DCI) împotriva Țărilor de Jos, plângerea nr. 47/2008, pe fond, 20 octombrie 2009 ..... 275, 297, 318

European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) împotriva Franței, plângerea nr. 114/2015, pe fond, 24 ianuarie 2018 ..... 302, 318, 324

European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) împotriva Țărilor de Jos, plângerea nr. 86/2012, pe fond, 2 iulie 2014 ..... 278, 296

European Roma and Travellers Forum v. France, plângerea nr. 64/2011, pe fond, 24 ianuarie 2012 364

International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) împotriva Franței, plângerea nr. 14/2003, pe fond, 8 septembrie 2004 ..... 97, 278, 301

Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) împotriva Greciei, plângerea nr. 30/2005, pe fond, 6 decembrie 2006 280

Swedish Trade Union Confederation (LO) și Swedish Confederation of Professional Employees (TCO) împotriva Suediei, plângerea nr. 85/2012, pe fond, 3 iulie 2013 283

Jurisprudența Consiliului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului

A împotriva Australiei, Comunicarea nr. 560/1993, observații din 30 aprilie 1997 236

Mann Singh împotriva Franței, Comunicarea nr. 1928/2010, observații din 19 iulie 2013 41

Ranjit Singh împotriva Franței, Comunicarea nr. 1876/2009, observații din 22 iulie 2011 41

Toussaint împotriva Canadei, Comunicarea nr. 2348/2014, observații din 24 iulie 2018 97

Jurisprudența tribunalelor naționale

Austria, Curtea Constituțională din Austria (*Österreichische Verfassungsgerichtshof*), deciziile nr. G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 din 24 iunie 1998 163

Croația, Curtea Constituțională (*Ustavni sud Republike Hrvatske*), Decizia nr. U-III-557/2019, 11 septembrie 2019 331

Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. A.*, nr. 334040, 1 iulie 2011 126

Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. et Mme Forabosco*, nr. 190384, 9 iunie 1999 37

Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. Ghevondyan*, nr. 356505, 4 iunie 2012..... 95
Franța, Consiliul de Stat (*Conseil d'État*), *M. Hicham B*, nr. 344411, 24 noiembrie 2010 .. 37

Germania, *Bundesverfassungsgericht*, 1 BvL 10/10 și 1 BvL 2/11, 18 iulie 2012..... 309

Regatul Unit, Curtea Supremă, *WL (Congo) 1 & 2 împotriva Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) împotriva Secretary of State for the Home Department* (2011) UKSC 12, 23 martie 2011..... 227
Regatul Unit, *EM (Lebanon) împotriva Secretary of State for the Home Department* (2008) UKHL 64, 22 octombrie 2008..... 147
Regatul Unit, *FGP împotriva Serco Plc & Anor* (2012) EWHC 1804 (Admin), 5 iulie 2012..... 267
Republica Cehă, Curtea Constituțională a Republicii Cehe (*Ústavní soud Ceské republiky*), Decizia nr. 9/2010, Coll., ianuarie 2010..... 163

Cum să efectuați căutări în jurisprudența instanțelor europene

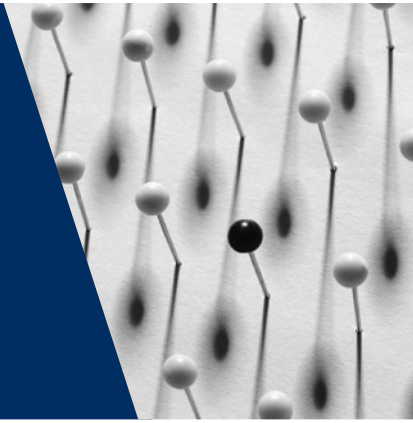

Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Baza de date cu jurisprudența HUDOC

Baza de date HUDOC oferă acces gratuit la jurisprudența CEDO: (http://HUDOC.echr.coe.int).

Baza de date este disponibilă în limbile engleză și franceză și oferă un motor de căutare ușor de utilizat, care facilitează găsirea jurisprudenței.

Pe pagina de asistență (**„Help”**) a site-ului HUDOC sunt disponibile tutoriale video și manuale de utilizare. Pentru detalii și exemple despre cum să utilizați filtrele și câmpurile de căutare, utilizatorul poate plasa cursorul mouse-ului pe ? din partea dreaptă a fiecărui instrument de căutare din interfața HUDOC.

Trimiterile la jurisprudență din prezentul manual îi oferă cititorului informații cuprinzătoare, care îi vor permite să identifice cu ușurință textul integral al hotărârii sau deciziei citate.

Înainte de a începe o căutare, țineți seama de faptul că setările implicite prezintă hotărârile Marii Camere și pe ale Camerelor în ordine invers cronologică. Pentru a căuta în alte culegeri, de exemplu în cele de decizii, utilizatorul trebuie să bifeze caseta corespunzătoare din secțiunea **„Document Collections” (Culegeri de documente)**, aflată în partea din stânga sus a ecranului.

Cel mai ușor mod de a identifica o cauză este prin introducerea numărului cererii în câmpul **„Application Number" (Numărul cererii)** din secțiunea **„Advanced Search" (Căutare avansată)** aflată în partea din dreapta sus a ecranului și apăsarea butonului albastru „Search" (Căutare).

Pentru accesarea unor documente din jurisprudență referitoare la alte aspecte, de exemplu cele legate de azil, utilizatorul poate folosi **câmpul de căutare** indicat printr-o lupă în partea din dreapta sus a ecranului. În acest câmp, căutarea se poate efectua folosind:

- un singur cuvânt (de exemplu azil, refugiați);
- o expresie (de exemplu „solicitanți de azil");
- titlul unei cauze;
- numele unui stat;
- o expresie de tip boolean (de exemplu, străini APROAPE de reședință).

Pentru a ajuta utilizatorul să efectueze o căutare text, **căutarea de tip boolean simplă** este disponibilă făcând clic pe săgeata care apare în interiorul **câmpului de căutare**. Căutarea de tip boolean simplă oferă șase posibilități de căutare: „Acest cuvânt sau expresie exactă", „Toate cuvintele", „Oricare dintre aceste cuvinte", „Niciunul dintre aceste cuvinte", „Lângă aceste cuvinte", „Căutare booleană".

După apariția rezultatelor căutării, utilizatorul le poate restrânge utilizând filtrele care apar în secțiunea **„Filters" (Filtre)** din partea stângă a ecranului, de exemplu, „Language" (Limba) sau „State" (Statul). Filtrele pot fi folosite separat sau combinat, pentru a restrânge și mai mult rezultatele. Filtrul „Keywords" (Cuvinte-cheie) poate fi un instrument util, deoarece cuprinde adesea termeni extrași din textul Convenției și este legat direct de motivațiile și concluziile Curții.

Exemplu: căutarea jurisprudenței CEDO referitoare la subiectul expulzărilor solicitanților de azil care îi expun riscului de tortură sau tratamente ori pedepse inumane sau degradante, în sensul articolului 3 din Convenție.

1) Utilizatorul introduce mai întâi expresia „solicitanți de azil" în **câmpul de căutare** și face clic pe butonul albastru **„Search" (Căutare).**

2) După apariția rezultatelor căutării, utilizatorul selectează cifra „3" din filtrul **„Violation" (Încălcare)** din secțiunea **„Filters" (Filtre)**, pentru a restrânge rezultatele la cele referitoare la o încălcare a articolului 3.

3) Apoi, poate selecta din **filtrul „Keywords"** cuvintele-cheie care restrâng rezultatele la cele relevante pentru articolul 3, cum ar fi cuvântul-cheie „(Article 3) Prohibition of torture" [(Articolul 3) Interzicerea torturii].

Pentru cauzele cu o semnificație mai mare, site-ul HUDOC pune la dispoziție un rezumat (Legal summary). Rezumatul conține o notă descriptivă de început, o prezentare concisă a elementelor de fapt și de drept, cu accent pe punctele de interes juridic. Dacă există un astfel de rezumat, în rezultate va apărea un link **„Legal Summaries**" (**Rezumate**) către acesta, împreună cu linkul către textul hotărârii sau către decizie. Ca alternativă, utilizatorul poate căuta exclusiv aceste rezumate bifând caseta „Legal Summaries" (Rezumate) din secțiunea **„Document Collections" (Culegeri de documente).**

În cazul în care au fost publicate traduceri neoficiale ale unei anumite cauze, în rezultate va apărea un link **„Language versions" (Versiuni lingvistice)** către acestea, împreună cu linkul către textul hotărârii sau către decizie. De asemenea, site-ul HUDOC oferă linkuri către site-uri terțe care găzduiesc alte traduceri ale jurisprudenței CEDO. Pentru informații suplimentare, vezi „Language versions" (Versiuni lingvistice) din secțiunea „Help" (Ajutor) a site-ului HUDOC.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene: baza de date cu jurisprudența CURIA

Baza de date cu jurisprudența CURIA oferă acces gratuit la jurisprudența CEJ/CJUE (http://curia.europa.eu).

Motorul de căutare este disponibil în toate limbile oficiale ale UE ([611]). **Limba** poate fi selectată din colțul dreapta sus al ecranului. Motorul de căutare poate fi utilizat pentru a căuta în toate documentele informații legate de cauzele soluționate sau pendinte la Curtea de Justiție, la Tribunal și la Tribunalul Funcției Publice.

Există un document de **„Help" (Ajutor)** disponibil (http://curia.europa.eu/common/juris/en/aideGlobale.pdf#). Fiecare casetă de căutare are, de asemenea, o pagină de ajutor care poate fi accesată printr-un clic pe pictogramă și care conține informații utile pentru a ajuta utilizatorul să folosească cât mai bine instrumentul.

Cel mai ușor mod de a identifica o cauză specifică este prin introducerea numărului complet al cauzei în caseta de căutare intitulată **„Case number" (Numărul cauzei)** și apăsarea butonului **„Search" (Căutare)**. De asemenea, puteți căuta o cauză folosind o parte din numărul acesteia. De exemplu, introducând 122 în câmpul **„Case number" (Numărul cauzei)** veți găsi cauza nr. 122 pentru cauze din orice an și în fața oricăreia dintre cele trei instanțe: Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice**.**

Alternativ, se poate folosi și câmpul **„Name of the parties" (Denumirea părților)** pentru a căuta după denumirea comună a unei cauze. Aceasta este de obicei forma simplificată a denumirilor părților în cauză.

([611]) Următoarele limbi: înainte de 30 aprilie 2004, daneză, engleză, finlandeză, franceză, germană, greacă, neerlandeză, italiană, portugheză, spaniolă și suedeză; din 1 mai 2004, cehă, estonă, maghiară, letonă, lituaniană, poloneză, slovacă și slovenă; din 1 ianuarie 2007, bulgară și română; din 30 aprilie 2007, malteză; din 31 decembrie 2011, irlandeză. Derogări temporare au fost instituite prin Regulamentul (CE) nr. 920/2005 și Regulamentul (UE) nr. 1257/2010. Legislația secundară în vigoare la data aderării este tradusă în croată și va fi publicată treptat în Ediția specială a *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*.

Există un total de 16 câmpuri de căutare multifuncționale disponibile pentru a ajuta la restrângerea rezultatelor căutării. Diferitele câmpuri de căutare sunt ușor de utilizat și pot fi utilizate în diferite combinații. Câmpurile au adesea liste de căutare care pot fi accesate făcând clic pe pictogramă și selectând termenii de căutare disponibili.

Pentru căutări mai generale, folosirea câmpului **„Text" (Text)** produce rezultate bazate pe căutări de cuvinte-cheie în toate documentele publicate în Rapoartele Curții Europene din 1954 și din 1994 pentru Rapoartele Curții Europene – Cauze privind personalul (ECR-SC).

Pentru mai multe căutări specifice unui subiect, poate fi folosit câmpul „**Subject-matter**" **(Subiect)**. Acest lucru se face printr-un clic pe pictograma din dreapta câmpului și selectarea subiectului (subiectelor) relevante din listă. Rezultatele căutării vor produce apoi o listă alfabetică a documentelor selectate legate de chestiunile juridice abordate în deciziile Curții de Justiție, Tribunalului și Tribunalului Funcției Publice și în concluziile avocaților generali.

Site-ul CURIA are, de asemenea, instrumente de jurisprudență suplimentare.

„Numerical access" (Accesul numeric) (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/): această secțiune este o colecție de informații despre cauze pentru orice cauză adusă în fața uneia dintre cele trei instanțe. Cauzele sunt enumerate după numărul și în ordinea în care au fost depuse la grefa relevantă. Ele pot fi consultate făcând clic pe numărul lor de cauză.

„Digest of the case-law" (Rezumatul jurisprudenței) (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/): această secțiune oferă o clasificare sistematică a rezumatelor jurisprudenței asupra punctelor esențiale de drept enunțate în decizia în cauză. Aceste rezumate se bazează pe cât posibil pe formularea efectivă a deciziei respective.

„Annotation of judgments" (Adnotarea hotărârilor) (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/): această secțiune conține referiri la adnotări ale comentatorilor juridici referitoare la hotărârile pronunțate de cele trei instanțe din momentul în care au fost înființate. Hotărârile sunt enumerate separat pe instanță în ordine cronologică după numărul cauzei, în timp ce adnotările comentatorilor juridici sunt enumerate în ordine cronologică în funcție de apariția lor. Referințele apar în limba lor originală.

„National case-law database" (Baza de date națională cu jurisprudența) (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/): această bază de date externă poate fi accesată prin intermediul site-ului CURIA. Oferă acces la jurisprudența națională relevantă referitoare la dreptul Uniunii. Baza de date cuprinde o colecție de jurisprudență de la instanțele naționale din statele membre ale UE. Informațiile au fost colectate printr-un traul selectiv de reviste juridice și prin contact direct cu numeroase instanțe naționale. Baza de date națională cu jurisprudența este disponibilă în limbile engleză și franceză.

Instrumente ale UE și acorduri selectate

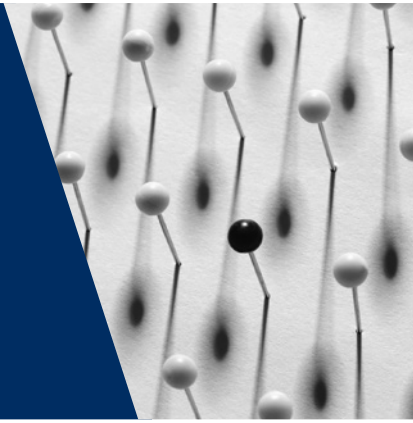

Instrumente ale UE

Denumirea prescurtată	Titlu
Dreptul de azil	
Regulamentul Dublin (UE) nr. 604/2013	Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, JO L 180, 29.6.2013, p. 31-59, corectat prin Rectificare, JO L 49, 25.2.2017.
Regulamentul Dublin (CE) nr. 343/2003	Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe, JO L 50, 25.2.2003, pp. 1-10.
Regulamentul Dublin de punere în aplicare (CE) nr. 1560/2003	Regulamentul (CE) nr. 1560/2003 al Comisiei din 2 septembrie 2003 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 343/2003 al Consiliului de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe, JO L 222, 5.9.2003, pp. 3-23.

Regulamentul Eurodac (UE) nr. 603/2013	Regulamentul (UE) nr. 603/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind instituirea sistemului „Eurodac” pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Regulamentului (UE) nr. 604/2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid și privind cererile autorităților de aplicare a legii din statele membre și a Europol de comparare a datelor Eurodac în scopul asigurării respectării aplicării legii și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1077/2011 de instituire a Agenției europene pentru gestionarea operațională a sistemelor informatice la scară largă, în spațiul de libertate, securitate și justiție, JO L 180, 29.6.2013, pp. 1-30.
Regulamentul Eurodac (CE) nr. 2725/2000	Regulamentul (CE) nr. 2725/2000 al Consiliului din 11 decembrie 2000 privind instituirea sistemului „Eurodac” pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Convenției de la Dublin, JO L 316, 15.12.2000, pp. 1-10.
Directiva privind condițiile de primire (2013/33/UE)	Directiva 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională, JO L 180, 29.6.2013, pp. 96-116.
Directiva privind condițiile de primire (2003/9/CE)	Directiva 2003/9/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de stabilire a standardelor minime pentru primirea solicitanților de azil în statele membre, JO L 31, 6.2.2003, pp. 18-25.
Directiva privind procedurile de azil (2013/32/UE)	Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (reformare), JO L 180, 29.6.2013, pp. 60-95.
Directiva privind procedurile de azil (2005/85/CE)	Directiva 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat, JO L 326, 13.12.2005, pp. 13-34.
Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE)	Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate, JO L 337, 20.12.2011, pp. 9-26.

Directiva privind condițiile pentru protecția internațională (2011/95/UE)	Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate, JO L 304, 30.9.2004, pp. 12-23.
Directiva privind protecția temporară (2001/55/CE)	Directiva 2001/55/CE a Consiliului din 20 iulie 2001 privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare, în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate, și măsurile de promovare a unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri, JO L 212, 7.8.2001, pp. 12-23.
Trafic de persoane	
Directiva privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (2011/36/UE)	Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului, JO L 101, 15.4.2011, pp. 1-11.
Directiva privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane (Permise de ședere) (2004/81/CE)	Directiva 2004/81/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane sau care au făcut obiectul unei facilitări a imigrației ilegale și care cooperează cu autoritățile competente, JO L 261, 6.8.2004, pp. 19-23.
Frontiere și Schengen	
Regulamentul (UE) 2019/1896 privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european	Regulamentul (UE) 2019/1896 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2019 privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european și de abrogare a Regulamentelor (UE) nr. 1052/2013 și (UE) 2016/1624, JO L 295, 14.11.2019, pp. 1-131.
Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399)]	Regulamentul (UE) 2016/399 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 martie 2016 cu privire la Codul Uniunii privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen), JO L 77, 23.3.2016, pp. 1-52.
Regulamentul (UE) nr. 610/2013	Regulamentul (UE) nr. 610/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen), a Convenției de punere în aplicare a Acordului Schengen, a Regulamentelor (CE) nr. 1683/95 și (CE) nr. 539/2001 ale Consiliului și a Regulamentelor (CE) nr. 767/2008 și (CE) nr. 810/2009 ale Parlamentului European și ale Consiliului, JO L 182, 29.6.2013, pp. 1-18.

Regulamentul (UE) nr. 656/2014 privind frontierele maritime externe	Regulamentul (UE) nr. 656/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 mai 2014 de stabilire a unor norme de supraveghere a frontierelor maritime externe în contextul cooperării operative coordonate de Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene, JO L 189, 27.6.2014, pp. 93-107.
Regulamentul (UE) nr. 1053/2013 privind mecanismul de evaluare Schengen	Regulamentul (UE) nr. 1053/2013 al Consiliului din 7 octombrie 2013 de instituire a unui mecanism de evaluare și monitorizare în vederea verificării aplicării *acquis*-ului Schengen și de abrogare a Deciziei Comitetului executiv din 16 septembrie 1998 de instituire a Comitetului permanent pentru evaluarea și punerea în aplicare a Acordului Schengen, JO L 295, 6.11.2013, pp. 27-37.
Decizia (UE) nr. 1105/2011	Decizia (UE) nr. 1105/2011 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind lista documentelor de călătorie care conferă titularului dreptul de trecere a frontierelor externe și pe care se poate aplica o viză și privind un mecanism de creare a acestei liste, JO L 287, 4.11.2011, pp. 9-12.
Regulamentul (CE) nr. 1931/2006 privind micul trafic de frontieră	Regulamentul (CE) nr. 1931/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 decembrie 2006 de stabilire a normelor referitoare la micul trafic de frontieră la frontierele terestre externe ale statelor membre și de modificare a dispozițiilor Convenției Schengen JO L 405, 30.12.2006, pp. 1-22.
Directiva privind informațiile prealabile referitoare la pasageri (2004/82/CE)	Directiva 2004/82/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind obligația operatorilor de transport de a comunica datele privind pasagerii, JO L 261, 6.8.2004, pp. 24-27.
Directiva privind sancțiunile aplicate transportatorilor (2001/51/CE)	Directiva 2001/51/CE a Consiliului din 28 iunie 2001 de completare a dispozițiilor prevăzute la articolul 26 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985, JO L 187, 10.7.2001, pp. 45-46.
Sisteme informatice la scară largă ale UE	
Regulamentul (UE) 2019/818 privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul cooperării polițienești și judiciare, al azilului și al migrației	Regulamentul (UE) 2019/818 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 privind instituirea unui cadru pentru interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul cooperării polițienești și judiciare, al azilului și al migrației și de modificare a Regulamentelor (UE) 2018/1726, (UE) 2018/1862 și (UE) 2019/816, JO L 135, 22.5.2019, pp. 85-135.

Regulamentul (UE) 2019/817 privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul frontierelor și al vizelor	Regulamentul (UE) 2019/817 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 privind instituirea unui cadru pentru interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul frontierelor și al vizelor și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 767/2008, (UE) 2016/399, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240, (UE) 2018/1726 și (UE) 2018/1861 ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Deciziilor 2004/512/CE și 2008/633/JAI ale Consiliului, JO L 135, 22.5.2019, pp. 27-84.
Regulamentul (UE) 2019/816 privind sistemul ECRIS-TCN	Regulamentul (UE) 2019/816 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2019 de stabilire a unui sistem centralizat pentru determinarea statelor membre care dețin informații privind condamnările resortisanților țărilor terțe și ale apatrizilor (ECRIS-TCN), destinat să completeze sistemul european de informații cu privire la cazierele judiciare, și de modificare a Regulamentului (UE) 2018/1726, JO L 135, 22.5.2019, pp. 1-26.
Regulamentul (UE) 2018/1862 privind sistemul SIS	Regulamentul (UE) 2018/1862 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 noiembrie 2018 privind instituirea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen (SIS) în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală, de modificare și de abrogare a Deciziei 2007/533/JAI a Consiliului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1986/2006 al Parlamentului European și al Consiliului și a Deciziei 2010/261/UE a Comisiei, JO L 312, 7.12.2018, pp. 56-106.
Regulamentul (UE) 2018/1861 privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere	Regulamentul (UE) 2018/1861 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 noiembrie 2018 privind instituirea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen (SIS) în domeniul verificărilor la frontiere, de modificare a Convenției de punere în aplicare a Acordului Schengen și de modificare și abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1987/2006, JO L 312, 7.12.2018, pp. 14-55.
Regulamentul (UE) 2018/1860 privind utilizarea SIS pentru returnări	Regulamentul (UE) 2018/1860 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 noiembrie 2018 privind utilizarea Sistemului de informații Schengen pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, JO L 312, 7.12.2018, pp. 1-3.
Regulamentul (CE) nr. 1987/2006 privind sistemul SIS	Regulamentul (CE) nr. 1987/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 decembrie 2006 privind instituirea, funcționarea și utilizarea Sistemului de Informații Schengen din a doua generație (SIS II), JO L 381, 28.12.2006, pp. 4-23.
Decizia 2007/533/JAI privind SIS	Decizia 2007/533/JAI a Consiliului din 12 iunie 2007 privind înființarea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen de a doua generație (SIS II), JO L 205, 7.8.2007, pp. 63-84.

Decizia 2013/158/CE a Consiliului	Decizia Consiliului din 7 martie 2013 de stabilire a datei de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1987/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen din a doua generație (SIS II), JO L 87, 27.3.2013, pp. 10-11.
Decizia 2013/157/CE a Consiliului	Decizia Consiliului din 7 martie 2013 de stabilire a datei de aplicare a Deciziei 2007/533/JAI privind înființarea, funcționarea și utilizarea Sistemului de informații Schengen de a doua generație (SIS II), JO L 87/8, 27.03.2013, pp. 8-9.
Regulamentul (UE) 2018/1726 privind eu-LISA	Regulamentul (UE) 2018/1726 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind Agenția Uniunii Europene pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice la Scară Largă în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (eu-LISA) și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1987/2006 și a Deciziei 2007/533/JAI a Consiliului, precum și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1077/2011, JO L 295, 21.11.2018, pp. 99-137.
Regulamentul privind sistemul ETIAS (UE) 2018/1240	Regulamentul (UE) 2018/1240 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 septembrie 2018 de instituire a Sistemului european de informații și de autorizare privind călătoriile (ETIAS) și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1077/2011, (UE) nr. 515/2014, (UE) 2016/399, (UE) 2016/1624 și (UE) 2017/2226, JO L 236, 19.9.2018, pp. 1-71.
Regulamentul (UE) 2017/2226 de instituire a Sistemului de intrare/ieșire (EES)	Regulamentul (UE) 2017/2226 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 noiembrie 2017 de instituire a Sistemului de intrare/ieșire (EES) pentru înregistrarea datelor de intrare și de ieșire și a datelor referitoare la refuzul intrării ale resortisanților țărilor terțe care trec frontierele externe ale statelor membre, de stabilire a condițiilor de acces la EES în scopul aplicării legii și de modificare a Convenției de punere în aplicare a Acordului Schengen și a Regulamentelor (CE) nr. 767/2008 și (UE) nr. 1077/11 (JO L 327, 9.12.2017, pp. 20-82.
Regulamentul privind Europol (UE) 2016/794	Regulamentul (UE) 2016/794 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 mai 2016 privind Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii (Europol) și de înlocuire și de abrogare a Deciziilor 2009/371/JAI, 2009/934/JAI, 2009/935/JAI, 2009/936/JAI și 2009/968/JAI ale Consiliului, JO L 135, 24.5.2016, pp. 53-114.
Regulamentul (UE) 2016/679 (Regulamentul general privind protecția datelor).	Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), JO L 119, 4.5.2016, pp. 1-88.

Directiva (UE) 2016/680 privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale	Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului, JO L 119, 4.5.2016, pp. 89-131.
Regulamentul (CE) nr. 767/2008 privind Sistemul de informații privind vizele (VIS)	Regulamentul (CE) nr. 767/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 iulie 2008 privind Sistemul de informații privind vizele (VIS) și schimbul de date între statele membre cu privire la vizele de scurtă ședere (Regulamentul VIS), JO L 218, 13.8.2008, pp. 60-81.
Decizia 2008/633/JAI privind VIS	Decizia 2008/633/JAI a Consiliului din 23 iunie 2008 privind accesul la Sistemul de informații privind vizele (VIS) în vederea consultării de către autoritățile desemnate ale statelor membre și de către Europol în scopul prevenirii, depistării și cercetării infracțiunilor de terorism și a altor infracțiuni grave, JO L 218, 13.8.2008, pp. 129-132.
Vize	
Regulamentul (UE) 2018/1806 de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză	Regulamentul (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018 de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză pentru trecerea frontierelor externe și a listei țărilor terțe ai căror resortisanți sunt exonerați de această obligație, JO L 303, 28.11.2018, pp. 39-58.
Regulamentul (UE) 265/2010 privind vizele de lungă ședere	Regulamentul (UE) nr. 265/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 martie 2010 de modificare a Convenției de punere în aplicare a Acordului Schengen și a Regulamentului (CE) nr. 562/2006 în ceea ce privește circulația persoanelor care dețin o viză de lungă ședere, JO L 85, 31.3.2010, pp. 1-4.
Codul de vize [Regulamentul (CE) nr. 810/2009]	Regulamentul (CE) nr. 810/2009 de instituire a unui Cod comunitar de vize (Codul de vize), JO L 243, 15.9.2009, pp. 1-58.
Regulamentul (UE) 2019/1155 de modificare a Codului de vize	Regulamentul (UE) 2019/1155 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 810/2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize) (Codul de vize), JO L 188, 12.7.2019, pp. 25-54.
Regulamentul (CE) nr. 1683/95 privind modelul de viză	Regulamentul (CE) nr. 1683/95 al Consiliului din 29 mai 1995 de stabilire a unui model uniform de viză, JO L 164, 14.7.1995, pp.1-4.

Migrația ilegală și returnarea	
Regulamentul (UE) 2019/1240 privind crearea unei rețele de ofițeri de legătură în materie de imigrație (reformare)	Regulamentul (UE) 2019/1240 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind crearea unei rețele de ofițeri de legătură în materie de imigrație, JO L 198, 25.7.2019, pp. 88-104.
Regulamentul (UE) 2016/1953 privind instituirea unui document european de călătorie	Regulamentul (UE) 2016/1953 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 octombrie 2016 privind instituirea unui document european de călătorie pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală și de abrogare a Recomandării Consiliului din 30 noiembrie 1994, JO L 311, 17.11.2016, pp. 13-19.
Directiva 2009/52/CE de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor	Directiva 2009/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor de resortisanți din țări terțe aflați în situație de ședere ilegală, JO L 168, 30.6.2009, pp. 24-32.
Directiva privind returnarea (2008/115/CE)	Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, JO L 348, 24.12.2008, pp. 98-107.
Decizia 2004/573/CE a Consiliului	Decizia 2004/573/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind organizarea de zboruri comune pentru expulzarea de pe teritoriul a două sau mai multe state membre a resortisanților țărilor terțe care fac obiectul măsurilor individuale de expulzare, JO L 261, 6.8.2004, pp. 28-35.
Directiva 2003/110/CE a Consiliului	Directiva 2003/110/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind asistența la tranzit în cadrul măsurilor de îndepărtare pe cale aeriană, JO L 321, 6.12.2003, pp. 26-31.
Directiva de definire a facilitării intrării, tranzitului și șederii neautorizate (2002/90/CE)	Directiva 2002/90/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2002 de definire a facilitării intrării, tranzitului și șederii neautorizate, JO L 328, 5.12.2002, pp. 17-18.
Directiva privind recunoașterea reciprocă a deciziilor de îndepărtare (2001/40/CE)	Directiva 2001/40/CE a Consiliului din 28 mai 2001 privind recunoașterea reciprocă a deciziilor de îndepărtare a resortisanților țărilor terțe, JO L 149, 2.6.2001, pp. 34-36.
Decizia 2004/191/CE a Consiliului	Decizia 2004/191/CE a Consiliului din 23 februarie 2004 de stabilire a criteriilor și sistemelor practice de compensare a dezechilibrelor financiare care rezultă din aplicarea Directivei 2001/40/CE privind recunoașterea reciprocă a deciziilor de îndepărtare a resortisanților țărilor terțe, JO L 60, 27.2.2004, pp. 55-57.

Rezoluția privind combaterea căsătoriilor de convenienţă, 1997	Rezoluția Consiliului din 4 decembrie 1997 privind măsurile care trebuie adoptate privind combaterea căsătoriilor de convenienţă, JO C 382, 16.12.1997, pp. 1-3.
Migrația legală	
Directiva (UE) 2016/801 privind studenții și cercetătorii	Directiva (UE) 2016/801 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind condițiile de intrare și de ședere a resortisanților țărilor terțe pentru cercetare, studii, formare profesională, servicii de voluntariat, programe de schimb de elevi sau proiecte educaționale și muncă „au pair”, JO L 132, 21.5.2016, pp. 21-57.
Directiva privind transferul persoanelor în cadrul aceleiași companii (2014/66/UE)	Directiva 2014/66/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind condițiile de intrare și de ședere a resortisanților țărilor terțe în contextul unui transfer în cadrul aceleiași companii, JO L 157, 27.5.2014, pp. 1-22.
Directiva privind lucrătorii sezonieri (2014/36/UE)	Directiva 2014/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind condițiile de intrare și de ședere a resortisanților țărilor terțe în scopul ocupării unui loc de muncă în calitate de lucrători sezonieri, JO L 94, 28.3.2014, pp. 375-390.
Directiva privind permisul unic (2011/98/UE)	Directiva 2011/98/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind o procedură unică de solicitare a unui permis unic pentru resortisanții țărilor terțe în vederea șederii și ocupării unui loc de muncă pe teritoriul statelor membre și un set comun de drepturi pentru lucrătorii din țările terțe cu ședere legală pe teritoriul unui stat membru, L 343, 23.12.2011, pp. 1-9.
Directiva privind cartea albastră (2009/50/CE)	Directiva 2009/50/CE a Consiliului din 25 mai 2009 privind condițiile de intrare și de ședere a resortisanților din țările terțe pentru ocuparea unor locuri de muncă înalt calificate, JO L 155, 18.6.2009, pp. 17-29.
Directiva privind rezidenții pe termen lung (2003/109/CE)	Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung, JO L 16, 23.1.2004, pp. 44-53.
Directiva 2011/51/UE	Directiva 2011/51/UE a Consiliului European și a Parlamentului din 11 mai 2011 de modificare a Directivei 2003/109/CE a Consiliului în vederea extinderii domeniului său de aplicare la beneficiarii de protecție internațională, JO L 132, 19.5.2011, pp. 1-4.
Directiva privind reîntregirea familiei (2003/86/CE)	Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei, JO L 251, 3.10.2003, pp. 12-18.
Regulamentul (CE) nr. 1030/2002 privind modelul permisului de ședere pentru rezidenți	Regulamentul (CE) nr. 1030/2002 al Consiliului din 13 iunie 2002 de de instituire a unui model uniform de permis de ședere pentru resortisanții țărilor terțe, JO L 157, 15.6.2002, pp.1-7.

Regulamentul (CE) nr. 380/2008	Regulamentul (CE) 380/2008 al Consiliului din 18 aprilie 2008 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1030/2002 de instituire a unui model uniform de permis de ședere pentru resortisanții țărilor terțe, JO L 115, 29.4.2008, pp. 1-7.
Regulamentul (UE) 2017/1954	Regulamentul (UE) 2017/1954 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2017 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1030/2002 al Consiliului de instituire a unui model uniform de permis de ședere pentru resortisanții țărilor terțe, JO L 286, 1.11.2017, pp. 9-14.
Libertatea de circulație, securitatea socială și egalitatea	
Regulamentul (UE) 2019/1157 privind securitatea cărților de identitate și a documentelor de ședere	Regulamentul (UE) 2019/1157 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind consolidarea securității cărților de identitate ale cetățenilor Uniunii și a documentelor de ședere eliberate cetățenilor Uniunii și membrilor de familie ai acestora care își exercită dreptul la liberă circulație, JO L 188, 12.7.2019, pp. 67-78.
Regulamentul (UE) nr. 492/2011	Regulamentul (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii (Text cu relevanță pentru SEE), JO L 141, 27.5.2011, pp. 1-12.
Directiva privind recunoașterea calificărilor profesionale (2005/36/CE)	Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale, JO L 255, 30.9.2005, pp. 22-142.
Regulamentul (UE) nr. 623/2012 al Comisiei	Regulamentul (UE) nr. 623/2012 al Comisiei din 11 iulie 2012 de modificare a anexei II la Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind recunoașterea calificărilor profesionale, JO L 180, 12.7.2012, pp. 9-11.
Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială	Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, JO L 166, 30.4.2004, pp. 1-123.
Regulamentul (UE) nr. 1231/2010	Regulamentul (UE) nr. 1231/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de extindere a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 și a Regulamentului (CE) nr. 987/2009 la resortisanții țărilor terțe care nu fac obiectul regulamentelor respective exclusiv pe motive de cetățenie, JO L 344, 29.12.2010, pp. 1-3.
Regulamentul (UE) nr. 465/2012	Regulamentul (UE) nr. 465/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2012 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială și a Regulamentului (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004, JO L 149, 8.6.2012, pp. 4-10.

Directiva privind libera circulație (2004/38/CE)	Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE, JO L 158, 30.4.2004, pp. 77-123.
Directiva privind egalitatea rasială (2000/43/CE)	Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, JO L 180, 19.7.2000, pp. 22-26.
Directiva 96/71/CE privind detașarea lucrătorilor	Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii, JO L 018, 21.1.1997, pp. 1-6.

Selecție de acorduri

Denumirea prescurtată	**Titlu**
Acordul de retragere	Acord privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, 24 ianuarie 2020, JO L 29, 31.1.2020, pp. 7-187.
Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană	Acord între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, 21 iunie 1999, JO L 114, 30.4.2002, pp. 6-72.
Spațiul Economic European	Acordul privind Spațiul Economic European, 2 mai 1992, JO L 1, 3.1.1994, pp. 3-522.
Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 1985	Convenția de punere în aplicare a acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, 19 iunie 1990, JO L 239, 22.9.2000, pp.19-62.
Protocolul de la Ankara	Protocolul adițional și protocolul financiar semnate la 23 noiembrie 1970, anexate la Acordul de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia și privind măsurile care trebuie luate pentru intrarea în vigoare a acestora – Actul final – Declarații, JO L 293, 29.12.1972, pp. 3-56.

Anexa 1: Aplicabilitatea regulamentelor și directivelor UE menționate în prezentul manual

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Azil																																
Regulamentul Dublin (UE) nr. 604/2013	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Regulamentul Eurodac (UE) nr. 603/2013	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Directiva 2013/33/UE privind condițiile de primire	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	o
Directiva 2013/32/UE privind procedurile de azil	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	o
Directiva 2011/95/UE privind condițiile pentru protecția internațională	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	o
Directiva 2001/55/CE privind acordarea protecției temporare	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓
Trafic de persoane																																
Directiva 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓
Directiva 2004/81/CE privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale traficului de persoane	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Frontiere și Schengen																																
Regulamentul (UE) 2019/1896 privind Poliția de frontieră și garda de coastă la nivel european	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Codul Frontierelor Schengen [Regulamentul (UE) 2016/399)], astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2019/817	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×

✓ = acceptat(ă) **o** = acceptat(ă), dar fără ultimele amendamente × = neacceptat(ă)

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Regulamentul (UE) nr. 656/2014 privind frontierele maritime externe	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) nr. 1053/2013 privind mecanismul de evaluare Schengen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Regulamentul (CE) nr. 1931/2006 privind micul trafic de frontieră, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 1342/2011	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Directiva 2004/82/CE privind informațiile prealabile referitoare la pasageri	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Directiva 2001/51/CE privind sancțiunile aplicate transportatorilor	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sisteme IT la scară largă ale UE																																
Regulamentul (UE) 2019/818 privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul cooperării polițienești și judiciare, al azilului și al migrației	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Regulamentul (UE) 2019/817 privind interoperabilitatea dintre sistemele de informații ale UE în domeniul frontierelor și al vizelor	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) 2019/816 privind sistemul ECRIS-TCN	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) 2018/1862 privind sistemul SIS	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = acceptat(ă) **o** = acceptat(ă), dar fără ultimele amendamente × = neacceptat(ă)

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Regulamentul (UE) 2018/1861 privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) 2018/1860 privind utilizarea SIS pentru returnări	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) 2018/1240 privind sistemul ETIAS	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) 2017/2226 de instituire a Sistemului de intrare/ieșire (EES)	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (CE) nr. 767/2008 privind Sistemul de informații privind vizele (VIS)	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (CE) nr. 1987/2006	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Vize																																
Regulamentul (UE) 2018/1806 de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (UE) nr. 265/2010 privind vizele de lungă ședere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Regulamentul (CE) nr. 810/2009 privind instituirea unui Cod de vize, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2019/1155	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Migrația ilegală și returnarea																																
Regulamentul (UE) 2019/1240 privind crearea unei rețele de ofițeri de legătură în materie de imigrație (reformat)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×

✓ = acceptat(ă) **o** = acceptat(ă), dar fără ultimele amendamente × = neacceptat(ă)

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Regulamentul (UE) 2016/1953 privind instituirea unui document european de călătorie	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓
Directiva 2009/52/CE de stabilire a standardelor minime privind sancțiunile și măsurile la adresa angajatorilor	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2008/115/CE privind returnarea	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Directiva 2002/90/CE de definire a facilitării intrării, tranzitului și șederii neautorizate	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
Migrația legală																																
Directiva (UE) 2016/801 privind studenții și cercetătorii	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2014/66/UE privind transferul persoanelor în cadrul aceleiași companii	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2014/36/UE privind lucrătorii sezonieri	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2011/98/UE privind permisul unic	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2009/50/CE privind cartea albastră	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2003/109/CE privind rezidenții pe termen lung, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/51/EU	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Directiva 2003/86/CE privind reîntregirea familiei	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	×
Regulamentul (CE) nr. 1030/2002 privind modelul permisului de ședere pentru rezidenți, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2017/1954	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓

✓ = acceptat(ă) **o** = acceptat(ă), dar fără ultimele amendamente × = neacceptat(ă)

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Libera circulație, securitatea socială și egalitatea																																
Regulamentul (UE) 2019/1157 privind securitatea cărților de identitate și a documentelor de ședere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Directiva 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale, astfel cum a fost modificată ultima dată prin Regulamentul (UE) nr. 623/2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 465/2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Regulamentul (UE) nr. 1231/2010 [de extindere a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială la resortisanții țărilor terțe]	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	o
Directiva 2004/38/CE privind libera circulație	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
Directiva 2000/43/CE privind egalitatea rasială	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓
Directiva 96/71/CE privind detașarea lucrătorilor, astfel cum a fost modificată ultima dată prin Directiva (UE) 2018/957	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓

✓ = acceptat(ă) **o** = acceptat(ă), dar fără ultimele amendamente × = neacceptat(ă)

Note:

** Se aplică Regatului Unit până la sfârșitul perioadei de tranziție conform Acordului de retragere*

Acquis-ul Schengen (include instrumentele menționate la secțiunile privind "Frontiere și Schengen", "Vize", "Migrație neregulamentară și returnare" și "Sisteme informatice la scară largă ale UE")

Pentru **Danemarca**, vezi Protocolul (nr. 19) *privind acquis-ul Schengen integrat în cadrul Uniunii Europene*, articolul 3 și Protocolul (nr. 22) *privind poziția Danemarcei*.

Pentru **Regatul Unit**, vezi Protocolul (nr. 21) *privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție*; Protocolul (nr. 19) *privind acquis-ul Schengen integrat în cadrul Uniunii Europene*, articolul 4; Decizia 2000/365/CE a Consiliului de aprobare a cererii Regatului Unit adoptată la 29 mai 2000 (JO 2000 L 131, p. 43-47) și Decizia 2004/926/CE din 22.12.2004 *privind punerea în aplicare a unor părți din acquis-ul Schengen de către Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord* (JO 2004 L 395, p. 70-80). Vezi și *Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice*, semnat la 24 ianuarie 2020, care a intrat în vigoare la 31 ianuarie 2020 (JO 2020 L 29, p. 7-187).

Pentru **Irlanda**, vezi Protocolul (nr. 21) *privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție*; Protocolul (nr. 19) *privind acquis-ul Schengen integrat în cadrul Uniunii Europene*, articolul 4 și Decizia 2002/192/CE din 28.2.2002 privind solicitarea Irlandei de a participa la unele dintre dispozițiile *acquis*-ului Schengen (JO 2002 L 64, p. 20-23).

Pentru **Norvegia și Islanda**, vezi Protocolul (nr. 19) *privind acquis-ul Schengen integrat în cadrul Uniunii Europene*, articolul 6; *Acordul încheiat de Consiliul Uniunii Europene și Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind asocierea acestor două state la implementarea, aplicarea și dezvoltarea acquis-ului Schengen*, semnat la 18 mai 1999, care a intrat în vigoare la 26 iunie 2000 (JO 1999, L 176, p. 36-62) și Decizia 1999/437/CE a Consiliului din 17 mai 1999 *privind anumite modalități de aplicare a Acordului încheiat între Consiliul Uniunii Europene și Republica Islanda și Regatul Norvegiei în ceea ce privește asocierea acestor două state în vederea punerii în aplicare, a asigurării respectării și dezvoltării acquis-ului Schengen* (JO 1999 L 176, p. 31-33).

Pentru **Elveția**, vezi *Acordul între Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la asocierea Confederației Elvețiene la punerea în aplicare, respectarea și dezvoltarea acquis-ului Schengen*, semnat la 26 octombrie 2004, care a intrat în vigoare la 1 martie 2008 (JO 2008 L 53, p. 52-79) și Decizia 2008/146/CE a Consiliului din 28 ianuarie 2008 *privind încheierea, în numele Comunității Europene, a Acordului între Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la asocierea Confederației Elvețiene la punerea în aplicare, respectarea și dezvoltarea acquis-ului Schengen* (JO 2008 L 53, p. 1-2).

Pentru **Liechtenstein**, vezi *Protocolul dintre Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein privind aderarea Principatului Liechtenstein la Acordul dintre Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană privind asocierea Confederației Elvețiene la punerea în practică, aplicarea și dezvoltarea acquis-ului Schengen*, semnat la 28 februarie 2008, care a intrat în vigoare la 19 decembrie 2011 (JO 2011 L 160, p. 21-36).

Aplicarea de instrumente specifice în temeiul _acquis_-ului Schengen

Regulamentul Dublin și Regulamentul Eurodac

Pentru **Danemarca**, vezi *Acordul dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate în Danemarca sau în orice al stat membru al Uniunii Europene și sistemul „Eurodac" pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Convenției de la Dublin*, semnat la 10 martie 2005, care a intrat în vigoare la 1 aprilie 2006 (JO 2006 L 66, p. 38-43) și Decizia 2006/188/CE a Consiliului din 21 februarie 2006 (JO 2006, L 66, p. 37); în baza articolului 3 alineatul (2) din acordul menționat mai sus, Danemarca a notificat Comisia Europeană la 4 iulie 2013 că va aplica ambele regulamente, cu excepția părții de aplicare a legii din cadrul Eurodac care necesită negocieri separate. Cu privire la accesul în materie de aplicare a legii, vezi *Protocolul la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate în Danemarca sau în orice al stat membru al Uniunii Europene și sistemul „Eurodac" pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Convenției de la Dublin în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii*, semnat la 27 martie 2019, care a intrat în vigoare la 25 mai 2019 (JO 2019 L 138, p. 5-8) și Decizia (UE) 2019/836 a Consiliului din 13 mai 2019 *privind încheierea Protocolului la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate în Danemarca sau în orice al stat membru al Uniunii Europene și sistemul „Eurodac" pentru compararea amprentelor digitale în scopul aplicării eficiente a Convenției de la Dublin în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii* (JO 2019 L 138, p. 3-4).

Pentru **Islanda** și **Norvegia**, vezi *Acordul dintre Comunitatea Europeană, Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-un stat membru, în Islanda sau în Norvegia - Declarații*, semnat la 19 ianuarie 2001, care a intrat în vigoare la 1 aprilie 2001 (JO 2001 L 93, p. 40-47) și Decizia 2006/167/CE a Consiliului din 21 februarie 2006 (JO 2006 L 57, p. 15-18), precum și Protocolul dintre Uniunea Europeană, Islanda și Regatul Norvegiei la Acordul dintre Comunitatea Europeană, Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-un stat membru, în Islanda sau în Norvegia în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii, semnat la 24 octombrie 2019, care a intrat în vigoare la 4 martie 2020 (JO 2020 L 64, p. 3-7); Decizia (UE) 2020/276 a Consiliului din 17 februarie 2020 *privind încheierea Protocolului dintre*

Uniunea Europeană, Islanda și Regatul Norvegiei la Acordul dintre Comunitatea Europeană, Republica Islanda și Regatul Norvegiei privind criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-un stat membru, în Islanda sau în Norvegia în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii (JO 2020 L 64, p. 1-2).

Pentru **Elveția**, vezi *Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană referitor la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introduse într-un stat membru sau în Elveția*, semnat la 26 octombrie 2004, care a intrat în vigoare la 1 martie 2008 (JO 2008 L 53, p. 5-17); Decizia 2008/147/CE a Consiliului din 28 ianuarie 2008 (JO 2008 L 53, p. 3-4), precum și *Protocolul între Uniunea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii*, semnat la 27 iunie 2019, care a intrat în vigoare la 5 februarie 2020 (JO 2020 L 32, p. 3-7) și Decizia (UE) 2020/142 a Consiliului din 21 ianuarie 2020 *privind încheierea Protocolului între Uniunea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția, în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii* (JO 2020 L 32, p. 1-2).

Pentru **Liechtenstein**, vezi *Protocolul între Uniunea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția*, semnat la 28 februarie 2008, care a intrat în vigoare la 19 decembrie 2011 (JO 2011 L 160, p. 39-49), precum și *Protocolul între Uniunea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii*, semnat la 27 iunie 2019, care a intrat în vigoare la 5 februarie 2020 (JO 2020 L 32, p. 3-7) și Decizia (UE) 2020/142 a Consiliului din 21 ianuarie 2020 *privind încheierea Protocolului între Uniunea Europeană, Confederația Elvețiană și Principatul Liechtenstein la Acordul dintre Comunitatea Europeană și Confederația Elvețiană cu privire la criteriile și mecanismele de determinare a statului responsabil de examinarea unei cereri de azil introdusă într-un stat membru sau în Elveția în ceea ce privește accesul la Eurodac în scopul asigurării respectării legii* (JO 2020 L 32, p. 1-2).

Codul Frontierelor Schengen

Codul Frontierelor Schengen se aplică pentru **Bulgaria**, **Croația**, **Cipru** și **România**, cu excepția titlului III privind frontierele interne.

Regulamentele privind sistemul SIS

Regulamentul (CE) nr. 1987/2006 a devenit aplicabil la 9 aprilie 2013, astfel cum a fost stabilit prin Decizia 2013/158/UE a Consiliului din 7 martie 2013 (JO 2013 L 87, p. 10-11). **Danemarca** nu are obligații în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1987/2006 și nici al Deciziei 2013/158/UE a Consiliului, dar a ales să participe la SIS și a decis să opteze și pentru Regulamentul (UE) 2018/1860 privind utilizarea SIS pentru returnări, Regulamentul (UE) 2018/1861 privind utilizarea SIS în domeniul verificărilor la frontiere și Regulamentul (UE) 2018/1862 privind privind sistemul SIS, astfel cum a notificat Comisia Europeană la 26 aprilie 2019.

Irlanda și **Regatul Unit** nu participă și nu au obligații în temeiul Deciziei 2013/158/UE a Consiliului din 7 martie 2013 și, prin urmare, doar Decizia SIS (2007/533/JAI din 12 iunie 2007) le este aplicabilă. Deși în iulie 2020 nu era încă conectată la SIS, **Irlanda** desfășoară activități pregătitoare pentru a se conecta la SIS, dar nu va putea emite sau accesa alerte la nivel Schengen în sensul nepermiterii intrării sau șederii. În conformitate cu Acordul de retragere, **Regatul Unit** continuă să participe la SIS în perioada de tranziție, dar nu poate utiliza sau accesa alerte de nepermitere a intrării sau șederii în spațiul Schengen.

În iulie 2020, **Cipru** nu era încă conectat la SIS, beneficiind de o derogare temporară de la aderarea la spațiul Schengen.

Bulgaria și **România** au acces la SIS în scopul cooperării judiciare și polițienești în conformitate cu Decizia SIS (2007/533/JAI) și Decizia 2010/365/UE a Consiliului din 29 iunie 2010 privind aplicarea dispozițiilor *acquis*-ului Schengen referitoare la Sistemul de Informații Schengen în Republica Bulgaria și în România. Din august 2018, **Bulgaria** și **România** au început să utilizeze SIS în scopul nepermiterii intrării sau șederii în spațiul Schengen, conform Deciziei Consiliului (UE) 2018/934 din 25.6 2018 (JO 2018 L 165, p. 37-39).

Croația are încă unele restricții în ceea ce privește utilizarea SIS în scopul nepermiterii intrării sau șederii în spațiul Schengen. Aceste restricții vor fi ridicate de îndată ce Croația devine membră cu drepturi depline a spațiului Schengen. **Bulgaria**, **Croația** și **România** nu pot emite alerte Schengen de nepermitere a intrării sau șederii în spațiul Schengen, deoarece nu fac încă parte din spațiul Schengen.

Regulamentul VIS

Danemarca nu are obligații în temeiul Regulamentului privind Sistemul de informații privind vizele, dar a ales să participe la VIS.

Irlanda și **Regatul Unit** nu participă la Regulamentul privind Sistemul de informații privind vizele.

VIS nu se aplică **Croației** și **Ciprului** și se aplică doar parțial **Bulgariei** și **României**, conform Deciziei (UE) 2017/1908 a Consiliului din 12 octombrie 2017 *privind punerea în aplicare a anumitor dispoziții ale* acquis*-ului Schengen referitoare la Sistemul de informații privind vizele în Republica Bulgaria și în România* (JO 2017 L 269, p. 39-43).

Regulamentul de instituire a Sistemului de intrare/ieșire (EES)

Danemarca nu are obligații în temeiul Regulamentului EES, dar a ales să participe la EES începând cu 24 octombrie 2019.

Irlanda și **Regatul Unit** nu participă la Regulamentul EES.

Regulamentul EES nu se aplică **Croației** și **Ciprului** și se aplică doar parțial **Bulgariei** și **României**.

Regulamentul privind sistemul ETIAS

Danemarca nu are obligații în temeiul Regulamentului ETIAS, dar a ales să participe la Regulamentul privind sistemul ETIAS începând cu 24 octombrie 2019.

Irlanda și **Regatul Unit** nu participă la Regulamentul privind sistemul ETIAS.

Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN

Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN nu este aplicabil pentru **Danemarca**, iar **Irlanda** și **Regatul Unit** pot decide să adopte acest regulament.

Regulamentul privind sistemul ECRIS-TCN nu este aplicabil pentru **Islanda**, **Liechtenstein**, **Norvegia** și **Elveția**.

Libertatea de circulație și securitatea socială

Pentru **Liechtenstein**, **Islanda și Norvegia**, vezi anexa VI la *Acordul privind Spațiul Economic European*, astfel cum a fost modificat prin Deciziile Comitetului mixt al SEE nr. 76/2011 din 1 iulie 2011 (JO 2011 L 262, p. 33-43) și nr. 18/2012 din 10 februarie 2012 (JO 2012 L 161, p. 24).

Pentru **Elveția**, vezi anexa II la *Acordul privind coordonarea sistemelor de securitate socială*, astfel cum a fost actualizat prin Decizia nr. 1/2012 a Comitetului mixt instituit în temeiul Acordului dintre Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, *privind libera circulație a persoanelor din 31 martie 2012 de înlocuire a anexei II la acordul respectiv referitoare la coordonarea sistemelor de securitate socială (2012/195/UE)* (JO 2012 L 103, p. 51-59).

Aplicarea de instrumente specifice privind libera circulație și securitatea socială

Regulamentul (UE) nr. 1231/2010 nu se aplică **Regatului Unit**, care are totuși în continuare obligații în temeiul Regulamentului (CE) nr. 859/2003 al Consiliului din 14 mai 2003 *de extindere a dispozițiilor Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și Regulamentului (CEE) nr. 574/72 la resortisanții unor țări terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie* (JO 2003 L 124, p. 1-3).

Directiva privind recunoașterea calificărilor profesionale (2005/36/CE), cu excepția titlului II, este aplicabilă provizoriu în **Elveția** conform Deciziei nr. 2/2011 a Comitetului mixt UE-Elveția instituit prin articolul 14 din *Acordul* din 1999 *între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor, din 30 septembrie 2011 de înlocuire a anexei III (Recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale) la respectivul acord* (2011/702/UE) (JO 2011, L 277, p. 20-35).

Directiva privind detașarea lucrătorilor (96/71/CE) nu se aplică **Elveției**, care trebuie totuși să prevadă reguli similare în conformitate cu articolul 22 din anexa I la *Acordul* din 1999 *între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor*, semnat la 21 iunie 1999, care a intrat în vigoare la 1 iunie 2002 (JO 2002 L 114, p. 6-72).

Anexa 2: Aplicabilitatea instrumentelor selectate ale Consiliului Europei

Aplicabilitatea instrumentelor selectate ale Consiliului Europei de către statul membru al UE

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	
Numărul total de ratificări/ aderări	10	11	10	10	9	11	12	10	10	11	11	10	11	9	11	11	9	13	8	11	12	10	12	11	12	10	9	**Total din 27 state membre**
CEDO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Protocolul nr. 1 la Convenția europeană a drepturilor omului (proprietate, educație etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului (libertatea de circulație, interzicerea expulzărilor colective de străini etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
Protocolul nr. 6 la Convenția europeană a drepturilor omului (abolirea pedepsei cu moartea)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului (garanții procedurale în cazul expulzărilor de străini etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
Protocolul nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului (interzicerea discriminării)	s	s	×	✓	s	s	×	s	s	✓	✓	×	✓	s	s	s	×	✓	s	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	s	10
Protocolul nr. 13 la Convenția europeană a drepturilor omului (abolirea pedepsei cu moartea)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Convenția europeană de asistență socială și medicală (1953)	×	✓	×	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	×	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	×	✓	×	✓	×	×	14
Convenția europeană de stabilire (1955)	s	✓	×	×	×	✓	✓	×	✓	×	×	s	×	×	✓	✓	×	✓	×	×	✓	×	×	×	✓	×	×	9

✓ = Stat parte / aplicabil **s** = semnat × = nesemnat

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	
Numărul total de ratificări/ aderări	10	11	10	10	9	11	12	10	10	11	11	10	11	9	11	11	9	13	8	11	12	10	12	11	12	10	9	**Total din 27 state membre**
Convenția europeană asupra cetățeniei (1997)	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	×	s	×	✓	s	s	✓	×	s	×	✓	s	s	✓	s	✓	✓	✓	×	✓	13
Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Protocolul de modificare a Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (2018)	s	s	✓	s	s	s	×	s	s	s	s	s	✓	s	s	s	✓	s	s	×	s	✓	s	×	s	s	s	4
Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2011)	✓	✓	s	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	s	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	21

✓ = Stat parte / aplicabil **s** = semnat × = nesemnat

Aplicabilitatea instrumentelor selectate ale Consiliului Europei de către alte state membre ale Consiliului Europei

Țara	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	UK	
Numărul total de ratificări/aderări	10	11	8	7	11	7	10	11	8	8	9	11	11	12	11	5	10	10	10	8	**Total din 27 state membre**
CEDO	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
Protocolul nr. 1 la Convenția europeană a drepturilor omului (proprietate, educație etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	**s**	✓	✓	✓	**s**	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului (libertatea de circulație, interzicerea expulzărilor colective de străini etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	**s**	✓	**s**	17
Protocolul nr. 6 la Convenția europeană a drepturilor omului (abolirea pedepsei cu moartea)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	**s**	✓	✓	✓	✓	19
Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului (garanții procedurale în cazul expulzărilor de străini etc.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	19
Protocolul nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului (interzicerea discriminării)	✓	✓	✓	**s**	✓	×	✓	**s**	**s**	×	**s**	✓	✓	**s**	✓	**s**	✓	**s**	✓	×	10
Protocolul nr. 13 la Convenția europeană a drepturilor omului (abolirea pedepsei cu moartea)	✓	✓	**s**	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	17
Convenția europeană de asistență socială și medicală (1953)	×	×	×	×	×	×	×	✓	×	×	×	×	×	✓	×	×	×	✓	×	✓	4
Convenția europeană de stabilire (1955)	×	×	×	×	×	×	×	**s**	×	×	×	×	×	✓	×	×	×	✓	×	✓	3
Convenția europeană asupra cetățeniei (1997)	×	✓	×	×	✓	×	×	✓	×	×	✓	✓	✓	✓	×	**s**	×	×	✓	×	8
Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
Protocolul de modificare a Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (2018)	**s**	×	**s**	×	×	**s**	×	**s**	**s**	×	×	×	**s**	**s**	✓	**s**	**s**	×	×	**s**	1
Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	19
Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2011)	✓	✓	**s**	×	✓	✓	✓	✓	**s**	✓	**s**	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	**s**	**s**	13

✓ = Stat parte / aplicabil **s** = semnat × = nesemnat

Anexa 3: Acceptarea dispozițiilor CSE

Acceptarea dispozițiilor Cartei Sociale Europene de către statele membre ale UE

	CSE (1996)																			CSE (1961) și Protocolul adițional 1988							
Țări din UE	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Total acceptate	*14*	*24*	*17*	*15*	*20*	*26*	*31*	*17*	*27*	*30*	*24*	*26*	*20*	*30*	*31*	*17*	*23*	*29*	*25*	*15*	*15*	*18*	*21*	*22*	*15*	*16*	*10*
Articolul 1 – Dreptul la muncă	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 2 – Dreptul la condiții de muncă echitabile	o	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o
Articolul 3 – Dreptul la securitate și la igiena muncii	✓	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓
Articolul 4 – Dreptul la salarizare echitabilă	o	✓	o	o	o	o	✓	×	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	o	✓	✓	×	o	o
Articolul 5 – Dreptul sindical	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
Articolul 6 – Dreptul la negociere colectivă	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	o	o
Articolul 7 – Dreptul copiilor și tinerilor la protecție	o	✓	✓	o	o	o	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	o	×	✓	✓	✓	✓	o
Articolul 8 – Dreptul lucrătoarelor la protecția maternității	o	✓	✓	o	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	o	✓	o	✓	o	o
Articolul 9 – Dreptul la orientare profesională	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 10 – Dreptul la formare profesională	✓	✓	×	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	o	✓	✓	✓	×	✓	o
Articolul 11 – Dreptul la protecția sănătății	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 12 – Dreptul la securitate socială	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓
Articolul 13 – Dreptul la asistență socială și medicală	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Articolul 14 – Dreptul de a beneficia de servicii sociale	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o

✓ = acceptat o = parțial acceptat × = neacceptat

	CSE (1996)																			CSE (1961) și Protocolul adițional 1988							
Țări din UE	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Total acceptate	*14*	*24*	*17*	*15*	*20*	*26*	*31*	*17*	*27*	*30*	*24*	*26*	*20*	*30*	*31*	*17*	*23*	*29*	*25*	*15*	*15*	*18*	*21*	*22*	*15*	*16*	*10*
Articolul 15 – Dreptul persoanelor cu dizabilități	o	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓
Articolul 16 – Dreptul familiei la protecție socială, juridică și economică	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 17 – Dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică	✓	✓	o	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 18 – Dreptul la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul celorlalte părți	o	✓	o	o	×	✓	✓	×	✓	✓	o	✓	o	✓	✓	o	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	×	✓	o
Articolul 19 – Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență	o	o	×	✓	✓	o	✓	×	✓	✓	o	o	×	o	✓	o	✓	✓	o	o	✓	×	✓	✓	×	✓	✓
Articolul 20 – Dreptul la nediscriminare în funcție de sex	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 21 – Dreptul la informare și consultare	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 22 – Dreptul de a lua parte la ameliorarea condițiilor de muncă	×	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 23 – Dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială	×	×	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	×	×
Articolul 24 – Dreptul la protecție în caz de concediere	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓								

✓ = acceptat o = parțial acceptat × = neacceptat

	CSE (1996)																			CSE (1961) și Protocolul adițional 1988							
Țări din UE	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Total acceptate	*14*	*24*	*17*	*15*	*20*	*26*	*31*	*17*	*27*	*30*	*24*	*26*	*20*	*30*	*31*	*17*	*23*	*29*	*25*	*15*	*15*	*18*	*21*	*22*	*15*	*16*	*10*
Articolul 25 – Dreptul lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului acestora	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓									
Articolul 26 – Dreptul la demnitate în muncă	o	o	✓	×	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓									
Articolul 27 – Dreptul lucrătorilor având responsabilități familiale la egalitate de șanse și de tratament	o	×	o	o	✓	✓	✓	×	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	o									
Articolul 28 – Dreptul reprezentanților lucrătorilor la protecție	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓									
Articolul 29 – Dreptul la informare și consultare în procedurile de concediere colectivă	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓									
Articolul 30 – Dreptul la protecția împotriva sărăciei și a excluderii sociale	×	✓	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓									
Articolul 31 – Dreptul la locuință	×	×	×	×	×	✓	✓	×	×	✓	o	o	×	✓	✓	×	✓	✓	×									

✓ = acceptat o = parțial acceptat × = neacceptat

Notă: Casetele evidențiate cu galben indică statele membre care au ratificat doar Carta Socială Europeană din 1996.

Acceptarea dispozițiilor Cartei Sociale Europene de către alte state ale Consiliului Europei care au ratificat CSE

	CSE (1996)														CSE (1961) și protocolul adițional 1988	
Țări din afara UE	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK
Total acceptate	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14
Articolul 1 – Dreptul la muncă	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 2 – Dreptul la condiții de muncă echitabile	✓	✓	o	×	✓	o	✓	o	✓	o	o	o	o	o	o	o
Articolul 3 – Dreptul la securitate și la igiena muncii	✓	✓	o	×	×	×	o	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 4 – Dreptul la salarizare echitabilă	✓	✓	o	✓	o	o	o	o	o	✓	✓	o	o	o	✓	o
Articolul 5 – Dreptul sindical	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓
Articolul 6 – Dreptul la negociere colectivă	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓
Articolul 7 – Dreptul copiilor și tinerilor la protecție	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o	o	o	✓	✓	✓	✓	×	o
Articolul 8 – Dreptul lucrătoarelor la protecția maternității	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	×	o
Articolul 9 – Dreptul la orientare profesională	✓	×	×	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓
Articolul 10 – Dreptul la formare profesională	✓	×	×	×	×	o	×	o	×	✓	o	✓	✓	✓	×	✓
Articolul 11 – Dreptul la protecția sănătății	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 12 – Dreptul la securitate socială	✓	×	o	×	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	×	✓	o
Articolul 13 – Dreptul la asistență socială și medicală	✓	×	o	×	o	×	o	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓
Articolul 14 – Dreptul de a beneficia de servicii sociale	✓	×	o	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 15 – Dreptul persoanelor cu dizabilități	✓	×	o	×	×	o	o	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓

✓ = acceptat o = parțial acceptat × = neacceptat

	CSE (1996)														CSE (1961) și protocolul adițional 1988	
Țări din afara UE	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK
Total acceptate	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14
Articolul 16 – Dreptul familiei la protecție socială, juridică și economică	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 17 – Dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică	✓	×	✓	×	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓
Articolul 18 – Dreptul la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul celorlalte părți	o	×	✓	×	×	✓	o	×	×	×	✓	o	✓	✓	✓	✓
Articolul 19 – Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență	o	✓	✓	×	×	✓	o	o	o	o	o	o	✓	×	×	✓
Articolul 20 – Dreptul la nediscriminare în funcție de sex	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 21 – Dreptul la informare și consultare	×	✓	×	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 22 – Dreptul de a lua parte la ameliorarea condițiilor de muncă	×	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	×
Articolul 23 – Dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială	✓	×	×	×	✓	×	×	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	×	×
Articolul 24 – Dreptul la protecție în caz de concediere	×	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		

✓ = acceptat **o** = parțial acceptat × = neacceptat

	CSE (1996)														CSE (1961) și protocolul adițional 1988	
Țări din afara UE	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK
Total acceptate	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14
Articolul 25 – Dreptul lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului acestora	×	✓	×	×	×	×	×	×	×	✓	✓	×	✓	×		
Articolul 26 – Dreptul la demnitate în muncă	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	o	✓	×	✓	×	✓	✓		
Articolul 27 – Dreptul lucrătorilor având responsabilități familiale la egalitate de șanse și de tratament	×	×	✓	✓	×	✓	o	o	o	o	×	✓	✓	✓		
Articolul 28 – Dreptul reprezentanților lucrătorilor la protecție	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Articolul 29 – Dreptul la informare și consultare în procedurile de concediere colectivă	×	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓		
Articolul 30 – Dreptul la protecția împotriva sărăciei și a excluderii sociale	✓	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓		
Articolul 31 – Dreptul la locuință	o	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	×	×	✓	o		

✓ = acceptat o = parțial acceptat × = neacceptat

Notă: Casetele evidențiate cu galben indică statele care au ratificat doar Carta Socială Europeană din 1996.

Anexa 4: Acceptarea Convențiilor selectate a Națiunilor Unite

Acceptarea Convențiilor ONU selectate de statele membre ale UE

Țara	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	Total din 27
Numărul total de ratificări/ aderări	*16*	*15*	*15*	*13*	*16*	*16*	*15*	*13*	*15*	*16*	*15*	*15*	*15*	*15*	*13*	*16*	*16*	*15*	*14*	*15*	*16*	*13*	*16*	*15*	*15*	*14*	*15*	
Convenția privind statutul refugiaților	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Convenția privind statutul apatrizilor	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	24
Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	×	✓	21
ICED	✓	✓	s	s	✓	✓	s	×	✓	✓	s	✓	s	×	s	✓	✓	s	×	✓	✓	s	✓	s	s	s	✓	13
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
PIDCP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
PIDESC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNCAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNCAT – OP	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	23
CDC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CDC – PF1 (conflict armat)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC – OP1 (introducere ilegală de migranți)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
UNTOC – OP2 (trafic de persoane)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27

✓ = Stat parte / aplicabil **s** = semnat × = nesemnat

Acceptarea Convențiilor ONU selectate de alte state membre ale Consiliului Europei

Țara	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	UK	Total din 20
Numărul total de ratificări/aderări	*8*	*16*	*16*	*15*	*16*	*15*	*15*	*12*	*14*	*12*	*15*	*16*	*14*	*16*	*16*	*12*	*11*	*14*	*16*	*15*	
Convenția privind statutul refugiaților	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	18
Convenția privind statutul apatrizilor	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	15
Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	×	×	×	✓	✓	12
ICED	×	✓	✓	**s**	✓	✓	×	×	**s**	**s**	**s**	✓	**s**	✓	✓	×	×	×	✓	×	8
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
PIDCP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
PIDESC	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNCAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNCAT – OP	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	16
CDC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
CDC – PF1 (conflict armat)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNTOC – OP1 (introducere ilegală de migranți)	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	**s**	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
UNTOC – OP2 (trafic de persoane)	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19

✓ = Stat parte / aplicabil **s** = semnat × = nesemnat

Convenția privind statutul refugiaților – Convenția ONU privind statutul refugiaților (1951)
Convenția privind statutul apatrizilor – Convenția ONU privind statutul apatrizilor (1954)
Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie – Convenția ONU privind reducerea cazurilor de apatridie (1961)
ICED – Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate (2006)
ICERD – Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965)
PIDCP – Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966)
PIDESC – Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966)
CEDAW – Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (1979)
UNCAT – Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (1984)
UNCAT – OP – Protocolul opțional la UNCAT (2002)
CDC – Convenția cu privire la drepturile copilului (1989)
CDC – OP1 – Protocolul facultativ la CDC cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate (2000)
UNTOC – Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (2000)
Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (UNTOC) – OP 1 – Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare (2000)
Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (UNTOC) – OP 2 – Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii (2000)
CRPD – Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (2006)

Anexa 5: Codurile de țară utilizate în anexe

Cod	Țara
AD	Andorra
AL	Albania
AM	Armenia
AT	Austria
AZ	Azerbaidjan
BA	Bosnia și Herțegovina
BE	Belgia
PF	Bulgaria
CH	Elveția
CY	Cipru
CZ	Cehia
DE	Germania
DK	Danemarca
EE	Estonia
EL	Grecia
ES	Spania
FI	Finlanda
FR	Franța
GE	Georgia
HR	Croația
HU	Ungaria
IE	Irlanda
IS	Islanda
IT	Italia
LI	Liechtenstein
LT	Lituania
LU	Luxemburg
LV	Letonia
CC	Monaco
MD	Moldova
ME	Muntenegru
MT	Malta
NL	Țările de Jos
MK	Macedonia de Nord
NO	Norvegia
PL	Polonia

Cod	Țara
PT	Portugalia
RO	România
RS	Serbia
RU	Rusia
SE	Suedia
SI	Slovenia
SK	Slovacia
SM	San Marino
TR	Turcia
UA	Ucraina
UK	Regatul Unit

Contactați UE

În persoană
În întreaga Uniune Europeană există sute de centre de informare Europe Direct. Puteți găsi adresa centrului cel mai apropiat de dumneavoastră la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

La telefon sau prin e-mail
Europe Direct este un serviciu care vă oferă răspunsuri la întrebările privind Uniunea Europeană. Puteți accesa acest serviciu:
— apelând numărul gratuit 00 800 6 7 8 9 10 11 (unii operatori pot taxa aceste apeluri);
— apelând numărul standard: +32 22999696; sau
— prin e-mail, la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

Găsiți informații despre UE

Online
Informații despre Uniunea Europeană în toate limbile oficiale ale UE sunt disponibile pe site-ul Europa, la: https://europa.eu/european-union/index_ro

Publicații ale UE
Puteți descărca sau comanda publicații ale UE gratuite și contra cost la adresa: https://op.europa.eu/ro/publications. Mai multe exemplare ale publicațiilor gratuite pot fi obținute contactând Europe Direct sau centrul dumneavoastră local de informare (a se vedea https://europa.eu/european-union/contact_ro).

Dreptul UE și documente conexe
Pentru accesul la informații juridice din UE, inclusiv la ansamblul legislației UE începând din 1952 în toate versiunile lingvistice oficiale, accesați site-ul EUR-Lex, la: http://eur-lex.europa.eu

Datele deschise ale UE
Portalul de date deschise al UE (http://data.europa.eu/euodp/ro) oferă acces la seturi de date din UE. Datele pot fi descărcate și reutilizate gratuit, atât în scopuri comerciale, cât și necomerciale.

doi:10.2811/750555
TK-02-20-493-RO-N

FRA
EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Convenția Europeană a Drepturilor Omului și dreptul Uniunii Europene oferă un cadru din ce în ce mai important pentru protecția drepturilor străinilor. Legislația Uniunii Europene în materie de azil, frontiere și imigrație se dezvoltă rapid. Există o jurisprudență impresionantă a Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare în special la articolele 3, 5, 8 și 13 din Convenție. Curtea de Justiție a Uniunii Europene este din ce în ce mai solicitată să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii Europene în acest domeniu. Cea de a treia ediție a acestui manual, actualizată până în iulie 2020, prezintă într-un mod accesibil această legislație a Uniunii Europene și corpusul de jurisprudență a celor două instanțe europene. Manualul se adresează practicienilor în domeniul dreptului, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor din serviciile de imigrare și organizațiilor neguvernamentale din statele membre ale UE și ale Consiliului Europei.

FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austria
Tel. +43 1580 30-60 – Fax +43 1580 30-699
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
CONSILIUL EUROPEI
67075 Strasbourg Cedex – Franța
Tel. +33 (0) 88 2018 – Fax +33 (0) 41 2730
echr.coe.int
publishing@echr.coe.int
twitter.com/ECHR_CEDH

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene

ISBN 978-92-871-9786-3
ISBN 978-92-9461-938-9 (FRA)